

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SİYASAL BİR KAVRAM OLARAK GÜVENLİK:
GÜVENLİKLEŞTİRME VE GÜVENLİK
DIŞILAŞTIRMA; TÜRKİYE’DE SİYASİ
PARTİLERİN SURİYELİLERE DÖNÜK
SÖYLEMSEL PRATİKLERİ

Avnihan KIRIŞIK

2501190893

TEZ DANIŞMANI

Dr. Öğretim Üyesi İlker AKTÜKÜN

İSTANBUL - 2023

ÖZ

SİYASAL BİR KAVRAM OLARAK GÜVENLİK: GÜVENLİKLEŞTİRME VE GÜVENLİK DIŞILAŞTIRMA; TÜRKİYE’DE SİYASİ PARTİLERİN SURIYELİLERE DÖNÜK SÖYLEMSEL PRATİKLERİ AVNİHAN KIRIŞIK

Güvenlik, Uluslararası İlişkiler disiplininin de gündelik siyasetin de temel kavramlarından biridir. Siyasilerin konuşmalarında kendisine sürekli yer bulan insanın, toplumun ve devletin güvenliği, Güvenlik Çalışmalarının başlıca konuları olmaktadır. Kullanımı yaygın ve merkezi bir kavram olmasına rağmen güvenliğin ne olduğuna dair görüş birliği yoktur. Anlamı, söyleyen ile dinleyenin ne anladığına ve bağlamına göre değişmektedir. Bunun, güvenliği nesnel olmaktan çok uzak; öznel ve siyasal bir kavram şeklinde göstermesi mümkündür. Tezin birincil araştırma sorusu bu varsayım üzerine bina edilmiştir. Güvenliğin siyasal bir kavram olup olmadığı, öyleyse neden ve nasıl olduğu anlaşılmaya çalışılmıştır. Güvenliği öznel arası inşa sürecinin ürünü olarak kavrayan Güvenlikleştirme Kuramına göre, güvenlikleştirme denilen bu süreci anlamak için siyasal elitlerin söylemlerine, söz edimlerine bakmak gerekmektedir. Buna binaen, çalışmanın kuramsal çerçevesini Kopenhag Okulu’nun Güvenlikleştirme Kuramı, metodolojisini ise söylem analizi teşkil etmektedir.

Türkiye, dünyanın en kalabalık mülteci nüfusuna ev sahipliği yapmaktadır. Suriye İç Savaşı nedeniyle yerlerinden olan milyonlarca insan Türkiye’ye sığınmıştır. Önceleri misafirperverlik üzerinden bakılan konu, savaşın ve göçmenliğin on yılı devirmesiyle sorun haline gelmeye başlamıştır. Beka meselelerinin sıklıkla konuşulduğu, sancılı bir ulus inşa sürecine sahne olan Türkiye’ye, devletin yarattığı ve toplumun bir kısmının benimsediği kimlik dışından toplulukların yerleşmesi alarm çanlarını çaldırılmıştır. Medyada ve siyasilerin söylemlerinde Suriyeli sığınmacıların, misafirden tehdiye evrildiğine şahit olunmaktadır. Bu yönüyle Suriyeli sığınmacılar, bir konunun, öncesinde değilken sonrasında nasıl güvenlik meselesi şeklinde inşa edildiğini gösteren önemli bir örnek sunmaktadır. Güvenlikleştirme sürecini izlemek üzere, tezin vakası olarak göç ve özelde Suriyeli sığınmacılar seçilmiştir. Birincil

araştırma sorusunun yanıtına ulaşmak üzere, ikincil araştırma soruları olarak; Türkiye’de göç olgusu ve Suriyeli sığınmacılar konusunu kimlerin güvenlikleştirdiği, kimlerin güvenlik dışılaştırdığı ve güvenlikleştirenlerin nasıl güvenlikleştirdiği sorulmuştur. TBMM’de temsil edilen 13 siyasi partinin Suriyelilere dönük söylemleri, açık kaynaklardan temin edilmiş ve söylem analizine tabi tutulmuştur. Suriyelilere dönük tehdit algıları ile atfedilen kimliklerin değişimi ve Suriyelilerin güvenlik sorununa evrilme süreci, tüm bu kavram ve olguların özneler arası inşa edilen sosyal ontolojisini gösterme imkânı sunmuştur. Söylemsel pratikler olan söz edimlerinin ve güvenlikleştirme süreçlerinin farklılığı, güvenliğin, pozitivist yöntemlerle nesnel şekilde kavranamayacak siyasal bir kavram olduğunu ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Güvenlik Kavramı, Kopenhag Okulu, Güvenlikleştirme Kuramı, Göç, Suriyeli Sığınmacılar, Söylem Analizi

ABSTRACT

SECURITY AS A POLITICAL CONCEPT: SECURITIZATION AND DESECURITIZATION; DISCOURSIVE PRACTICES TOWARDS SYRIANS BY POLITICAL PARTIES IN TURKEY AVNİHAN KIRIŞIK

Security is one of the fundamental concepts of both the everyday politics and the discipline of International Relations. The security of individuals, society, and the state, which constantly finds a place in the speeches of politicians, is one of the main topics of Security Studies. Despite being a widely used and central concept, there is no consensus on what security is. Its meaning varies depending on the context and what the speaker and listener understand from it. Thus, it is possible to show that security is not an objective concept, but a subjective and political one. The primary research question of this thesis is based on this assumption. It attempts to understand whether security is a political concept, and if so, why and how. According to the Securitization Theory, which understands security as a product of inter-subjective construction process, it is necessary to look at the discourses and speech acts of political elites to understand this process called securitization. Therefore, the theoretical framework of the study is the Copenhagen School's Securitization Theory, and its methodology is discourse analysis.

Turkey hosts the world's largest refugee population. Millions of people displaced by the Syrian Civil War have taken refuge in Turkey. Initially, the issue was viewed through hospitality, but it has become a problem with the decade of war and migration. The settlement of communities from outside the identity created by the state and adopted by some segments of society in Turkey, which is experiencing a painful nation-building process with frequent discussions of national survival, has raised alarm bells. In the media and the speeches of politicians, it is observed that Syrian refugees have evolved from guests to threats. In this sense, Syrian refugees present an important example of how a subject can be constructed as a security issue after not being one before. To observe the securitization process, migration, and specifically Syrian

refugees, were selected as the case of the thesis. To answer the primary research question, the secondary research questions are; who securitized the phenomenon of migration and Syrian refugees in Turkey, who depoliticized it, and how did the securitizers securitize it? The speeches of the 13 political parties represented in the Turkish Grand National Assembly regarding Syrians were obtained from open sources and subjected to discourse analysis. The change in the identities attributed to the threat perceptions towards Syrians and the evolution of Syrians into a security issue has provided an opportunity to show the inter-subjectively constructed social ontology of all these concepts and phenomena. The diversity of speech acts as discursive practices and securitization processes has shown that security is a political concept that cannot be objectively understood through positivist methods.

Keywords: Concept of Security, Copenhagen School, Securitization Theory, Migration, Syrian Refugees, Discourse Analysis

ÖNSÖZ

Toplumsal yaşama yön veren kavramlar, kendiliklerinden değil, insanların onlara yüklediği anlamlar sonucu varlıklarını sürdürmektedir. Devlet, ulus ve toplum da insanın hayal ürünü olan bu inşaların başlıcalarıdır. Sosyal ontolojinin bu kavrayışına dayanan Güvenlikleştirme Kuramını, güvenliğin siyasallığını göstermek üzere kullanmayı, akademik yaşamımın kalanı için belirleyici bir hazırlık addediyorum. Tüm bu çalışma süreci sonunda, Güvenlikleştirme Kuramı ve söylem analizi çalışmayı keyifli ve verimli bir deneyim olarak görüyorum. Kişisel tarihe not düşmek açısından sürece etki eden bazı noktalara da değinmek istiyorum. Yüksek lisans sürecimde, Covid-19 salgını ve depremlere şahit olduk. Dört kez aşı oldum, üç kez Covid-19'a yakalandım. İş ve ev değiştirdim; yüksek lisansa İstanbul'da başladım, Mersin'de bitirdim.

İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ndeki hem lisans hem de yüksek lisans öğrenimimde derslerinden büyük keyif aldığım danışmanım Dr. Öğretim Üyesi İlker Aktükün hocama ayrıca teşekkürlerimi sunuyorum. İlgi alanları üzerinde çalışarak meslek icra edilebileceğini, ondan aldığım derslerle fark ettim. Akademisyenliğe yönelmemde kendisinin, derslerinin, belgesel tadında ders anlatımının büyük etkisi olmuştur. Görev yaptığım Mersin Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'ndeki Bölüm Başkanım Doç. Dr. Buğra Sarı hocama beni Güvenlikleştirme Kuramına yönlendirdiği için ve elbette tezimle başından sonuna kadar ilgilendiği için teşekkür ediyorum. Araştırma sorusu bulmayı ve neyi nasıl çalışacağımı ondan öğrendim. Tezde ilerleyemediğim yerlerde önümü açmış, yazım sürecime büyük katkısı olmuştur. Ve son olarak tez yazım süreci boyunca gerek tezi okuyarak gerek beni tolere ederek; hayatımı kolaylaştıran, maddi manevi desteğini hiç esirgemeyen Arş. Gör. Duygu Öztürk'e çok teşekkür ediyorum.

Avnihan KIRIŞIK

Mersin, 2023

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xi
HARİTA LİSTESİ	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Objektif Bir Kavram Olarak Güvenlik	18
1.2. Siyasal Bir Kavram Olarak Güvenlik.....	21
1.3. Kopenhag Okulu Ve Güvenlikleştirme Kuramı	24
1.3.1. Kopenhag Okulu	24
1.3.2. Güvenlikleştirme Kuramı	30
1.3.2.1. Güvenlikleştirmenin Öğeleri	34
1.3.2.1.1. Referans Nesnesi	35
1.3.2.1.2. Güvenlikleştirici Aktör.....	36
1.3.2.1.3. Hedef Kitle	37
1.3.2.1.4. İşlevsel Aktörler	38
1.3.2.2. Güvenlikleştirme Aşamaları.....	38
1.3.2.2.1. Güvenlikleştirici Hamle	39
1.3.2.2.2. Kolaylaştırıcı Koşullar.....	39
1.3.3. Güvenlik dışılaştırma.....	40

İKİNCİ BÖLÜM

GÖÇ OLGUSU VE TÜRKİYE

2.1. Göçün Temel Kavram ve Kuramları	44
2.2. Göç ve Güvenlik.....	52
2.3. Türkiye’deki Suriyeli Göçmenler.....	59

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE GÖÇÜN GÜVENLİKLEŞTİRİLMESİ VE GÜVENLİK DIŞILAŞTIRILMASI: SÖYLEMSEL PRATİKLER

3.1. 2020 - 2022 Yılları Arası Olayların Akışı.....	67
3.2. 2020 - 2022 Yılları Arası Siyasi Partilerin Suriyelilere Dönük Söylemsel Pratikleri	71
3.2.1. Adalet ve Kalkınma Partisi’nin Söylemi	73
3.2.2. Cumhuriyet Halk Partisi’nin Söylemi.....	85
3.2.3. Halkların Demokratik Partisi’nin Söylemi	94
3.2.4. Milliyetçi Hareket Partisi’nin Söylemi	101
3.2.5. İyi Parti’nin Söylemi.....	109
3.2.6. Türkiye İşçi Partisi’nin Söylemi	112
3.2.7. Demokrat Parti’nin Söylemi	116
3.2.8. Memleket Partisi’nin Söylemi	119
3.2.9. Büyük Birlik Partisi’nin Söylemi	122
3.2.10. Demokrasi ve Atılım Partisi’nin Söylemi.....	126
3.2.11. Saadet Partisi’nin Söylemi.....	131
3.2.12. Yenilik Partisi’nin Söylemi	135
3.2.13. Zafer Partisi’nin Söylemi.....	138
SONUÇ.....	143
KAYNAKÇA	154

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil G.1 : Araştırma Soruları	2
Şekil G.2 : Seçili Söylem Analizi Türleri	5
Şekil 1.1 : Geleneksel güvenliğin temel unsurları	19
Şekil 1.2 : Güvenlik Sektörleri / Güvenlik Çalışmalarında Genişleme	22
Şekil 1.3 : Analiz Düzeyleri / Güvenlik Çalışmalarında Derinleşme	26
Şekil 1.4 : Güvenlikleştirme Spektrumu	32
Şekil 1.5 : Güvenlikleştirmenin Öğeleri ve Aşamaları	34
Şekil 2.1 : Göç türlerine göre, tehdit algısındaki değişim	53
Şekil 3.1 : Çalışma kapsamında kullanılan söylem analizi yöntemi	67

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1 : Türkiye'deki Sığınmacı ve Mültecilerin Toplam Sayısı	60
Tablo 3.1 : TBMM 27. Dönem Sandalye Dağılımı	72
Tablo S.1 : Suriyeli Sığınmacıları Güvenlikleştirenler ve Güvenlik dışılaştıranlar ..	147
Tablo S.2 : Söylemlerine Göre, Siyasi Partilerin Birincil ve İkincil Referans Nesneleri ile Birincil ve İkincil Tehdit Algıları	150

HARİTA LİSTESİ

Harita 2.1 : 2022 yılı itibariyle Suriye'deki durum	62
---	----

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
Ak Parti	: Adalet ve Kalkınma Partisi
AKP	: Adalet ve Kalkınma Partisi
Baas Partisi	: Arap Sosyalist Diriliş Partisi
BBP	: Büyük Birlik Partisi
Bkz.	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
CAST	: The Centre for Advanced Security Theory
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
COPRI	: Copenhagen Peace Research Institute
DBP	: Demokratik Bölgeler Partisi
Deva Partisi	: Demokrasi ve Atılım Partisi
DP	: Demokrat Parti
FRONTEX	: Avrupa Sınır ve Sahil Güvenliği Ajansı
HDP	: Halkların Demokratik Partisi
IOM	: Uluslararası Göç Örgütü
İŞİD	: Irak Şam İslam Devleti
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
MÜSİAD	: Müstakil Sanayiciler ve İşadamları Derneği
ÖSO	: Özgür Suriye Ordusu
PARIS	: Political Anthropological Research for International Sociology
PKK	: Kürdistan İşçi Partisi
PYD	: Demokratik Birlik Partisi
SANFFA	: Security: A New Framework For Analysis
SP	: Saadet Partisi
SDG	: Suriye Demokratik Güçleri
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi

TİP : Türkiye İşçi Partisi
TSK : Türk Silahlı Kuvvetleri
t.y. : Tarih yok
YP : Yenilik Partisi
YUKK : 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

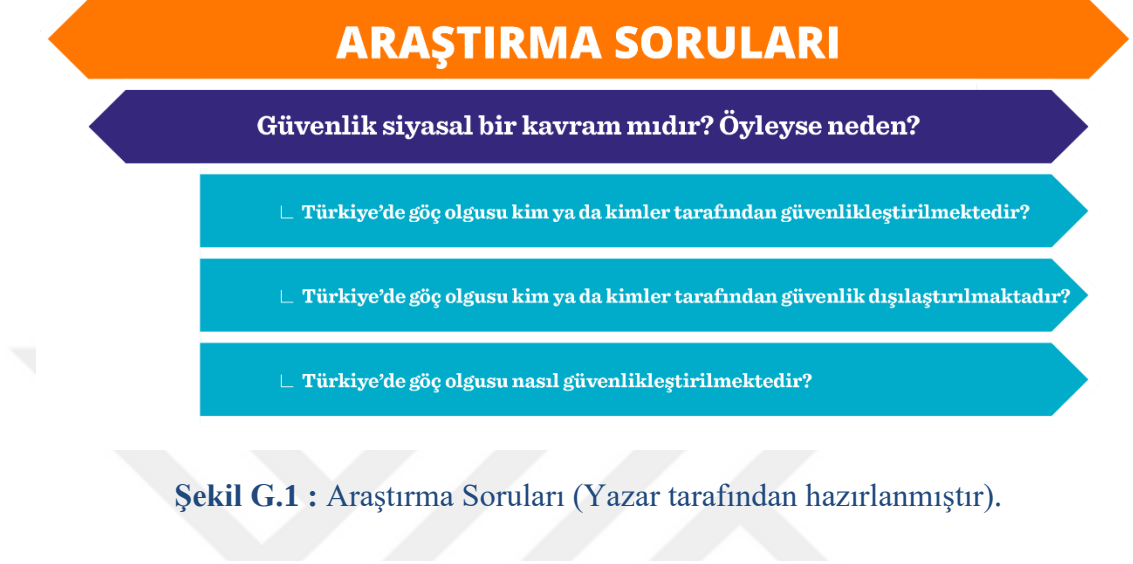
GİRİŞ

Güvenlik, tıpkı güç, savaş ve barış gibi esasında tartışmalı bir kavramdır (Baylis, 2008; Buzan, 2015). Kavramları kullananların hangi pencereden sosyal dünyaya baktıkları, kavramın anlam ve içeriğini değiştirebilmektedir. Göç söz konusu olduğunda güvenlik kavramına sarılanların, göçe dair güvenlik anlayışlarının aynı olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla, göç konusunun güvenliğe dair gözler önüne serdiği bir durum vardır. O da güvenlik kavramının siyasallığıdır.

İçduygu'nun (2017: 32) Van der Brug vd.'den aktarımına göre, siyasallaşmadan bahsedebilmek için konunun dikkatleri üzerine çekmiş olması ve konu üzerinde anlaşmazlık ile çatışma olması gerekmektedir. Göç olgusu üzerinden değerlendirildiğinde güvenlik kavramının siyasallaştığından rahatlıkla söz edilebilmektedir. Güvenlik kavramı materyal öğelerden hareketle tanımlanamamakta, farklı sosyal inşalara göre farklı anlamlar üretmektedir. Aynı toplumda farklı siyasi parti ve grupların göç olgusuna yaklaşımlarındaki ayrışma üzerinden bunu analiz etmek mümkündür.

Çalışmanın cevaplamak üzere yola çıktığı bazı araştırma soruları vardır. İlk soru, “Güvenlik siyasal bir kavram mıdır? Öyleyse neden?” şeklindedir. Güvenliği konuşanların, kavramın neye işaret ettiği ve neden güvenlik konuştukları noktasında aynı düşünceye sahip olmadıkları malumdur. Siyasetin araçsallaştırdığı bu denli öznel bir kavramı siyasal olarak nitelemek mümkündür. Bu çalışma, güvenliğin siyasal bir kavram olduğunu göstermek üzere başka araştırma sorularını da cevaplandırmaya çalışacaktır. Dünyada en çok mülteci ve sığınmacı barındıran ülke olarak Türkiye’de göç olgusu gündemin önemli maddeleri arasında yer tutmaktadır. Siyasetçilerin farklı gerekçelerle ve farklı argümanlar üzerinden göçü güvenlik sorunu olarak sunduğu görülmektedir. Bununla beraber konuyu güvenlik sorunu olarak değerlendirmeyen siyasilerin de bulunduğunu eklemek gerekir. Güvenliğin siyasallığına işaret eden bu farklılıkları ortaya koymak üzere, çalışma kapsamında “Türkiye’de göç olgusu kim ya da kimler tarafından güvenlikleştirilmektedir?”, “Türkiye’de göç olgusu kim ya da

kimler tarafından güvenlik dışılaştırılmaktadır?” ve “Türkiye’de göç olgusu nasıl güvenlikleştirilmektedir?” sorularına yanıt aranmaktadır.

Göç ve güvenlik mevzubahis olduğunda, Türkiye’de siyasilerin sıklıkla atıf yaptığı toplumsal grup, Suriyeli sığınmacılardır. Suriyeli sığınmacı konusu, 2011 yılı sonrası Türkiye’de hızla artan nüfuslarına doğru orantılı olarak siyasetin konuları arasında kendine yer bulmuştur. Hemen hemen her gün, siyasilerin Suriyeli sığınmacılar hakkında söylemlerine rastlanabilmektedir. Bu çalışmada, güvenliğin siyasallığını ortaya koymak üzere göç olgusu özelinde Türkiye’deki Suriyeli sığınmacılar konusu araştırılacaktır.

Çalışmanın kuramsal çerçevesini Kopenhag Okulu’nun Güvenlikleştirme Kuramı çizmektedir. Kopenhag Okulu kuramcıları, güvenliğin, geniş yelpazedeki birçok konuya uyarlanabilen bir siyaset türü olduğunu öne sürmektedir. Onlara göre güvenlik, siyasetin alternatif ve aşırı bir formudur. Kuramcılar, endişe edilen konuların tehdit algısına dönüştürülmek suretiyle normal siyaset alanının üzerine çıkarıldığını iddia etmektedir. Güvenliği söz edimi yoluyla öznel arası inşa edilen bir süreç olarak açıklamakta ve bu sürece güvenlikleştirme demektedirler. Güvenlikleştirme Kuramına göre güvenlik söylemlerle inşa edilmektedir. Bu nedenle yöntem olarak söylem analizi kullanılmaktadır. Bu çalışmada Kopenhag Okulu’nun Güvenlikleştirme Kuramı temelinde, Türkiye’deki siyasi elitlerin Suriyeli göçmenlere dönük söylemleri analiz

edilerek, güvenliğin özneler arası inşa edilen siyasal bir kavram olduğu ortaya konmaya çalışılmaktadır.

Güvenlik literatüründe, Suriyeli sığınmacıların güvenlikleştirilmesi konusunda daha önce yapılmış çalışmalar bulunmaktadır. Ancak önceki çalışmaların genel çerçevesinin göçün güvenlikleştirilip güvenlikleştirilmediğini sorgulamak üzerine olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın önemi ve farkı, göçün güvenlikleştirildiğini baştan görerek, buradaki güvenlik inşa sürecinin, kavramın siyasallığını ortaya koyabileceğinin araştırılmasında yatmaktadır. Diğer çalışmalarda, başka ülkelerin karşılaştırmasına rastlanmakta, Türkiye’deki siyasiler ele alındığında yalnızca iktidar ve ana muhalefet partilerinin seçilmesi gibi dar örneklem üzerinden çalışıldığı anlaşılmaktadır. Bu çalışmadaysa, TBMM’de temsil edilen 14 siyasi partinin 13’ü analize tabi tutulmaktadır. Siyasetin ve toplumun geniş kesimlerinin söz edimlerini göstermesi bakımından bu nokta önem taşımaktadır. Ayrıca, bir ya da birkaç milletvekili ile TBMM’de temsil edilen siyasi partilerin ihmal edilmesinin büyük eksiklik yarattığı düşünülmektedir. Zira, bazı siyasi partilerin, kamuoyu oluşturmadaki etkisi ve dolayısıyla güvenlikleştirici hamlesinin karşılık bulması, oy oranı ve temsilci sayılarının ötesinde cereyan edebilmektedir. Bu bağlamda, toplumun genel algısını yansıtabilecek şekilde, olabildiğince çok sayıda siyasi partiyi analize dahil etmenin faydalı olduğuna inanılmaktadır.

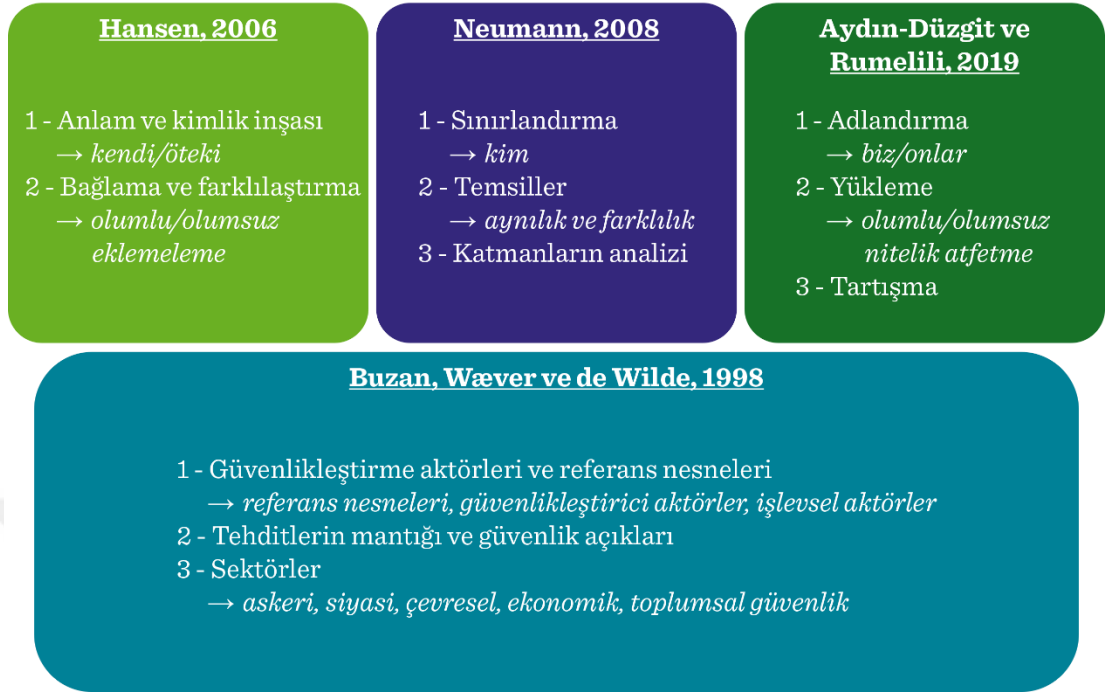
Bunlar dışında, bu çalışmanın literatüre katkısı olduğu düşünülen bir diğer konu, güvenlik dışılaşdırma. Güvenlikleştirme Kuramının temel eserlerinde güvenlikleştirmenin aşamaları detaylandırılmış olmakla beraber güvenlik dışılaşdırmanın yöntem ve aşamalarına yeterince değinilmediği bilinmektedir. Çalışma kapsamında farklı kuramcıların güvenlik dışılaşdırma stratejileri, yöntem ve kuram bölümlerinde anlatılmaktadır. Bunun da ötesinde, göç konusunu güvenlik dışılaşdırma aktörlerin güvenlik dışılaşdırma yöntem ve stratejileri analizde gösterilmektedir. Literatür taramasından anlaşılmaktadır ki bu çalışma, bu yönüyle Türkçe güvenlikleştirme literatüründe güvenlik dışılaşdırmanın sistematik analize tabi tutulduğu ilk çalışma olarak önemli bir boşluğu doldurmaktadır.

Yöntem

Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme Kuramının kapsamlı manifestosu (Mutimer, 2017: 73) ve doruk noktası (Nyman, 2018: 101) olan “Security: A New Framework For Analysis” (SANFFA) içerisinde de belirtildiği gibi (Buzan vd., 1998: 25), güvenlikleştirme çalışmak söylemleri ve siyasal elitleri çalışmak demektir. Bu sebeple, bu çalışmada kurama dönük literatür taraması ardından yöntem olarak, söylem analizi kullanılmıştır. Alt bölümlerde söylem analizi ve araştırma tasarımına değinilmektedir.

Söylem Analizi

Söylem analizi yazıya geçirilmiş söylemin, söylendiği dilin dilbilgisi, söyleyen ile izleyen kitlenin kültürel paylaşımları ve söylemin bağlamı dikkate alınarak çözümlenmesidir. Söylemi oluşturan tümceler ve sözcüklerin sıralaması ile neleri vurguladıkları önem taşımakta, çözümleme açısından ayırt edici olmaktadır (Aziz, 2011: 147-149). Aynı olgu ya da olayı anlatan, ancak sözcük sıralaması veya sözcüklerin seçimi farklı olan tümceler, farklı algılamalara sebep olabilmektedir. Bu noktada yine, söyleyen ile izleyen kitlenin sözcük ve kavramlara, tarihsel ve kültürel olarak yükledikleri anlamlar fark yaratmaktadır. Söylem analizi, bu söylemlerin siyasallığını ve ideolojik yaklaşımlarını ortaya koymaktadır.

Şekil G.2 : Seçili Söylem Analizi Türleri (Yazar tarafından hazırlanmıştır).

Tezin kuramsal çerçevesini oluşturan Güvenikleştirme Kuramının, söylem analizini uygulayış detaylarına girmeden önce, Kuramın söyleme dair ontolojisine bakmanın, güvenlik ve söylem ilişkisini anlamada yararlı olacağı düşünülmektedir. Kopenhag Okulu'nun Güvenikleştirme Kuramınca kullanılan söylem analizi ontolojik olarak post-yapısalcılarca kullanılan söylem analizinden ayrılmaktadır. Kopenhag Okulu, gerçekliğin inşasında söylemsel olmayan pratikleri de dikkate almaktadır (Aydın-Düzgüt ve Rumelili, 2019: 290). Post-yapısalcılar gerçekliği, söylemin yarattığı gerçekliğin öznelerce dile getirilmesi olarak ele almaktadır. Dolayısıyla söylemi, gerçekliğin yaratıcısı olarak görmektedir. İnşacı yaklaşıma göre ise gerçeklik toplumsal ilişkiler bağlamında özneler arası inşa edilen söylemsel pratiklerin ürünüdür. Gerçekliğin inşasında araç olan söylemlere yüklenen anlamlar ve kullanıldığı bağlamlar önem taşımaktadır (Aydın-Düzgüt ve Rumelili, 2019: 281). Neumann'ın Laclau ve Mouffe'tan yaptığı şu alıntı, olgu ve olaylarla söylemlerin gerçekliğin inşasındaki ilişkilerini göstermektedir:

“Bir deprem ya da bir tuğlanın düşmesi, benim irademden bağımsız olarak burada ve şimdi meydana gelmesi anlamında kesinlikle var olan bir olaydır. Ancak nesneler olarak özgüllüklerinin ‘doğal fenomenler’ veya ‘Tanrı’nın gazabının dışa vurumu’ sözleriyle inşa edilip edilmediği, söylemsel bir alanın yapılandırmasına bağlıdır” (Neumann, 2008: 74).

Güvenlikleştirme Kuramının temel eserlerinden SANFFA’da, güvenlikleştirme çalışmanın söylemleri çalışmak olduğu yazıyor olsa da (Buzan vd., 1998: 25) eserde söylem analizinden ayrıca bahsedilmemiştir. Eser; askeri, siyasi, toplumsal, çevresel ve ekonomik güvenlik olmak üzere beş güvenlik sektörüne göre bölümlenmiştir. Bölümlerin alt başlıkları ise, güvenlikleştirici aktörler ve referans nesneleri, tehditlerin mantığı ve güvenlik açıkları, bölgesel dinamikler şeklindedir. Buradan hareketle, söylem analizinin başlıklar halinde sayılan unsurları ortaya koyduğu söylenebilmektedir. Buna göre SANFFA içerisindeki analizin adımları, referans nesneleri, güvenlikleştirici aktörler, işlevsel aktörler, tehditler ve sektörleri çözümlenmektedir (Bkz.: Şekil G.2). Referans nesnesi varoluşsal tehdit altında olduğu iddia edilen birimdir. Güvenlikleştirici aktör, bir konunun ve referans nesnesinin tehdit altında olduğunu deklare eden aktördür (Buzan vd., 1998: 36). İşlevsel aktörlerinse, referans nesnesi ya da güvenlikleştirici aktör olmadığı halde güvenlik meselelerine etki eden aktör olduğu ifade edilmektedir (Buzan vd., 1998: 36). Bununla beraber literatürde, işlevsel aktör kavramına getirilen bu tanımın yeterince açık olmadığını öne süren ve kavramın üzerine eğilen çalışmalar mevcuttur (Floyd, 2021: 81). Buna göre işlevsel aktörler, güvenlikleştirme sürecini olumlu ya da olumsuz etkilemeyi amaçlayan, güvenlikleştirmeyi başkaları adına reddeden veya onaylayan, devam eden süreci yorumlayan kişi ya da gruplardır (Floyd, 2021: 89). SANFFA’da işlevsel aktörlerin askeri ve ekonomik sektörde güvenlik kararlarına etki eden kişi, topluluk ya da kuruluş olarak sunulduğu görülmektedir (Buzan vd., 1998: 56-57, 103). Tehdit, referans nesnesi olarak sunulan birimin güvenliğine dair endişeye yol açan özne, olgu veya olaydır. Sektör analizi ise güvenlik tehdidinin askeri, siyasi, toplumsal, ekonomik ve çevresel; beş güvenlik sektöründen hangisine yöneldiğine bakmaktadır. Kopenhag Okulu’nun sektörel güvenlik yaklaşımı, kuramsal çerçevenin işlendiği birinci bölümde

ve çalışma kapsamında vaka olarak seçilen göçün güvenlikle ilişkisinin gösterildiği ikinci bölümde anlatılmaktadır. Bu nedenle bu kısımda sektörlerin detaylarına inilmemektedir. Ancak, söylem analizinin detaylarına girmeden önce toplumsal güvenlik sektörüne dair altı çizilmesi gereken bazı noktalar olduğu düşünülmektedir. Çalışma kapsamında vaka olarak seçilen göç olgusu, tüm sektörleri ilgilendirmekle birlikte daha çok toplumsal güvenlik sektörüyle ilişkilendirilmekte; toplumsal güvenliğin çalışma konularının başında göç olgusu gelmektedir (Buzan, 1993; Wæver, 1995; Buzan vd., 1998; Huysmans ve Squire, 2017). Toplumsal güvenlik, Kopenhag Okulu Kuramcıları tarafından kimlik güvenliği olarak tanımlanmaktadır (Wæver, 2008: 155). Güvenikleştirme Kuramına uygun olarak bu çalışmadaki söylem analizi, kimlik inşasını da ortaya koymaya çalışacaktır. Bu nedenle kimliklere dönük söylem analizinin adımlarını göstermiş, Kurama katkı sunmuş başka yazarların başka çalışmalarına da başvurulmuştur. Hansen (2006), Neumann (2008) ve Aydın-Düzgüt ve Rumelili (2019)'nin söylem analiz metotları aşağıda sunulacaktır.

Hansen, devletin kimlik inşa etmek için tehdit ve ötekileri dile getirme ihtiyacı içerisinde olduğunu söylemektedir. Ona göre ulusal kimliğin ontolojisinde farklılıkları ötekiliğe dönüştürme güdüsü yatmaktadır. Hansen'in sözleriyle, siyasi liderler "diğer ülkeleri, göçmenleri, eşcinselleri ve komünistleri" ulusal benliğe tehdit arz eden ötekiler olarak inşa ederek güvenlik siyasetlerini meşrulaştırmaktadır (Hansen, 2006: 34). Buna göre, Hansen'in metodolojisinde işe, anlam ve kimliklerin inşasını tanımlayarak başlamak gerekmektedir. Kastedilen kendi kimliğinin ve öteki kimliğinin gösterilmesidir. Hansen bu kimliklerin her zaman basit bir kendi/öteki dikotomisi şeklinde tezahür etmeyebileceğini de eklemektedir. ABD'nin 2003'teki Irak müdahalesini örnek veren Hansen, analizin ilk adımı olan anlam ve kimlik inşasını keşfin, kimi durumlarda kimlikler ağına bakmakla yapılabileceğini belirtmektedir. Örneğe bakılacak olursa, ABD'nin 2003'teki iktidarı olan Bush yönetimi, basit bir öteki olarak 'Irak'ı sunmamıştır. Bunun yerine, Irak'ın o günkü iktidarı olan Saddam Hüseyin yönetimini tehdit ve öteki olarak adlandırmıştır. Irak halkını ise ABD ile beraber, tehdidin yöneldiği referans nesnesi şeklinde inşa etmiştir. Hansen iç savaş benzeri insan hakları ihlallerinin yaşandığı koşullarda fazla sayıda öteki ve kimliğin uluslararası destek aradığını vurgulamaktadır (Hansen, 2006: 36). Bu tür bir kimlik

ayrımının Suriye İç Savaşı'nda yaşandığını söylemek de mümkündür. Suriye halkına karşı Suriye yönetimini tehdit olarak sunan söylemler, Türkiye'deki siyasi partilerin söylemlerinin analiz edildiği, çalışmanın üçüncü bölümünde bulunmaktadır.

Hansen'in analiz yönteminin ikinci adımı bağlama ve farklılaştırma süreçleridir. Aynılıkların ve farklılıkların inşa edilme adımıdır. Bu inşa için olumlu ve olumsuz niteliklerin kimliklere eklenmesi gerekmektedir. Hansen'e göre, aynı ya da farklı nitelikleri bağlayan söylemler olmadıkça süreç bir anlam ifade etmemektedir. Bunun için yapılanın, kendine olumlu sıfatları bağlarken, ötekini olumsuzlarla ilişkilendirmek olduğunu belirtmektedir. Sonrasındaysa ötekini kendinden farklılaştırmak üzere, ilişkilendirilmiş olumlu ve olumsuz sıfatları eklemleyerek aradaki farka vurgu yapmak gelmektedir (Hansen, 2006: 37). Hansen buna örnek olarak, İspanyol fatihlerin Amerikan yerlilerine karşı söylemlerini örnek vermektedir. Burada iki söylem öne çıkmaktadır. İlki 'fatih' Cortes'in söylemidir. Cortes açısından, yerliler vahşi, değiştirilemez ve dini olarak da İsa'nın merhametinden yoksun ve insan olmayan varlıklardır. İkincisi ise papaz Las Casas'ın söylemidir. Ona göre de yerliler vahşidir ancak dönüştürülebilir ve İsa'nın merhametine kavuşabilir olan kafir insanlardır. Cortes'in yarattığı kimlik, onun yerlileri yok etme politikasına meşruiyet sunarken, Las Casas'ın inşası din değiştirme politikasını gerekçelendirmektedir (Hansen, 2006: 38-39). Hansen'in bu örneği ile 21. yüzyılda göçmenlerin durumu arasında benzerlikler kurulması mümkündür. Gerek Avrupa'da gerek Türkiye'de göçmenlerin geri gönderilmesini isteyenlerle Cortes'in söylemi arasında paralellikler kurulabilmektedir. Geri göndermeyi talep edenler farklılıkları öne çıkarıp, geri göndermek suretiyle -en azından kendi kimlikleriyle özdeşleştirdikleri toprakları- paylaşmaya niyetleri olmadığını göstermek istemektedirler. İkinci söylem ise günümüz uyum ve entegrasyon politikası yanlılarına benzemektedir. Avrupa ve Türkiye'de göçmenlerin uyumu için çalışılması gerektiğini ifade eden söylemde açıkça söylenmeyen bir üstün kimlik bulunmaktadır. Tıpkı Las Casas'ın vahşi kafirleri, din değiştirerek 'doğru yol'a sokmasında olduğu gibi; göçmenlerin, uyum politikaları yoluyla, ev sahibi toplumun 'doğru yol'una yani kimliğine benzemesi gereken ötekiler olduğu ima edilmektedir. Dolayısıyla güvenlikleştirme söylemi ve

inşa edilen kimliğin öğeleri, ötekine karşı alınabilecek tedbirler anlamında sonuçları değiştirmektedir ve tümünün siyasallığını göstermektedir.

Neumann, söylem analizinin icrası için, tarihsel bilgi ve temel dil becerilerinden oluşan bir kültürel yeterliliğin ön koşul olduğunu yazmaktadır. Kültürel yeterliliğin anlam ve sembolleri anlamayı ve dolayısıyla araştırmayı kolaylaştırdığını ifade etmektedir (Neumann, 2008: 62-65). Neumann söylem analizi yöntemi için üç basamaklı bir uygulama şablonu sunmaktadır. Basamaklardan ilki çalışılacak söylemlerin zamanını ve kaynaklarını sınırlandırmaktır. Kaynakları sınırlandırmanın örneği olarak siyasal partiler üzerine çalışıldığı bir durumda, siyasi partilerin programları ve liderlerin konuşmaları gibi söylemlerle çalışmanın materyallerini belirlemeyi vermektedir (Neumann, 2008: 65-66). Zamanı kısıtlamak, üzerinde çalışılacak söylemlerin aralığının, tarihsel olgularla kesişecek şekilde çizilmesidir. İkinci basamak seçilen metinlerden söylemi oluşturan temsilleri belirlemektir. Neumann'a göre, bir söylem, gerçekliğin baskın bir temsili ile başka alternatif temsilleri içermektedir. Ona göre analistin görevi, temsiller arasındaki çatışmayı araştırmak ve göstermektir (Neumann, 2008: 70). İyi bir analistin sürekliliklerin içerisindeki değişimi gösterebilmesi gerektiğinin altını çizmektedir (Neumann, 2008: 71). Neumann, temsillerin aynılıklar ve farklılıklar üzerine inşa edildiğini ifade etmektedir. Neumann'ın ikinci basamağı, Hansen'in metodolojisindeki anlam ve kimlik inşası ile bağlama ve farklılaştırma süreçleriyle örtüşmektedir. Üçüncü basamak, eldeki verileri kategorize edip söylemin içerisindeki katmanları çözümlemektir (Neumann, 2008: 65-75).

Neumann, yöntemini alet çantası benzetmesi ile somutlaştırmaktadır. Söylem analizi içerisinde altı alet barındıran bir alet çantasıdır. İlk alet, sosyal dünyadan metinleri oyan bir oyacak, ikinci alet analiz için konuşma, bildiri, reklam gibi diğer fenomenleri metinlerle eş düzeye getirecek bir ekolayzırdır. Bu iki aletin, yöntemin ilk basamağı olan sınırlandırma aşamasını oluşturduğunu söylemek mümkündür. Üçüncü alet fenomenleri aynılıklarına göre gruplayan bir tür çoban köpeği, dördüncü alet bunları farklılıklarına göre ayıran bir dilimleyicidir. Bu ikisinin ise, yöntemin ikinci basamağı olan aynılık ve farklılıklarıyla temsillerin ortaya konması olduğunu düşünmekte bir beis yoktur. Neumann'ın yönteminin üçüncü basamağı olan analize

karşılık gelmek üzere; beşinci alet olguların anlam boyutunu görünür kılan bir optik cihazı, altıncısı tüy kalemdir (Neumann, 2008: 75-76).

Aydın-Düzgit ve Rumelili, eleştirel söylem analizine, söylemlerin tarihsel bağlamından kopartılamayacağını, bağlamları kapsamında analiz edilmeleri gerektiğini belirterek başlamaktadır. Aydın-Düzgit ve Rumelili, söylemin içerik ve konularının ortaya konmasının ardından ‘söylemsel stratejiler’ adını verdikleri, söylemin katmanlarının çözümlenmesine geçmektedir (Aydın-Düzgit ve Rumelili, 2019: 296-298). Söylemsel stratejiler, adlandırma, yükleme ve tartışmadır. Adlandırma, söylem içerisindeki aktör ve nesnelerin inşasıdır. Biz/onlar, kendi/öteki gibi dikotomiler de bu aşamada yaratılmaktadır. Yazarlar, örnek olarak inceledikleri metinde geçen Avrupalılar/Türkler ikiliği üzerine eğilmekte ve bu tür biz/onlar inşasının aynı zamanda ‘biz’, ki örneklerinde Avrupalılar, lehine asimetrik bir ilişkiye de yol açtığından söz etmektedir (Aydın-Düzgit ve Rumelili, 2019: 298). Yükleme, adlandırılmış olanlara çeşitli niteliklerin atfedildiği aşamadır. Aydın-Düzgit ve Rumelili (2019)’ye göre de biz/onlar, kendi/öteki, grup içi/dışı ayrımlarının inşasında “...genellikle olumlu nitelikler kendine, olumsuz olanların da diğerine...” yüklendiği görülmektedir (Aydın-Düzgit ve Rumelili, 2019: 299). Tartışma stratejisi kimliklere yöneltilen söylemleri desteklemek üzere oluşturulmuş argümanların çözümlendiği aşamadır (Aydın-Düzgit ve Rumelili, 2019: 299-300).

Çalışma kapsamında, kimliğin ve güvenliğin inşası yani güvenlikleştirmeye ilaveten, güvenlik dışılaştırma da analiz edilmektedir. Bu nedenle güvenlik dışılaştırma sürecine de değinmek gerekmektedir. Kopenhag Okulu’na göre güvenlikleştirme, güvenliğin söz edimi yoluyla özneler arası inşa edilmesidir (Buzan vd., 1998, 31). Güvenlik dışılaştırmanın genel olarak, önceki cümlede özetlenen güvenlikleştirme sürecinin tam tersi olduğu düşünülmektedir (Baysal, 2022c: 120). Güvenlik dışılaştırmanın hakkında, uzun vadede ideal olduğu ifade edilmekle beraber (Buzan vd., 1998: 29), güvenlik dışılaştırmanın nasıl yapılacağı ve öğelerinin ne olduğundan bahsedilmemektedir. Güvenlik dışılaştırmanın kendine has dinamikleri, daha sonra yayınlanmış farklı çalışmalardan edinilmektedir. Bu çalışmalardan birisi Hansen’e aittir. Ona göre güvenlik dışılaştırma, tıpkı güvenlikleştirme gibi performatiftir. Önceden tehdit olanı artık tehdit olarak görmeyi ve güvenlikleştirici

söylemlerde bulunmayı bırakmak güvenlik dışılaştırma değildir (Hansen, 2012: 533). Güvenlik dışılaştırmaları incelediği çalışmasında, güvenlik dışılaştırmanın dört formu olduğunu belirtmektedir. Bunların ilki stabilizasyon ile değişimdir. Buna göre taraflar, daha az askeri yöntemlere ve daha az şiddete başvurmak suretiyle gerginliklerini düşürme eğilimine girmektedirler. Bunun yavaş işleyen bir süreç olduğunun altını çizmektedir. Hansen'in stabilizasyona örneği detente/yumuşama dönemidir. Soğuk Savaş sırasında, 1960'larda başlayan yumuşama dönemini güvenlik dışılaştırmanın bu formuna örnek olarak sunmaktadır (Hansen, 2012: 540). İkinci form yerine koymadır. Yerine koyma, bir konu güvenlik alanının dışına taşınırken, aynı anda başka bir konunun, öncekinin yerine konulup tehdit olarak inşa edilmesidir. Bu formda, aktörlerin kendi/öteki dikotomisi üzerine inşa edilmiş kimliklerinin, öteki ya da düşman kimliğinde bir tehdit unsuru bulunmasını ontolojik olarak şart gördüğü tezi savunulmaktadır (Hansen, 2012: 541). Üçüncü form yeniden tanımlamadır. Buna göre, güvenlikleştirilmiş meseleye siyasi çözüm sunulmaktadır. Siyasi alana taşınan konu, güvenlik dışılaştırılmaktadır (Hansen, 2012: 542-543). Hansen'in dördüncü formu susturmadır. Konuya dair güvenlik söyleminin sona ermesi ya da güvenlikleştirici söz ediminin karşılık bulmaması durumudur (Hansen, 2012: 542-543).

Hansen (2012)'in yukarıda anlatılan çalışması da dahil Wæver, Huysmans (1995) gibi Kopenhag Okulu mensuplarının farklı güvenlik dışılaştırma çalışmalarını inceleyen Baysal (2022c), güvenlik dışılaştırma yollarını altı kategori altında harmanlamaktadır. İlki, güvenliğin inşa olduğunun farkındalığını arttırmak suretiyle sorunları güvenlik alanının dışına taşıyan Huysmans'ın inşacı yaklaşımıdır. İkincisi yine Huysmans'ın nesnel strateji şeklinde adlandırdığı karşıt söz edimleriyle güvenlik dışılaştırma yaklaşımıdır. Bu yaklaşım, tıpkı güvenlikleştirmede olduğu gibi güvenlik dışılaştırmada da söz edimlerine öncelik tanımaktadır. Üçüncüsü hem Wæver hem de Hansen'in yönteminde yer alan, güvenlikleştirmenin yönetimidir. Bu anlayış tamamen güvenlik dışılaştırmaya değil, güvenlikleştirme sürecinin kontrollü yumuşatılması ve stabilize edilmesine odaklanmaktadır. Dördüncüsü öncekinin yerine yenisini koyarak düşmanı değiştiren, Hansen'in yerine koyma yaklaşımıdır. Beşincisi yine Hansen'den susturma yaklaşımıdır. Altıncısı ise, Huysmans'ın çözümlemeci yaklaşımıdır. Buna göre, güvenlikleştirilmiş kimliklerin çözümlenmesi ve henüz güvenlikleştirilmemiş

olanların öne çıkarılması, konunun güvenlik dışılaşmasını sağlamaktadır (Baysal, 2022c: 126).

Bu çalışmada yöntem olarak, yukarıda anlatılanların Kurama ve çalışma konusuna uyarlanmış hali olan bir söylem analizi tercih edilmiştir. Bu bağlamda analiz yapılırken, önce kimliklerin söylemsel inşasına odaklanılmaktadır. Biz/onlar, kendi/öteki dikotomileri üzerinden adlandırmalara bakılmaktadır. Beraberinde, olumlu ve olumsuz niteliklerin kimliklere atıf aşaması olan yükleme ve bağlama süreci ile temsiller üzerinden farklılaştırma süreci analiz edilmektedir. Ardından SANFFA'dakine benzer biçimde güvenlikleştirme öğeleri ortaya konmaktadır. Bu öğeler, güvenlikleştirici aktör, referans nesneleri, hedef kitle ve işlevsel aktörlerdir. Tehditler ve güvenlikleştirme aşamalarına değinilmektedir. Güvenlikleştirme aşamalarından olan güvenlikleştirici hamle, bizzatı seçilen söylemlerdir. Diğer aşamalardan sayılan kolaylaştırıcı koşullar ise, var ise bağlamına göre gösterilmektedir. Güvenlik dışılaşmalar için, inşa farkındalığı yaratma, karşıt söz-edim, kontrollü güvenlikleştirme, düşman/tehdit değiştirme ve yeni kimliğin öne çıkarılması yollarından hangilerine başvurulduğuna bakılmaktadır. Analizin son parçası da, tehdit algısının hangi güvenlik sektörünü ilgilendirdiğini belirlemek olmaktadır.

Araştırma Tasarımı

Neumann (Neumann, 2008: 65-66)'ın ilk adımı olan araştırmanın sınırlarının belirlenmesi noktasında, Lene Hansen'in Bosna Savaşı sürecinde kimliklerin söylemsel inşasını ve güvenlikleştirmeyi irdelediği eserinde (Hansen, 2006: 66-73) gösterdiği araştırma modeli temel alınmıştır. Yalnızca iktidar partisi ve onun resmi söylemleri değil, belirli ölçüde muhalefet partilerini de içerecek ölçüde aktörler belirlenmiş, tarihsel süreç ortaya konmuş, olaylar ve tarihler seçilerek analize geçilmiştir.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) desteğinde düzenli aralıklarla gerçekleştirilen Suriyeliler Barometresi araştırmalarına göre, 2020

yılı, Suriyelilere dönük algılardaki trendin değişim noktası olarak göze çarpmaktadır. Araştırmacılar toplumsal kabul düzeyinin 2019 ve 2020 yıllarında aşınmaya başladığını belirtmekte, bunun sebeplerinden birisi olarak Suriyelilerin döneceği umudunun sönmesi olduğunu ifade etmektedir (Erdoğan, 2022: 50-51). 2020 yılı başlarına değin, Suriyelileri tanımlarken verilen olumsuz cevaplar (ileride sorun açacak tehlikeli insanlar - yük olan insanlar) düşer, olumlu cevaplar (mağdur insanlar) artarken, 2020 yılı itibariyle durum tersine dönmüş; Suriyelilere bakış keskin biçimde olumsuza evrilmiştir (Erdoğan, 2022: 104). Yine Suriyelilerin uyum sağlamaları konusundaki kanı da bu tarihlerde değişmiştir (Erdoğan, 2022: 252). Türk toplumunun Suriyelileri nasıl tanımladığı sorusuna verdiği yanıtlarda ağırlık, 2020 yılına kadar, zulüm ve savaştan kaçan mağdur insanlar oldukları yönüyleyken, 2020 itibariyle bunun değiştiği gözlenmektedir. Rapora göre Türk toplumu artık Suriyelileri, “ileride sorun açacak tehlikeli insanlar” ve “yük olan insanlar” şeklinde görmektedir (Erdoğan, 2022: 103). Bunları, ötekileştirmenin keskinleştiği ve tehdit algısının yerleştiği şeklinde yorumlamak mümkündür. Güvenlikleştirme Kuramına göre, tehdit algısının yükseldiği durumda güvenlik inşasına dönük bir çabanın varlığından söz edilebilmektedir. Araştırmalar, Türk toplumunda Suriyelilerin, 2020 yılı itibariyle tehdit algılandığını göstermektedir. Öncesinde tehdit görülmeyen bir olgunun, belirli bir zaman diliminde tehdiye dönüşmesi güvenlikleştirmeye işaret etmektedir. Dolayısıyla, göç olgusu ve özelinde Suriyelilere dönük güvenlikleştirme pratiklerinin izinin sürüldüğü bu çalışmada 2020 yılı itibariyle verilen söylemlere bakmanın, güvenlikleştirici söz edimlerini bulmada isabetli bir tercih olduğuna inanılmaktadır. Bu nedenle, bu çalışmada analiz edilecek tarih aralığı olarak 2020 - 2022 yılları arası seçilmiştir.

Güvenlikleştirme Kuramına göre (Buzan vd., 1998: 25), güvenlikleştirme çalışmanın yolu söylemleri ve siyasi elitleri çalışmaktır. Bu bağlamda yapılması gereken, seçilen tarih aralığında siyasi elitlerin söz edimlerini analiz etmektir. Siyasi elitlerin kimler olduğunu analitik bir çerçeveye oturtmak adına seçilen tarih aralığında parlamentoda (TBMM) temsil edilen siyasi partilere bakılmıştır. Çalışma kapsamında, 27. Dönem TBMM’de milletvekili bulunan siyasi partilerin genel başkan, genel başkan yardımcısı veya parti sözcülerinin, Suriyelilere dönük söylemleri incelenmiştir.

Bu partiler temsil sayılarına göre sırasıyla; Adalet ve Kalkınma Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, Halkların Demokratik Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, İyi Parti, Türkiye İşçi Partisi, Demokrat Parti, Memleket Partisi, Büyük Birlik Partisi, Demokrasi ve Atılım Partisi, Demokratik Bölgeler Partisi, Saadet Partisi, Yenilik Partisi ve Zafer Partisi'dir (TBMM Sandalye Dağılımı, t.y.). Ancak Demokratik Bölgeler Partisi'nin verilen tarih aralığında Suriyelilere dönük söylemine rastlanmamış, parti analize dahil edilmemiştir. 1 Ocak 2020 - 31 Aralık 2022 tarihleri arasında, isimleri anılan 13 siyasi partinin genel başkan, genel başkan yardımcıları, grup başkanvekilleri ve parti sözcülerinin konuşmaları ve yazılı açıklamaları ile parti kurulları ve parti tüzel kişiliği adına yapılan açıklamalar taranmıştır. Çevrimiçi açık kaynaklardan yapılan taramalar sonucu ulaşılan söylemler, yukarıda anlatılan yöntemlerle analiz edilmiştir.

Tezin Organizasyonu

Araştırmanın amacı, araştırma soruları, araştırmanın önemi, yöntemi ve tasarımını açıklayan giriş bölümünün ardından çalışmanın birinci bölümü olan kuramsal ve kavramsal çerçeve gelmektedir. Bu bölümde öncelikle güvenlik kavramının dönüşümü; realist paradigmanın objektif güvenlik anlayışından eleştirel kuramların siyasal güvenlik anlayışına evrilme süreci anlatılmaktadır. Ardından Kopenhag Okulu'nun Güvenlik Çalışmalarına katkısı ve Güvenlikleştirme Kuramına yer verilmektedir. İkinci bölümde göç olgusu ve insanlık tarihiyle eş göçün tarihine değinilmektedir. Göçün temel kavramları ve göçmen türlerinin akabinde Göç Çalışmaları disiplindeki kuramlar tanıtılmaktadır. Devamında, göçün bir güvenlik meselesi haline gelişi ve özelde Kopenhag Okulu'nun göçe bakışı ve toplumsal güvenlik kavramı üzerinde durulmaktadır. Bölümün son kısmında Suriye'deki iç savaş ve Suriyelilerin Türkiye'ye sığınma serencamı ele alınmaktadır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, TBMM'de temsil edilen 14 siyasi partiden 13'ünün seçilmiş söylemleri ve bunların analizleri yer almaktadır. Söylemlerin belirli tarih aralıklarında yoğunlaştığı görülmektedir. Örneğin bunlardan ilki Suriye

yönetiminin İdlib'te Türk askerilerine saldırı gerçekleştirdiği 27 Şubat 2020 ve devamındaki günlerdir. Buna benzer bazı olaylar ardından Suriyelilere dönük söylemlerin artışına şahit olunmaktadır. Söylemlerde referans nesnesi sıklıkla Türk toplumdur ve tehdit algısının en çok yöneldiği sektör, toplumsal güvenlik sektörüdür. Suriyeli sığınmacılar, sıklıkla Türk toplumuna yönelen tehdit olarak inşa edilmektedir. Suriyeli sığınmacıları güvenlikleştirenlerin referans nesnesi olarak Türk toplumunun ardından Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve Türkiye ekonomisi gelmektedir. Suriyeli sığınmacıları güvenlik dışılaştıranlar da mevcuttur. Bunların ise sıklıkla Suriyelileri referans nesnesi olarak ele aldığı görülmektedir. Suriyelileri referans nesnesi edinen siyasilerin, yukarıda Hansen (2006: 36)'in çalışmalarından alıntılanan ABD-Irak örneğindeki benzer şekilde, Suriye yönetimi ile Suriye halkı arasında ayrıma gittiği gözlenmektedir. Buna binaen Suriyelilere yönelik tehdit şeklinde sunulanların ilk sırasında Suriye yönetimi bulunmaktadır. Sonrasında ise tehdit olarak, Türk toplumundan Suriyelilere yönelen ırkçılığın sunulduğu görülmektedir. Siyasilerin söylemlerinde dikkat çeken bir diğer husus Batı karşıtlığıdır. Siyasi partilerin kendi aralarındaki farklılıklarına karşın, birbirlerinden farklı saiklerle Batı'yı ötekileştirdiği gözlenmektedir. Sonuç bölümünde ise araştırmanın bu çıktılarının tartışmasını bulmak mümkündür.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde güvenlik kavramına ait tanımlar verildikten sonra kavramın dönüşümüne odaklanılacaktır. Güvenlik Çalışmalarının evrimine de değinilmiş olacaktır.

Uluslararası İlişkiler ve alt disiplini Güvenlik Çalışmalarının öncelikli aktörü ‘devlet’in, ‘güvenlik’ kavramıyla simbiyotik bir ilişkisi vardır. Burada devlet; ana akım kuramlarda temel referans nesnesi, eleştirel kuramlarda ise birincil olmasa da hariç tutulamayacak aktör olmasından ötürü, öncelikli aktör olarak ifade edilmiştir. İnsanın ihtiyaçlar hiyerarşisinin başında fizyolojik ihtiyaçlar, ikinci sırasında ise güvenlik ihtiyacı gelmektedir. Ki bu nokta, birey gruplarının devleti var etmesinin sebebidir. Güvenliği sağlanacak nesne olarak sıklıkla ele alınan devletin, bir olgu olarak ortaya çıkışında güvenlik ihtiyacı belirleyici rol oynamaktadır. Bakılan pencereye göre değişmekle beraber; devlet insanın, toplumun, mülkiyetin güvenliğinin sağlanması için, kısaca can ve/veya mal güvenliği için var edilmiştir. Doğadan ve diğer canlı türlerinden gelen tehditler bir yana, birden fazla insanın bir arada ya da yakınlarda yaşama hali o insanlardan bir kısmına varoluşsal tehditler yönelmesine sebep olmaktadır. İnsan, doğası gereği güç ve iktidar peşinde koşan ‘animus dominandi’dır (Morgenthau, 1946: 45). Bu yüzdendir ki devletin amacı bireyin güvenliğidir (Hobbes, 2020: 133-137). Güvensizlik hali savaşa yol açmaktadır. Devlet ve benzeri bir otorite olmadıkça, herkesin herkesle savaştığı daimî savaş durumu ortaya çıkmaktadır (Hobbes, 2020: 99-103). Zira insan insanın kurdudur. İhtiyaçlar hiyerarşisi bir devlet açısından düşünüldüğünde ise, ilk sırayı varlığını sürdürme ya da beka yani güvenlik almaktadır.

Uluslararası İlişkilerin bir bilim dalı ya da disiplin olarak doğuşu dünya savaşlarıyla olmuştur. Disiplinin doğuşundaki ana akım kuramların ilgi alanı, savaşın ve barışın nedenleri ya da nelerin sonucunda savaş ve barış olacağı konularıdır. Ana aktör olan ve ontolojik olarak merkeze alınan ‘devlet’in varlığını sürdürmesi, yani

bekası temel meseledir. Bu bağlamda ‘güvenlik’, Uluslararası İlişkilerin anahtar kavramlarından birisidir (Collins, 2017: 1-9).

Güvenlik kavramının tanımlanmasına dair yegâne uzlaş, tanımının üzerinde uzlaşılmamış ve tartışmalı olduğudur (Baylis, 2008). Belirli sözcük ya da sözcük öbekleri olmaksızın güvenliğin tanımını yapmak zordur. Güvenlik, güvenli olma hali, güvensiz olma hali ve tehdit varlığı, yokluğu üzerinden tanımlanabilir. Basitçe, tehditlerden uzak güvende olma hali şeklinde ifade edilebilir. Güvenlik Çalışmalarının gelişimiyle, tehlide ve güvene bakışın değiştiğini de eklemek gerekir. Smith (2010: 2), tehditlerin her zaman var olduğu, olacağı ve güvenliğin ancak bu tehditlerin idare edilmesiyle sağlanacağını belirtmektedir. Kimi analistlere göre ise, güvenlik güzellik gibidir. Bağlamına göre değişen, öznel ve elastik bir terimdir. Kutsal sayılan değerlere dönük tehditlerin hafifletilmesi, Uluslararası İlişkiler çalışmalarında genel kabul gören güvenlik tanımlarındandır. Hal böyle olunca, tıpkı tanımın içerdiği referans nesnesi olan ‘değer’ gibi güvenlik de siyasaldır (Williams ve McDonald, 2018: 1). Hangi değer kutsal sayıldığı, neyin ne zaman tehdit olduğu; yine güvenlik kavramının, ele alan aktör ve ele alınan bağlama göre değişebileceğini, siyasallığını gösteren öğelerdir.

Bu çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturan ve ilerleyen bölümlerde detaylı olarak ele alınacak olan Kopenhag Okulu mensuplarından Barry Buzan’a göre, güvenlik az gelişmiş bir kavramdır. Buzan az gelişmişliğin, hem çalışma kapsamının dar bir alana sıkıştırılmışlığından hem de kavramın verili alınıp içeriğinin yeterince tartışılmamasından geldiğini söylemektedir (Buzan, 2015: 26-32).

Güvenliğin bir alt disiplin olup çalışılması, Soğuk Savaş ile aynı dönemde başlamıştır. Dönüşümündeki seyirde de Soğuk Savaş’ın seyriyle olan paralellikler görülür. İkinci Dünya Savaşı sonrası Batı orijinli bir çalışma alanı olarak ortaya çıkmış, 1950 ve 60’larda ‘altın çağı’nı yaşamıştır. Uluslararası İlişkiler Teorisi’ne hâkim olan realizmin, olanca gücüyle bu alt alana da yansıdığı görülmektedir. Mevzubahis dönemde disipline egemen olan başlıklar Strateji Çalışmaları kapsamındaki konulardır. Bunlar arasında askeri güç, savaş tehdidi ve doğrudan şiddet gibi konular yer almıştır. Williams ve McDonald (2018: 1-4), Güvenlik Çalışmalarının tarihçesinden bahsederken baskın yaklaşımın devletler, strateji, bilim ve statüko olarak

Türkçeye çevrilebilecek dört ‘S’ye (States, Strategy, Science, Status Quo) odaklandığını belirtmektedir. Dört ‘S’yi açmak gerekirse ‘S’lerden ilki ‘devlet’tir. Güvenliği sağlayacak özne ve sağlanacak nesne olarak devletler, analizlerde merkezi yer tutmaktadır. Tehdidin, askeri güç üzerinden tanımlandığı ortamda strateji, odaklanılan bir diğer noktadır. Nesnel bilgilere ulaşp, Güvenlik Çalışmalarını bilimin sınırları içerisinde tutmak, analistlerin isteklerindendir. Son olarak da devletlerin varlığının korunması ve tehditlerin yokluğundan bahsedilen bir dünyada arzulanan güvenlik ortamı statükocu bir yapıdır.

Geleneksel kuramların ‘S’lerinden ilki olan ‘devlet’in ontolojik dönüşüm sonucu tekel olmaktan çıktığı söylenebilir. Askeri güç ve güvenlikle bağdaştırılan stratejinin yanına, genişleme tartışmalarıyla, yeni tehdit boyutları eklenmiştir. Post-pozitivist yaklaşıma sahip eleştirel kuram epistemolojik dönüşümü beraberinde getirmiştir.

Geleneksel ve geleneksel olmayan kuram ayrımlarından bir diğerinde Williams ve McDonald (2018), güvenlik yaklaşımlarının iki ana ekseninde incelenebileceğini öne sürmektedir. Bunlardan ilki, güç temelli klasik çizgidir. Güvenliğin asker, silah, para, toprak gibi araçların birikmesiyle; aktörlerin güç, etki ve kapasiteleriyle ilgili olduğu temel varsayımından hareket eden damardır. İkincisi, adalet ve insan hakları kavramlarını merkeze alan, ‘özgürleşme’ temelli yaklaşımların üzerinde hareket ettiği eksendir. Kuramlar bu iki çizgi arasındaki bir spektrumda yer almaktadır. Bunlardan geleneksel olanların kavrayışında güvenlik, verilidir ve objektif bir kavramdır. Bölümün devam eden başlıklarında güvenliğe yönelik farklı yaklaşımlara değinilecektir.

1.1. Objektif Bir Kavram Olarak Güvenlik

Tıpkı güvenlik kavramının tanımında olduğu gibi, Güvenlik Çalışmalarında yanıt aranan sorular da farklılık göstermektedir. Eleştirel Güvenlik Çalışmalarında soruların çeşitlendiği görülmektedir. Yine de gerek geleneksel gerek geleneksel olmayan güvenlik çalışmalarının üzerinde uzlaştığı bazı sorular vardır. ‘Kimin ya da

neyin güvenliği?', 'Tehdidin kim ya da ne olduğu?' ve 'Kim ya da ne tarafından güvenliğin sağlanacağı?' soruları, ortaklaşılan sorulardır (Buzan ve Hansen, 2009: 10-13; Akgül Açıkmeşe, 2011: 45; Baysal, 2022a: 4).

Kimin ya da neyin güvenliği ile ilgili soru, güvenlik altına alınacak değere, referans nesnesine işaret etmektedir. Ontolojik olarak merkeze alınan kim ya da ne olduğuna cevap verilmektedir. Güvenliğin kim ya da ne tarafından sağlanacağı sorusu, güvenlik sağlayan aktörü, özneyi göstermektedir.

Geleneksel kuramların yaptığı üzere, epistemolojik olarak güvenliği verili alıp sorgulamaksızın güvenlik üzerine çalışıldığı durumda analizin temelini oluşturacak üç öğeye ulaşılmış olmaktadır. Bunlar, nesne-tehdit-özne şeklinde tanımlanabilir. Güvenliği objektif bir kavram olarak ele alan bu kuramlar için, güvenliğin referans nesnesi devlettir. Güvenlik tehdidi diğer bir ya da birden çok devletken, güvenliği sağlayacak aktör de devlettir.

Şekil 1.1 : Geleneksel güvenliğin temel unsurları (Yazar tarafından hazırlanmıştır).

Kimin ya da neyin güvenliğinden bahsedildiği sorusu, güvenlik kuramlarının farklılaşmasında başat rol oynamaktadır. Güvende tutulacak bir referans nesnesi olmaksızın güvenlik ve tehditten söz edilemez. Geleneksel kuramlar için ontolojik odak 'devlet' olagelmıştır. Geleneksel Uluslararası İlişkiler teorilerinin aktörü olan 'devlet', uluslararası anarşik ortamında varoluşsal tehditlere maruz kalabilecek ve dolayısıyla güvenliğin sağlanması gereken nesne konumuyla, Güvenlik Çalışmalarında da baş köşeye kurulmuştur (Williams ve McDonald, 2018: 8-11). Önce tekel, sonrasında da hâkim kuramlar oldukları Soğuk Savaş süresince, geleneksel

yaklaşımlar, zamanın ruhuna uygun şekilde güvenliği yüksek oranda askeri, bir miktar da siyasi güvenlik konuları ile bir tutmuşlardır. Bu sebeple Bilgin (2005) geleneksel güvenlik kuramlarını, ‘Soğuk Savaş Güvenlik Çalışmaları’ olarak adlandırmaktadır. Ona göre, farklılıklarına ve çeşitliliklerine rağmen, dönemin güvenlik çalışmalarının ortaklaştığı iki nokta vardır: ilki kuramsal olarak realizmi benimsemeleri, ikincisi ise Soğuk Savaş ürünü olmalarıdır (Bilgin, 2005: 16-63).

İkinci büyük tartışma, burada geleneksel kuramlar olarak anılan ana akım Uluslararası İlişkiler kuramları içerisinde gelenekselciler ve davranışsalcılar arasında yaşanırken, tartışmanın Güvenlik Çalışmalarına da etkileri olmuştur. Gelenekselci kanat, tarihsel yöntemden yanayken davranışsalcılar, esas itibarıyla psikolojiden sosyal bilimlere uyarlanan bilimsel yaklaşımın Uluslararası İlişkiler analizlerinde de uygulanmasını savunmuşlardır (Bull, 1966; Kaplan, 1966). Birey ve birey grupları düzeyinde analizlerin zor olması ve çok sayıda neden ve sonuç içermesi çalışmaların devlet merkezliliğini pekiştirmiştir. Hayatta kalma, askeri güç ve kapasite gündemiyle Realizmin gölgesi altında olması ve Soğuk Savaş atmosferi yanında referans nesnesi ve özne olarak devletin ayrıcalıklı konumu; askeri güvenliğin, güvenliğin yegâne boyutu sayılmasını beraberinde getirmiştir (Bilgin, 2005: 16-19).

Soğuk Savaş sürecinde, Eleştirel Güvenlik Çalışmalarının öncüleri görülmüştür. Realist güvenlik anlayışının sıfır toplamı oyununa karşı çıkıp ‘ortak güvenlik’ kavramını ön planda tutan ‘Alternatif Güvenlik’ düşünürleri bunların başında gelmiştir. Çatışma çözümü, silahsızlanma gibi konulara ışık tutan ‘Barış Araştırmaları’; kalkınmayı ve güvensizliğin yapısal nedenlerini vurgulayan, Batı merkezliliği eleştiren ‘Üçüncü Dünya Güvenliği’ çalışmaları da Soğuk Savaş içerisinde realizmden farklılaşan güvenlik düşünceleri olmuştur. Bireysel ve toplumsal güvenliği çalışarak ontolojik derinleşmenin ve dönüşmenin belirtilerini taşıyıcılar da güvenliği verili alan pozitivist epistemolojileri ve nesnelci yaklaşımları geleneksel kuramlardan ayrışmalarına engel teşkil etmiştir. Güvenliği objektif bir kavram olarak ele aldıklarından geleneksel kuramlar içerisinde eleştiri olarak kalmışlardır (Bilgin, 2005: 20-25).

1.2. Siyasal Bir Kavram Olarak Güvenlik

Soğuk Savaş'ın sona ermesi, Uluslararası İlişkilerde ve beraberinde Güvenlik Çalışmalarında ana akım dışındaki kuramların çalışılmasında artışa ve yaklaşımlarda çeşitlenmeye neden olmuştur. Güvenliğin ontolojisinde, gündeminde ve epistemolojisinde dönüşüm yaşanmıştır. Barry Buzan'ın 1991 tarihli 'İnsanlar, Devletler ve Korku' başlıklı çalışması, ana akımın ve Soğuk Savaş dönemi yaklaşımlarının eleştirisi olarak dönüşümün yolunu açmıştır. Güvenlik kavramını tartışmaya açmış; güvenliğin nesnel olmadığını gösterecek Eleştirel Güvenlik Çalışmalarının öncüsü sayılmıştır. Bu kısımda, ana akım dışında kalan, Soğuk Savaş sonrası düşüncesini yansıtan ve 'Çağdaş Güvenlik Çalışmaları', 'Yeni Güvenlik Çalışmaları' ya da 'Eleştirel Güvenlik Çalışmaları' isimleriyle anılan güvenlik yaklaşımlarından bahsedilecektir. Bu yaklaşımlar, literatürde yaygın kullanılageldiği haliyle (Bilgin, 2010; Sandıklı ve Emeklier, 2012; Collins, 2017) Kopenhag Okulu ve Aberystwyth (Galler) Okuludur. Sonradan bu iki okul arasına Paris Okulu'nu ekleyenler olmuştur (Brauch, 2008; Wæver, 2012). Dolayısıyla 'Eleştirel Güvenlik Çalışmaları'; Kopenhag Okulu, Aberystwyth (Galler) Okulu ve Paris Okulu adlarıyla bilinen farklı bilimsel yaklaşımlara sahip okullar ile feminist, post-kolonyal ve benzeri kuramlar için kullanılan bir şemsiyedir (Buzan ve Hansen, 2009: 206-207). Gerçekliği karşılıklı etkileşim yoluyla inşa edilmiş olarak gören, sosyal ontolojiyi paylaşmaktadırlar (Baysal ve Lüleci, 2015: 69). Diğer yandan güvenlik kavramını sorgulayan; Soğuk Savaş sonrasının post-pozitivist yaklaşımına sahip olmaları ortak noktalarıdır. Eleştirel Güvenlik Çalışmaları; 'güvenlik'i yeniden kavramsallaştırmış, referans nesnesini 'devlet' dışındaki analiz düzeyleriyle derinleştirmiş, güvenlik gündemini askeri-siyasi güvenliğin ötesinde genişletmiştir (Bilgin, 2005; Brauch, 2008: 6-8; Baysal ve Lüleci, 2015: 68-70).

Şekil 1.2 : Güvenlik Sektörleri / Güvenlik Çalışmalarında Genişleme (Yazar tarafından hazırlanmıştır).

Soğuk Savaş sırası ve sonrasının güvenlik çalışmalarında görülen epistemolojik farkın; Soğuk Savaş sonrası güvenlik çalışmalarının ABD ve Avrupa merkezli olması ayırımında da görüldüğünü ifade eden çalışmalar vardır (Akgül Açıkmeşe, 2008). Buna göre Soğuk Savaş sonrası ABD merkezli Güvenlik Çalışmaları, istatistiksel veriyi baz alan neden-sonuç ilişkisine dayalı pozitivist epistemolojiyi sürdürürken Avrupa’da durum farklıdır. Avrupa’da Eleştirel Güvenlik Çalışmaları post-pozitivist epistemolojiyi kullanmaktadır. Arada kabul edilen inşacı yaklaşımlarda da ABD’deki çalışmalar pozitivist yakınlık geleneksel inşacı yaklaşımı benimserken; Avrupa’da Kopenhag Okulu örneğinde olduğu gibi, söylem analizi ve benzeri post-pozitivist yöntemler kullanan eleştirel inşacılık öne çıkmaktadır (Akgül Açıkmeşe, 2008).

Buzan’ın dahil olduğu Kopenhag Okulu’nun bu noktadaki ilk katkısı, güvenlik gündemini genişletmesidir. 1991 tarihli kitabı ‘İnsanlar, Devletler ve Korku’da güvenliği beş sektöre ayırmaktadır. Bunlar askeri güvenliğin yanı sıra siyasi güvenlik, ekonomik güvenlik, toplumsal güvenlik ve çevresel güvenliktir (Buzan, 2015: 38). Genişletmeyle güvenliğin ve tehdidin askeri boyutu dışında da boyutları olduğunu vurgulamak istemiştir. Askeri olmayan güvenlik meselelerinin, askeri olmayan güvenlik boyutu içerisinde ele alındığı takdirde çözümünün kolaylaşacağını belirtmiştir. Güvenliği sektörlere ayırıp genişletmek, ‘güvenlik’ kavramını sorgulamayı, yeniden düşünmeyi ve kavramsallaştırmayı da tetiklemiştir (Bilgin, 2005: 32). Sonraki başlıklarda anlatılacak olan Güvenlikleştirme Kuramı, Kopenhag Okulu mensuplarından Ole Wæver’in bu dönemdeki katkılarından. Kavram olarak

güvenlikleştirme, güvenliğin siyasallığını ifade etmektedir. Nesnel güvenlik, verili haliyle belirli tehdit ve tehlikeler üzerinden tanımlanırken; öznel anlamıyla güvenlik, kaygıların güvenlikleştirilmesiyle ortaya çıkmaktadır (Brauch, 2008: 9).

Eleştirel Güvenlik Çalışmaları kavramı dar anlamıyla kullanıldığında, Galler'deki Aberystwyth Üniversitesi akademisyenleri öncülüğünde yapılan güvenlik çalışmaları anlaşılmaktadır. Aberystwyth Okulu kurucularından Ken Booth güvenlik kavramı için belirli bir tanım yapmıştır. Ona göre güvenlik, herhangi bir tehdidin olmamasıdır. Güvenliği, özgürleşme kavramıyla aynı madalyonun iki yüzü olarak görmüştür. Özgürleşme ise, birey ya da birey gruplarının, insanların yapmak istediklerini yapmalarını engelleyen kısıtlardan azade olması; özgürleştirilmesidir. “Yoksulluk, eğitime erişememe ve siyasi baskılar ile birlikte savaş ve savaş tehdidi de bu kısıtlar arasındadır” (Booth, 1991: 319). Aberystwyth Okulu'nun ontolojik farklılığı bireyi temel almasıdır. Birey güvenliği esas amaçtır. Bu amaç doğrultusunda devlet ise, güvenliği sağlayacak araçtır (Akgül Açıkmeşe, 2008: 59). Yaklaşımın epistemolojik kökeni, Frankfurt Okulu'nun Eleştirel Kuramına uzanmaktadır. Güvenliği bir tuttukları özgürleşme nosyonunu da Frankfurt Okulu ve okulun mensubu Habermas'tan almışlardır. Özne ve nesneyi araştırma aşamasında birbirinden kopuk gören nesnelci anlayışı reddederken, gerçekliği verili olmayan öznel arası inşa edilmiş şekilde ele almışlardır. Kuramın ve pratiğin karşılıklı kurucu olduğunu varsamışlardır. Kuram ve kuramcı ilişkisine gelince, Robert Cox'un ‘Kuram her zaman birileri ve bir amaç içindir’ (Cox, 1981: 128) sözünden ilhamla kuramların; kuramcılarının normatif duruşlarının etkisinde olduğunu ve kuramın pratik kaygılar güttüğünü ifade etmektedirler (Bilgin, 2005: 45-47).

Kopenhag ve Aberystwyth Okullarının yanı sıra, kimi zaman Uluslararası Siyaset Sosyolojisi ancak sıklıkla Paris Okulu olarak anılan post-yapısalcı yaklaşım da eleştirel güvenlik şemsiyesi altında sayılmaktadır. Güvenliğin, Uluslararası İlişkiler, siyaset bilimi ve sosyolojinin sınırlarının ötesinde disiplinler arası çalışılmasında rol oynamışlardır ve disiplinler arası sınırların olmasını sorgulamışlardır (Lüleci-Sula, 2022). Okulun önde gelen isimleri, bu problematiğe dikkat çekmek için şehir adı olan ‘Paris’ ile anılan okula ‘Political Anthropological Research for International Sociology’ (Uluslararası Sosyoloji için Siyasal Antropolojik Araştırma)

kelimelerinden akronim oluşturarak ‘PARIS’ demiştir (Bigo ve McCluskey, 2018: 119). ‘Güvenlikleştirme’, ‘Güveniksizleştirme’ ve ‘Güveniksizlik’ kavramlarının baş rolde olduğu Paris Okulu; Kopenhag Okulu’nun güvenlikleştirme kuramına bir eleştiri ve güvenlikleştirmeye sosyolojik bir katkıdır. Güvenlikleştirmeyi günlük rutinler yoluyla her gün üretilen bir süreç olarak görmektedirler (Nyman, 2018: 107). Güvenlikleştirmede bürokratik ve teknolojik süreçlere odaklanmışlardır (Küçük, 2021). Güvenlikleştirmeye beraber yaklaşımın üzerinde durduğu bir diğer kavram ‘güveniksizlik’tir. Güvenlik pratiklerinin güvensizlik doğurduğunu iddia etmişlerdir (Lüleci-Sula, 2022). Güvenliği, tedirginlik yöneticisi olan güvenlik profesyonellerine devredilmiş teknik bir konu olarak görüp bunların pratiklerini analize yönelmişlerdir (Nyman, 2018; Küçük, 2021).

1.3. Kopenhag Okulu Ve Güvenlikleştirme Kuramı

Güvenlik Çalışmalarının Soğuk Savaş’ın bitişiyle dönüşümünde, Kopenhag Okulu’nun ortaya koyduğu bir dizi kavram ve kuram etkili olmuştur. Bunların başında da ‘Güvenlikleştirme Kuramı’ gelmektedir. Bu bölümde önce Kopenhag Okulu tanıtılacaktır. Ardından tezin kuramsal çerçevesini oluşturan ‘Güvenlikleştirme Kuramı’, güvenlikleştirme süreci ve öğeleri ile detaylandırılacaktır. Bölüm, ‘güvenlik dışılaştırma’ kavramıyla sona ermektedir.

1.3.1. Kopenhag Okulu

Danimarka Parlamentosu tarafından kurulan Kopenhag Barış Araştırmaları Enstitüsü (Copenhagen Peace Research Institute - COPRI) Kopenhag Okulu’nun kurumsal dayanağını oluşturmaktadır (Buzan ve Hansen, 2009: 212; Arı, 2018: 563). Barry Buzan ve Ole Wæver’in çalışmalarıysa Kopenhag Okulu’nun kuramsal çerçevesini çizmiştir (Emmers, 2017: 131). ‘Kopenhag Okulu’ adlandırmasını Bill McSweeny kullanmıştır (Baysal ve Lüleci, 2015: 70; Mutimer, 2017: 73). Okul, 2008 yılında Kopenhag Üniversitesi bünyesinde oluşturulan “Gelişmiş Güvenlik Teori

Merkezi” (The Centre for Advanced Security Theory - CAST) çatısı altında çalışmalarına devam etmektedir (Bilgin, 2010: 81; CAST, 2022).

Buzan ve Hansen (2009: 38) Uluslararası Güvenlik Çalışmalarının gelişiminde etkin olan 11 yaklaşım saymakta ve bu yaklaşımların her birinin referans nesnesinin, epistemolojisinin ne olduğundan bahsetmektedir. Kopenhag Okulu’nun karşısında referans nesnesi olarak kolektiviteler ve çevre, epistemolojisi olaraksa söz-edimi analizi yazıldığı görülmektedir. Ana akım kuramlarda güvenlik verili iken, eleştirel güvenlik kuramlarından Kopenhag Okulu’nda söz-edimi yoluyla özneler arası inşa edilmiş bir olgudur.

Kopenhag Okulu’na dair genel çerçeveyi ortaya koymak açısından şu noktayı belirtmek faydalı olacaktır. Kopenhag Okulu kuruluşundan itibaren, Güvenlik Çalışmalarını birey ve toplumsal gruplara yönelik tüm tehditleri içerecek şişirilmiş bir gündeme varmadan, askeri konuların devlet odaklı çalışıldığı dar yapıdan kurtarmak gayesindedir (Huysmans, 1998: 482). Kopenhag Okulu kuramcıları realist güvenlik anlayışının eleştirisi ile kendi yaklaşımlarını oluşturmuşlardır (Akgül Açıkmeşe, 2008: 142). Güvenliğin askeri yönünü ve devlet merkezliliğini önceleyen Soğuk Savaş dönemi geleneksel güvenlik anlayışını sorgulamışlardır (Buzan vd., 1998: 1). Güvenliği, söz-edimi yoluyla inşa edilmiş bir olgu olarak görmektedirler. Bu yönüyle Kopenhag Okulu, geleneksel ve eleştirel Güvenlik Çalışmaları arasında köprü oluşturan inşacı bir yaklaşımdır (Nyman, 2018: 101). Ana akım kuramlarda güvenlik verili iken, eleştirel güvenlik kuramlarından Kopenhag Okulu’nda söz-edimi yoluyla özneler arası inşa edilmiş bir olgudur.

Güvenlik anlayışının dönüşümünde genişleme derinleşme tartışmalarının etkili olduğu bilinmektedir. Referans nesnesinin dönüşümü anlamına gelen derinleşme tartışmalarında Aberystwyth Okulu ve Ken Booth başı çekerken; genişleme tartışmalarında fitili ateşleyen Barry Buzan, başı çeken Kopenhag Okulu olmuştur. Kopenhag Okulu kuramcıları için genişleme, ‘tehdit’in salt askeri olmaktan öte farklı alanları da dahil ederek formüle edilmesidir (Buzan vd., 1998: 2). Güvenlik Çalışmalarını savaş ve güçten ibaret ele alan görüşe karşı durmaktadırlar. Kendi ifadeleriyle (Buzan vd., 1998: 4) “referans nesnelere yönelik tehditleri ve askeri olduğu kadar askeri olmayan bu tehditlerin güvenlikleştirilmesini keşfederek Güvenlik Çalışmalarına daha radikal bir bakış açısı inşa etmek” istemektedirler. Kuramın ontolojisine işaret eden analiz düzeyi olarak farklı referans nesneleri kullandıkları görülmektedir. Kopenhag Okulu’nun

ve güvenlikleştirme kuramının kapsamlı manifestosu (Mutimer, 2017: 73) ya da ilgili çalışmaların ‘doruk noktası’ (Nyman, 2018: 101) sayılan “Security: A New

GÜVENLİĞİN DERİNLEŞMESİ

**Uluslararası
Sistem**

**Uluslararası
Alt-sistemler**

Birim
(Devlet vb.)

Alt-birim

Birey

Şekil 1.3 : Analiz Düzeyleri / Güvenlik Çalışmalarında Derinleşme (Yazar tarafından hazırlanmıştır).

Framework for Analysis” (SANFFA) isimli eserde beş analiz düzeyinden bahsetmektedirler. Yukarıdan aşağıya bunların ilki, ‘Uluslararası Sistemler’dir. Bunlar, üzerinde sistem düzeyinde başka birim bulunmayan, birbirleriyle etkileşen ve birbirlerine bağlı yapılardır. Öncesinde aynı zaman diliminde farklı uluslararası sistemler var olmuşsa da günümüzde bu yapı tektir ve gezegenin bütünüdür. İkinci analiz düzeyi, ‘Uluslararası Alt-sistemler’dir. Birbirine bağlı birimlerin oluşturduğu ve belirli yönleriyle uluslararası sistemden ayrılan birim gruplarıdır. Üçüncü analiz düzeyi ‘birim’dir. Devlet, ulus, ulusötesi şirketler gibi aktörler bu düzeye dahildir. Dördüncü analiz düzeyi, birey grupları, çeşitli topluluklar ve topluma karşılık gelen ‘alt-birim’dir. Beşinci analiz düzeyi ise bireydir (Buzan vd., 1998: 5-6).

Kopenhag Okulu’nun güvenlik yazınına yaptığı üç önemli katkıdan söz edilmektedir: Güvenlik Sektörleri Kavramı, Bölgesel Güvenlik Kompleksi Kuramı ve Güvenlikleştirme Kuramı. Bunlardan ilki, Buzan’ın güvenlik sektörleri yaklaşımıdır ki bu yaklaşım Güvenlik Çalışmalarındaki genişlemeye karşılık gelmektedir. Güvenlik sektörleri ile, güvenliğe dönük geleneksel anlayışı dönüştürüp güvenliğe daha geniş bir perspektiften bakılması amaçlanmaktadır. Buna göre güvenlik beş sektör üzerinden ele alınmaktadır. Askeri sektör ile siyasi sektörün yanına geleneksel olmayan üç sektör daha ilave edilmektedir: ekonomik sektör, toplumsal sektör, çevresel sektör (Buzan, 2015: 104-125). “Askeri sektör kuvvet yoluyla zorlama, siyasi sektör otorite, iktidar ve tanınma, ekonomik sektör ticaret, üretim ve maliye, toplumsal sektör kolektif kimlik, çevresel sektör ise insan aktivitesi ve gezegenin biyosferi arasındaki ilişkilerle ilgilidir” (Buzan vd., 1998: 7). 1980’lerdeki erken dönem genişleme literatüründe, ekonomik ve çevresel sektörlerle yer verilmiştir. Ancak toplumsal güvenlik kavramı, güvenlikleştirme ile beraber, Kopenhag Okulu’nun Güvenlik Çalışmalarına en belirgin katkısı olmuştur. Askeri, siyasi, ekonomik ve çevresel sektörlerde referans nesnesi öncelikli olarak devletken, toplumsal güvenlik sektöründe, okulun inşacı perspektifine de uygun olarak, referans nesnesi toplum ve kimliktir (Buzan ve Hansen, 2009: 212-213). Toplumsal güvenlik sektörünün kilit kavramı kimliktir. “Toplumsal güvenlik kavramı ayrıca ‘kimlik güvenliği’ olarak da anlaşılabilir” (Wæver, 2008: 155).

Güvenlik sektörleri temelli analizlerde, toplumsal güvenlik gündeminin ilk sırasında göç gelmektedir. Bu çalışmanın ilerleyen bölümlerinde göç ve göçmenlerle

ilişkili güvenlik sorunsalı ele alınacağından, toplumsal güvenlik kavramına özellikle değinmek gerekmektedir. Öncelikle toplumsal güvenlik, ‘toplumsal’a eş kullanılagelen ‘sosyal’dan, sosyal güvenlikten tamamen farklı bir kavramı ifade etmektedir. Sosyal güvenlik bireysel düzeyde ve ekonomik sektördedir (Wæver, 2008: 155). Referans olarak alınan toplum, devlet ve ulustan öte, kimi zaman ulusun küçük bir parçası kimi zaman da ulusun sınırları dışında daha geniş topluluklardır. Dil, din, etnik grup, kültür, toplumsal cinsiyet gibi bireyin kolektif aidiyet hissettiği herhangi bir topluluk bu kapsamda değerlendirilebilmektedir. Güvenlik kavramının tanımındaki tehdit altındaki değer, toplumsal güvenlik bağlamında bu topluluğun kimliği olmaktadır (Wæver, 2008: 152-158).

Güvenlik sektörleri, Soğuk Savaş döneminin devlet merkezli Güvenlik Çalışmalarına benzemekle eleştirilmiştir. Buna karşılık Kopenhag Okulu kuramcıları ilerleyen yıllardaki çalışmalarında devletin merkezi pozisyonunu modifiye edip devlet dışındaki referans nesnelerini de dahil ettiklerini ileri sürmüşlerdir (Buzan vd., 1998: 8). Devlet, referans nesnesi olarak önemini korumuş, diğer analiz düzeylerinden referans nesneleri eklenmiştir. Kopenhag Okulu devlet merkezli değil ancak devleti önceleyen bir ontolojisi olduğunu kabul etmektedir (Bilgin, 2005: 37-39). Onlara göre, bireyin güvenliğini sağlayacak aktör olan devletin öncelikle güven altına alınması gerekmektedir. Bireyden uluslararası sisteme uzanan diğer referans nesnelerinin güvenliğini ‘devlet’in güvenliğine bağlı saymaktadırlar (Buzan vd., 1998: 37-42).

Bölgesel Güvenlik Kompleksi Kuramı, Kopenhag Okulu’nun önemli katkılarından bir diğeridir. Bölgesel analizin arka planında, uluslararası güvenliğin ilişkisel niteliği yatmaktadır. Tüm devletler, güvenlik açısından birbirine bağlı küresel bir ağın parçasıdır (Buzan vd., 1998: 11). Yine de coğrafi açıdan yakın olan devletlerin bağlılığı, birbirlerine karşı tehdit algısındaki hassasiyet uzaktakilere nazaran yüksektir (Akgül Açıkmeşe, 2008: 214; Baysal ve Lülecı, 2015: 74). Buna göre, bir devletin güvenliği komşularından ayrı düşünülememektedir. Bölgeler, coğrafi yakınlıkları dolayısıyla kaderleri örtüşen birimlerden müteşekkil uluslararası alt sistemlerdir. Çıkarlar konusunda olduğu kadar rekabet konusunda da birbirlerine karşılıklı bağımlı oldukları sistemlerdir (Buzan, 2015: 157-160). Güvenlik komplekslerini üç döneme ayırmak suretiyle analiz etmektedirler. 1945’e kadar olan

ilk dönem Modern Dönem, ikincisi Soğuk Savaş Dönemi, üçüncüsü ise Soğuk Savaş sonrası dönemdir. 1945'e kadar olan Modern Çağda, Avrupa Uluslararası Sistemi küresel hale gelene kadar genişlemiştir. Bu dönemde güvenlik kompleksini oluşturan bölgenin tümüyle yerküre olduğu varsayılmaktadır. İkinci dönemin belirleyicileri ise Soğuk Savaş ile beraber dekolonizasyon süreci olmuştur. Sömürgelerin bağımsızlık kazanması yeni güvenlik komplekslerinin oluşumuna yol açmıştır. Soğuk Savaş sonrası dönemin bölgesel güvenlik komplekslerinin de önceki dönemin güvenlik dinamiklerinin devamı olduğu söylenmektedir (Buzan ve Wæver, 2003: 14-20). Kopenhag Okulu kuramcıları güvenlik komplekslerinin sınırlarını tanımlamanın zor olduğunu, kesişmeler yaşanabileceğini, bölgelerin bağlama göre değişkenlik gösterebileceğini belirtmekle beraber dokuz bölgesel güvenlik kompleksi saymaktadır. Bunlar, Kuzey Amerika, Güney Amerika, Avrupa, Post-Sovyet, Ortadoğu, Orta Afrika, Güney Afrika, Güney Asya ve Doğu Asya bölgesel güvenlik kompleksleridir (Buzan ve Wæver, 2003; Buzan, 2015).

Önceleri “temel güvenlik algıları ve endişeleri, ulusal güvenlik sorunlarının birbirinden ayrı analiz edilemeyeceği veya çözilemeyeceği kadar birbirine bağlı olan bir dizi devlet olarak” (Buzan vd., 1998: 12) tanımlanan güvenlik kompleksinin tanımının sonradan değiştiği görülmektedir. Kopenhag Okulu'nun güvenlik sektörleri, güvenlik kompleksi ve güvenlikleştirme kuramlarının; güvenlik analizleri için bir arada kullanılmasıyla tanım buna uygun şekilde güncellenmiştir. “Güvenlik kompleksi, güvenlikleştirme ve güvenlik dışılaştırma süreçleri veya her ikisi, güvenlik sorunlarının birbirinden ayrı analiz edilemeyecek veya çözilemeyecek kadar birbirine bağlı olduğu birimler kümesi olarak” (Buzan vd., 1998: 201) tanımlanır hale gelmiştir. Güvenlik algı ve endişelerinin yerini güvenlikleştirme ve güvenlik dışılaştırmanın alması ilk etapta dikkat çekmektedir. Güvenlikleştirme Kuramını geliştirmelerinin ardından Kopenhag Okul kuramcılarının tüm analiz çerçevelerini buna göre uyarladığı bilinmektedir. Devlet yerine bir dizi birimden söz edilmesi dikkat çeken ikinci noktadır. Toplumsal güvenlik sektörü bağlamında devletle birlikte öncelikli referans nesnesi haline gelen birey grupları, toplum ve kolektif kimlik, ‘birimler kümesi’ ifadesinin nedeni olarak değerlendirilmektedir. Böylelikle güvenlik sektörleri kavramı da Güvenlikleştirme Kuramı ile beraber Bölgesel Güvenlik Kompleksleri Kuramına

dahil edilmektedir (Buzan vd., 1998: 10-20). Tanımlamaların bu değişiminde, Kopenhag Okulu'nun devlet merkezli askeri ve siyasi güvenlik sektörleri odaklı güvenlik anlayışındaki dönüşümü izlemek mümkündür.

1.3.2. Güvenlikleştirme Kuramı

Güvenlikleştirme kavramı ilk olarak Ole Wæver tarafından 1995 yılında kullanılmıştır (Baysal ve Lüleci, 2015: 71). 1998 tarihli (Buzan vd., 1998) SANFFA kitabıyla, Kopenhag Okulu'nun diğer yaklaşımlarıyla harmanlanan kapsamlı bir kuram haline gelmiştir.

Kopenhag Okulu'nun analitik çerçevesini belirleyen üçlünün son halkası Güvenlikleştirme Kuramı olmuştur. Hatta önceki iki halkanın; güvenlik sektörleri ve Bölgesel Güvenlik Kompleksinin, üzerinde yeniden bina edileceği kuramsal temel haline gelmiştir. Güvenlikleştirme Kuramı, Kopenhag Okulu'nun güvenlik yaklaşımının geldiği nihai konumun yansıması olarak görölmektedir. Kopenhag Okulu, devlet merkezli gelenekselciler ile bireyden küreye neredeyse sonsuz genişlemeciler arasında orta bir yol sunmuştur (Buzan ve Hansen, 2009: 213). Yegâne nesnenin devlet, yegâne gündemin askeri meseleler olduğu geleneksel güvenlik anlayışını genişletmiştir. Buna karşın analizi zorlaştıracak kadar çok referans nesnesinin, neredeyse her konu üzerinden güvenlik gündemi oluşturmalarının önüne geçecek şekilde konumlanmıştır. Hem gelenekselcileri hem de genişlemecileri memnun etmenin (Nyman, 2018: 102), aşırı genişlemeyi ise kısıtlamanın (Buzan ve Hansen, 2009: 214) çözümü olmak üzere Güvenlikleştirme Kuramını geliştirmişlerdir.

“Okulun analiz çerçevesini çizen güvenlikleştirme teorisi dil felsefesindeki söz edimi kuramı ile siyaset teorisi ve sosyal insacılık perspektiflerini harmanlayan yeni bir model olarak geliştirilmiştir” (Akgül Açıkmeşe, 2008: 151). Güvenlikleştirme süreci, söylem yoluyla konuların güvenlik sorununa dönüştürülmesidir. Söz edimini, Austin'in dil kuramından almaktadır. Nyman'ın (2018: 102) Austin'den aktarımıyla, “konuşmak sadece konuşmak değildir”. Söz edimi performatif bir eylemdir ve tehdidin dile getirilmesi eylemin kendisidir. Buzan vd. (1998: 26-27) özellikle şunu da not

etmekteler: söylemden kasıt, ‘güvenlik’ kelimesinin dillendirilmesi değildir. Güvenlikten söz edilmeden de tehditler söylem yoluyla inşa edilebilir; güvenlik kelimesi geçmeksizin güvenlik sorunu yaratılabilir.

Kopenhag Okulu’nun güvenlik tanımı, toplumsal güvenlik sektörünün kimliği analize dahil etmesiyle inşacı yöne evrilse de, başlangıçta, güvenlik objektif bir kavram olarak ele alınmaktaydı. Buzan ve Hansen (2009: 213) bu karmaşayı Wæver’ın güvenlikleştirme yaklaşımının, güvenliği söylemsel bir inşa olarak ele almasıyla giderdiğini belirtmektedirler. Onlara göre “güvenlik, belirli bir söylemsel ve politik güce sahiptir ve nesnel veya öznel bir koşuldan ziyade -güvenlikleştirici- bir şey yapan bir kavramdır” (Buzan ve Hansen, 2009: 214). Güvenlik konularının, güvenlikleştirme sürecinden bağımsız var olmadığı, güvenlikleştirme sürecinin sonucu olarak ortaya çıktığı iddiasındadırlar.

Güvenlik, söz edimi yoluyla özneler arası inşa edilmiş söylemsel bir olgudur. Bu inşa sürecine güvenlikleştirme denmektedir. Tehdit ya da düşman tanımları ilişkisel olarak oluşturulduğundan gerçek tehdidin ne olduğu ya da güvenliğin gerçekte ne olduğu gibi nesnel sorularla ilgilenilmemektedir. Benzer şekilde, tehdidin ya da güvenliğin ne olduğuna herhangi bir özne tek başına karar vermediğinden ve bu kavramlar ilişkisel olarak olduğundan, güvenliğin öznel tanımlarına da mesafeli durmaktadırlar. Nesnel ya da öznel değil; güvenlik ve güvenlikleştirmeyi tıpkı siyasallaştırma gibi özneler arası inşalar şeklinde tanımlamaktadırlar (Buzan vd., 1998: 30-31).

Şekil 1.4 : Güvenlikleştirme Spektrumu (Yazar tarafından hazırlanmıştır).

Güvenlikleştirme mantığının temelinde ‘güvenlik’in siyasal elitler için kullanışlı bir aparat olma durumu yatmaktadır. Zira, "Güvenlik, sorumluluk yükleyen ve güç kullanımını meşrulaştıran siyasi bir söylem olarak görüldüğünde bazı aktörlerin neden klasik güvenlik söyleminden yararlanmaya ve onu devletin klasik realist askeri güvenliğinin ötesine taşımaya çalıştığı açık hale gelir" (Hansen, 2006: 31). Güvenlik, konuların siyasal alanın ötesine taşınıp kuralların yok sayılabilmesine olanak tanıyan bir siyaset türü; güvenlikleştirme de politize etmenin daha uç bir versiyonudur (Buzan vd., 1998: 23). Bu anlayış doğrultusunda kamusal konular siyasallaştırılmamıştan siyasallaştırılmış ve güvenlikleştirilmiş uzanan bir ‘spektrum’ üzerinde yer almaktadırlar. Siyasallaştırılmamış konu, henüz kamuoyunun veya aktörlerin gündemine girmemiş konudur. Siyasallaştırılmış konu ise kamuoyunun, siyasetin ve aktörlerin gündemini meşgul eden tartışmalardır. Güvenlikleştirilmiş konu, varoluşsal tehdit olarak sunulan, bu tehdide karşı olağanüstü önlemleri ve olağanüstü siyaseti haklı çıkardığı düşünülen konulardır. Güvenlikleştirici aktöre göre değişmekle beraber yine herhangi bir konu güvenlikleştirilebilmektedir. Buzan, Wæver ve De Wilde (1998: 24) siyasallaştırılma hamlesinin, beraberinde o konunun sadece siyasallaştırıldığı mı yoksa hem siyasallaştırılmış hem de güvenlikleştirilmiş mi olduğu sorusunu getirdiğini söylemektedir. Bir konunun siyaset gündemine alınması ile güvenlik meselesi haline getirilmesi arasındaki çizginin muğlaklığından söz etmektedirler. Onlara göre, güvenlik meselesi haline getirme yani güvenlikleştirme

politikanın başarısızlığı sayılmaktadır. Güvenliğin, özellikle de ‘ulusal güvenlik’ kavramının, muhalefeti susturmak ve kısıtlama olmaksızın daha az demokratik yollarla işleri halletme fırsatı sunan olumsuz bir araç olduğunu belirtmektedirler. Çevre sorunlarının gündem oluşturmada olduğu gibi kimi durumlarda güvenlikleştirme ‘olumlu’ görülebilecek olsa da uzun vadede olması gereken sorunların normal siyaset alanına taşınması, güvenlik dışılaştırma (Buzan vd., 1998: 29).

Güvenlik, tehdit gerçekten olsun ya da olmasın, yalnızca öyle sunulduğu için sorunları güvenlik sorunu haline getiren ve dolayısıyla kendine referans veren bir edimdir. Güvenlikleştirme Kuramı, güvenlik kavramının ne anlama geldiği ya da ne olması gerektiği ile ilgilenmemektedir. Güvenlik kavramının açık ya da örtük kullanım şekilleriyle ilgilenmektedir. Varoluşsal tehdit olarak tanımlanan konuya, o hallolmadığı sürece diğerlerinin bir önemi olmayacağı iddia edilerek öncelik verilmektedir. Aktör böylelikle olağanüstü yollar kullanmak suretiyle konuyu çözme hakkına kavuşmaktadır. Bu durum aktöre, normal siyasetin yerleşik kurallarının dışına çıkabilme olanağı sunmaktadır (Buzan vd., 1998: 21-25). Kopenhag Okulu kuramcılarına göre, güvenlikleştirme, güvenlikleştirmeyi kabullenme ya da güvenlik dışılaştırma; bunların tümü siyasal tercihlerdir (Buzan vd., 1998: 29).

Kamuoyu üzerinde ve siyasal alanda önemli etkisi olma potansiyeli taşıyan konuların varoluşsal tehdit şeklinde özneler arası inşası süreci güvenlikleştirmedir. Varoluşsal tehdidin söz-edimi ile sunulmasının ardından hedef kitlenin bu tehdidin varlığını ve bu tehdide karşı alınacak ‘her türlü’ önlemi kabullenmesi sürecidir. Buzan vd. (1998: 25) “Güvenlikleştirme çalışmanın yolu, söylemi ve siyasal seçkinleri incelemektir” dedikten sonra şu soruyu sormaktadır: “...retorik ve semiyotik yapıya sahip belirli bir argüman, aksi takdirde uyulması gereken kural ihlallerine hedef kitlenin hoşgörü göstermesi için yeterli etkiyi ne zaman elde eder?” (Buzan vd., 1998: 25). Güvenlikleştirici aktör, varoluşsal tehdidin önceliği hakkındaki tartışmalar yoluyla kendisini sınırlayan kuralları aşmayı başarabildiyse bir güvenlikleştirmeye şahit olunmaktadır. Kopenhag Okulu mensuplarının yaptığı bu tanımlara göre, söylem ön şarttır ancak yeterli değildir. Hedef kitlenin mevzubahis edimi kabullendiğini

gösterir şekilde, olağanüstü eylemleri ve kurallara uyulmamasını tolere etmesi gerekmektedir.

Kopenhag Okulu kuramcıları, Uluslararası İlişkilerdeki post-yapısalcılık ve inşacılıktan bilindiği gibi, Eleştirel Güvenlik Çalışmalarının, şeyler toplumsal olarak oluşturulduklarından değişimi mümkün gördüklerini; kendilerininse farklı bakışa sahip olduklarını belirtmektedirler. Onlara göre, toplumsal olarak oluşturulmuş olan bile yapı olarak tortullaşmakta ve görece stabil hale gelmektedir. Güvenlik dinamiklerindeki değişimin de benzer şekilde uzun erimli olması güvenlik dinamiklerinin anlaşılmasına ve analiz edilmesine olanak sağlamaktadır. Güvenlikleştirme Kuramı, insanlar için gerçek güvenliğin ne olduğu, aslında nelerin güvenlik sorunu olduğu gibi soruları yanıtlamaktan kaçınmaktadır. Bunun yerine güvenlikleştirme mekanizmasını anlamaya çalışmaktadır (Buzan vd., 1998: 34-35). Bu mekanizmayı anlayabilmek için de güvenlikleştirmenin öğeleri irdelenip, güvenlikleştirme süreci analiz edilmektedir.

Şekil 1.5 : Güvenlikleştirmenin Öğeleri ve Aşamaları (Yazar tarafından hazırlanmıştır).

1.3.2.1. Güvenlikleştirmenin Öğeleri

Kopenhag Okulu kuramcıları güvenlik analizlerinde güvenlikleştirmeyi üç öğeye ayırmaktadırlar. Bunlar referans nesnesi, güvenlikleştirici aktörler ve işlevsel aktörlerdir (Buzan vd., 1998: 35-36). Kimi yazarlar bu ayrıma bir dördüncü öğe daha

eklemektedir. Söz ediminin muhatabı olan hedef kitle ya da izleyiciler, güvenlikleştirme öğeleri arasında sayılmaktadır (Nyman, 2018: 110; Baysal, 2022b). Bu çalışma, hedef kitleye güvenlikleştirme öğeleri arasında yer vermekte, dörtlü ayırım üzerinden gitmektedir.

1.3.2.1.1. Referans Nesnesi

Tehdit altında olduğu, güvenlik altına alınması gerektiği iddia edilen birimler, referans nesnesi olarak tanımlanmaktadır. Geleneksel olarak güvenliğin referans nesnesi devlet olagelmıştır. Kopenhag Okulu'nda, güvenliğe yönelik zamanla dönüşen ontolojisiyle tutarlı biçimde, güvenlikleştirmenin referans nesnesi olarak devletin yanında birey grupları, toplum gibi kolektiviteler de yer almaktadır. Teoride, tehdit altında olduğu ilan edilen herhangi bir nesnenin, referans nesnesi olması mümkündür. Bununla beraber Kopenhag Okulu kuramcıları, aktörlerin, kolaylaştırıcı koşullar altında güvenlikleştirmenin başarı ihtimali yüksek olan referans nesnelerini seçtiklerini öne sürmektedir. Bu noktada, seçilen referans nesnelerinin boyutları ayırt edici olmaktadır (Buzan vd., 1998: 35-36).

Referans nesnelerini büyüklükleri üzerinden üç düzeyde ele almaktadırlar. Bu üç düzey, mikro, orta ve makrodur. Mikro düzey bireyler ve küçük grupları işaret etmektedir. Orta düzey, devlet, ulus, toplum, medeniyet gibi kolektivitelerdir. Makro düzey, uluslararası sistemdir. Üç düzeyde de güvenlikleştirme mümkün görülmektedir. Kopenhag Okulu kuramcıları, orta düzeyin yaygın olarak güvenlikleştirildiğinin, orta düzeyin makro ve mikro düzeylere göre güvenlikleştirmeye daha uygun olduğunun altını çizmektedir. Onlara göre, birbirleri ile rekabet içerisinde olan kolektivitelerin, etkileşimleri sonucu 'biz' hissinin güçlenmesi referans nesnesine dönüşmelerini kolaylaştırmaktadır (Buzan vd., 1998: 36-37).

Devlet merkezli güvenlik anlayışının yegâne referans nesnesi devlettir. Kopenhag Okulu devlet merkezli bu anlayışı reddetmekle beraber, devletin referans nesnesi olarak ön sıradaki yerini kabul etmektedir (Buzan vd., 1998: 37). Okulun

toplumsal güvenliğe verdiği önem dikkate alındığında; toplumun ve kimliğin de başlıca referans nesnesi olarak ele alınması mümkün görünmektedir. Bir devletin egemenliği, bir ulusun kimliği ya da tümüyle yerküreyi kapsar şekilde çevre sıklıkla tehdit altında ilan edilen referans nesneleridir. Herhangi bir nesneyi güvenlik konusu yapmak mümkün sayılsa da pratikte güvenlik tamamen öznel değildir. Neyin güvenlikleştirilebileceğini neyin güvenlikleştirilemeyeceğini belirleyen, değişken de olsa belirlenmiş, toplumsal sınırlar vardır. Bu yüzden güvenlik analizleri, başarılı olan ya da olması muhtemel güvenlikleştirmelerle ilgilenmektedir (Buzan vd., 1998: 38-39).

Kimi zaman referans nesnesi ile güvenlikleştirici aktör aynıdır. Kimi zaman da referans nesnesi ile hedef kitle aynıdır. Referans nesnesi ile hedef kitlenin aynı olduğu durumda, nesne ve kitle ulus ya da toplum olmaktadır. Referans nesnesi ile güvenlikleştirici aktörün aynı olduğu durumlarda, mevzubahis nesne de aktör de sıklıkla devlet olmaktadır.

1.3.2.1.2. Güvenlikleştirici Aktör

Güvenlikleştirici aktör güvenlikle ilgili söylemde bulunarak söz edimini gerçekleştiren bir kişi ya da gruptur (Buzan vd., 1998: 40). Devlet, ulus, toplum gibi referans nesnelerini korumak üzere konuşan siyasetçi, bürokrat ya da siyasal baskı gruplarının temsilcileri bu rolü oynamaktadır. Kimi zaman kendini tehdit altında hisseden devlet adına hükümet yetkilileri güvenlikleştirici aktör olabilmektedir.

Kolektif bir yapının, üyelerinin toplamından fazla görülmesi mümkündür. Diğer yandan bireyler kimi zaman üyesi oldukları kolektif yapıyla sıkı bir bağ içerisinde ve söylemleri bireyden öte grubu temsil etmektedir. Söz konusu aktör olarak devlet olduğu zaman, devlet adına konuşabilecek kişi ya da grupları ayırt etmek kolaydır. Hükümet devleti temsil etmektedir. Ancak söz konusu ulus ya da toplum olduğu zaman ve bu kolektif yapı adına konuştuğunu iddia edenler ortaya çıktığı zaman, bu yetkiye haiz olup olmamalarını belirlemek zor bir hale gelmektedir. Buzan vd. (1998: 41) güvenlikleştirici aktörü belirlemek için, söylemi kimin gerçekleştirdiği

sorusundan öte, söylemsel eylemi hangi mantığın şekillendirdiğinin sorulmasını en iyi yöntem olarak sunmaktadır. Eylemin bireysel mantıkla mı örgütsel mantıkla mı gerçekleştirildiği aktörü belirlemeye yardımcı olmaktadır. Ve yine onlara göre, söz ediminin örgütsel mantığına odaklanmak aktörü teşhis etmede en iyi yoldur. Güvenlikleştirici aktörlerin sayısı teoride sınırsız olabilecekken pratikte sınırlıdır. Çünkü söz edimi yoluyla hedef kitleyi ikna edebilecek, olağanüstü koşulları meşrulaştırabilecek aktör sayısı kısıtlıdır.

1.3.2.1.3. Hedef Kitle

Güvenlikleştirici hamlenin ikna etmek üzere yöneltildiği öge, ‘hedef kitle’ ya da ‘izleyiciler’ olarak tanımlanmaktadır (Nyman, 2018: 106). Referans nesnesi ve aktörün ayrı olması, ayrı bir kategori olarak, olağanüstü önlemler hususunda ikna edilmesi gereken bir hedef kitlenin varlığına işaret etmektedir (Buzan vd., 1998: 41). Başarılı bir güvenlikleştirme için hedef kitlenin mesajı alması önem arz etmektedir. Bu nokta güvenlikleştirme sürecinin öznelararası inşasının göstergelerindendir. Güvenlikleştirici aktör paylaşılan değere yönelik bir tehdidin varlığından söz ettiğinde hedef kitlenin de bu tehdidin varlığını kabullenmesi gerekmektedir (Buzan vd., 1998: 31).

Hedef kitleye yeterince değinilmemesi, Kopenhag Okulu kuramcılarının, güvenlikleştirme konusunda aldıkları eleştiriler arasındadır. Güvenlikleştirmenin başarısı hedef kitleye bağlandığı halde, çalışmalarında hedef kitleye dair içeriği, ölçeği gibi detaylar bulmak zordur (Nyman, 2018: 110). Buna karşın kimi yazarlara göre (Balzacq, 2005) güvenlikleştirmenin merkezinde ‘hedef kitle’ yer almaktadır. Süreçte, güvenlikleştirici aktörün, hedef kitlenin hissettiklerini, ilgi ve ihtiyaçlarını tanımlama yeteneği belirleyici rol oynamaktadır (Balzacq, 2005: 184). Balzacq, hedef kitlenin üç bileşeni olduğunu söylemektedir. İlki hedef kitlenin referans çerçevesidir. İkincisi, kitlenin güvenlikleştirici aktörü konuya hâkim ve güvenilir bir özne olarak algılayıp, onun tarafından ikna edilmeye hazır olmasıdır. Üçüncü bileşen, hedef kitlenin kamu görevlilerine resmi yetki verme ya da yetkileri reddetme durumudur (Balzacq, 2005:

192). Hedef kitleyi kamuoyuyla sınırlayan bu anlayışa karşın, hedef kitlenin, siyasal seçkinler ya da daha geniş çerçevede, karar alıcılar olabileceğine değinildiği de görülmektedir (Nyman, 2018: 110).

1.3.2.1.4. İşlevsel Aktörler

Hedef kitle gibi, Kopenhag Okulu'nun çalışmalarında tanımına az rastlanan bir diğer kavram işlevsel aktörlerdir. Referans nesnesi ya da güvenlikleştirici aktör olmadığı halde güvenlik kararlarına etki eden aktörlerdir (Buzan vd., 1998: 36). İşlevsel aktör güvenlikleştirme sürecine, doğrudan böyle bir niyeti olmasa dahi etki etmekte, güvenlikleştirici aktöre farkında olarak ya da farkında olmadan destek sunmaktadır. Güvenlikleştirmenin sektörüne göre işlevsel aktörün değişkenlik gösterdiğinden bahsedilmekle beraber, sıklıkla medya örnek gösterilmektedir (Baysal, 2022b: 112).

1.3.2.2. Güvenlikleştirme Aşamaları

Güvenlikleştirme, konuların güvenlik gündemine taşındığı bir süreçtir (Nyman, 2018: 101). Kamuoyunun ya da siyasetin ilgisine henüz mazhar olmamış sorunlar 'siyasallaştırılmamış' ya da 'politize edilmemiş' alanda yer almaktadır. Üç parçalı görünen güvenlikleştirme spektrumunun ilk halkası bu aşamadır. Bu alanda yer alan konular, siyaset alanına taşındığında 'siyasallaştırılmış', 'politize edilmiş' olmaktadır. Siyasal alan spektrumun ortasında bulunur ve Kopenhag Okulu kuramcılarına göre, sorunların tartışılması ve çözülmesi gereken alan burasıdır. Spektrumun ucunda güvenlikleştirme bulunmaktadır ve güvenlikleştirme bilindiği gibi söz edimi yoluyla gerçekleşen bir süreçtir. Güvenlikleştirmenin başarılı olabilmesi hedef kitlenin tehdidi kabullenmesine bağlıdır. Süreci başlatan tetiği çeken, güvenlikleştirici hamledir. Bu kısımda güvenlikleştirici hamle ve güvenlikleştirmenin başarıya ulaşmasında etken olan kolaylaştırıcı koşullar irdelenmektedir.

1.3.2.2.1. Güvenlikleştirici Hamle

Güvenlikleştirme bir süreçtir ve bu sürecin aşamalarına dair vurgu, kuramın ilk ortaya çıkışında söz-edimi ya da güvenlikleştirici üzerindedir. Sonradan daha kapsamlı bir kavram olan güvenlikleştirici hamle öne çıkmıştır (Baysal ve Lüleci, 2015: 81). Bir referans nesnesi belirleyip ona yönelik varoluşsal tehditten söz etmek güvenlikleştirici hamledir. Güvenlikleştirici hamle, güvenlikleştirmek için yeterli değildir. Güvenlikleştirici hamle ile sunulan tehdit, hedef kitle tarafından kabullenildiğinde, o konu güvenlikleştirilmiş hale gelmektedir. Bu kabullenme ‘uygar’ şekilde tartışmalarla gerçekleşmeyebilir; mevzubahis rıza, zor yoluyla da üretilmiş olabilir, güvenlikleştirme için önemli olan sadece kabullenıştır (Buzan vd., 1998: 25). Tıpkı sorunun gerçek bir güvenlik meselesi olup olmadığıyla ilgilenmediği gibi, rızanın ne şekilde üretildiği de Güvenlikleştirme Kuramının çalışma alanına girmemektedir. Yine acil önlemlerin alınması ile ilgili de benzer bir durum söz konusudur. Kamuoyunda tehdidin tartışma konusu haline gelip, olası önlemlere itiraz edilmeyecek noktaya gelinmesi belirleyicidir. Acil ve öncelikli önlemlerin alınmış olması gerekmemektedir. Yerleşik kuralları yok sayan olağanüstü önlemlere, hayata geçirilsin ya da geçirilmesin, meşruiyet kazandırılmış olmasına bakılmaktadır. Güvenlikleştirici hamleden sonraki faktör olan hedef kitlenin rızasının bulunamadığı hallerde başarılı bir güvenlikleştirmeden söz edilememektedir. Eylem, güvenlikleştirici hamle aşamasında kalmış demektir.

1.3.2.2.2. Kolaylaştırıcı Koşullar

Güvenlikleştirmenin başarıya ulaşmasında belirleyici olan ortam, kolaylaştırıcı koşullardır. Tehdit olarak sunulan güvenlik sorununun nitelikleri, söylemin tutmasındaki kolaylaştırıcı koşullar arasında üst sıralarda sayılmaktadır. Bunlar söz ediminin işe yaramasını sağlayan koşullardır. Kopenhag Okulu kuramcıları söz edimi konusunda referans aldıkları Austin’in, söz ediminin başarısını iki koşula bağlı gördüğünü yazmaktadırlar. Bunların ilki içsel, dilsel ve dilbilimsel koşullar, ikincisi dışsal, bağlamsal ve toplumsal koşullardır. İçsel ve dilsel koşullar; güvenlik, tehdit,

kimlik, egemenlik gibi kavramların etkili şekilde kullanımına işaret etmektedir. Dışsal koşullar, güvenlikleştirici aktörün toplumsal etki kapasite ve kabiliyeti, tehdidin hedef kitle açısından fark edilebilirliği gibi hususlardır. Kolektiviteler arası rekabet, kimliklerin ve ötekilerin inşasına elverişli ortam sağladığından, kolaylaştırıcı koşullara örnek teşkil etmektedir. Bu da güvenlikleştirmeyi başarıya taşımakta fayda sağladığından, Kopenhag Okulu kuramcılarına göre (Buzan vd., 1998: 37) kolektivitelerin oluşturduğu orta düzeyin diğer düzeylere nazaran avantajlı konuma sahip olacağı anlamına gelmektedir. Kolaylaştırıcı koşullar; söz ediminin dilsel koşulları, güvenlikleştirici aktörün toplumsal konumu ve tehdidin niteliği şeklinde sıralanabilmektedir (Buzan vd., 1998: 31-33).

1.3.3. Güvenlik dışlaştırma

Güvenleştirilmiş sorunların, siyaset alanına geri taşınmasına; yani güvenlikleştirme sürecinin tersine işletilmesine güvenlik dışlaştırma denmektedir. Kopenhag Okulu kuramcıları için “daha çok güvenlik, daha iyi” olacağı anlamına gelmemektedir. Daha az güvenlik istemektedirler (Wæver, 1995: 7). Onlara göre, güvenlik, siyasetin sorunlarla başa çıkmada başarısız olduğunu gösteren olumsuz bir kavramdır (Buzan vd., 1998: 29). Güvenliği daha fazla sektörlere yayılacak ‘iyi’ bir kavram olarak ele almadıklarının altını çizmektedirler (Buzan vd., 1998: 35). Dolayısıyla hedefin güvenlikleştirme değil, güvenlik dışlaştırma olması gerektiğini, sorunların olağanüstü halden siyaset alanının normal sürecine taşınması gerektiğini düşünmektedirler (Buzan vd., 1998: 4; Baysal, 2022c).

Kuramın geliştirilmesinin ardından, zaman içerisinde, güvenlik dışlaştırmaya dair bir de bir literatür oluştuğu gözlenmektedir. Buna bağlı olarak, güvenlik dışlaştırma için çeşitli yöntem ve aşamalar ortaya konmuştur. Şunu önden belirtmek gerekir ki, güvenlik dışlaştırmada, güvenlikleştirme sürecinde olduğu ve önceki başlıklarda anlatıldığı gibi standardize edilmiş ve üzerinde uzlaşılmış aşamalardan, öğelerden söz etmek mümkün değildir. Burada, Baysal (2022c)’ın derlemesinden yola çıkarak, güvenlik dışlaştırmının analitik çerçevesini sunan üç ismin yöntemlerinden

bahsedilmektedir. Bunlar Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme Kuramı çalışmalarıyla bilinen Wæver, Huysmans ve Hansen'dir.

Güvenlikleştirme Kuramının ve kavramının mimarlarından Wæver'in, güvenlik dışılaştırma için üç önerisi vardır ancak izlenecek yol açık değildir. Bunların ilki daha az güvenlik isteyip güvenlikleştirmeye olumsuz bakmalarına binaen (Wæver, 1995: 7; Buzan vd., 1998: 29) baştan güvenlikleştirmemidir. İkincisi, güvenlikleştirmenin yönetilmesi, kontrollü bir güvenlikleştirme icra edilmesi ve dolayısıyla şiddetin önüne geçilmesidir. Üçüncüsü, güvenlikleştirilmiş konunun siyasal alana taşınmasıdır (Baysal, 2022c: 122).

Huysmans'ın önerdiği güvenlik dışılaştırma stratejilerinin analiz bağlamında daha çok araç sunmakta olduğu söylenebilmektedir. Huysmans'ın üç güvenlik dışılaştırma stratejisi vardır (Baysal, 2022c: 122). Birincisi, karşıt söz edimleri inşa etmeye dayanan nesnel stratejidir. İkincisi güvenliğin ve tehdidin inşa edilmiş olduğunun farkındalığını yaratarak güvenlik dışılaştırılma yapılmasını öneren inşacı stratejidir (Huysmans, 1995: 65). Üçüncüsü çözümlemeci, dekonstrüktivist stratejidir. Buna göre, güvenlikleştirilmiş kimlik unsurlarının güvenlikleştirilmemiş kimlik unsurlarıyla değiştirilerek yapılacak sunuş 'öteki' ya da 'düşman' tanımlamasını yapı söküme uğratacaktır (Baysal, 2022c: 123).

Güvenlikleştirme Kuramına katkı sunmuş diğer bir isim olan Hansen, güvenlik dışılaştırma için dört yöntem önerisinde bulunmaktadır. Hansen'in ilk yöntemi stabilizasyon ile değişimin sağlanmasıdır. Güvenlikleştirme sürecinin kontrollü sürdürülmesi tansiyonu düşüreceğinden, Hansen, güvenlikleştirmenin yönetilmesini önermektedir (Hansen, 2012: 540). Hansen'in bu yöntemi, Wæver'in kontrollü güvenlikleştirmesiyle benzerlik arz etmektedir. Hansen'in ikinci yöntemi, tehdit olarak sunulanı güvenlik dışılaştırmak için, yerine başka bir tehdit konmasıdır. Bu yöntem, kimliğini 'öteki' üzerinden tanımlayanların tehdit ve düşman olmadan ontolojik sorunlar deneyimleyebileceğinden hareketle illaki bir başka aktör ya da sorunun güvenlikleştirilmesi gerekliliğine dayanmaktadır (Hansen, 2012: 541). Üçüncü yöntem, sorunun yeniden tanımlanarak siyasi alana taşınmasıdır. Dördüncü

yöntem ise güvenlikleştirici söylemlere son vermek, susmak ya da susturulmaktır (Hansen, 2012: 542-543).

Türkiye’de göç olgusunun güvenlikleştirilmesinin incelendiği bu çalışmada, söylemlerde sıklıkla rastlandığından bazı güvenlik dışılaştırma yöntemlerinin üzerinde özellikle durulmaktadır. Huysmans’ın objektivist / nesnel strateji olarak adlandırdığı yöntem bunların başında gelmektedir. Bu yöntem güvenlik dışılaştırmak üzere, konuyla ilgili farklı söylemler inşa edildiğine işaret etmektedir. Yine Huysmans’ın çözümlemeci stratejisi çok kullanılanlar arasında göze çarpmaktadır. Bu yaklaşıma göre, aynı aktör ya da meseleden bahsederken, onun kimliğini oluşturan parçalardan güvenliğe konu edilenler, tehdit addedilmeyen temiz kimlik unsurlarıyla değiştirilmektedir. Hansen (2012)’in ikinci yöntemi olan yerine koyma yöntemi, göç konusunda uygulanan diğer bir yöntemdir. Buna göre güvenlik ve tehdit konuşmadan vazgeçemeyen aktörlere farklı bir tehdit malzeme olarak verilmekte, önceki güvenlik dışılaştırılmaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ilk olarak göç, göçmen, mülteci, sığınmacı gibi temel kavramlar ile Göç Çalışmalarının yaygın kuramları üzerinde durulmaktadır. Ardından göç ve güvenliğin ne zaman ve nasıl, hangi bağlamda kesiştiği anlatılmaktadır. Son olarak da Türkiye’deki Suriyeli sığınmacıların tarihine ve statüsüne değinilmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

GÖÇ OLGUSU VE TÜRKİYE

İnsan türünün, yeryüzüne yayılmasını Afrika'daki ilk insanların hareketliliklerine borçlu olduğu artık bilinmektedir. Buradan hareketle göçün ve göçlerin tarihini insanlık tarihi ile bir tutmakta bir beis yoktur. Tarımsal üretim üzerine inşa edilen ilk uygarlıkların Ortadoğu'da Mezopotamya, Kuzey Afrika'da Nil Nehri, Çin'de Sarı Nehir, Hindistan'da İndus Irmağı çevresinde kurulması Afrika'daki insanların bu verimli bölgelere göçleri sonucu mümkün olmuştur. Üretimde önceliğin tarımdan sanayiye geçtiği dönem olan sanayi devriminin hem göçler sonucu gerçekleştiği hem de yeni göçlere sebep olduğu bilinmektedir. İngiltere'de tarım alanlarının yün üretimine ayrılmak üzere 17. ve 18. yüzyılda 'çitlenmesi' sonucu topraksız ve işsiz kalan köylüler şehirlere yönelip sanayinin çarklarının dönmesini sağlamışlardır. Sanayileşme sonucu artan iş gücü ihtiyacı da yeni göç dalgalarını kentlere çekmiştir. Dünya tarihine damga vurmuş bir diğer nüfus hareketliliği coğrafi keşifler sonrası yaşanmıştır. Avrupa'nın Amerika kıtasını keşfi sonrası, Avrupa'dan Amerika'ya ekonomik ve dini saiklerle milyonlarca insan göç etmiştir. Diğer yandan Amerika'da kurulan bu yeni dünyanın üretim aracı olarak kullanmak üzere Afrika'dan gemilerle Amerika kıtasındaki kolonilere köle taşınması, kitlesel anlamda zorla yerinden edilmenin örneklerini oluşturmuştur. İki dünya savaşı arasında ve dünya savaşları sırasında Avrupalı insanlar mülteci durumuna düşmüştür. İkinci Dünya Savaşı sonrası yerle bir olan Batı Avrupa'nın yeniden inşasında ve endüstriyel atılımında ihtiyaç duyduğu insan gücü işgücü göçlerini doğurmuştur. Bu işgücü İspanya, İtalya, Yunanistan, Türkiye gibi Güney Avrupa ülkelerinden sağlanmıştır. 1970'lerdeki petrol krizi sonrası ve soğuk savaşın sona ermesiyle 1990'lar boyunca; öncesinde göç veren güney Avrupa ülkeleri, göç alan ülkeler haline gelmişlerdir. Uluslararası Göç Örgütü'nün (IOM) 2022 yılı verileri itibarıyla bugün dünya üzerinde 1 milyar göçmen bulunmaktadır. Bunların 750 milyonu iç göç; 281 milyonu

uluslararası göç kapsamındadır. Zorla yerinden edilmiş kişilerin sayısıysa 90 milyon kadardır (McAuliffe ve Triandafyllidou: 2021).

İnsanlığın ve göçün tarihi boyunca, göçlerin genel olarak verimli ve güvenli coğrafyalara yöneldiği görülmektedir. Sosyal bilimler açısından bu yönelimler, farklı kuramlar yoluyla incelenmektedir. Bu bölümde, göç literatüründe karşılaşılan kavramların tanımları ve göçle ilgili temel kuramlar üzerinde durulacaktır. Göç ve güvenlik çalışmaları arasındaki ilişkiye değinildikten sonra Türkiye'nin göç tarihi anlatılacaktır. Bölümün son kısmı ise Suriyeli göçmenlere ayrılmıştır.

2.1. Göçün Temel Kavram ve Kuramları

Göç tarihi insanlık tarihi kadar eski olsa da göçün bilimsel çalışma alanına girişi 19. yüzyılı bulmuştur. İngiltere'deki iç göçlerle ilgili olan 1889 tarihli "Göç Yasaları" adlı çalışmasıyla Ravenstein, göç tartışmalarını bilimin ilgi alanına dahil etmiştir (Abadan-Unat, 2017: 52). Ravenstein, insanın yaşadığı yerden ayrılmasına sebep olan ekonomi, sosyal ve siyasal olumsuzlukları "itış faktörleri", gitmek istediği yeri cazip kılan sebepleri "çekim faktörleri" olarak sınıflandırmıştır (Kale, 2015: 606). 20. yüzyılda, konuya farklı analiz düzeylerinden yaklaşan çalışmalar ortaya çıkmış, kuramlar çeşitlenmiştir (Abadan-Unat, 2017). Bu kuramlara geçmeden önce kavramları tanımlamak faydalı olacaktır.

Bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek ülke değiştirmesine veya sınır geçmeden ülke içinde yer değiştirmesine göç denmektedir. Tanımda ayırt edilebileceği gibi, uluslararası bir sınır geçilmişse, uluslararası göç ya da dış göç olarak ifade edilen durum söz konusudur. Ülke içerisinde yer değiştirmeye ise ulusal göç ya da iç göç denmektedir (Kale, 2015: 607; Şener, 2017: 3-4). Göç terimleri sözlüğünde geçtiği haliyle, "Göçler süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir" (Perruchoud ve Redpath-Cross, 2013).

Uluslararası göçün başlangıç noktası, göçmenin vatanı, yola çıktığı yer 'kaynak ülke', 'menşe ülke', 'gönderen ülke' olarak adlandırılmaktadır. Göçmenin varmak

üzere yola çıktığı, ulaşmak istediği ülke ‘hedef ülke’ veya ‘alan ülke’dir. Göçmenlerin kaynak ülke ile hedef ülke arasındaki yolculukları boyunca geçtikleri, uğradıkları ya da duruma göre duraklamak zorunda kaldıkları ülkeye ‘transit ülke’ denmektedir (Perruchoud ve Redpath-Cross, 2013; Kale, 2015).

Düzenli göç, birey veya toplulukların vatandaşı oldukları ülke dışında bir ülkeye yasal yollarla girişlerini, o ülkede kalışlarını ve o ülkeden çıkışlarını ifade etmektedir. Giriş, kalış ve çıkışın yasa dışı yollardan olması da düzensiz göçtür. Yasadışı giriş, giriş koşullarının ihlali gibi sebeplerle transit veya ev sahibi ülkede hukuki statüden yoksun kişiye düzensiz göçmen denmektedir.

Üzerinde uzlaşmış bir göçmen tanımı yapılamamıştır. Genelde, göç kararını özgür iradesiyle alan, gönüllü olarak göç eden kişiye göçmen dendiği görülmektedir (Kale, 2015: 607). Birleşmiş Milletler (BM) ise göçün gönüllü ya da zorunlu olmasından ziyade süreye bakmaktadır. BM’ye göre, “yabancı bir ülkede bir yıldan fazla ikamet eden birey” göçmendir (Perruchoud ve Redpath-Cross, 2013). Literatürde tanımlar böyleyken uygulamada durum bir miktar farklılık göstermektedir. BM’nin şart koştuğu asgari bir yıl koşuluna bakılmaksızın kısa süreli mevsimlik iş göçü sonucu yer değiştiren bireyler de göçmen, göçmen işçi olarak tanımlanmaktadır. ‘Göçmen’, gönüllü ya da zorunlu, düzenli ya da düzensiz tüm göç edenleri kapsayan şemsiye bir kavram şeklinde kullanılmaktadır. Gönüllü göç edenleri tanımlayan başkaca bir kavram bulunmamakta, şemsiye olan ‘göçmen’, özelde gönüllü göç edene de karşılık gelmektedir. Aksine, gönüllü olmayan göç ve gönüllü olmayan göçmen için kullanılan farklı tanımlar bulunmaktadır. İnsan ürünü ya da değil; yaşamına dönük varoluşsal tehditler nedeniyle gerçekleşen göçe zorla göç, zorunlu göç denmektedir (Sert, 2021). Zorunlu göçün tetikleyicisi olarak savaş, iç çatışma ya da siyasal baskı söz konusuysa ‘zorla yerinden edilme’den bahsedilebilmektedir. Sığınmacı ve mülteciler zorunlu göçmen kategorisinde yer almaktadır.

Ülkesinden çeşitli nedenlerden dolayı kaçmış ya da geri dönmekten korkan, vardığı ülkeye sığınmış kişilere, sığınmacı denmektedir. Zorunlu göçmenler, gittikleri ülkede ilk etapta sığınmacı olmaktadır. Uluslararası hukuk tarafından sağlanan geri göndermeme gibi koruyucu hükümlere tabii olmak üzere göçmenler mültecilik

başvurusu yapmaktadır. Sığınmacı, misafir eden devletin talebi kabul etmesiyle mülteci statüsü kazanmaktadır (Kale, 2015; Sert, 2021).

Cenevre'de 1951 tarihinde imzalanmış olan Mültecilerin Hukuki Durumuna dair Sözleşmeye göre mülteci “ırkı, dini, tâbiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasî düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen kişi”dir (Perruchoud ve Redpath-Cross, 2013: 64-65). Türkiye, Cenevre'de 1951 tarihinde imzalanmış olan Mültecilerin Hukuki Durumuna dair Sözleşmeyi coğrafi kısıt şartıyla imzalamıştır. Yalnızca Avrupa ülkelerinden gelenlere mülteci statüsü tanımaktadır.

Göç ve göçle ilgili süreçleri anlamak ve açıklamak üzere geliştirilen kuramların sorularda ve sonuçlarda farklılaştıkları görülmektedir. Konuya başka pencerelerden bakan yaklaşımların farklılaşması, alanın önde gelen isimleri tarafından birbirlerini tamamlar nitelikleriyle katkı sunmalarından ötürü olumlanmaktadır (Castles ve Miller, 2008: 30; Abadan-Unat, 2017: 53). İlgili yazında, kuramları uluslararası göç ve iç göç üzerinden ayırmanın ‘kullanışlı olmadığı’ belirtilmektedir. Bununla beraber göçün zorunlu ya da gönüllü oluşu ile ekonomik veya siyasi saiklerle gerçekleşmesi üzerinden yapılacak ayrılığın tartışılacağı bir konu olduğu ifade edilmektedir (Castles vd., 2014: 26).

Castles vd. (2014) göçün mikro ve makro yapıların etkileşimiyle oluşan bir süreç olduğunu öne sürmektedir. Bu yaklaşım dünya pazarının durumu, ülkelerin göçe yönelik tutumları ve devletler arası ilişkiler gibi kurumsal faktörleri makro yapılar olarak görmektedir. Mikro yapı ise, göçmenlerin pratikleri, inançları ve aile bağlarına karşılık gelmektedir. Mikro ve makro düzey arasını bağlayan mekanizmalarsa orta düzey yapılar olarak adlandırılmaktadır (Castles vd., 2014). Göç süreci çok boyutlu yapısıyla, tek bir bilim dalına hapsedilemeyecek bir olgudur. Buna bağlı olarak göç kuramları, farklı disiplinlerin yaklaşımları üzerine inşa edilmiştir (Sert, 2021: 508).

Göçle ilgili kuramları Castles vd. (2014: 27-28), bilimsel yaklaşımları üzerinden iki ana paradigma üzerinden gruplamaktadır. Bunlar işlevselci kuramlar, tarihsel-yapısalcı kuramlardır. Üçüncü üst başlık olarak birleştirici kuramları eklemek mümkündür (Sert, 2021).

İşlevselci kuramlar, göçü, toplumlar arası eşitliğe yaptığı katkı dolayısıyla olumlamaktadır. İşlevselci kuramların bir kısmı itme-çekme modeli kapsamında değerlendirilirken, bir kısmı da neoklasik ekonomi temel alınarak değerlendirilmektedir. 19. yüzyıl sonunda ‘Göçün kanunlarını yazan’ Ravenstein’in kuramı Göç Çalışmalarının olduğu gibi, göçün itme-çekme modellerinin de öncüsü sayılmaktadır. Yine alanın öncülerinden Lee’nin 1966 tarihli “Bir Göç Kuramı” isimli çalışmasıyla ortaya koyduğu, göçe neden olan ‘artı’ ve ‘eksi’ faktörler kavramsallaştırması bu kapsamda değerlendirilmektedir (Castles vd., 2014).

İtme-çekme modelini temel alan yaklaşımlar arasında Newton’un yerçekimi kuramını örnek alan coğrafya temelli kuramlara da rastlanmaktadır (Sert, 2021: 511-512). Coğrafya kuramları, göçün hedefindeki konumun kaynak konuma mesafesi ile nüfus ve ekonomik imkanlar üzerinde durmaktadır (Castles vd., 2014: 28).

Ekonomik kuramların başında, “Neoklasik Ekonominin Makro Kuramı” (Abadan-Unat, 2017: 53) gelmektedir. Neoklasik kurama göre göç, emeğin arzıyla ilgili arz ve talepte görülen coğrafi farklılıktan doğmaktadır. Farklılaşan coğrafya ile kastedilen, uluslararası göç bağlamında farklı ülkeler; iç göç bağlamında farklı yöreler ve bölgelerdir. Neoklasik ekonominin makro kuramına göre göç, emek ve ücret gibi üretim faktörlerinin eşit dağılımına katkı sunmaktadır (Castles vd., 2014: 29-30). Emek fazlasına sahip olan coğrafyada ücret düşükken, emek açığı olan yerlerde ücretler yüksektir. Neoklasik kurama göre, ücretin düşük, emeğin fazla olduğu yerden, emek açığı olan yere doğru gerçekleşen göç, emeğin arz ve talebinde daha dengeli bir durum oluşmasına imkân verecek, ücretler arası makası daraltacaktır (Abadan-Unat, 2017). Mikro düzeyde analiz sunan neoklasik ekonominin mikro kuramına göre, rasyonel aktörler olarak göçmenler bireysel kârlarını maksimize etmek amacıyla göç kararı almaktadır (Sert, 2021: 509). Bireyler, göç sonrası edinecekleri faydanın, göç sürecinin maliyetinden fazla olacağı hesabıyla göç etmeye karar vermekte,

ulaşacakları yerde karşılaşacakları olumsuzlukları da bu kâr zarar hesabına dahil etmektedirler (Castles ve Miller, 2008: 31-32; Abadan-Unat, 2017: 54-55). Mikro kuramın tamamlayıcısı olarak görülen insan sermayesi yaklaşımına göre göç, insan sermayesinin verimliliğini artıracak bir yatırımdır (Castles vd., 2014: 30). Neoklasik yaklaşım bireyi kısıtlayabilecek yapısal etmenleri göz ardı ettiği için fazla bireyci olmakla (Castles vd., 2014: 31) ve göç kararının tarihsel koşullarını yok saydığı için tarih dışı olmakla eleştirilmiştir (Castles ve Miller, 2008: 31).

Neoklasik ekonomi kuramına yönelik eleştirilere cevaben İş Gücü Göçünün Yeni Ekonomisi modeli ortaya çıkmıştır. Neoklasik ekonomi kuramının bireyciliğinin ötesine geçerek, göç kararında belirleyici olanın aile ya da hane halkı olduğunu öne sürmüşlerdir. Yeni ekonomi kuramı, aile bireylerinin birlikte göç etmesi ve gittiği yerde çalışmasıyla, göçten ötürü alınan risklerin en aza indirildiğini iddia etmektedir (Castles vd., 2014: 38; Abadan-Unat, 2017: 55-57). Yeni ekonomi kuramcıları ayrıca, göçü sadece iş gücü piyasası koşullarıyla açıklamanın mümkün olmadığını, diğer sektörlerin de önemli olduğunu düşünmektedir (Sert, 2021: 510).

Tarihsel-yapısalcı yaklaşımlar bağımlılık okulu ve dünya sistemleri kuramı ile Marksist politik ekonomi temelinde üretilmiştir. Tarihsel-yapısalcı kurama göre göç, gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler arasındaki ticaretin âdil olmayan koşullarının ürünüdür (Castles vd., 2014: 31). Entelektüel dayanağını Bağımlılık Okulu'ndan alan yaklaşım için göç az gelişmişliğin nedenlerinden ve sonuçlarından birisidir. Emeğin uluslararası kontrolü anlamına gelen göç, savaşın ve eşitsizliklerin sonucu; sömürgeciliğin mirasıdır. Emek dahil kaynakların sömürülmesi de az gelişmişliğin sebebi olarak görülmektedir. Dolayısıyla diğer üretim faktörleriyle beraber sömürge döneminde emeğin göçü az gelişmişliğe yol açmış; bu ekonomik yapı da sonrasında göçlere neden olmuştur (Castles vd., 2014: 31-33). Aynı meta-kuramsal temelde değerlendirilebilecek bir diğer kuram olan Dünya Sistemleri Kuramı 1970'ler ve 1980'lerde Wallerstein tarafından geliştirilmiştir. Buna göre göç kapitalizmin kaçınılmaz sonucudur (Kale, 2015: 606). Dünya Sistemleri Kuramının odağında merkez ve çevre ilişkileri vardır. Merkezdeki kapitalist toplumlar ve kapitalizm çevreye sirayet ettikten sonra, çevredeki toplum merkezin kontrolündeki piyasanın etkisi altına girmekte ve kapitalist piyasanın isteği doğrultusunda göçler

gerçekleşmektedir (Abadan-Unat, 2017; Sert, 2021). Genel olarak tarihsel-yapısalcı yaklaşımlar göç olgusunun, üçüncü dünyayı birinciye bağımlı kılmakta, askeri hegemonya ve uluslararası ticaretin etkilerini destekleyen önemli bir faktör olduğunu öne sürmektedir (Castles vd., 2014).

Göçü iş gücü hareketi üzerinden ele alan bir diğer tarihsel-yapısalcı kuram Bölünmüş İş Gücü Piyasası ya da İkili İş Gücü Piyasası Kuramıdır. Kuramın savunucularına göre modern sanayi toplumlarının gelişmiş ekonomileri sürekli iş gücü ihtiyacı duymaktadır. Dolayısıyla göçü mümkün kılan etmen hedef ülkenin ekonomik çekiciliğinde yatmaktadır (Abadan-Unat, 2017). Göçmen iş gücüne talebin sürekliliğinin ardında dört temel faktör bulunmaktadır. Bunlar yapısal enflasyon, çalışma motivasyonu, iş gücü arzının yapısı ve ‘ekonomik ikilik’tir (Sert, 2021: 509). İlk faktör olan yapısal enflasyon nedeniyle ücretlerde artış yapıldığında, yukarıdan aşağıya tüm çalışanların ücretinde artışa gidilmesi gerekmektedir. Ancak en alt basamağa ithal edilen iş gücü ücretleri düşük tutmaya yardımcı olabilmektedir. İkinci özellik çalışma motivasyonu, çalışanın işinden edineceği toplumsal statü ile ilgilidir. Çalışanın, terfi istek ve ihtiyacı karşılandığında boşalttığı alt kademeler için yine çözüm göçmen işçilerde aranmaktadır. Kaynak ülkedeki emsallerine göre yüksek gelir elde ettiği varsayılan ve kendisini hedef ülkedeki topluma ait görmeyen göçmen işçinin toplumsal statü kaygısı gütmemesi, yerli işçinin yükselmesini kolaylaştırmaktadır. Üçüncü faktörde kastedilen uluslararası iş gücü arzının sınırsız oluşudur. Dördüncü sırada, iş gücü piyasasının birincil ve ikincil iş gücü piyasası olarak bölünmüşlüğüdür. Castles vd. (2014: 36), kuramın savunucu Piore’nin, yüksek ücretli çalışanlarla, onların ihtiyaç duyduğu hizmetleri sunan düşük ücretliler arasındaki makasın gittikçe açıldığından, küresel kentlerde ekonomik kutuplaşmanın belirginleştiğinden bahsettiğini aktarmaktadır. Buna göre birincil iş gücü piyasası, vasıflı, sermaye-yoğun işlerin eğitilmiş çalışanlarından oluşmaktadır. Ki bu piyasada öne çıkan çoğunluk durumundaki etnik gruba mensup olanlar ve erkeklerdir. Söz konusu göçmenler olduğundaysa düzenli göç kapsamındaki eğitilmiş ve vasıflı göçmenler birinci gruba dahildir. İkincil iş gücü piyasasıysa, birincinin tersine, vasıf gerektirmeyen işlerin güvencesiz işçilerinden meydana gelmektedir. Haliyle yerli iş gücü ikincil iş gücü piyasasına girmekten kaçınmakta ve düzensiz iş gücü göçünün

sürekliliğine zemin hazırlamaktadır (Castles vd., 2014: 35-37; Abadan-Unat, 2017: 57-61).

Son olarak kimi yazarlarca ‘göçmen odaklı’ (Castles vd., 2014), kimi yazarlarca ‘birleştirici’ (Sert, 2021) kuramlar olarak gruplandırılan yaklaşımlar ele alınacaktır. Kimilerine göre ise, önceki kuramlar göçün başlangıcına, nedenine eğilmekteyken, bu kısımda anlatılacak olanların ayırt edici yönü göçün sürdürülmesi ve devamlılığına dönük kuramlar olmalarıdır (Abadan-Unat, 2017).

Göçmenler gittikleri yerde eski göçmenlerle, terk ettikleri vatanlarında henüz göçmen olmayanlarla ilişki içerisine girmektedir. Gidilen yerde daha önce göçmüş bireylerce karşılanma ve onlardan destek görme durumu göçün maliyetini düşürmektedir. Bourdieu’ya atıfla başka kaynaklara ulaşmayı mümkün kılan, maliyete etki eden bu ilişkiler ağının ‘sosyal sermaye’nin bir formu olduğu belirtilmekte ve sosyal sermayenin göçteki rolü üzerinde durulmaktadır. Göç olgusunu eski ve yeni göçmenler arası ilişkiler üzerinden analiz eden bu yaklaşım Göç Ağı (Castles vd., 2014) ya da İlişkiler Ağı Kuramı (Abadan-Unat, 2017) olarak bilinmektedir. Geçmiş çalışmalarda ‘Zincir Göç’ kavramının kullanıldığı da görülmektedir. Akrabalık, dostluk ve hemşehricilik gibi bağlar üzerinden kurulan göçmen ağları, göçü kolaylaştıran orta düzey yapılardır. Kuram, sonraki göçmenlerin, önceki göçmenlerin yolunu izlemeye yatkın olduğunu; göçleri bireyler arası ilişkilerin şekillendirdiğini öne sürmektedir. Kaynaklarda, göç ilişkileri ağları temelinde değerlendirilebilecek kimi yaklaşımlar, Ulusötesi ve Diaspora Kuramları olarak ayrıca ele alınmaktadır. Ulusötesi kuram, gelişen iletişim teknolojileri ve küreselleşmenin, aralarında uzak mesafeler bulunan insanların kurdukları ağları sürdürmelerine; ulusötesi topluluklar oluşturmalarına olanak verdiğini vurgulamaktadır. Diaspora kuramı ise, göçmen ağlarının kurumsallaşmış tarafına odaklanmaktadır. Buna göre hedef ülkedeki diasporanın varlığı ve yapısı göçün devamlılığında önem arz etmektedir (Castles vd., 2014: 41-42).

Kümülatif Nedensellik Kuramı, göçün farklı yollarla, kendini sürdürülebilir hale getirdiğini öne sürmektedir (Kale, 2015). Buna göre her göç kararı ve hareketi, gerçekleştiği çevrede toplumsal yapıyı dönüştürmektedir (Abadan-Unat, 2017).

Kümülatif nedensellik kuramı, göçe etki eden sosyo-ekonomik faktörlere odaklanarak göç konusuna daha geniş bir çerçevede yaklaşmaktadır.

Göç Sistemleri Kuramı, üzerinde durulacak son kuramdır ve göçün varacağı hedef konum ile başladığı kaynak konum arasındaki coğrafi mesafenin önemsiz olduğunu varsaymaktadır. Siyasi ve ekonomik yakınlığın önemine dem vurmaktadır. Göç sistemleri, göçmen alan ve veren ülkelerden oluşmaktadır (Castles ve Miller, 2008). Göçmen alan bir veya daha fazla ülke ya da bölge ile siyasi, ekonomik bağları bulunan ülkelerden meydana gelmektedir (Abadan-Unat, 2017). Genellikle aralarında sömürgecilik geçmişi, siyasal nüfuz alanları, güvenlik ittifakları ya da ticari ve kültürel ilişki geçmişi bulunmaktadır (Castles ve Miller, 2008). Ülke ya da bölgelerden müteşekkil bu iki yer arasında malların, sermayenin ve fikirlerin değişiminin yoğunlaştığı; sosyo-ekonomik ve kültürel alışverişin göç sisteminin yapısını derinleştirdiği ortaya koyulmaktadır (Sert, 2021). Göç Sistemleri Kuramı, göçü makro ve mikro yapılar arası etkileşimin sonucunda gerçekleşen kapsamlı ve disiplinler arası bir yaklaşım olarak görülmektedir (Castles ve Miller, 2008).

Bu çalışmada, farklı yazarların göç kuramlarını ele alış şekli incelendikten sonra analitik bir düzen vermek amacıyla yukarıdaki haliyle gruplandırmaya gidilmiştir. Özetlemek gerekirse, göç kuramları işlevselci, tarihsel-yapısalcı ve birleştirici kuramlar olarak üçe ayrılmaktadır. İşlevselci kuramlar, itme-çekme modelini ve neoklasik ekonomiyi baz almaktadır. Göç Çalışmaları alanının kurucu kuramlarının itme-çekme modeli mantığıyla oluşturulduğu görülmektedir. Neoklasik ekonomiyi baz alan kuramlar mikro düzeyi ya da makro düzeyi analiz eden iki yaklaşımdır. Çalışmada neoklasik kuramların hem eleştirisi hem de eleştirilere yanıtı olarak geliştirilen yeni ekonomi modeline de değinilmiştir. Tarihsel-yapısalcı kuramlar, Marksist felsefeye dayanmaktadır. Bağımlılık Okulu'nun göç kuramı, Wallerstein'ın Dünya Sistemleri Kuramı ve iş gücü piyasasını birincil ve ikincil sektörler şeklinde analiz eden Bölünmüş İş Gücü Piyasası Kuramı, tarihsel-yapısalcı yaklaşımları oluşturmaktadır. Birleştirici başlığı altındaki yaklaşımlar göçmeni merkeze alan yaklaşımlardır. Başlıcaları sosyal sermayeye odaklanan Göç İlişkileri Ağı Kuramıdır. Ulusötesi ve Diaspora Kuramı benzer ilişkiler üzerinden göçü açıklamaktadır. Kümülatif Nedensellik Kuramı, göçle değişen toplumsal ilişkilerin bir

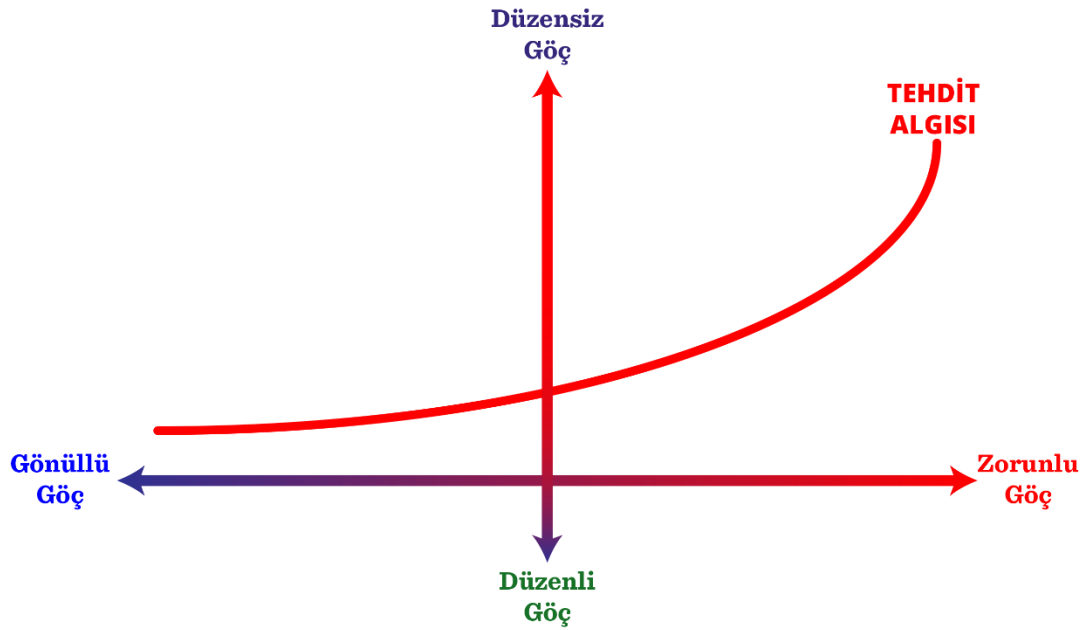
sonraki göçün niteliğini de değiştireceğini iddia etmektedir. Göç Sistemleri Kuramına göre, toplumlar, ülkeler ve bölgeler arası sosyo-ekonomik ve siyasi ilişkilerin sistemler oluşturmaktadır. Sistem içerisinde mal, fikir ve sermaye olduğu kadar insanlar da karşılıklı hareket etmektedir.

2.2. Göç ve Güvenlik

Göç konusu, 1980'ler ve özellikle Soğuk Savaş sonrası Güvenlik Çalışmalarının gündeminde yer etmeye başlamıştır. Huysmans ve Squire buna neden olan dört noktaya dikkat çekmektedir. Bunlar, Soğuk Savaşın sona ermesi, yeni güvenlik yaklaşımlarının ortaya çıkması, insan güvenliği gündemi ve 11 Eylül'dür (Huysmans ve Squire, 2017: 263). Göç geleneksel ve geleneksel olmayan Güvenlik Çalışmalarının üzerinde durduğu devlet, savaş, terörizm, ekonomi ve kimlik gibi konularla yakından ilişkilidir (Karacan, 2022: 176). Önceki başlıklarda anlatıldığı gibi, göç kuramlarında referans nesnesi olarak göçmen birey ya da göçmen toplulukları ele alınmaktadır. Söz konusu Uluslararası İlişkiler ve Güvenlik Çalışmaları olduğundaysa bu genellikle devlettir. Güvenikleştirme perspektifinden şunu söylemek mümkündür: göç çalışmalarında göçmen referans nesnesi, devlet(ler) tehditken, güvenlik çalışmalarında tersi geçerlidir. Güvenlik meselesi haline getirilen, istisnaları olmakla beraber sınır aşan düzensiz göçmenlerdir. Daha önce bahsedildiği üzere, Güvenlik Çalışmalarında analiz birimlerinin çeşitlenmesiyle, referans nesnesi salt devlet olmaktan çıkmış olsa da ontolojik olarak devlet ve toplum önceliklidir.

Göç Çalışmalarında analiz düzeyine göre nesne değişmekte, mikro düzeyde birey üzerinde durulurken makro düzeyin toplumsal yapıya uzandığına şahit olunmaktadır. Göç Çalışmaları disiplini dahilinde sayılan kuramların, ekonomik sektörde yapılan analizler olduğu göze çarpmaktadır. İşlevselci kuramlarda rasyonel bireyin ekonomik gerekçeleri, tarihselci kuramlarda ekonomik altyapının yapısal ilişkileri göçü açıklamak ve anlamak için kullanılmaktadır. Göç Çalışmalarında göçmen türlerini kategorize ederken, sıklıkla gönüllü-zorunlu ve düzenli-düzensiz göçmen ayrımlarının kullanıldığı görülmektedir. Birinciler, gönüllü göç ve düzenli

göç, yine ekonomik sektörü göstermektedir. Kaldı ki bu tür göçmenlerin hem kendilerine hem de gittikleri topluma fayda sağladığı birbirlerinin alternatifi ve tamamlayıcısı olan kuramlarca kabul edilmektedir. Ancak zorunlu göç ve düzensiz göç söz konusu olduğunda, üstelik bu göç ulus-devletin sınırlarını aşır uluslararası göç boyutu kazandığında, devletler nezdinde alarm çanlarının çalmasına sebep olabilmektedir. Şekil 2.1’deki düzlem üzerinden bakılacak olursa, düzenli ve gönüllü göçün kesiştiği alan genellikle devlet ve toplum tarafından en sorunsuz görünen ve hatta istenen, nitelikli ya da ihtiyacı karşılayan iş gücü göçünü göstermektedir. Düzenli ve zorunlu göçün belirlediği alan, iltica süreci mevzuata uygun işletilen göçlere karşılık gelmektedir. Tehdit algısının başladığı gönüllü ve düzensiz göçün alanını, sıklıkla kaçak işçi göçü doldurmaktadır. Yaşamsal bir tehdit olmasa da daha iyi bir yaşama ulaşma saikiyle, ancak yasadışı yollarla yapılan göçlerdir. Zorunlu ve düzensiz göçün kesiştiği ve tehdit algısının yükseldiği alan ise iç savaş, çatışma, devlet zulmü gibi gerekçelerle yerlerinden olan insanları göstermektedir. Bu nedenle, gönüllü göçten farklı olarak, zorunlu ve düzensiz göçe dair uluslararası rejimler kurulmuştur. Zira düzensiz göç, devletin kurucu unsurlarından egemenliğe tehdit addedilmektedir (Bali, 2018: 485-486).

Şekil 2.1 : Göç türlerine göre, tehdit algısındaki değişim (Yazar tarafından hazırlanmıştır).

İkinci Dünya Savaşı sırası ve hemen sonrasında Avrupa’da yaşananlar neticesinde, düzensiz ve zorunlu göç konusunu regüle etmek isteyen devletler, Cenevre’de 1951 tarihinde imzalanmış olan Mültecilerin Hukuki Durumuna dair Sözleşmeyi hazırlamışlardır. Sözleşme, savaşta vatanlarından sürülen, kaçan ya da sınırların değişmesiyle devletlerinden kopan milyonlarca Avrupalı insanın statüsünü belirlemiş ve belirli haklar sunmuştur.

Savaş sırasında göçmen durumuna düşen Avrupalılar, savaş sonrası kalkınmalarında Avrupa içi ve dışından göçmenlere bel bağlamışlardır. Avrupa ülkeleri İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde 1970’lere kadar işgücü açıklarını göçlerle kapatma yoluna gitmişlerdir. 1970’ler ve 1980’lerde durum değişmiş, Avrupa’da göçmene bakış olumsuzla dönmüştür (Köşer Akçapar, 2018: 565). Yine de halen, uluslararası göçlerin hedefinde Avrupa’nın gelişmiş ülkeleri vardır. İç savaş, terör, devlet baskısı gibi sebeplerle yaşadığı yeri terk eden göçmenlerin hedefi, Avrupa’ya ulaşarak can güvenliklerini sağlamaktır.

Göç ve güvenlik, konunun tarafları ve tarafların farklı analiz birimlerinde değerlendirilebilmektedir. Konunun bir tarafında kaynak ülke ve göçmen, diğer tarafında transit ile hedef ülkeler ve göçü alanlar vardır. Analiz birimlerine bakılacak olursa, her iki tarafta da birey, toplum ve devlet düzeyinde konuyu ele almak mümkündür. Göç vermek, kaynak ülke için yetişmiş insan gücünün kaybı gibi güvenlik sorununa yol açan sonuçlar yaratabilmektedir. Göçmen bireyler düzeyinde bakıldığında göç, özellikle düzensiz göç aşamasında, başlı başına bir insan güvenliği sorunu teşkil etmektedir. BM Kalkınma Programı, 1994 tarihli İnsani Kalkınma Raporu’nda insan güvenliğini tanımlayarak yedi kategoride sınıflamıştır. Bunlar ekonomik güvenlik, gıda güvenliği, sağlık güvenliği, çevre güvenliği, bireysel güvenlik, toplumsal güvenlik ve siyasi güvenliktir. Göçmenler, sayılan başlıklardaki insan güvenliği sorunları nedeniyle göç ederken, göçmenlikleri boyunca da bu sorunlardan muzdariptirler (Köşer Akçapar, 2018: 570-571). Diğer taraftan göç, kaynak ülkeye döviz giriş ve işsizliğin azaltılması gibi ekonomik faydalar sağlamaktadır. Hedef ülkeye de benzer şekilde işgücü maliyetini düşürmesi, yetişmiş işgücüne yetiştirme maliyetine katlanmadan sahip olunması ve kaynak ülkeyle göçmenler aracılığıyla bağ kurulması gibi faydaları bulunmaktadır (Bali, 2018: 484).

Ancak güvenlik ve güvenlikleştirme yazınında göç konusu, genellikle göç alan devletin ve toplumun güvenliği ekseninde ele alınmaktadır. Bunda 11 Eylül ve takip eden süreçte yaşananların önemli payı olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Soğuk Savaş sonrası yaşanan hegemonya bunalımını gidermek için, 11 Eylül saldırılarını bir rıza üretme aracı olarak kullanmıştır. Batı'yı tehdit eden teröre karşı savaş açmış, terörün kaynağı olarak görülen Müslümanları ve siyasal İslam'ı ötekileştirip Batı İttifakı'na yeni düşman olarak sunmuştur (Aktükün, 2004: 261-263). Bilindiği gibi, 11 Eylül 2001 günü, ABD'de gerçekleştirilen terör saldırılarının failleri Müslüman göçmenlerdir. 2004 Madrid ve 2005 Londra saldırılarında dahil olan teröristlerin de göçmen veya göçmen kökenli olması, göçün güvenlikle ilişkilendirilmesini güçlendirmiştir. Meydana gelen bu olaylar, ABD ve Avrupa'da göç ve göçmenler konularının güvenlik alanına dahil edilmesine, güvenlik profesyonellerine havale edilmesiyle sonuçlanmıştır. Suriye İç Savaşı sırasında Avrupa'ya gerçekleşen göç dalgası benzer korkuları canlandırmıştır (Bali, 2018: 485). Suriye ve Irak'ta toprak hakimiyeti sağlayan terör örgütü IŞİD, Avrupa ülkelerinden eleman devşirmeyi başarmıştır. Avrupa ülkelerine bu göç dalgaları içerisinde terörist sokma ihtimali, göç ve göçmenlerin güvenlik tehdidi olarak inşa edilmesini kolaylaştırmıştır.

Göçmenler terör dışında, başka şekillerde de tehdit görülmektedir. İç savaş ve etnik çatışmadan kaçan göçmen kitleleri, kendi ülkelerinde yaşadıkları bölünmüşlükleri ve çatışmayı vardıkları ülkeye taşıyabilmektedir. Göçmenler, asayiş sorunu ya da hastalıkların taşıyıcısı olarak etiketlenebilmektedir. Bunlar, göçmenlerin oluşturduğu iddia edilen tehditler arasında yüzeysel olanlarıdır. Bunun ötesindeyse, devlete, devlet kimliğine ve topluma yönelik oluşturdukları zamana yayılabilecek ilk bakışta anlaşılmayabilecek başka tehditlerden söz edilmektedir.

Ulus devletlerin, homojen bir topluma sahip oldukları ya da böyle bir toplum yapısını inşa ettikleri düşünülmektedir. Ortak dil, ortak kültür ve ortak tarih üzerinden bir birlik tahayyül eden devletler göçmenlere sıcak bakmamaktadır (Castles ve Miller 2008: 21-22). Göçmenlere ev sahipliği yapan ulus devlet, kendi ürünü olmayan insan topluluklarını tehdit sayabilmektedir (Bali, 2018: 492).

Kopenhag Okulu'nun Güvenlikleştirme Kuramına göre göç, söz edimleriyle özneler arası inşa edilerek güvenlik meselesi haline getirilmektedir. Kurama göre, göçün güvenlik meselesi haline getirilmesi daha çok güvensizliğin doğmasına sebep olmaktadır (Karacan, 2022: 178). Bilindiği gibi Güvenlikleştirme Kuramı sorunların güvenlikleştirilmiş alan dışında, siyasal alanda tartışılmasını yeğlemektedir. Kopenhag Okulu'nun Güvenlik Çalışmalarını genişletirken, sektörel güvenlik yaklaşımı çerçevesinde, güvenliği beş sektörde değerlendirdiğinden bahsedilmişti. Bunlardan birisi olan 'Toplumsal Güvenlik', Kopenhag Okulu'nun alana önemli katkılarından sayılmaktadır. Kopenhag Okulu'nun Güvenlikleştirme Kuramı göç konusunu sıklıkla toplumsal güvenlik bağlamında ele almaktadır.

Toplumsal güvenliğe geçmeden önce, Kopenhag Okulu'nun sektörel güvenlik yaklaşımındaki diğer sektörlerin göçle ilişkisine değinmekte fayda vardır. Buzan'a göre askeri güvenlik, diğer tüm sektörleri doğrudan etkilemektedir. Askeri bir tehdidin gerçeğe dönüşmesi, siyasi, ekonomik ve toplumsal kazanımları yok edebilmektedir (Buzan, 2015: 107-108). Göçün, askeri güvenliğe tehdidi iki yönden gelebilmektedir. Bunların ilki, askeri güvenlik denilince akla ilk gelen savaş tehdididir. Göç, kaynak ülke ile transit ve hedef ülkelerin arasında çatışmaya varan anlaşmazlıklara yol açabilmektedir. Göç bağlamında askeri güvenliği ilgilendiren diğer konu ise terördür. Göçmenlerin arasında terör örgütlerinin üyeleri bulunabileceği gibi, örgütlerin göçmenler arasından üye devşirip radikalleştirmesi de mümkün olabilmektedir.

Göç, devletin ve ulusun ekonomik kabiliyetine hem olumlu hem de olumsuz yönde etki edebilmektedir. Ekonomik kaynakların göçmenlere aktarımı, kamunun başka alanlarda ve kendi vatandaşları yararına yapabileceği harcamaların önüne geçebilmektedir. Göçmen nüfusundaki artış, ekonomik güvenliğe yönelik önemli tehditlerden (Buzan, 2015: 116) olan ekonomik ve siyasi istikrarın bozulması tehlikesine sebep olabilmektedir. Diğer yandan göç, yerli nüfusta işlerinden olma korkusuna yol açabilmektedir. Ev sahibi ülke vatandaşları açısından, kayıt dışı çalışan göçmenler iş bulamama; güvencesiz ve düşük ücrete çalışan göçmenler gelirlerin düşürülmesi endişesini doğurmaktadır.

Çevresel güvenlik tehditlerinden bahsederken Buzan (1993: 55-56), yaşanan yerin manzarası ve arazinin görünümünden bahsetmektedir. Bu bağlamda göçün çevresel sektör kapsamında oluşturduğu tehdit algısında önceliği göçmen mahallelerine vermek mümkündür. Göç kuramlarından da bilindiği gibi, göçmenler kendilerinden önce göç edenleri izlemekte ve gittikleri yerlerde kendileriyle aynı kökten olanlara sıkı bağlar kurmaktadır. Göçmenlerin yerleştiği muhitler, zaman içerisinde yerel nüfustan arınmakta, gettolaşmaktadır. Göçmenlerin gettolar oluşturduğu kentlerde, görünüm değişebilmektedir. Kentin yapısında ve dokusunda yaşanan değişiklik, toplumsal güvenlik sektörüyle ilintili şekilde, kolektif kimlik üzerinde endişe yaratabilmektedir.

Siyasi güvenlik ve toplumsal güvenlik genellikle iç içe geçmektedir. Siyasi güvenlik, devletin yapısıyla ilgilidir. Devletin soyut varlığına yönelik tehditler üzerinde durmaktadır. Toplumsal güvenlik ise Wæver'ın (2008: 155) belirttiği gibi kolektif kimliğin güvenliğidir. Ancak devletin yapısının ulusun kimliğine benzemesi, devletiyle toplumunun aynı tarihsel hafızayı paylaşmaları ve benzer tehdit algılarına sahip olmaları, siyasi güvenlik ve toplumsal güvenliği birbirinden ayırt etmeyi zorlaştırmaktadır (Buzan, 2015: 109-112). Toplumsal güvenliğin konu edindiği 'toplum', devletin vatandaşlarından oluşan nüfustan farklıdır. Toplum, kendilerini 'biz' olarak tanımlayarak dil, din, etnisite, kültür benzeri unsurlar üzerinden bir kolektif kimliğe aidiyet bağı duyan insan topluluğudur (Buzan vd., 1998: 120; Wæver, 2008: 153-155).

Toplumsal kimliğe yönelik tehditler, dilin, isimlerin ve kıyafetlerin yasaklanması, eğitim ve ibadet yerlerinin kapatılması, topluluk mensuplarının sınır dışı edilmesi ya da öldürülmesini içerebilmektedir (Buzan, 1993: 43). Tehditlerden anlaşılabilceği gibi bu tehditlerin yönelebileceği kimlik, etnik ya da dini azınlıklar gibi, ilgili devletin tanımladığı ulusa dahil olmayan ötekilerin kimliğidir. Farklı ve daha genel kimlikleri de içerecek şekilde tehditlerse Buzan vd. (1998) tarafından dört kategoriye ayrılmıştır. Bunların ilki göç, ikincisi yatay rekabet, üçüncüsü dikey rekabet, dördüncüsü nüfusun azaltımıdır. Göç tehdidini şöyle açıklamaktadır. Başka bir halkın akınlarıyla, bir halkın istila edilmesi ya da nüfusunun seyreltilmesi o halkın artık eskisi olmayacağı anlamına gelmektedir. Nüfusun yapısındaki değişim, o kimliği

de değiştirmektedir. Yatay rekabet, nüfus bileşiminde değişiklik olmamakla beraber, komşu bir kültürün etkisiyle yaşanacak farklılaşmaya işaret etmektedir. Dikey rekabet, toplumun kendilerini daha büyük ya da daha küçük gruba ait hissetmesidir. Örneğin toplum, ülkesel düzeyde bir aidiyetten, bölgesel daha dar kimliklere ya da Avrupalılık gibi üst bir entegrasyon projesine yönelebilmektedir. Dördüncü ve son tehdit, salgın, savaş, kıtlık ve afet gibi nüfusun yok olmasına neden olabilecek sorunlardır (Buzan vd., 1998: 121). Yazarlar, dört kategorideki tehdide karşı toplumun iki şekilde yanıt verebileceğini söylemektedir: topluluğun kendisince hayata geçirilecek eylemler vasıtasıyla ya da konuyu siyasi ve askeri sektöre taşıyıp devletin gündemine sokmak suretiyle. Daha önce söz edilen, siyasi güvenlik sektörüyle toplumsal güvenlik sektörünün keşişimi burada yaşanmaktadır. Bazı durumlarda toplumlar, kimliklerine yönelen tehdit algılarıyla devlet dışı şekilde mücadele etmeyi seçebilmekte ya da buna mecbur kalabilmektedir. Bu duruma azınlıkları örnek veren Kopenhag Okulu kuramcıları, azınlıkların durumla baş edebilmek için genellikle  seçeneğe yöneldiğini belirtmektedirler. Bu  seçenek, mevcut hükümeti domine etmek, kendi hükümetlerini oluşturmak, kendi haline bırakılmaktır (Buzan vd., 1998: 122-123).

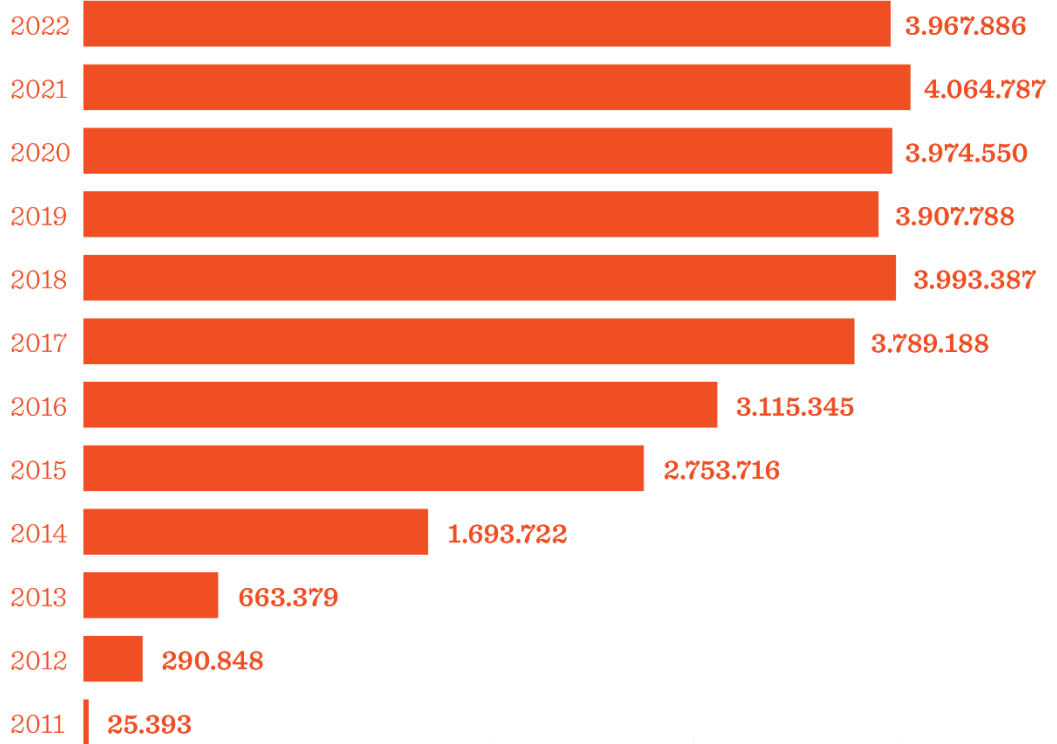
Temel metinlerden de görülebileceği gibi, g, Kopenhag Okulu'nun sektörel güvenlik yaklaşımının, toplumsal güvenlik sektöründeki başlıca konulardandır. Toplumsal kimliğe yönelik tehdit olarak algılanmaktadır. Güvenlikleştirme Kuramına göre, gn devlet gücünü elinde bulunduran iktidar partileri, devlet gücüne erişmeye çalışan muhalefet partileri veya toplum kesimlerinin sözüne güvendiği kişi ya da kurumlarca güvenlikleştirildiği görülmektedir. Aynı olguyu ele alan farklı aktörler, farklı referans nesneleri ve farklı tehdit algılarıyla göçü güvenlikleştirmektedir. Yine aynı g olgusunu, kimi aktrlerse güvenlik dışılaştırmaktadır. Sonuç olarak g olgusunun farklı pencerelerden güvenlik konusu edilmesi, hatta kimi zaman edilmemesi, güvenlik kavramının siyasallığını ortaya koymaktadır.

2.3. Türkiye'deki Suriyeli Göçmenler

Tarihte, sınırlar aşan bazı büyük göç dalgaları sayılmaktadır. Bunların ilki 17 ve 18. yüzyıllarda Afrika'dan Amerika'ya köle olarak satılmak suretiyle zorla göç ettirilen insan grubudur. İkinci dalga, Avrupalıların sömürgelere ya da yeni keşfedilen topraklara yöneldiği göçtür. Avrupalıların göçü Birinci Dünya Savaşı dönemine kadar sürmüştür. Atasü-Topçuoğlu'nun (2018: 503) Weiner'den aktardığına göre, 1821'den 1924'e kadar 55 milyon insan Avrupa'yı terk etmiştir. Üçüncü ve dördüncü dalga, İkinci Dünya Savaşı sonrası sömürgeciliğin sona ermesi ve yeni devletlerin ortaya çıkmasıyla yaşanmıştır. Sömürgeciler ülkelerine dönmüş, yeni kurulan devletlerin ulus tanımında yeri olmayanlar göç etmek zorunda kalmıştır. Beşinci dalga ise 1960'larda Avrupa ve ABD'ye gerçekleşen işçi göçüdür. Altıncı dalga Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrası, bağımsızlığını kazanan devletler arası ya da bunlardan Batı'ya yönelen nüfus hareketleridir (Atasü-Topçuoğlu, 2018: 503-505; Erbaş, 2019: 266-269). Bu çerçeveden düşünüldüğünde, 2000'li ve 2010'lu yıllarda Suriye, Afganistan, Irak, Yemen, Somali gibi iç savaşlar yaşanan ülkelere gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere doğru yönelen göçe de yeni bir dalga olarak bakmak mümkündür. Çoğunluğu Müslüman olan bu dalgadaki göçmenlerin hedefi genellikle Avrupa'ya ulaşip ekonomik refaha ve insani güvenliğe erişmektir. Bazılarıysa, kültürel ve coğrafi yakınlıktan ötürü hedefine Türkiye'yi koymaktadır. Avrupa'ya gitmek isteyen göçmen kabilelerinin yolu sıklıkla Türkiye'ye düşmektedir. Zira Türkiye, bahsi geçen ülkelerle Avrupa arasında doğal bir köprü konumundadır. Transit ülke olarak Türkiye'yi kullanan bu göçmenlerin Türkiye'de kalış süreleri çeşitli nedenlerle uzayabilmektedir. Uluslararası raporlara göre Türkiye, dünyada en fazla mülteci ve sığınmacıya ev sahipliği yapan ülkedir (McAuliffe ve Triandafyllidou, 2021: 46). Türkiye'de koruma altında bulunan kayıtlı yaklaşık 4 milyon kişinin 3.6 milyonu Suriyelidir (UNHCR, 2023). BMMYK'nin verilerine göre, 2022 yılı itibarıyla Suriye'deki iç savaş nedeniyle Suriye içerisinde yerlerinden olan insan sayısı 6.7 milyon, Suriye dışına göçen insan sayısı 6.6 milyondur (UNHCR, 2022). Ülkeden ülkeye uluslararası göç koridorları arasında ilk sırayı Meksika'dan ABD'ye uzanan koridor almaktadır. Sınırı aşan insan sayısına göre oluşturulan tablonun ikinci sırasında ise, Suriye ile Türkiye arasındaki koridor vardır (McAuliffe ve Triandafyllidou, 2021: 27).

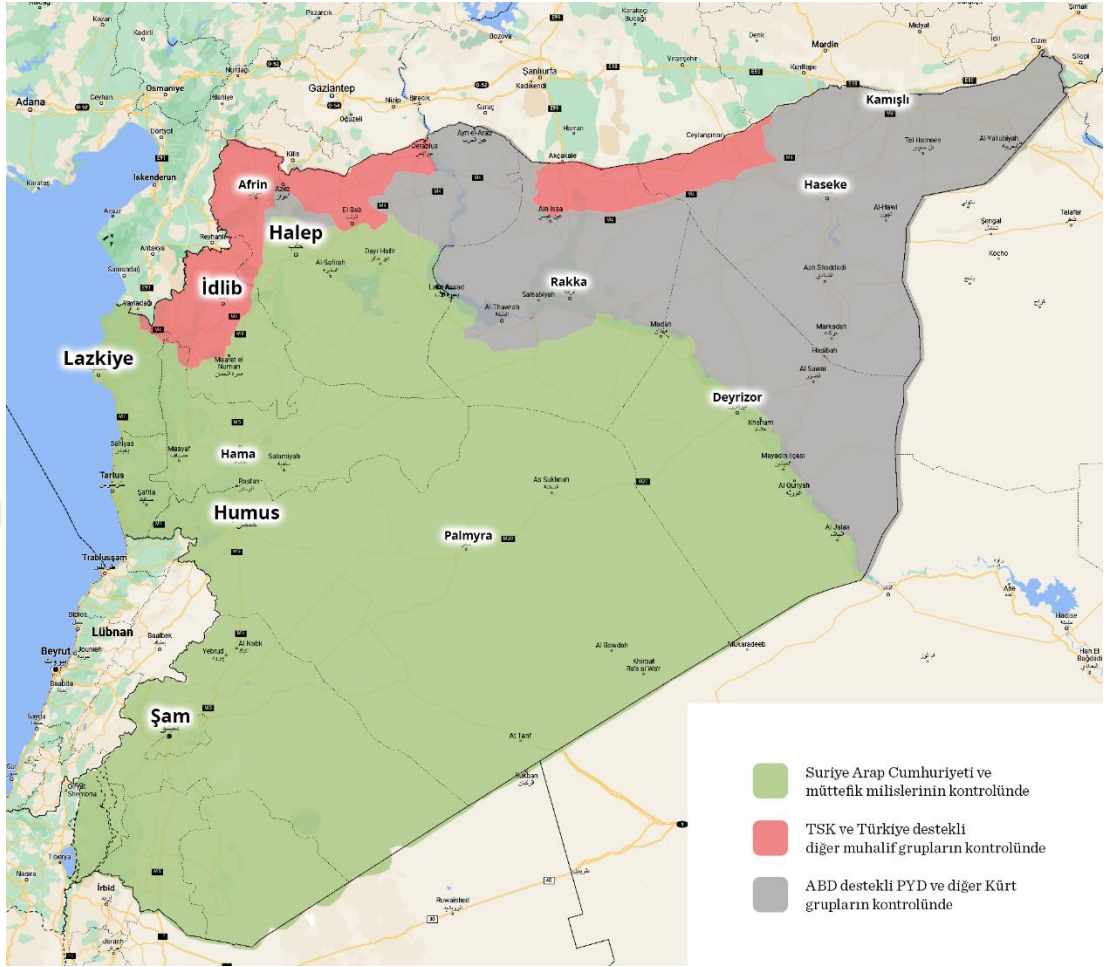
Suriyelilerin Türkiye'ye göçünü ve Türkiye'deki statülerini anlamak açısından bazı noktalara değinmek şarttır. Öncelikle Suriye'deki olayların akışına ve sorunun taraflarına bakmak gerekmektedir.

Suriye'de olaylar 15 Mart 2011'de başlamış, bir ay içerisinde şiddetli çatışmaların yaşandığı iç savaşa dönüşmüştür (Anadolu Ajansı, 2022c). 29 Nisan 2011'de 250 kişinin sınırı geçip Türkiye'ye sığınmış, Suriyeli göçmenlerin Türkiye'ye geçişi böylece başlamıştır (Hürriyet Gazetesi, 2011). İç savaşta Suriye yönetimi karşısında muhaliflerin tarafında duran Ak Parti hükümeti, açık kapı politikası uygulamıştır. Savaşın kısa süre içerisinde muhalifler lehine sonlanacağı, bu süreçte Türkiye'de misafir edilenlerin de döndüklerinde Türkiye'nin gönüllü elçileri olacakları düşünülmüştür (Kirişçi ve Karaca, 2015: 298). Ancak ne savaş kısa sürede sona ermiş ne de Suriyeli sığınmacı sayısı beklenen düzeyde olmuştur. Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların sayısı birkaç yıl içerisinde hızlıca 4 milyona yaklaşmıştır (Bkz.: Tablo 2.1).

Tablo 2.1 : Türkiye'deki Sığınmacı ve Mültecilerin Toplam Sayısı [UNHCR (t.y.)'den yararlanılarak, yazar tarafından hazırlanmıştır].

Aynı zaman diliminde savaş, Suriye yönetimi ve muhalefet arasında iki taraflı bir savaş olmaktan çıkmıştır. Irak'ta Baas Partisi ve Saddam Hüseyin iktidarı sona erdikten sonra marjinalleşen Sünni gruplar, Suriye muhalefeti içerisindeki radikal İslamcı unsurlarla bir araya gelerek Irak Şam İslam Devleti (İŞİD) adını verdikleri bir örgüt kurmuşlardır. Suriye'deki fırsattan istifade eden örgüt 2014 yılı boyunca toprak hakimiyeti kazanıp başında İslam halifesinin olduğunu iddia ettiği, İslam Devleti kurduğunu ilan etmiştir. 2014 Haziran'ında Irak'ın en büyük kentlerinden Musul'u İŞİD'in ele geçirmesi uluslararası bir koalisyonun kurulmasına neden olmuştur (BBC Türkçe, 2019). Savaşın başka bir tarafı olarak, PKK (Kürdistan İşçi Partisi) bağlantılı PYD'nin (Demokratik Birlik Partisi) ağırlıkta olduğu Suriye Demokratik Güçleri (SDG) adında bir yapı kurulmuş, bu yapı, İŞİD'le mücadele ettiği öne sürülerek ABD tarafından desteklenmiştir. SDG zaman içerisinde, Fırat nehrinin doğusundaki Suriye topraklarına, Suriye'nin kuzey ve kuzeydoğusuna hâkim hale gelmiştir. 2015'te Rusya, Suriye yönetimi tarafında savaşa dahil olmuştur (Anadolu Ajansı, 2022c). Rusya'nın desteğini alan Suriye yönetimi muhalif grupların elindeki toprakları almış, muhalifleri ellerinde yalnız İdlib kalacak şekilde sahadan sürmüştür. İŞİD ve SDG'ye karşı Fırat'ın batısındaki Suriye topraklarına Türkiye 2016 sonrası askeri operasyonlar düzenlemiştir. 2016'da Fırat Kalkanı, 2018'de Zeytin Dalı, 2019'da Barış Pınarı, 2020'de Bahar Kalkanı hareketleriyle Türkiye sınırının güneyinde önemli büyüklükte Suriye toprağını kontrol altına almıştır (Anadolu Ajansı, 2022c).

Harita 2.1 : 2022 yılı itibariyle Suriye'deki durum (Yazar tarafından hazırlanmıştır).

Suriye bu süreçte bir tarafta Rusya ve İran destekli Suriye yönetimi, bir tarafta Türkiye destekli Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) ve diğer muhalif örgütler, bir tarafta ABD destekli ve PKK bağlantılı Kürt gruplar, bir tarafta radikal İslamcı cihatçı terör örgütleri olmak üzere çok taraflı ve herkesin herkesle çatıştığı bir alana dönüşmüştür. Tüm bunlar yaşanırken de yüzbinlerce insan hayatını kaybetmiş, milyonlarca insan yerlerinden edilmiştir. Yerlerinden edilen insanların büyük bölümü Türkiye'ye sığınmıştır. Bu noktada Türkiye'deki Suriyelilerin hukuki statüsünden de bahsedilmesi elzemdir.

Türkiye'nin şekillenmesinde Balkanlardan ve Kafkasya'dan gelen göçlerin etkisi olmuştur. Benzer şekilde, 1960'larda Türkiye'den Avrupa'ya işçi göçü, toplumun hafızasında önemli yer etmektedir. Böyle bakıldığında Türkiye'nin hem

kaynak hem transit hem de hedef ülke olarak göç konusunda köklü bir deneyimi bulunmaktadır. Buna rağmen Suriyeli göçmenlerin gelişine kadar Türkiye’de bir göç politikası ya da konunun hukuki boyutunu düzenleyen iç mevzuat bulunmamaktadır (Erbaş, 2019: 278-279). Bilindiği gibi zorunlu göçmenlerin statüsüne dair uluslararası rejim, Cenevre’de 1951 tarihinde imzalanmış olan Mültecilerin Hukuki Durumuna dair Sözleşmeye dayanmaktadır. İhlamur-Öner’in (2018: 185) Zolberg vd.’den aktardığına göre, mülteci kavramı 1573’te İspanyol Hollanda’sından kaçıp Fransa’ya sığınan Calvinistleri tanımlamak için kullanılmıştır. Calvinistler 1685’te de Fransa’daki Katoliklerin zulmünden İngiltere’ye sığınınca kavram İngilizcede yerleşmiştir. Cenevre’de 1951 tarihinde imzalanmış olan Mültecilerin Hukuki Durumuna dair Sözleşmenin temelinde bu mülteci anlayışı yatmaktadır. Ancak Türkiye, Cenevre’de 1951 tarihinde imzalanmış olan Mültecilerin Hukuki Durumuna dair Sözleşmeyi bazı çekinceleri deklare etmek suretiyle imzalamış ve onaylamıştır. Bu çekincelerden en dikkate değeri, mülteci tanımına koyduğu coğrafi şarttır. Sözleşmeye göre Türkiye, mülteci kavramını “... Avrupa’da cereyan eden hâdiseler neticesinde ve ırkı, dini, tâbiyeti, muayyen bir içtimai gruba mensubiyeti veya siyasi kanaatleri yüzünden takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu memleket dışında bulunan ve işbu memleketin himayesinden istifade edemeyen veya mezkûr korkuya binaen istifade etmek istemeyen, yahut tâbiyeti yoksa ve bahis konusu hâdiseler neticesinde evvelce mûtaden ikamet ettiği memleket dışında bulunuyorsa, oraya dönemeyen veya mezkûr korkuya binaen dönmek istemeyen şahıs ...” şeklinde tanımlamaktadır (TBMM Arşivi, 1961). 1961’de TBMM’de onaylanan Sözleşmenin birinci maddesine eklenen “Avrupa’da” sözcüğü, Türkiye’nin Avrupa dışından gelen ve sığınma talep eden zorunlu göçmenlere mülteci statüsü tanımayacağı anlamına gelmektedir. Böylelikle Türkiye, Avrupa dışı sığınmacılar için, mülteci statüsünü alabilecekleri ülkelere başvurabilecekleri bir yer olmuştur. Üçüncü bir ülkeden iltica hakkı almak üzere, Türkiye’deki sığınmacıların başvurusunu alan kurumsa BMMYK’dır. Suriyeli sığınmacılar da bundan faydalanmakta, üçüncü ülkelere iltica başvurularını Türkiye’deki BMMYK ofislerine yapabilmektedir.

2000’li yıllarla beraber sığınma ve iltica sistemine dair Türkiye’deki hukuki boşluğu doldurmak üzere bazı çalışmalar yapılmıştır. Avrupa Birliği (AB)’ne uyum

politikaları kapsamında 2005 yılında başlayan çalışmalar neticesinde 2013 yılında Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) yasalaşmıştır. Ancak, kanunda kitlesel göçlere dair önlemlerin ayrıca alınacağı belirtildiğinden Suriyeli sığınmacılar kanun hükümleri dışında kalmıştır (Çorabatır, 2018: 251-252). Bu arada YUKK sonrası 2014'te İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Yine 2014'te YUKK uyarınca Geçici Koruma Yönetmeliği yayınlanmış, Suriyeli sığınmacı konusu, hukuki bir şemsiyeye kavuşmuştur. Buna göre Suriyeliler, resmi olarak “geçici koruma altındaki Suriyeli sığınmacılar” şeklinde tanımlanmış, eğitim ve sağlık gibi temel hizmetlere erişimlerine yasal altyapı hazırlanmıştır. Ocak 2016'da yayınlanan yönetmelikle sınırlı da olsa çalışma iznine kavuşmuşlardır (Hajipouran Benam, 2018: 270).

Türkiye'nin göç mevzuatı içeride bu şekilde gelişirken, AB de Türkiye'ye dışarıdan birtakım göç politikaları önermiş ya da dayatmıştır. 16 Aralık 2013'te AB ile Türkiye arasında Vize Serbestisi Mutabakatı ve Geri Kabul Anlaşması imzalanmıştır. Anlaşma uyarınca AB, Türkiye topraklarından Avrupa'ya giren düzensiz göçmenlerin Türkiye'ye geri kabulünü talep etme hakkını elde etmiştir (Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu, 2013). 2015 yılı Avrupa için “göçmen krizi” ile geçmiştir (BBC, 2016). 2015 yılı içerisinde, 1.2 milyon sığınmacı Avrupa'ya geçmiş ve bu kaydedilen en yüksek sayı olmuştur (Eurostat News Release, 2016). Avrupa'da alarm zillerinin çalmasıyla, Türkiye'yi sığınmacılara duvar olma konusunda ikna çalışmaları başlamıştır. Mart 2016'daki AB - Türkiye Zirvesi ile Geri Kabul Anlaşmasının uygulama tarihi bir yıl geriye çekilmiş, Zirve, anlaşmanın hemen 2016'da devreye alınmasıyla sonuçlanmıştır. Ayrıca bu görüşmelerde Türkiye'ye 3 milyar Avroluk fon sağlanacağı taahhüdünde bulunulmuştur (Hajipouran Benam, 2018: 270-271). 2016 sonrası Türkiye kara sınırı ve sahil kontrollerini sıkılaştırmış, Avrupa'ya düzensiz göçte azalma görülmüştür. Geri Kabul Anlaşması sonucunda Türkiye'den çıkartılıp Avrupa ülkelerine yerleştirilen Suriyeli göçmen sayısı 2 Şubat 2023 itibariyle 36 bin 789 olarak açıklanmıştır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2023).

Suriye yönetiminin, 28 Şubat 2020'de İdlib'te Türk askerlerine yönelik saldırısının ardından Türkiye, Yunanistan sınırını kontrol etmeme kararı almıştır. On binlerce sığınmacı sınıra yönelmiş (Anadolu Ajansı, 2020d), Yunanistan güvenlik

güçleri ve AB'nin sınır koruma gücü FRONTEX şiddet kullanmak suretiyle sığınmacılara geçit vermemeye çalışmışlardır. Yine de on binlerce insan bu süreçte Avrupa'ya geçebilmiştir (Anadolu Ajansı, 2020e). Bu süreçte Türkiye, sığınmacıları koz olarak kullanmakla eleştirilmiştir. 2020 yılı Aralık itibariyle, dünyanın en büyük ikinci göç koridoru olan 911 km'lik Suriye - Türkiye sınırının 837 km'lik kısmına örülmekte olan duvar tamamlanmıştır. 2020 yılında Suriye iç savaşında çatışmaların durağanlaşmasıyla Türkiye'ye Suriyeli göçmen girişi de statik bir hal almıştır.

Resmi verilere göre, 2023 yılı itibariyle Türkiye'de geçici koruma altındaki Suriyeli sığınmacılardan 47 bini geçici barınma merkezlerinde kalmaktadır. Kayıt altındaki yaklaşık 3.5 milyon Suriyeli sığınmacı ise barınma merkezleri dışında ülke geneline dağılmış durumdadır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2023).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE GÖÇÜN GÜVENLİKLEŞTİRİLMESİ VE GÜVENLİK DIŞILAŞTIRILMASI: SÖYLEMSEL PRATİKLER

Tezin bu bölümünde, güvenlikleştirme pratikleri olarak söylemler ele alınacak ve analiz edilecektir. Kopenhag Okulu’nun Güvenlikleştirme Kuramı ışığında güvenlikleştirmeler ve güvenlik dışılaştırmalar gösterilmeye çalışılacaktır. Güvenlikleştirme Kuramı belirli konuların nasıl söz edimi yoluyla güvenlik meselesi haline dönüştürüldüğünü incelemektedir. Gerçekliğin söylemsel inşası ve bu söylemlerin siyasallığını çözümlemekle beraber, kuram önceliği güvenlik meselesine dönüştürme eylemine vermektedir. Bu yönleriyle Güvenlikleştirme Kuramı, daha esnek bir söylem analiziyle çalışılmaktadır (Aydın-Düzgit ve Rumelili, 2019: 290).

Bu çalışmada söylem analizi yapılırken öncelikle, güvenlikleştirmeye değinilmektedir. Söylemsel olarak inşa edilen tehdit ve referans nesnesi ve hedef kitlesi açıklanarak, tehdidin hangi güvenlik sektörüne yöneldiği anlaşılmaya çalışılmaktadır. Keşfedildikleri ölçüde, kolaylaştırıcı koşullar ve işlevsel aktörlerden de bahsedilmektedir. Söylemleri analiz edilen kişi ve kurumlar, güvenlikleştirici aktör konumundadır. Analize tabi tutulan söylem ise, güvenlikleştirici hamlenin bizatihi kendisidir. Bu yüzden, güvenlikleştirici aktörün kim olduğu, güvenlikleştirici hamlesinin ne olduğu, her söylemin analizinde tekraren belirtilmemiştir. Güvenlik dışılaştırmaya gelindiğindeyse, giriş ve birinci bölümlerde ortaya konan güvenlik dışılaştırma stratejileri yoluyla yapılan edimler analiz edilmektedir. Bunlarla beraber, varsa adlandırma yoluyla biz/onlar, kendi/öteki kimliklerinin inşasına bakılmaktadır. Ardından yine var ise, bu kimliklere yüklenen anlamlara, bağlanan niteliklere değinilmektedir (Bkz.: Şekil 3.1).

Şekil 3.1 : Çalışma kapsamında kullanılan söylem analizi yöntemi (Yazar tarafından hazırlanmıştır).

3.1. 2020 - 2022 Yılları Arası Olayların Akışı

Söylemlerin analizine geçilmeden önce, sürecin bilinmesi önem arz etmektedir. 2020 yılı ve sonrasında Türkiye’deki Suriyeli sığınmacılar ve sığınmacılara yönelik tutum açısından önem taşıyan bir dizi olay meydana gelmiştir. 2020 yılı başladığında Suriye’de iç savaşın seyri değişmiş; Şam’daki merkezi yönetim lehine, Türkiye’nin desteklediği muhalif gruplar aleyhine bir tablo ortaya çıkmaya başlamıştır. Muhaliflerin kontrol ettiği alan daraldıkça, Şam yönetiminden çekinen

Suriyelilerin, yeni bir kitlesel göç dalgasıyla bu bölgelerden Türkiye'ye sığınacaklarına dair endişeler artmıştır.

2017'de Astana ve 2018'de Soçi'de Türkiye, Rusya ve İran'ın mutabakatlarıyla, muhaliflerin elindeki bölgelerde "Gerginliği Azaltma Bölgesi" kurulmuştur. Bu bölgeye dahil yerler zamanla Suriye yönetiminin idaresine geçmiş, 2019 yılına gelindiğinde Gerginliği Azaltma Bölgesi olarak sadece İdlib kalmıştır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, t.y.). Bu bölgedeki ateşkesi izlemek üzere Türkiye tarafından gözlem noktaları kurulmuş, bu noktalara TSK birlikleri yerleştirilmiştir (Anadolu Ajansı, 2018). Yine de Suriye yönetiminin İdlib'e yönelik askeri hareketleri devam etmiştir (Anadolu Ajansı, 2020a). Suriye sorununda 2020 yılına, İdlib gündemiyle girilmiştir. Devam eden süreçte İdlib'te muhalif gruplarla Suriye yönetimi arasındaki çatışmaların içerisine, muhaliflerin yanında saf tutacak şekilde, Türk Silahlı Kuvvetleri de çekilmiştir (Anadolu Ajansı, 2020b). 27 Şubat 2020 günü İdlib'te, Suriye yönetimince gerçekleştirildiği belirtilen hava saldırısıyla 33 Türk askerinin hayatını kaybettiği duyurulmuş, bu sayı ilerleyen günlerde 36 olarak güncellenmiştir (Anadolu Ajansı, 2020c). Türkiye'nin ilk yanıtı Suriye yönetimine karşı Bahar Kalkanı Harekatı'nı başlatmak olmuştur (Anadolu Ajansı, 2020g). Aynı gün, Türkiye'nin Avrupa'ya geçmek isteyen göçmenlere açık kapı politikası uygulayacağını (Reuters, 2020) duyulmasının ardından Türkiye-Yunanistan ve Türkiye-Bulgaristan sınırına on binlerce insan yönelmiştir (Anadolu Ajansı, 2020d). İki gün sonra açıklama yapan Cumhurbaşkanı Erdoğan 18 bin kişinin kapıları zorlayarak geçtiğini ifade etmiştir (Anadolu Ajansı, 2020e). AB'den FRONTEX üzerinden kıyılarını ve kara sınırını korumak üzere destek alan Yunanistan, göçmenlere sert ve ölümcül müdahalelerde bulunmuştur (Deutsche Welle, 2020; Human Rights Watch, 2020).

2020 yılında siyasilerin Suriyelilere dönük söylemlerinin, yılın ilk üç ayında yoğunlaşmasının gerekçesini bu gelişmeler oluşturmıştır. Doğrudan Suriye ile ilgili olmasa da göçmen nefretine etki eden başka önemli olaylar da meydana gelmiştir. 24 Ocak 2020 günü Elazığ'da 6.8 büyüklüğünde bir deprem meydana gelmiş, yıkım ve can kaybına yol açmıştır (T24, 2020c). Türkiye'de ilk Covid-19 virüsünün 11 Mart 2020'de tespit edildiği açıklanmıştır. Aynı gün Dünya Sağlık Örgütü küresel pandemi

ilan etmiştir. Ardından Türkiye’de aylar süren kısıtlamalar başlamıştır. Bunlar arasından yaş ve konuma bağlı sokağa çıkma yasakları ile maske takma zorunluluğu uygulamaları akıllarda yer etmiştir (Anadolu Ajansı, 2022a). Genel olarak kriz dönemlerinde göçmenlere ve etnik ya da dini azınlıklara dönük nefret söyleminde artış görüldüğü bilinmektedir. Koronavirüs salgını ve kısıtlamalar da Türkiye’de Suriyelilere yönelik algıyı olumsuz yönde etkilemiştir. 30 Ekim 2020’de Ege Denizi’nde 6.6 büyüklüğünde deprem meydana gelmiş, İzmir’de yıkım ve can kaybına yol açmıştır (Euronews, 2020).

2021 yılının göç ve göçmen tartışmalarına Suriyelilerden ziyade Afganlar konu olmuştur. ABD’nin Afganistan’dan çekilmesiyle beraber Afgan yönetimi direnç gösterememiş, 2021 Ağustos’unda Taliban Afganistan’ın yönetimi ele geçirmiştir (Anadolu Ajansı, 2021). Örgütün amacı İslam’a dayalı bir yönetim kurmaktır. Taliban yönetiminden kaçan insanlar Afganistan’ı terk etmeye başlamışlardır. İşgal sürecinde ABD ve müttefikleriyle bağlantılı işler yapanlar da ülkeyi terk etme yarışına girmişlerdir. İşgal sürecinde görece çağdaş yaşam tarzıyla buluşan ve şeriatın kısıtlamalarından çekinen insanlar da Afganistan’dan ayrılmışlardır (Medyascope, 2021). Afganistan ve Türkiye arasında İran bulunmaktadır. Afganistan’dan kaçan insanlar batıya yönelmişlerdir. İran’dan sonra Türkiye’ye geçmiş, buradan Avrupa’ya gidemeyenler Türkiye’de kalmışlardır. Tüm bu süreçler, o günler itibarıyla yaklaşık 4 milyon Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yapan Türkiye’de yeni korkulara ve tartışmalara yol açmıştır. Türkiye’ye gelen Afganların karıştığı cinsel taciz ve tecavüz olayları (Aykırı Gazetesi, 2021; Yeniçağ Gazetesi, 2021) sadece Afganlara değil, Suriyelilere de nefreti körüklemiştir. Kadın ve çocukların güvenliğine tehdit oldukları söylemleri görülmüştür. Türkiye’nin İstanbul Sözleşmesinden çekildiğini duyuran hükümetin (Euronews, 2021), bunun birkaç ay sonrasında Afganlar üzerinden kadın güvenliğinden söz etmesini, muhalefet partileri samimiyetten uzak bulmuş, göçün kadın ve çocuk güvenliğine tehdidiyle ilgili yeni bir tartışma başlatmışlardır (Cumhuriyet Gazetesi, 2022b; Halkların Demokratik Partisi, 2022).

2021 yılı Türkiye’de göç ve göçmenler gündemin önemli başlıklarıdır. 2021 öncesinde göçmen ve sığınmacı kavramları sıklıkla Suriyelileri tanımlamak için kullanılmaktayken, o yıl Afganistan’da yaşanan iktidar değişimi ve Afganistan’dan

başlayan yeni göçler sebebiyle, bu durum değişmiştir. Sadece Suriyelilere dönük söylemlerden ziyade daha genel olarak göçmen ve sığınmacılara yönelik söylemlere rastlanmaktadır. Öncesi ve sonrası için ‘Suriyeli’ anlamının baskınlığının devam ettiğini not düşmek kaydıyla, 2021 yılı özelinde göç, göçmen gibi kavramların toplumsal bağlamdaki karşılığı hem Afganlar hem Suriyelilerdir. Dolayısıyla 2021 yılındaki söylemlerde Suriyelileri ve Afganları ayırmak zordur. Siyasilerin salt Suriyelilere dair söylemlerinin azalmasını bu durumla açıklamak mümkün görünmektedir.

2022 yılı ise, okların Suriyelilere çevrildiği bir yıldır. 2021 sonunda yaşanan kur kriziyle beraber Türkiye’de ekonomik sorunların arttığı bir döneme girilmiştir (Sözcü Gazetesi, 2021b). Bu dönemde Suriyeli sığınmacıların ekonomik güvenlik anlamında iki ayrı şekilde güvenlikleştirildiğine şahit olunmaktadır. İlk Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin Suriyeli sığınmacılar için harcadığı parasal miktarın büyüklüğü üzerinden güvenlikleştirmedir. Yüksek olduğu söylenen miktarda kaynak başka alanlara ve kendi vatandaşına harcanabilecekken bu miktarın Suriyeli sığınmacılara ayrıldığı sıklıkla dile getirilmiştir. İlk eleştiri bu noktada olmaktadır (Habertürk, 2021; Independent Türkçe, 2022c). Diğer yandan Suriyeliler iş gücü piyasasında rekabeti arttırmakla suçlanmaktadır. İddiaya göre bunun sonucu, Türk vatandaşlarının iş bulmakta zorlanmasıdır. Yine bu iddianın sahiplerine göre kayıt dışı çalışan Suriyeliler daha düşük ücretlere çalıştıklarından, piyasada emek karşılığı sunulan ücretleri aşağı çekmektedir (Akyıldız vd., 2021: 40-41; Korkmaz, 2021). Ekonomik güvenlik ve insani güvenlik penceresinden bu söz edimlerinin okuması yapıldığında, tehdit olarak sunulan, Türk vatandaşlarının insanca yaşama olanak sağlayan gelirden mahrum kalması ihtimalidir.

3 Mayıs 2022 günü Suriye’nin Türkiye sınırına yakın noktalarda inşa edilen toplu konutların açılışı İçişleri Bakanı’nın katılımı ve Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın video konferans üzerinden yaptığı konuşmayla yapılmıştır. Diğer taraftaysa aynı gün hızlı nüfus artışıyla Suriyelilerin Türkiye’de iktidarı ele geçirdiğini, Türkçenin yasaklandığını kurgulayan Sessiz İstila adlı bir kısa film yayınlanmıştır. Video barındırma platformunda paylaşılan ve Suriyelileri hedefe koyan film hızla yayılmış hem ilgi hem tepki çekmiştir. Filmin yapımcısı gözaltına alınmıştır. Sonrasında Zafer

Partisi Genel Başkanı Ümit Özdağ, filmi kendisinin finanse ettiğini açıklamıştır. Bunun üzerine İçişleri Bakanı Süleyman Soylu ile tartışmaları başlamıştır (BBC Türkçe, 2022). Tartışmaları, Suriyeli sığınmacıların siyasilerin ve toplumun gündeminde üst sıraya taşınmasına yol açmıştır. Suriyelilere yönelik nefret söylemlerinin yoğunlaştığı görülmüştür. Mayıs ayı ve devamında siyasetçilerin Suriyeli sığınmacılara yönelik söylem ve vaatlerindeki artışın sebebi bu yaşananlar olmuştur. Bu süreçte Türkiye’de siyasi partilerin Suriyelilere dönük söylemsel pratikleri aşağıda analiz edilecektir.

3.2. 2020 - 2022 Yılları Arası Siyasi Partilerin Suriyelilere Dönük Söylemsel Pratikleri

Bu bölümde, TBMM’de temsil edilen siyasi partilerin üst düzey yöneticilerinin, Suriyeli sığınmacıları güvenlikleştirmek ya da güvenlik dışılaştırmak üzere yaptıkları konuşmalar ve paylaştıkları metinler incelenecek, söz edimleri analiz edilecektir. 2020 yılı başı ile 2022 yılı sonu arasındaki söylemler seçilmiştir. Güvenikleştirme ve güvenlik dışılaştırma pratiklerini görmek üzere seçilen söylemlerin, belirli aylar, haftalar, hatta bazen günlerde yoğunlaştığı görülmüştür. Bu yoğunlaşmaların tarihleri, önceki başlıkta anlatılan olayların akışıyla örtüşmektedir.

Siyasi partiler, TBMM resmî sitesindeki gibi, 27. Dönem sandalye dağılımına göre sıralanmıştır (TBMM Sandalye Dağılımı, t.y.). Seçilen söylemlerin çoğu parti genel başkanlarının söylemleridir. Güvenikleştirmeleri yansıtacak şekilde, istisnai olarak bazı genel başkan yardımcıları, grup başkanvekilleri ve parti sözcülerinin konuşmalarına da yer verilmiştir. Buradaki kısıt, TBMM’de bir milletvekiliyle temsil edilen Demokratik Bölgeler Partisi (DBP) olmuştur. DBP yetkililerinin Suriyelilerle ilgili konuşmalarına rastlanamamıştır. Bu sebeple DBP için bir başlık açılmamıştır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

27. DÖNEM MİLLETVEKİLLERİ SANDALYE DAĞILIMI

PARTİ ADI	ÜYE SAYISI
Adalet ve Kalkınma Partisi	285
Cumhuriyet Halk Partisi	134
Halkların Demokratik Partisi	56
Milliyetçi Hareket Partisi	48
İyi Parti	37
Türkiye İşçi Partisi	4
Demokrat Parti	2
Memleket Partisi	2
Büyük Birlik Partisi	1
Demokrasi ve Atılım Partisi	1
Demokratik Bölgeler Partisi	1
Saadet Partisi	1
Yenilik Partisi	1
Zafer Partisi	1

Tablo 3.1 : TBMM 27. Dönem Sandalye Dağılımı [TBMM Sandalye Dağılımı (t.y.)’ndan yararlanılarak, yazar tarafından hazırlanmıştır]

Analizlerde güvenlikleştirmenin öğeleri ve aşamaları gösterilmeye çalışılmıştır. Bu noktada şu iki husus akılda tutulmalıdır. Güvenlikleştirmenin

öğelerinden, ‘güvenlikleştirici aktör’ analiz edilen söz ediminde bulunan kişi ya da kurumdur. Güvenlikleştirici aktör, ele alınan edim konuşmaysa, konuşan siyasetçi; bildiri ya da programsa imzası bulunan tüzel kişilik, partidir. Güvenlikleştirme aşamalarından ‘güvenlikleştirici hamle’, seçilen söylemin kendisidir. Güvenlikleştirici aktör ve güvenlikleştirici hamle, analizlerde ayrıca belirtilmemiştir.

3.2.1. Adalet ve Kalkınma Partisi’nin Söylemi

Adalet ve Kalkınma Partisi (Ak Parti), 2001 yılında kurulmuş, 2002 yılında tek başına iktidara gelmiştir ve o tarihten bu yana aralıksız ülkeyi yönetmektedir. Ak Parti kendisinin, muhafazakâr demokrat kimliğe sahip bir parti olduğunu ifade etmektedir (Adalet ve Kalkınma Partisi, t.y.). Partiye ilişkin yazanlar ise, Ak Parti’nin ilk dönemlerinde İslami liberalizm kategorisine yakinken daha sonraki dönemlerinde milliyetçi İslamcılık kategorisine yaklaştığını belirtmektedir (Sönmezoğlu, 2016: 497). Bu dönüşümün zaman çizelgesini ortaya koymak adına, 2016 yılına kadar salt İslamcılığıyla tanımlanabilen partinin, 2016 sonrası milliyetçi muhafazakarlıkla desteklenmiş İslamcı bir kimliğe büründüğünü iddia eden çalışmalar mevcuttur (Bölükbaşı, 2021: 17). Bununla beraber 15 Temmuz 2016’da gerçekleşen darbe girişimi sonrası Ak Parti’nin, milliyetçi bir parti olan MHP ile yakınlaştığı ve milliyetçi söyleminin arttığını vurgulayanlar bulunmaktadır (Ulaş ve Yılmaz, 2019: 84; Nişancı ve Doğan, 2022: 188). Bu noktada, Ak Parti’nin getirdiği anayasa değişikliği önerisinin 2017 yılındaki referandumla kabul edildiğini, buna MHP’nin de destek verdiğini ve sonucunda Türkiye’nin ‘Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ adı verilen, bir tür başkanlık sistemine geçtiğini hatırlatmakta fayda vardır (Ulaş ve Yılmaz, 2019: 85). 2018 yılındaki genel seçimlere giderken, bu sistem uyarınca seçim ittifakları doğmuştur. Ak Parti, MHP ve BBP Cumhur İttifakını kurmuşlardır (Nişancı ve Doğan, 2022: 186).

Partinin dış politika eğilimine gelindiğindeyse İslamcı kimliğin izleri doğal olarak sürülebilmektedir. Uluslararası anlaşmalar üzerinden Türkiye’nin Ortadoğu politikasındaki değişimleri izleyen bir çalışmada, İslamcı çizgiye paralel olarak Ak

Parti döneminde Türk Dış Politikasının Ortadoğu'ya yöneldiği sonucuna varılmaktadır (Arıkan Akdağ ve Aydın Çakır, 2019: 163). Bu bağlamda Ak Parti iktidarı Türkiye-Suriye ilişkileri açısından değerlendirildiğinde, 2004 yılında Serbest Ticaret Anlaşması imzalanmasıyla başlayan iyi yönlü ivmenin, ortak tatbikatlar ve ortak kabine toplantılarıyla devam ettiğine tanık olunmuştur (Sönmezoğlu, 2016: 580-581). 2011 Mart ayında 'Arap Baharı'nın Suriye'ye sıçramasıyla iki ülke ve iki liderin (Recep Tayyip Erdoğan ve Beşar Esad) ilişkilerindeki iyi hava bozulmuştur. Sonuncusu Ağustos ayında olmak üzere Dışişleri Bakanı Davutoğlu, Suriye Devlet Başkanı Esad'ı birkaç kez ziyaret etmiş, iktidarı bırakması yönünde telkinlerde bulunmuştur. Girişimler sonuçsuz kalmış, Türkiye, Suriye muhalefetine desteğini arttırmıştır. Başta ÖSO olmak üzere, 'ılımlı' addedilen muhalif grupların kuruluşunda ve varlıklarını sürdürmelerinde Türkiye'nin rol oynadığı iddiaları yaygınlaşmıştır (Sönmezoğlu, 2016: 582-584). Ak Parti'nin 'ılımlı' gruplara desteğinin ardında, Batılılarca 'İlmli İslam' olarak adlandırılan ve Müslüman Kardeşler - İhvan örgütünde vücut bulmuş harekete yakınlığının; İhvan'ı desteklediği ülkelerde iktidara sahip olan laik Arap milliyetçilerine uzaklığının yattığı düşünülmektedir (Sönmezoğlu, 2016: 551). 'Arap Baharı' süresince, Tunus, Mısır ve Suriye'de Sünni çoğunluğun İhvan eliyle iktidarı alma çabası Ak Parti cenahından destek görürken, Bahreyn'de Şii çoğunluğun ayaklanması ya da Irak'ta Şii çoğunluğun seçtiği bir iktidarın yönetime gelmesi aynı karşılığı bulmamıştır. Bu yaşananlar, Ak Parti'nin İhvan'a ve 'Arap Baharı'na desteğinin ve genel olarak Ortadoğu politikalarının mezhepsel olduğu eleştirilerine yol açmıştır (Sönmezoğlu, 2016: 549-552). Ak Parti'nin Ortadoğu coğrafyasından gelen göçmenlere ve Suriyeli sığınmacılara bakışı bu çerçevede değerlendirilmektedir. Türkiye'yi coğrafi ve tarihi olarak Müslümanların koruyucusu 'merkez devlet' şeklinde konumlandığından hareketle, Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin geri çevrilmediği aktarılmaktadır (Demirtaş, 2022: 272-273). Ak Parti dönemi dış politikasına damga vuran kavramlardan birisi, 'gönül coğrafyası' kavramıdır. Gönül coğrafyası, İslamcı siyaset anlayışında, Osmanlı İmparatorluğu'nun en geniş görüldüğü haritadaki topraklarla buna dahil ya da hariç, dini inanç ve soy bağı bulunan insanların yaşadığı toprakları kapsamaktadır (Bölükbaşı, 2021: 17). Suriyeliler de bu coğrafyaya dahil bir grup olarak Ak Parti

tarafından kardeşlik temelinde ele alınmış, Suriyeliler topluma insani duygulara yönelik söylemlerle sunulmuştur (Demirtaş, 2022: 274). Ak Parti'nin Suriyelilere yaklaşımı konusunda dikkat çeken bir diğer unsur Ensar-Muhacir benzetmesinin söylemlerde sıklıkla kullanımıdır. İslam tarihinde, Mekke'deki zulümden kaçıp peygamberle beraber Medine'ye göçenlere muhacir, onları ağırlayan Medinelilere ensar denmektedir. Bu benzetme ile toplumun inanç dünyasına seslenip ensar gibi Suriyelilere kucak açmalarının beklendiği vurgulanmaktadır (Demirtaş, 2022: 276). Dolayısıyla Güvenlikleştirme Kuramı çerçevesinden bakıldığında, istisnaları olmakla beraber Ak Parti'nin tutumu Suriyelileri güvenlik dışılaştırma ya da Suriyelileri referans nesnesi yapıp onlara yönelik tehditleri güvenlikleştirme yönündedir. Ak Parti'nin güvenlik dışılaştırmaları incelendiğinde, bu tercihte biri idealist biri pragmatist iki gerekçe öne çıkmaktadır. İdealist olan, yukarıda bahsedilen Ak Parti'nin siyasal İslamcı anlayışıdır ve ümmetin bir parçası olarak Suriyeliler güvenlik dışılaştırılmaktadır. Pragmatist olan ise Ak Parti'nin iktidar partisi olmasıdır. Suriyeliler tehdit olarak algılandığında bunun sorumluluğunun kendilerine yükleneceğinin bilincindedir. Tüm bunlardan ötürü, Ak Parti ve Cumhurbaşkanı Erdoğan, Suriyeli sığınmacı sorununu güvenlik dışılaştırma; bu sorun örneğiyle ötekileştirdiği Batı kimliğine karşı kendi seçmen tabanını sıkı tutma gayretindedir. Buna binaen, önceleri AB'ye üyeliği destekleyen ve ABD yanlısı olan Ak Parti'nin (Sönmezoğlu, 2016: 497), 2013 sonrası başlayan Batı'yı ötekileştirme sürecinin göçmen meselesiyle güçlendiği yönünde argümanlara rastlanmaktadır (Demirtaş, 2022: 277). Erdoğan'ın aşağıda analiz edilen söylemlerinde İslam medeniyeti karşısındaki Batı'yı; biz/onlar inşasını tüm açıklığıyla görmek mümkündür. Suriyelilerle ilgili konuşurken okları Batı'ya çevirmesi Hansen (2011)'in yerine koyma yöntemini hatırlatmaktadır. Hansen, varlığını öteki üzerinden tanımlamak zorunda olan bir kimlik söz konusu olduğunda güvenlik dışılaştırmaların ötekini değiştirmekle yapılabildiğini öne sürmektedir. Buna göre, Erdoğan'ın Suriyelileri güvenlik dışılaştırmak üzere, Batı tehdidine sarıldığı sonucuna varmak mümkün görünmektedir. Bununla beraber Cumhurbaşkanı Erdoğan, Suriyelilerle ilgili söz edimlerinde, İslami bir dil kullanmaktadır. Erdoğan, Suriyelilerin ve göçmenlerin, güvenlikleştirilmiş olan sığınmacı, mülteci kimliklerinin yerine Müslüman muhacir

kimliğini koyarak, Suriyelileri güvenlik dışılaştırmaktadır. Dost/düşman ayırımına son vermek üzere yeni kimlik inşa etmesi, güvenlik dışılaştırma yollarından Huysmans (1995)'ın çözümlemeci stratejisine karşılık gelmektedir. Bunun üzerinden de Suriyeli sığınmacı konusunu siyasal alanın da berisine çekecek şekilde güvenlik dışılaştırmaktadır. Yine Erdoğan ve başka bazı Ak Parti yetkililer, zaman zaman Suriyelilerin Türkiye'ye ekonomik katkısından söz etmektedir. Suriyelilerin hedef kitleye, olumlu nitelikler atfedilmiş bir kimlik üzerinden sunulması, güvenlik dışılaştırma yollarından ikisiyle tanımlamak mümkündür. İlki, yukarıda söz edilen çözümlemeci strateji diğeri de karşıt söz edimleri yoluyla güvenlik dışılaştırma anlamına gelen nesnel stratejidir. Ak Parti'nin Suriyelileri güvenliği tehdit altından olan bir referans nesnesi şeklinde güvenlik altına alma gayretlerine de tanıklık edilmektedir. Tehdit unsuru Suriye yönetimi olmaktadır. Bu durumu ayrı bir güvenlikleştirme olarak okumanın mümkün olabileceği gibi; Suriyelileri güvenlik dışılaştırmak üzere karşıt söz edimi oluşturma çabası olarak okumak da mümkündür. Ak Parti Genel Başkanı ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın aşağıda verilen konuşmasında da Suriyelileri mazlumlar olarak konumladığı görülmektedir. Erdoğan, 2 Ocak 2020 tarihinde Şehir ve Güvenlik Sempozyumu'nda Suriyelilere değinen bölümleri olan bir konuşma yapmıştır. İstanbul'da yapılan gösterilerde polisin sert tutumunu eleştirenlerin, aynı durum Paris, Londra, Berlin ve New York'ta yaşandığında 'kimsenin gözünün yaşına bakılmadığını' söyledikten sonra sözü Suriyelilere getirmiştir.

“... Bugün Batı demokrasisinin içine düştüğü en büyük açmaz işte bu çifte standarttır. Aynı ilkesizliği mülteciler konusunda da gösteriyorlar. Türkiye, 81 vilayetine dağılmış yaklaşık 4 milyon Suriyeli olmak üzere 5 milyonun üzerinde kişiye kucağını açarken, kendi şehirlerinde yabancı istemeyenlerin insani duyarlılıklarının da inandırıcılığı kalmaz. Hâlbuki onlar bu mazumlara sahip çıkmak için gereken maddi imkânlarla bizden çok daha fazlasıyla sahip. Niye kapılarını açmıyorlar, niye buyur etmiyorlar? Onların işine gelmez. Ama biz, işte az önce de söylediğim gibi medeniyetimizin, inancımızın bize emri gereği bu konuda kapılarımızı açtık ve o varil bombalarından kaçanları şu anda misafir ettik.

Ve bunun yanında şu anda İdlib’de olanlar işte aynı şekilde devam ediyor, 200-250 bin şu anda mülteci sınırimıza doğru hareket halinde. ... Biz insana karşı bu noktada Batının yaptığı gibi bariyerler veya dikenli teller oluşturmamız. ... Son dönemde yaşananlar gösterdi ki; onların keseleri dolu olabilir, ama gönülleri çoraktır çorak, bunu böyle bilesiniz. Türk milleti, gönül zenginliğiyle tüm Batıya, hatta Arap dünyasının önemli bir bölümüne insanlık dersi vermiştir. Bunu niye söylüyorum? İşte Arap Ligi biraraya geldi, Türkiye’yi dışlayıcı kararlar aldılar. Ya biz kimi misafir ediyoruz? Şu anda ülkemize gelen 4 milyon mültecinin neredeyse kahir ekseriyeti, tamamına yakını Arap, Suriye’den gelen Araplar. Bunların içinde 350 bin de Kürt var. Türkiye’de benim Kürt vatandaşlarımızın temsilcisi olduğunu söyleyenlerin bir defa Kürt vatandaşlarımızın temsilcisi olmakla yakından uzaktan alakası yok. Onları da şu anda giydiren, bakan, yediren, içiren, sağlık imkânlarını sağlayan yine biziz. ... Bugün Türkiye’de işte bu diğerleriyle birlikte 5 milyonu aşkın yabancı misafire rağmen hamdolsun şehirlerimizde kayda değer bir güvenlik sorunu yaşanmamıştır. Bu iklimi, baskının ve zorun değil vicdanın ve merhametin gücüyle sağlıyoruz. Elbette sıkıntılarımız, zorluklarımız var. Ama hamdolsun hepsinin üstesinden gelecek imana da, imkâna da sahibiz. Çünkü biz Türkiye’yiz, tek başına bu sıfat dahi bize başka hiç kimsede olmayan bir güç ve üstünlük sağlamaya yeterlidir. ... “ (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, 2020)

Erdoğan’ın bu konuşmasında güvenlikleştirme, güvenlik dışılaştırma ve ötekileştirme edimlerinin tümü kendilerine yer bulmaktadır. Güvenlikleştirme ile başlamak gerekirse, Erdoğan referans nesnesi olarak Suriyelileri ele almaktadır. Suriyelilere yönelen dolaysız tehdit, diğer ülkelerin, Batı’nın kapılarını açmayışıdır. Dolaylı tehdit ise, Suriye yönetimidir, zira kapılar açılıp kaçamadıkları taktirde İdlib’teki yüz binler Suriye yönetimine karşı varoluş mücadelesiyle karşı karşıya kalacaktır. Bu noktada, çalışmanın giriş bölümünde üzerinde durulmuş Irak örneğini hatırlamakta fayda vardır. Hansen (2006: 36), ABD’nin 2003’teki Irak müdahalesi sırasında, ABD yönetiminin söz edimlerinde Irak’ın, Saddam Hüseyin yönetimi ve Irak halkı şeklinde ikiye ayrıldığını ve Saddam yönetiminin ABD ile beraber Irak halkına da tehdit şeklinde sunulduğunu anlatmaktadır. Suriye konusunda da benzer bir güvenlikleştirme süreci işlemektedir. Suriye yönetiminin, kendi halkını tehdit ettiği bir

güvenlik inşa edilmektedir. Konuşma, muhaliflerin yoğun olduğu Suriye'nin İdlib kentine, Suriye yönetiminin baskıyı arttırdığı bir dönemde yapılmaktadır. Artan baskıya paralel olarak, bölgeden kaçmak isteyen insan sayısı da artmakta, sınırda yığılmalar görüldüğü haberlere konu olmaktadır. Erdoğan bu bağlamı, yüz binlerle ifade ettiği yoldaki sığınmacıyı güvenlikleştirici hamlesine kolaylaştırıcı koşul yapmaktadır. İdlib'teki Suriyelilere dönük tehdit, askeri, siyasi, toplumsal güvenlik sektörlerinde yoğunlaşmaktadır. Zira çatışmaların şiddetlendiği dönemde yapılan konuşmanın bağlamı göz önünde tutulduğunda, yüz binlerce insanın İdlib'i terk etmesinin, orada oluşturulmuş alternatif yönetimlerin ve askeri birliklerin de işini zora sokacağı farz edilebilmektedir. Erdoğan'ın, Suriyelilerin tehdit altında olduğuna dair ikna etmeye uğraştığı hedef kitlesi kurumsal yapısı ve toplumuyla Batı'dır. Güvenlikleştirici hamleyi kabul etmesini beklediği Batı'dan aynı zamanda, güvenliğini sağlayacak aktör olmasını ya da güvenliğini sağlayan aktör olan Türkiye'ye destek olmasını beklemektedir.

Bu konuşmayı güvenlik dışılaştırma perspektifinden farklı şekilde yorumlamak mümkündür. Türkiye'de başka siyasi partilerce güvenliğe tehdit olarak sunulan Suriyelilerin, esasında tehdit değil referans nesnesi olduğunu vurgulayarak Erdoğan'ın karşıt bir söz edimi oluşturduğu söylenebilmektedir. Erdoğan, "... 5 milyonu aşkın yabancı misafire rağmen ..." şehirlerde güvenlik sorunu yaşanmadığından bahsetmektedir. "Rağmen" ifadesi, 5 milyonu aşkın yabancı misafirin güvenlik sorunu yaratacağı ya da yarattığı ön kabulünün varlığına delalettir. Ve nihayetinde Suriyeli sığınmacılar konusunun başkalarınca güvenlikleştirildiği, Erdoğan'ın ise Suriyeli sığınmacılar konusunu güvenlik dışılaştırmaya çalıştığını göstermektedir. Erdoğan, toplumun inanç dünyasına hitap etmektedir. İnanç sözcüğünün doğrudan kullanımı ve gönül zenginliği gibi metaforlarla, dini merkeze alan bir söylem inşa etmektedir. Hedef kitleye her iki tarafın da aynı inanca mensup olduğunu hatırlatan ve bu tür bir inanç kardeşliğini öne çıkaran söz edimleriyle güvenlik dışılaştırma icra etmektedir. Güvenlikleştirilmiş göçmen kimliğini yapı söküme uğratmakta, Suriyelileri mazlum ve Müslüman kimlikleri üzerinden topluma sunmaktadır. Bunlara ilaveten, Erdoğan'ın Suriyelileri güvenlik dışılaştırmasında yerine koyma yöntemine başvurduğunu iddia etmek de yanlış değildir. Birçok yönden

ötekileştirdiği Batı'yı Türkiye ve Türk toplumunun karşısına koyarak düşmanı değiştirmekte, Suriyelileri inşa edilmiş güvenlik alanından azat eylemektedir.

Erdoğan'ın güvenlikleştirme ve güvenlik dışılaştırma süreçlerinde, kimlik inşası ve ötekileştirme örnekleri de sunduğu gözlenmektedir. Erdoğan, bu konuşmasında kendinin ve ötekinin kim olduğunu ve hangi değerler üzerine inşa edildiğini göstermektedir. 'Biz', medeniyetinin ve inancının gereğini yapanlar olarak İslam medeniyeti, Türk milleti ve Türkiye iken, onlar ellerinde imkân olmasına rağmen kapılarını açmayan, çifte standartlı ve ilkesiz Batı'dır. Adlandırmayı dolaysız yoldan, 'biz' ve 'onlar' zamirlerini kullanmak suretiyle yapmakta; misafirperverliği, mazluma kol kanat germeyi, adil olmayı ve insaniliği 'biz'e, ilkesizliği 'onlar'a yüklemektedir. Romantize eder ölçüde, Batı'yı keseleri dolu gönülleri çorak, Türk milletini ise maddi imkânı olmasa da gönlü zengin tarif etmektedir. Konuşmanın devam eden kısmında referans nesnesi olan Suriyeliyi, Arap ve Kürt kimliğine ayırmaktadır. Suriyeli Kürtlere yapılan yardımlar üzerinden, Türkiye'deki Kürt oyları konusundaki siyasi rakiplerini hedef almaktadır. Suriyeli sığınmacıların çoğunluğunun Arap olmasını öne çıkarıp, Arap devletlerini de tıpkı Batı gibi ötekileştirmektedir.

Erdoğan'ın hedef kitlesi, biz olarak olumlu niteliklerle inşa ettiği Türk milletidir. Onun ifadeleriyle, inancının emrini yerine getiren, vicdan ve merhamet gücüyle güvenliği sağlayan, sorunları aşacak imana sahip Türk milletidir. Hedef kitlesine İslami değerleri ve referans nesnesi sığınmacıların da Müslüman olduğunu hatırlatarak aynılıklarını vurgulamaktadır. Bu ayrıca partinin İslami kimliğini yeniden üretmektedir. Erdoğan, kendisi ve partisinin İslamcı siyasal pozisyonuna da uygun olarak, dini inanç ve dinin söylemsel araçları üzerinden Suriyeli sığınmacı konusunu yalnızca güvenlik dışılaştırmamakta aynı zamanda siyasallaşmış alanının da dışına taşımaya çalışmaktadır. Bu noktada, güvenlik dışılaştırmanın siyasal alana doğru değil de siyasal olmayan alana doğru yapılmasının sakıncalarından bahsetmek isabetli olacaktır. Güvenlik dışılaştırma üzerine yazan akademisyenlere göre, güvenlikleştirilmiş bir meseleyi, kamusal ve siyasal alanda tartışılmadan siyasal olmayan alana taşımak; sorunun çözümüne engel olma ve tekrar güvenlikleştirilmesini kolaylaştırma ihtimali barındırmaktadır (Baysal, 2022c: 124).

Afganistan'dan yeni bir göç dalgasının gelmekte olduğunun tartışıldığı günlerde 2021 yılı Temmuz ayında, Kıbrıs Barış Harekatı'nın yıldönümünde, Kuzey Kıbrıs'ta basın sorularını yanıtlayan Cumhurbaşkanı Erdoğan, Suriyelileri göndereceğini söyleyen Kemal Kılıçdaroğlu'na cevap vermiştir.

“... Biz bu ülkede iktidarda olduğumuz sürece bize sığınan Allah'ın kullarını biz katillerin kucağına atmayız. Bu kadar açık söylüyorum. Şu anda bunlar bize sığınmışlar 'el aman' diliyorlar. Bu 'el aman' dileyenlere 'Hadi geldiğiniz yere dönün' diyemeyiz. ... Biz insana insanca yardım etmenin gayreti içerisinde olmayı sürdüreceğiz. ... BM kurallarına göre mülteciler gönüllü, güvenli ve onurlu bir şekilde evlerine dönebilir. ... Eğer gönüllü değilse, hele hele mülteci bir de sığınma talebinde bulunmuşsa, belki onu sen kabul etmek zorunda kalacaksın. ...” (Sputnik Türkiye, 2021)

Kemal Kılıçdaroğlu'nun, ülkelere göndereceği Suriyeli sığınmacılar Cumhurbaşkanı Erdoğan için kendi ifadesiyle “Allah'ın kulları”dır. Erdoğan'ın din üzerinden karşıt bir söz edimi inşa ettiği gözlenmektedir. Kılıçdaroğlu'nun tehdit şeklinde sunduğu sığınmacılar Erdoğan için korunması gereken referans nesnesidir. Allah'ın el aman dileyen kullarına, bu İslami söyleme uygun biçimde davranmak istediği açıktır. Suriyeli sığınmacı sorununu güvenlik dışılaştırmakta bir taraftan dini diğer taraftan insani bir mesele sunumuyla siyasallaştırılmamış alanda toplumun vicdanına hitap etmektedir. Söz ediminin hedef kitlesi toplumdur. Katiller ifadesiyle, sığınmacılara tehdidin Suriye yönetimi olduğunu ve bu kulları Suriye yönetiminin insafına bırakmayacağını belirtmektedir. ‘Biz’ ile inşa ettiği kimliğe yine insani değerleri yüklediği görülmektedir. Karşısında adlandırdığı ise, özelde Kemal Kılıçdaroğlu genelde muhalefetteki rakipleridir. Erdoğan, Suriyeli sığınmacıların Türkiye için tehdit olarak görülmesini istememektedir. Bu isteği doğrultusunda Suriyelileri güvenlik dışılaştırırken, BM ve uluslararası hukuka işlevsel aktör rolü biçmektedir. Mevzubahis Suriyelilerin Türkiye için mülteci statüsünde olmadığını Erdoğan'ın bildiğine şüphe yoktur. Ancak uluslararası hukukun mültecilere tanıdığı

hakları, sığınmacıların bunlardan yoksun olduğunu bildiği halde, sığınmacılarla ilgili söyleminde araç haline getirmektedir.

Ak Parti Genel Başkanı ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 2022 yılı Mayıs ayı içerisinde kısa aralıklarla, Suriyelilere değindiği iki dikkat çekici konuşma yapmıştır. Bunlardan ilki İdlib’te yaptırılan briket evlerin açılış töreni kapsamında 3 Mayıs 2022’de gerçekleştirdiği konuşmadır. Planlanan 77 bin evden 57 bininin tamamlandığını; ev sayısını 100 bine çıkararak güvenli bölgelere geri dönüşleri hızlandırmak istediklerini belirttikten sonra şunları söylemiştir.

“... Kimse vatanını, evini, düzenini sebepsiz yere terk etmez. Kimse keyfi yere belirsiz bir geleceğe doğru yürümez. Böyle bir mecburiyetle karşı karşıya kalanlara, sınır ve gönül kapılarımızı açmak, onlara her türlü desteği vermek bizim insanlık borcumuzdur. Medeniyetimiz de tarihimiz de bize böyle davranmamızı öğütlüyor. Biz, bu vazifemizi yerine getirmenin huzuruyla dünyanın karşısına çıkıyoruz. Bu huzur-u kalp ile Batılıların sergiledikleri ırkçı, ayrımcı, bencil, riyakar tutumu yüzlerine vuruyoruz. Mazlumlara bakarken biz sadece insan gördük, görüyoruz. Hiç kimsenin teninin, saçının, gözünün rengine, inancına, konuştuğu dile bakmadık, bakmıyoruz. ...” (Anadolu Ajansı, 2022b).

Erdoğan, Suriyeli sığınmacı sorununu insani bir mesele halinde güvenlik dışılaştırmayı sürdürmektedir. Hem Suriyelilerin yaşadığı sorunun insani bir mesele olduğunun altını çizerek hem de gönül kapısı ve ‘medeniyetimiz’ kavramlarıyla Suriyelilerle ilgili, güvenlikleştirenlere karşıt söz edimi inşasındadır. Diğer yandan mazlumluklarına vurguyla esas Suriyelileri tehdit altında görmektedir. Çözümlemeci strateji üzerinden Suriyeli kimliğinin mazlum ve mağdur yönünü öne çıkarmaktadır. Hedef kitlesi olan inançlılara, Suriyelilere destek vermenin bir vazife olduğunu vaaz etmektedir. Ötekileştirdiği Batı’yı ve onlara yüklediği ırkçılığı söylemine işlevsel aktör ve kolaylaştırıcı koşul yapmaktadır. Buna göre İslam medeniyeti insani değerlere sahip çıkmaktadır. Karşısındaki Batı ise, ırkçı, ayrımcı, bencil ve riyakardır. Etnik ayrımların arasına, kimsenin inancına bakmadıkları sözünü sıkıştırmışsa da

ötekileştirme söyleminin inşasında kendi inancından olmayanı karşıya aldığı ve olumsuz niteliklerle donattığı kolaylıkla seçilmektedir.

Kısa süre sonra, Cumhurbaşkanı Erdoğan 9 Mayıs 2022 günü Müstakil Sanayiciler ve İşadamları Derneği (MÜSİAD) 32. Kuruluş Yıl Dönümü ve “Türkiye’nin Gücü Ödülleri” törenine katılmış ve bir konuşma yapmıştır. Suriyeli sığınmacılara dair hazırlanan bir kısa film ardından başlayan tartışmalar gündemin ilk sırasını meşgul etmektedir. Erdoğan’ın konuşmasının bir bölümü Suriyeli sığınmacılarla ilgilidir.

“... Mevla istikametinizi bozmasın, emeklerimizi zayi etmesin diyorum yani birilerinin kalkıp ülkemize hicret eden ama Suriye ama Afganistan ama Irak, İran, fark etmiyor. Biz, muhacirlik ve ensar olma kabiliyetinin ne olduğunu en iyi bilen bir kültürün mensuplarıyız. Muhacirlik nedir? Ensar nedir? Bunu anlamayan, bunu bilmeyenlerle bizim işimiz yok. Biz, sevgili Peygamberimizin, evet muhacirliğini de biliriz, ensar olduğu dönemi de biliriz. Onun için de biz bu yolda aynı anlayışla devam ediyoruz. Suriye'den savaştan çıkıp ülkemize sığınan bu kardeşlerimize sonuna kadar sahip çıkacağız Bay Kemal. Siz ne dersiniz deyin, biz oradayız. Biz bu konutları da onun için yapıyoruz. Kendileri arzu ettikleri zaman vatanlarına dönebilirler ama biz onları asla bu topraklardan kovmayız ve kovmayacağız. Birileri çıkmış durmadan laf salatası yapıyorlar. Yok ya. Biz asla, kapımız açık onlara, ev sahipliğimizi yapmaya devam edeceğiz ve onları katillerin eline, kucağına atmayacağız. Onun için de bu süreç içerisinde bu yardımseverliği yapıyorsak yapmaya devam edeceğiz. Zekâttan bu millet anlar. Sadaka-ı cariyeden bu millet anlar ama onlar anlamaz. Dolayısıyla da biz bu yolda aynen yürümeye devam edeceğiz. ...” (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, 2022).

Erdoğan, güvenlikleştirme, güvenlik dışlaştırma ve ötekileştirmeyi bir arada sunduğu bir konuşma yapmıştır. Suriyelileri referans nesnesi edindiği güvenlikleştirmesinde tehdit, savaş ve ‘katiller’ sözcüklerinde vücut bulan Suriye yönetimidir. ‘Katil’ ifadesi, Suriyelilerin varoluşsal bir tehdit altında olduğu algısına

delalettir. Dolayısıyla başta toplumsal güvenlik olmak üzere tüm sektörleri ilgilendirmektedir. Erdoğan'ın hem güvenlikleştirme hem de güvenlik dışılaştırmada İslam tarihini işlevsel aktör olarak kullandığını söylemek mümkün görünmektedir. Yine her iki söz ediminin hedef kitlesi Türk toplumdur. Erdoğan sığınmacıları hicret üzerinden tanımlamaktadır. Bilindiği gibi hicret, İslam tarihinin önemli dönüm noktalarındandır. Türkçesi göç sözcüğüdür. İslam peygamberinin Mekke'den Medine'ye göç etmesinin ardından, Mekkelilerin baskısından kaçarak beraberinde göçenlere muhacir; göçenleri ağırlayanlara da ensar denmiştir. Muhacir sözcüğünün Türkiye tarihinde de önemli yeri vardır. 19. - 20. yüzyıllarda Balkanlarda yaşanan toprak kayıpları ve Kafkas halklarına Rusya baskısı sonucu Anadolu'ya göçenlere muhacir denmektedir. Lâkin Erdoğan'ın bahsettiği muhacirlik bu değildir. Ensar sözcüğünü ekleyerek İslam tarihine atıf yapmaktadır. İslam tarihindeki öğelerle Suriyelileri (Muhacir) ve Türk toplumunu (Ensar) eşleştirerek hedef kitlesinde karşılık bulma ihtimali kuvvetli bir karşıt söz ediminde bulunmaktadır. Güvenlik dışılaştırmasında karşıt söz edimi yöntemini uygularken inşa ettiği söz edimini kimliğini anlamlandırmak için de araçsallaştırmaktadır. Bu anlam üzerine kendi kimliğini inşa etmekte, kendinden olmayan herkesi de 'onlar' safında adlandırmaktadır. Hedef kitlesi zekâtı ve sadakadan anlayan millettir. Millete, Suriyeli sığınmacıların tıpkı peygamber gibi muhacir olduğunu; ensar olan millete bunların tehdit olmadığını anlatmaktadır. Konuşmada, güvenlik dışılaştırmanın çözümlemeci stratejisine de rastlanmaktadır. Suriyeli kimliğini muhacirlikle olumlamaktadır. Suriyelilerin tehdit değil, aksine koruma altına alınacak mazlum referans nesnesi, sığınmacı ve muhacir olduğunu söylemektedir.

Cumhurbaşkanı Erdoğan konuşmalarında, Suriyelileri inanç üzerinden hem güvenliğin hem de siyasetin dışındaki alana taşımaktadır. Ak Parti Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Özhaseki ise Suriyelilere dair çok konuşulan başka bir konudan dem vurmıştır. Suriyeli sığınmacı meselesini ekonomik sektörde güvenlikleştiren siyasilerin söylemlerinde, Suriyelilerin Türk vatandaşlarının işlerini ellerinden aldığı vurgusu göze çarpmaktadır. Özhaseki ise buna karşın, Kayseri'de katıldığı bir programda Suriyelilerin ekonomiye katkısını vurgulamak üzere aşağıdakileri söylemiştir:

“... Şimdi bazı şehirlerde sanayiye onlar ayakta tutuyorlar. Gaziantep sanayisine gidin yüzbinlerce insan en ağır ve en zor işlerde çalışıyorlar. Kayseri sanayisinde de öyle. İşçi bulamıyorlar, bu adamlar çalışıyor. Asayiş yönünden de öyle. ... Her toplumun içerisinde iyisi de olur, kötüsü de olur. ... Bunların sayı olarak suç işleme oranı bizden çok yüksek değil. ... Bu insanların ekonomimize de katkıları var. İçlerinde okumuş tahsilli olanlar da var. ...” (Cumhuriyet Gazetesi, 2021).

Güvenikleştirme penceresinden bakıldığında, Mehmet Özhaseki'nin ‘bazı şehirlerin sanayisini’ güvenikleştirdiğini söylemekte bir beis yoktur. Referans nesnesi sanayi ya da daha genel anlamıyla ekonomidir. Suriyelilerin varlığı ekonomiye katkı yokluğu ise tehdit arz etmektedir. Zira, ayakta tutmaktan bahsetmektedir ki bu söylem, ayakta tutanın olmadığı durumda yaşanacak olası bir düşmeyi içerisinde barındırmaktadır.

Öte yandan Özhaseki'nin birincil amacının Suriyelileri güvenlik dışılaştırmak olduğu gözlenmektedir. Suriyelileri tehdit algılayıp güvenikleştirenlere karşıt bir söz edimi inşa etmektedir. Buna göre, Suriyeliler, Türk ekonomisine ve bazı kentlerin sanayisine ‘ayakta tutacak’ kadar katkı sunan bir topluluktur.

Özhaseki Suriyelileri güvenlik dışılaştırmak üzere çözümlemeci stratejiye de başvurmuştur. Suriyeli kimliğinin içerisindeki tehdit unsurlarını ayıklamakta ve yerlerine asayiş yönünden ‘biz’le benzer olan; okumuş, olumlanmış bir grup olarak Suriyeliler kimliği yaratmaktadır.

Özhaseki'den kısa süre önce de partinin kurmaylarından Ak Parti Genel Başkan Danışmanı ve Eski Genel Başkan Yardımcısı Yasin Aktay aynı anlama gelen bazı sözler sarf etmiş ve şöyle demiştir.

“... İşverenler, yatırımcılar, sanayiciler Suriyelilerden çok memnun. Çok önemli bazı yerlerde Suriyelileri çekin, bu ülke ekonomisi çöker. ...” (Sözcü Gazetesi, 2021a).

Yasin Aktay da Özhaseki’ye benzer şekilde Türk ekonomisinin Suriyelilerin yokluğu halinde ‘çökeceğini’ ifade etmekte, Suriyelilerin varlığını değil yokluğunu güvenlik tehdidi addetmektedir. Referans nesnesinin makro ölçekte Türkiye ekonomisi olduğu güvenlikleştirmesinde, ilgili sektör ekonomik güvenlik sektörüdür. Çok önemli bazı yerlerde ekonominin çökmesinin siyasi ve toplumsal güvenlik açısından da tehdit olduğu sonucuna varmak şaşırtıcı olmamaktadır.

Yine Özhaseki gibi, Aktay’ın amacının Suriyelilere, güvenlikleştirenlerden farklı nitelikler atfetmek suretiyle Suriyelileri güvenlik dışılaştırmak olduğu gözlenmektedir. Ekonomiyi ayakta tutan Suriyeliler şeklinde bir söylem inşa etmektedir. Suriyelileri Türkiye’ye ‘çok önemli’ katkılar sunan bir topluluk olarak sunmaktadır.

3.2.2. Cumhuriyet Halk Partisi’nin Söylemi

Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucu siyasi partisi olmakla övünen Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), 2002 yılından beri genel seçimlerde en çok oy alan ikinci siyasi parti olarak ana muhalefet partisi konumundadır. Kurucu parti olarak uzun dönem klasik Batı yanlısı modernleşmeci ve muhafazakâr bir parti olmuş, 1960’ların sonu 1970’lerin başı itibarıyla ‘ortanın soluna’ kayarak bu görünümünü değiştirmiştir (Bilgin, 2008: 280). Buna binaen CHP, kendisini sosyal demokrat bir parti olarak konumlandırmaktadır (Cumhuriyet Halk Partisi, t.y.). CHP, sosyal demokrasinin çağdaş evrensel değerlerini, “Çoğulculuk ve katılımcılığı, insan haklarını, özgürlük ve hukuk devleti kurallarına sahip çıkmayı, azınlık haklarına saygıyı, eşitlik ve adalet ilkelerini, dayanışmayı, barış ve hoşgörüyü, emeğin önceliği ve bütünlüğünü, çevrenin ve doğanın korunmasını sahiplenmek” şeklinde özetlemektedir (Cumhuriyet Halk Partisi, t.y.: 25). Bununla beraber 1980 sonrası yaşanan siyasal ve sosyal dönüşümün

Türkiye’deki solu ve CHP’yi, siyasal kimliklerin kültürel kimliklerle tanımlandığı bir kimlik siyasetine ittiği öne sürülmektedir (Emre vd., 2018). Öte yandan, CHP’yi analize tabi tutan daha güncel bir çalışma, CHP’nin rejimi muhafaza eden merkez konumundan, elitizmden, sosyal demokrasiden popülizme kaydığını iddia etmektedir (Güzel, 2022). Popülizmden kasıt; elitler, müesses nizam ve statüko karşısında halkın sesi olma iddiasıyla siyaset yürütülmesidir (Güzel, 2022: 111). Çalışma CHP’deki bu dönüşümü iki sebep üzerinden değerlendirmektedir. Sebeplerden birisi, bürokratik elitlerin değişmesi, müesses nizamın el değiştirmesidir (Güzel, 2022: 120). Dolayısıyla CHP, kendi dahli bulunmayan nizamın karşısına halkın yanına geçmektedir. CHP’nin popülistleşmesindeki diğer neden ise CHP’de liderliğe Kemal Kılıçdaroğlu’nun gelişyle gözlenen paradigma değişikliğidir. Buna göre Kılıçdaroğlu değişen toplum yapısına uyum sağlamaya çalışan pragmatik bir liderdir (Güzel, 2022: 120-121). Buna göre CHP, popülist dönüşümünün sonucunu 2019 yerel seçimlerindeki başarısıyla almıştır. Atatürkçü söylemi muhafazakâr değerlerle harmanlayarak halka ulaşmayı başarmıştır (Güzel, 2022: 133). Bu harmanın seçmen nezdinde kabul görmesinde CHP ve İyi Parti öncülüğünde kurulan ittifakın da payı vardır (Güzel, 2022: 120). 2018 seçimleri öncesi CHP, İyi Parti, SP ve DP bir araya gelerek Millet İttifakını kurmuşlardır (Nişancı ve Doğan, 2022: 186). Sonrasında ittifaka, Deva Partisi ve Gelecek Partisi de dâhil olmuştur (Cumhuriyet Halk Partisi, 2023).

Partinin göç ve göçmenlerle ilgili tutumu irdelendiğinde, parti programında göçmenler (Türkiye’ye göçen), sığınmacılar ve özelde Suriyeliler konusuna yer verilmediği dikkat çekmektedir. Parti programında göç ile ilgili yegâne mevzu, Türkiye’den Avrupa ülkelerine göç eden Türklerle ilgili başlıklardır (Cumhuriyet Halk Partisi, t.y.). Bununla beraber, CHP, Millet İttifakı’nı oluşturan partilerden birisidir ve İttifakı oluşturan altı parti tarafından 30 Ocak 2023’te kamuoyuna sunulan Ortak Politikalar Mutabakat Metni’nde Suriyeliler konusuna değinilmektedir. Ortak Politikalar Mutabakat Metni, ittifakın seçim beyannamesi ve yol haritası sayılmaktadır. Suriyelilerin entegrasyonundan geri dönüşlerine kadar belirli şartlar altında uygulanacak olan tedbirler, göç ve sığınmacı politikaları başlığı altında 45 maddede anlatılmaktadır (Cumhuriyet Halk Partisi, 2023). Buna göre ilgili mevzuatın,

uluslararası anlaşmaların ve kurumsal yapının gözden geçirilip değiştirileceği belirtilmektedir. Mutabakat Metni'nde, göçmenlerin eğitime ve Türkçe öğrenmelerine önem verileceği, sınır kontrollerinin arttırılacağı, ülke içinde göçmen hareketinin kısıtlanacağı gibi genel maddelerin ardından doğrudan Suriyelileri ilgilendiren maddelere rastlanmaktadır. Özellikle vatandaşlık konusunun üzerinde durulduğu gözlenmektedir. Onlara özel olmamakla beraber Suriyelilerin vatandaşlığa alınmasında kullanılan 'istisnai vatandaşlık'ın tekrar gözden geçirileceğini, geçmişe dönük uygulamaların da araştırılacağını ifade ettikleri görülmektedir (Cumhuriyet Halk Partisi, 2023: 238-240). Bunda Ak Parti'nin, Suriyelileri vatandaşlığa alma vaatlerinin (Demirtaş, 2022: 278) payı bulunmaktadır. Buna göre, Millet İttifakı, Suriye'de barışa aracı olacaklarını, Suriye'nin yeniden imar edilmesine ön ayaklık edeceklerini ve Suriyelilerin ülkelerine dönüşünü sağlayacaklarını vaat etmektedir (Cumhuriyet Halk Partisi, 2023: 238-240).

Ortak Politikalar Mutabakat Metni'nde Suriyelilere karşı takınılan tavrın CHP'nin söylemlerinde de görüldüğünü söylemek mümkündür. Siyasi partilerin, Suriyeli sığınmacılara bakışını inceleyen çalışmasında Demirtaş, CHP'nin tutumunu "temkinli insaniyetçilik" olarak tanımlamaktadır (Demirtaş, 2022: 282). CHP, Suriyelilerin yaşam ve sığınma haklarını tanımakta ancak Türk toplumuna derin sorunlar açtığından yakınmaktadır. (Demirtaş, 2022: 283). Suriyeliler konusunda partililerin birbirine zıt tutumlar takınabildiğini hatırlatan Demirtaş, kimi parti yetkililerinin toplumdan güvenlikleştirmeye (Erdoğan, 2020) yanıt olarak öyle davrandığını; CHP seçmeninin yapılan araştırmalara göre CHP seçmeninin sığınmacılara ülke ortalamasından daha uzak olduğunu aktarmaktadır (Demirtaş, 2022: 284).

CHP'nin, Ak Parti iktidarının yürütmekte olduğu gerek bir dış politika ve savunma politikası olarak Suriye politikasını, gerekse Türkiye'ye göçmüş Suriyeli sığınmacılara dönük politikaları onaylamadığı bilinmektedir (Demirtaş, 2022: 283). 2019 yılı itibariyle gündemden düşmeyen İdlib konusunda da hükümete ağır eleştiriler getiren CHP, Suriyeli sığınmacıları güvenlikleştirmektedir. Parti yönetimi, konjonktürel olarak tonu değişmekle beraber, Suriyeliler konusunda tehdit inşa eden bir dil kullanmaktadır. Söz edimlerinde referans nesnesi Türkiye Cumhuriyeti

Devleti'nin rejimi, devletin kimliğı ve Türk milletidir. CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu aşağıda verilen konuşmasında her yönüyle tehdit ve “bela” olan Suriyelilerden bahsetmektedir. 4 Şubat 2020’de TBMM CHP Grup Toplantısında yaptığı konuşmada Astana ve Soçi süreçlerine değindikten sonra İdlib’te Türkiye’nin üstlendiğı görevleri eleştirmiştir. Ardından da Suriyelilerden söz etmeye başlamıştır.

“... Değerli arkadaşlarım, şimdi bakın, sığınmacılar gelecek. Söyledim, defalarca söyledim. Bu Suriyeliler emin olun vallahi de billahi de milletin başına bela olacaklar kardeşim, söyledim ya, elli sefer söyledim. Ben Suriyelileri alın ateşe atın demiyorum kardeşim, bölgeyi oluşturun, Avrupa Birliğiyle konuşun, Birleşmiş Milletlerle konuşun, evlerini barklarını yapın, gitsin otursunlar orada, Trump diyor ki “niye vatandaşlığa almıyorsun?” Sen al, Amerika çok daha büyük bir ülke, alırsın bütün eyaletlere dağıtırsın! Niye ben alıyorum da sen almıyorsun? Benden daha zenginsin, dünyanın egemen gücüsün. Alırsın 3.5 milyon Suriyeliyi, mesele biter. Cesaret edemiyor, alamıyor, bizimkilere tavsiye ediyor bunları vatandaşlığa al diye, hemen 110 bin kişiyi vatandaşlığa alıyorlar. Ben üzölmeyeyim de kim üzölsün arkadaşlar, ben itiraz etmeyeyim de kim itiraz etsin? Şimdi gelecekler, 750 bin diyorlar, 1 milyon diyorlar, 1,5 milyon diyorlar, vesaire. Burada da önlem alınması lazım; söyledim, Dışışleri Bakanına da söyledim, eğer buradan terör unsurları Türkiye’ye girerse, çünkü silahı bırakıp gelecek, kaçıp gelecek, terörist olup olmadığı alında yazılı değil ki aynı elbiseyi giymişler zaten, nereden bulacaksın bunları? Yarın bunlar Türkiye’nin başına bela olursa faturayı bu millet ödeyecek. ...” (Cumhuriyet Halk Partisi, 2020b).

Kılıçdaroğlu konuşmasında tehdidi de referans nesnesini de açıkça ifade etmektedir. Tehdit “Bu Suriyeliler”, tehdit altında olan referans nesnesi de Suriyelilerin başına bela açacağı “millet”tir. Suriyelilerin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına alınmalarından bahsederek, toplumsal güvenliğe ve siyasi güvenlik üzerinden rejimin güvenliğine dikkat çekmektedir. Türk toplumundan farklı kimlik özelliklerine sahip Suriyelilerin vatandaşlık alıp kalıcı hale gelmelerinin Türk toplumunun yapısında bozulmaya yol açacağı inancına işaret etmektedir. Suriyelilerin

nüfus artış hızının Türk toplumunun 3 katı olması (Aksakal, 2022: 680), demografik yapı üzerinden Suriyelilerin tehdit olarak inşası sonucunu getirmekte; siyasilerce bu durum nüfus istikbalimize tehdit (Türkgün Gazetesi, 2021) ya da stratejik göç mühendisliği (Sputnik Türkiye, 2020) şeklinde kavramsallaştırılmaktadır. Diğer yandan vatandaşlık konusu gündeme geldiğinde, Suriyelilerin Erdoğan'ın doğal seçmeni olduğuna, vatandaşlık almaları halinde tamamı Ak Parti'ye oy verecek yeknesak bir grup teşekkül ettiklerine dair algı öne çıkmakta, bu açıdan siyasi güvenliğe tehdit teşkil ettikleri düşünülmektedir (Sözcü Gazetesi, 2021c; VOA Türkçe, 2023). Kılıçdaroğlu, devamında zikrettiği, teröristlerle sığınmacıların beraber Türkiye'ye geçecekleri söylemi üzerinden tehdidi somutlaştırmakta sınır güvenliğiyle askeri sektöre işaret etmektedir. Ayrıca siyasal bir yöntem olarak terörün amaçları düşünüldüğünde siyasi, askeri, toplumsal, ekonomik ve çevresel tüm güvenlik sektörlerini ilgilendiren bir sorun belirlemektedir. Terör ve terörist sözcüklerinin, kullanımı dahi güvenlikleştirmeyi kolaylaştırmaktadır. Bu süreçte İdlib'e dair basında çıkan haberler ve İdlib'te sıkıştığı söylenen Suriyeli sayıları güvenlikleştirmeyi kolaylaştırıcı koşullar olarak göze çarpmaktadır.

Kılıçdaroğlu'nun konuşmasında güvenlikleştirme dışında, ötekileştirici söyleme de rastlanmaktadır. Tıpkı Erdoğan'ın yakın zamanda söyledikleri gibi, AB ve ABD'den müteşekkil Batı'yı, 'onlar'ı, zengin olmalarına rağmen Suriyelilere yardım etmemekle suçlamaktadır.

Kılıçdaroğlu, yukarıdaki bölümün ardından Suriye politikası konusunda hükümete beş öneri sıralamış, İdlib'in bir ulusal güvenlik sorunu olduğunu ilan etmiştir. Güvenlikleştirme literatüründe sıklıkla yazılageldiği gibi, bir konu "ulusal güvenlik" sorunu ilan edildiğinde, deyim yerindeyse akan sular durmaktadır. Özellikle ana muhalefet partisinin lideri bunu dile getirmişse, iktidar partisine o konuda her türlü olağanüstü önlemi almanın yolunu, konuyu siyaset üstü tanımlamasının yolunu açmış olmaktadır.

Kılıçdaroğlu, 14 Ocak 2020 tarihli grup toplantısında "... dinleyen bütün vatandaşlarıma seslenmek isterim. ..." dedikten sonra yine İdlib'ten gelme ihtimali beliren sığınmacılara ve konunun ekonomik boyutuna eğilmiştir.

“... Ya milyonlarca insanın açlıktan nefesi kokuyor, 40 milyar doları Suriyeliler için harcadık. Kahramanlık edebiyatı yapıyoruz, kendi toprağımızı IŞİD’e teslim ettik, kaçtık ya, Süleyman Şah Türbesini kaçırdık! Nedir bu dış politika, nasıl bir Suriye politikası? Değerli arkadaşlarım, bunun üzerinde de durmamız lazım. Erdoğan geçen açıklama yapıyor, 'İdlib'ten yeni kardeşlerimiz gelecek...' Hepsini saraya al, sarayda onların karnını doyur! Yeni bir göç dalgası gelecek. Putin’e yalvarıyorlar: 'Allah aşkına, yukarıdan vurma, bu dalga gelecek' diyorlar. 1 milyon kişi arkadaşlar, 3 milyon 600 bin yetmedi, 40 milyar dolar da yetmedi, 1 milyon kişi daha gelecek. Sordum bir yetkiliye, beni ziyarete gelen bir yetkiliye sordum: '1 milyon kişiyi siz Suriye toprağında tutabilecek misiniz?' Verdiği cevap şu: '1 milyon kişiyi kim tutabilir' ...” (Cumhuriyet Halk Partisi, 2020a).

Kemal Kılıçdaroğlu’nun güvenlikleştirdiği ilk referans nesnesi Türkiye ekonomisi ve buna bağlı olarak Türk toplumunun refahıdır. Kendi vatandaşı açken devletin kaynaklarının başka meselelere aktarılması toplumun güvenliğine tehdit olarak sunulmaktadır. Suriyeli sığınmacıların ekonomik güvenliğe yarattığı tehdidi sergilemektedir. Harcanan miktarın ve kapıya dayanan nüfusun sayısal büyüklüğünden dem vurmakta, bu güvenlik sorununun müsebbibi olaraksa Erdoğan’ı işaret etmektedir. İkincil referans nesnesinin ise, sınırları belirli bir toprak parçası olarak vatan olduğunu söylemek mümkündür. Askeri ve siyasi güvenlik sektörü üzerinden yaptığı güvenlikleştirmede hem IŞİD’i hem de sınıra dayanan ‘milyonlarca’ Suriyeli sığınmacıyı tehdit addetmektedir. Süleyman Şah Türbesi’nin IŞİD’ten korunmak üzere güvenli bir bölgeye taşınmış olmasını güvenlikleştirmesine kolaylaştırıcı koşul edinmektedir. Hedef kitlesinin ise başta belirttiği ekonomik sıkıntıyı göğüsleyen vatandaş, Türk toplumu olduğu anlaşılmaktadır. Putin’e yalvarmakla hükümetin acze düştüğü; sarayına almakla da Erdoğan’ın Suriyelilere olumlu baktığı hatırlatmalarıyla topluma iktidarı işaret etmektedir. Kılıçdaroğlu, Suriyelileri güvenlik sorunu olarak inşa etmekte, Erdoğan ve iktidar partisini sorunun müsebbibi şeklinde konumlandırmaktadır.

2020 ve 2021 yılları Covid-19 salgını ve ekonomik krizle geçmiş, Türkiye’de toplumun her kesimi olumsuz etkilenmiştir. 18 Nisan 2022 tarihinde, Suriyeli sığınmacılarla ilgili Kemal Kılıçdaroğlu'nun iktidara yönelttiği dört sorunun yazılı olduğu pankart CHP Genel Merkez binasına asılmıştır. Konuşmalardan farklı olarak bu örnekte güvenlikleştirici hamle pankartın asılmasıdır. Üzerinde yazılı olan söylemlerle pankart da bir söz edimidir. Pankartın üzerinde Genel Başkan Kemal Kılıçdaroğlu'nun fotoğrafı, büyük puntolarla yazılmış "Ya Cevap Ver! Ya Hesap Ver!" sloganı ve şu dört soru yer almıştır:

“Sığınmacıların gerçek kimlik bilgilerini ispatlamalarını talep ettiniz mi?

Neden vatandaşlık dağıtıyorsunuz, neye hazırlanıyorsunuz?

Vatandaşlık verirken güvenlik soruşturması yapıyor musunuz?

Sınırlarımızdan kaçak geçişlere bilerek neden izin veriyorsunuz?” (T24, 2022a).

Pankartın asılma gerekçesi ve söylemin oluşturulma sürecine bakıldığında, burada tehdit unsurunun Suriyeli sığınmacılar olduğunu düşünmek şaşırtıcı değildir. Soruların muhatabı hükümet olarak görünse de sorularla inşa edilen tehdidi duyurmak istedikleri hedef kitle toplum ve seçmenlerdir. Sığınmacıların kimliklerinin gerçek olmadığı, Suriyelilere güvenlik soruşturması olmaksızın vatandaşlık dağıtıldığı ve sınırlardan kaçak geçişlere bilerek izin verildiği söylemleriyle güvenlik tehditleri farklı sektörlerde inşa edilmektedir. Daha önceki analizlerde görüldüğü ve sonraki analizlerde görüleceği gibi, vatandaşlık konusu, birbirini izleyen bir silsile halinde farklı tehdit algılarının devreye girmesine yol açmaktadır. Bu tehdit algıları muhalefet partileri ve belki de toplumun kendisi tarafından ortaklaşa inşa edilmiş, birbirini tetikler duruma gelmiştir. Vatandaşlık alan Suriyelilerin kalıcı hale gelmeleriyle Türk toplumunun kimliğinde ve sosyal dokusunda değişime neden olabileceği algısı, konunun toplumsal güvenlik sektörünü ilgilendiren kısmıdır ve referans nesnesi Türk toplumu ve kimliğidir. Beraberinde, vatandaş olan Suriyelilerin seçim güvenliğini

tehlikeye atacağı, Türk toplumunun eğilimlerinin dışında seçim sonuçları doğmasına yol açacakları, üstelik tercihleri sonucu devletin yapısında ve kimliğinde değişiklik olacağı iddia edilmektedir (Sözcü Gazetesi, 2021c; VOA Türkçe, 2023). Devletin ontolojik güvenliği söz konusu olduğunda siyasi güvenlik sektörünün ilgilendiği kısma geçilmektedir. Burada referans nesnesi, devletin organizasyonel yapısı, rejimi ve kimliğidir.

Toplumsal güvenlik sektöründe konuya detaylı bakıldığında, vatandaşlık dağıtılması, demografik yapıda bozulmaya; kimliğe, kültüre, dile ve hayat tarzına yönelik tehdide işaret etmektedir. Bu noktada yine Suriyelilerin doğum oranının Türklerden katbekat yüksek olduğu yönündeki araştırmalar ve haberler kolaylaştırıcı koşuldur (Sputnik Türkiye, 2020; Aksakal, 2022: 680). Neye hazırlanıyorsunuz sorusu seçmen profilindeki değişikliği ima etmektedir. Hazırlanıldığı iddia edilen, Ak Parti'ye yeni seçmenler kazandırmaktır. Daha sonraki adımın ise, Ak Parti'nin gizli ajandasının parçası olduğu varsayılan hilafetin geri getirilmesi, rejim değiştirilmesidir (Euronews, 2019). Rejim değiştirme hazırlığıyla Türkiye'nin siyasi güvenliği tehdit edilmektedir. Güvenliği risk altında olan referans nesnesi Türkiye'nin rejimi ve devletidir. Güvenlik soruşturması olmaksızın ve gerçek kimlikleri ispat edilmeksizin vatandaşlığın verilmesi potansiyel terör riski barındırmaktadır. CHP, bu sorularla Suriyeli sığınmacılar arasında IŞİD ve PKK terör örgütü mensuplarının Türkiye'ye sızmış olabileceğine dikkat çekmektedir. Daha önce bu örgütlerin orman yangını çıkarttıkları bilinmektedir. Dolayısıyla terör örgütleri, çevresel güvenlik dahil tüm sektörlerde tehdittirler. Terörün iması dahi güvenlikleştirmeye; meselelerin siyasetin ötesinde olağanüstü tedbirleri meşru kılacak şekilde güvenlik alanına taşınmasına zemin hazırlamaktadır. Terörün tehdit ettiği referans nesnesi hem birey hem toplum hem de devlettir. Suriyelilerin terörler ilişkilendirmesinde kolaylaştırıcı olan etmenlerden birisi 11 Eylül 2001'de ABD'de yaşanan terör saldırısıdır. İkinci bölümde göç ve güvenlik başlığı altında bahsedildiği gibi 11 Eylül sonrası göçmenler, terörle ilişkilendirilmeye başlamıştır. Özellikle Müslüman ve Arapların daha çok ilişkilendirildiği görülmektedir. 11 Eylül'ü ve onu izleyen birkaç yıl içinde Avrupa'nın çeşitli kentlerinde gerçekleştirilen bombalı saldırıları Müslüman veya Arap kökenliler gerçekleştirmiştir. Dolayısıyla, sığınmacı ya da mülteci kimliğiyle saldıracağı yere

gidip Arapça sloganlarla eylemlerini gerçekleştiren İslamcı teröristler, Müslüman sığınmacıların terör korkusuyla güvenlikleştirilmesinde işlevsel aktör rolünü oynamışlardır. Aşağıda bulunan CHP söylemlerinden sonuncusunda da yine benzer bir terör tehdidi öne çıkmaktadır. Partinin önemli figürlerinden CHP Parti Sözcüsü Faik Öztrak 21 Kasım 2022 tarihinde parti genel merkezinde düzenlediği basın toplantısında, Suriye ve Irak'ın kuzeyinde devam etmekte olan askeri operasyonlara desteklerini belirtmiş, iktidarın dış politikasını eleştirmiş ve Suriyelilerle ilgili şunları söylemiştir.

“... 5 milyon Suriyeli ülkemize girdi. Sosyal ve ekonomik dengelerimiz altüst oldu. Suriye’den elini kolunu sallayarak gelen teröristler ülkemizde kol geziyor. Namus bildiğimiz hudutlarımız, bunların elinde yolgeçen hanı oldu, perfore oldu. Teröristlerin isimleri bile Suriyelileşti... Bu süreçte yüzlerce askerimizi Suriye’de şehit verdik. Vatandaşlarımız canını yitirdi. ...” (Cumhuriyet Halk Partisi, 2022).

Faik Öztrak bu kısa paragrafta, Kopenhag Okulu’nun tüm güvenlik sektörlerine değinmektedir. Tehdit, Suriyelilerdir. Sayıyla tehdit algısını büyötmektedir. Toplumsal yapıya dem vurarak yaşam biçimine ve kimliğe yönelik tehlikeyi göstermek istemektedir. Ekonomik açıdan ise, CHP bilindiğı gibi, Türkiye’nin sığınmacılar için harcadığı parayı ve sığınmacıların kayıt dışı istihdam yaratmasını sorunsallaştırmaktadır. Hedef kitlesi de referans nesnesi de toplumdur. Toplumsal ve ekonomik güvenliğe yönelik tehditleri, topluma kabul ettirmek üzere dillendirmektedir. 2021 yılında CHP Genel Merkez binasının da dahil olduğu birçok yerde “Hudut Namustur” yazılı pankartlar asıldığı görölmüştür. Faik Öztrak yine aynı cinsiyetçi söylem üzerinden siyasi ve askeri güvenliğin sağlanamadığını, devletin namusu korumakta başarısız olduğunu anlatmaktadır. Sonunda da terör korkusuyla güvenlikleştirici hamlesini pekiştirmektedir.

3.2.3. Halkların Demokratik Partisi'nin Söylemi

Halkların Demokratik Partisi (HDP), siyasi partileri kapandıktan sonra DEP, HADEP, DEHAP, BDP ve DTP gibi (Tekdemir, 2016: 1223) farklı isimlerle yeniden açılan Kürt siyasal hareketinin son ve mevcut temsilcisi olan partidir. Temsili meclisi yeterli görmeyen radikal demokrasiyi benimsemiş, çoğulcu bir parti olma iddiasındaki (Halkların Demokratik Partisi, t.y.) HDP'nin öncülerinden farklı olduğu öne sürülmektedir. Öncülerinin aksine Kürdi bir parti olmadığı, Kürtlerin öncülük ettiği ve Kürt kimliğini önceledikleri iddia edilmektedir (Tekdemir, 2016: 1215). Bu bağlamda HDP, bünyesinde birbirinden farklı sosyalist, feminist, çevreci, İslamcı, Kürt milliyetçisi parti ya da grupları barındırmakta; Türkiye'nin batısında laik demokratik ve sol kimliğini öne çıkarırken, doğuda Kürt kimliğini öne çıkarmaktadır (Tekdemir, 2016: 1233-1234). Suriye'de yaşananlara ve Suriyeli sığınmacılara HDP'nin yaklaşımı bu iki kimliği; sol ve Kürt kimlikleri üzerinden olmakta, konulara diğer partilerden farklı yaklaştıkları görülmektedir. 'Hak temelli' şeklinde tanımlanan yaklaşımları uyarınca, Türkiye'nin Cenevre'de 1951 tarihinde imzalanmış olan Mültecilerin Hukuki Durumuna dair Sözleşmeye koyduğu coğrafi kısıtı kaldırmasını talep etmektedir (Demirtaş, 2022: 285). Böylelikle Suriyeli sığınmacıların mülteci statüsüne kavuşmasını istemekte, buna binaen de Suriyeliler için 'mülteci' kavramını kullanmayı tercih etmektedir. Öte yandan terör örgütü IŞİD'ten Suriye topraklarının geri alınması sürecinde, Suriye'deki Kürt oluşumlar ABD desteğini de alarak etkin olmuşlar, sonucunda da önemli kazanımlar elde etmişlerdir. Suriye'nin kuzey ve doğusunda başta PKK bağlantılı PYD ve onun örgütlediği SDG olmak üzere, çeşitli Kürt silahlı grupları saha hakimiyeti sağlamışlardır (Bkz.: Harita 2.1). HDP burada oluşan yönetimin korunduğu bir barışı öncelemektedir (Halkların Demokratik Partisi, t.y.). Yine partinin Kürt kimliğinin ağır bastığı haliyle, azınlık kimlik ve kültürlerini koruma politikasından ötürü Suriyeli sığınmacılara empatik yaklaşmakta, ana dilde eğitim haklarını savunmaktadırlar (Demirtaş, 2022: 286). Partinin sol tarafına bakıldığında, bu taraftaki siyasiler Suriyeli sığınmacıların ekonomik sömürsünden dem vurmakta, kapitalizm ve emperyalizmin tehdidi altında olduklarını vurgulamaktadırlar. Partinin her iki ana damarının Suriyeli sığınmacı konusuna bakışı benzerdir. Suriyeli sığınmacı sorununu, insanlık krizi gibi ifadelerle yeniden

tanımlayarak (Hansen, 2012), siyasal alana taşıma gayretindedir. Güvenlik meselesi haline getirilmelerinin bilinçli yapıldığı yönündeki uyarılarıyla da Huysmans (1995)'ın inşacı stratejisiyle güvenlik dışılaştırmaktadır. Güvenlikleştirmelerinde ise, sığınmacılara yönelik tepkileri ve politikaları güvenlik tehdidi olarak sundukları görülmektedir. HDP'nin referans nesnesini sığınmacılar oluşturmaktadır. Sayılan bu sebeplerden Suriyeliler konusuna HDP'nin farklı bir perspektiften yaklaştığı görülmektedir. Partinin eş genel başkanlarından Prof. Dr. Mithat Sancar Ortadoğu'yu kastederek, “bu coğrafyayı ölüler coğrafyası olmaktan çıkaralım” dediği konuşmasında, Suriye ile ilgili sözlerini barış teması üzerine kurmuştur. 3 Mart 2020 tarihli grup konuşmasında şunları söylemiştir.

“... Hayat da kültür de renklilik de çeşitlilik de burada doğmuştur. Ortadoğu, Mezopotamya, Anadolu barışın ve kardeşliğin coğrafyası olacaktır, olana dek de biz mücadelemize devam edeceğiz. Savaşın ağır bedelini ödeyenler arasında ön sırada gelenler sığınmacılardır, göçmenlerdir. ... Biz şimdi buradan bu savaşın yükünü ağır bir şekilde çeken mültecilere dönüp haklarını hukuklarını savunacak insanlar var demek zorundayız. O insanlar bizleriz. Bizler olmak zorundayız. ... Mülteci krizi insanlık krizidir, mültecilere karşı her saldırı insanlığa saldırdır. Bu konuda güçlü bir hak ve dayanışma hareketi örmek zorundayız. Burada Ortadoğu'da, Avrupa'da. Mültecileri pazarlık kozu olarak ölüm yolculuğuna sürüklemek büyük vicdansızlık evet ama onları sınır kapılarında soğuk havada çadırsız gıdasız bekletmek gazla mermiyle müdahale etmek de o kadar büyük vicdansızlıktır. ...” (Halkların Demokratik Partisi, 2020).

Mithat Sancar'ın mültecilere yönelik saldırıları güvenlikleştirdiği görülmektedir. Dolayısıyla Suriyelileri tehdit eden değil; insani güvenlik bağlamında tehdit altında olan referans nesnesi haline getirmektedir. Mülteciler referans nesnesi, mültecileri pazarlık kozu olarak ölüm yolculuğuna sürüklediğini iddia ettiği Türkiye ya da Erdoğan hükümeti ve mültecilere mermiyle müdahale eden Yunanistan tehdittir. Hedef kitlesi olan topluma, referans nesnesiyle dayanışma çağrısında bulunmaktadır.

Güvenlik dışılaştırma açısından Mithat Sancar'ın konuşması ele alındığında Hansen (2012)'in yeniden tanımlama stratejisi göze çarpmaktadır. Yaşanan mülteci krizini bir insanlık krizi şeklinde tanımlayarak; bunun güvenliğin meselesi olacak bir tehdit değil, siyasal alanda çözülmesi gereken bir insanlık krizi olduğunu ifade etmektedir. Bu tanımlama, Huysmans'ın nesnel stratejisine binaen karşıt söz edimi inşa ederek güvenlik dışılaştırma şeklinde de okunabilmektedir.

Mithat Sancar konuşmasında, sığınmacıları mazlum ve mağdur olarak tanımlayarak güvenlik dışılaştırmakta; sığınmacılara yapılan uygulamaları güvenlikleştirmektedir. Biz kimliği altında topladığı gruplara hak savunuculuğu rolü biçmekte, hem 'biz'i hem de hitap ettiği hedef kitleyi referans nesnesinin yanına konumlandırmaktadır. Türkiye'deki diğer partilerden farklı şekilde, göçmen Suriyelileri 'mülteci' şeklinde tanımlamaları dikkat çekmektedir. Bilindiği gibi 'mülteci'lik ve hakları Cenevre'de 1951 tarihinde imzalanmış olan Mültecilerin Hukuki Durumuna dair Sözleşme ile belirlenmiştir. Türkiye, bu sözleşmeye coğrafi sınır kaydıyla taraf olmuş, yalnızca Avrupalı sığınmacıları mülteci olarak tanıyacağını ilan etmiştir. Buna uygun olarak, siyasi liderlerin, özellikle önceden yapılandırılmış ve yazılmış beyanatlarında mülteci kavramını kullanmamaya özen gösterdikleri bilinmektedir. HDP temsilcilerinin ise, uluslararası hukuki sonuç doğuran 'mülteci' tanımlamasını kullandıkları görülmektedir. HDP genelde, sığınmacıları referans nesnesi olarak, onlara dönük tehditleri güvenlileştirirken; gerek 'mülteci' kavramının tercihiyle gerekse de insanlık krizi ifadeleriyle, sığınmacıları güvenlik dışılaştırmaktadır. Görüldüğü kadarıyla HDP, insanlık krizi olarak sığınmacı konusunu güvenlik alanının dışında siyasallaşmış alana taşımakta ve burada tartışmaktadır.

Suriyeli sığınmacı sorununun siyasetin birincil mevzusu haline geldiği günlerde, HDP Grup Başkanvekili Meral Danış Beştaş 9 Mayıs 2022 günü mecliste, gündeme dair bir basın toplantısı düzenlemiştir. Gizlenmek istenen temel gündemin ekonomik sorunlar olduğunu söyledikten sonra göçmen krizine değinip şunları demiştir.

“... Bugün mültecilerin Türkiye’de bu kadar yüksek olmasının sebebi savaş politikası yürüten iktidarlardır, savaşa can suyu verenlerdir. İnsani kriz, çok çok büyümüştür. ... Suriye savaşını kışkırtan iktidar da çoğu kez bunu destekleyen muhalefet de bu insani krizden sorumludur. AKP’nin bunu sürekli pazarlık konusu yaptığını biliyoruz. Ucuz iş gücü olarak çalıştırıldıklarını en son İçişleri Bakanı itiraf etti. İktidarın politikasına karşı muhalefet de maalesef şovenizmi ve ırkçılığı körükleyen bir dil kullanmaktan geri durmuyor. Bu çok tehlikeli bir dildir. İktidar göçmenleri kendi politikaları için araçsallaştırıyor. HDP olarak bu araçsallaştırma siyasetini doğru bulmuyoruz. Siyasi iklimin yaydığı ayrımcı ve ırkçı söylemler mültecilere şiddet olarak dönüyor. Bu şiddet dalgası bütün toplumu etkisi altına alabilecek bir potansiyele sahip. ... (Devletler) mülteci yaşamların güvencesi olmakla sorumludur. ...” (Independent Türkçe, 2022a).

Beştaş, Ak Parti iktidarını açıkça Suriyelilere tehdit olarak sunmaktadır. Referans nesnesi Suriyeliler olan Beştaş, Ak Parti iktidarını hem savaşı körüklediği hem de sığınmacıları araçsallaştırdığı gerekçeleriyle güvenlikleştirmektedir. İktidarın Suriye sorununu güvenlikleştirip askeri operasyonlarla savaşa dahil olduğunu ve savaşı kışkırttığını söylemektedir. Diğer muhalefet partilerini ise Suriye sorununda ve askeri harekatlarda iktidarı zaman zaman desteklemelerinden dolayı eleştirmektedir. Muhalefete esas eleştirisi ise, Suriyeli sığınmacılar sorununu güvenlikleştirmelerindendir. Güvenlikleştirici söz edimlerini ırkçılıkla itham etmektedir. Beştaş, ırkçılığın körüklenmesinin sonucunun şiddetle döndüğünü ifade etmektedir. Hedef kitlesi toplumdur. Suriyelilere dönük diğer bir tehdit ise ekonomik güvenliklerine yönelik görünmektedir. Beştaş’a göre İçişleri Bakanı, Suriyelilerin ucuz iş gücü olarak çalıştırıldıklarını itiraf etmiştir.

Meral Danış Beştaş, konuşmasının genelinde Suriyeli sığınmacıları güvenlik dışılaştırmaktadır. Suriyeli sığınmacı sorununu insani bir kriz şeklinde yorumlayarak yeniden tanımlama yoluyla güvenlik dışında tartışmak istemektedir. Diğer yandan iktidarın Suriyelileri siyasal alanın dışına taşımasındaki amacı da araçsallaştırma şeklinde tanımlamakta ve reddetmektedir. İktidarın ve diğer muhalefet partilerinin Suriyelileri araçsallaştırdığını ifade etmesi, inşacı yaklaşıma işaret etmektedir. Hedef

kitleye, Suriyelilerin güvenlikleştirilmesinin ya da siyasetin aracı olarak kullanılmalarının, aktörlerin bilinçli inşası olduğunu ortaya dökme gayretindedir. İnşacı yaklaşıma göre, bunu yaparak Suriyelilerin tehdit şeklinde sunulmasının bir inşa sonucu gerçekleştiğine dair farkındalık yaratmak istemektedir. Güvenliği birilerinin belli amaçlar için inşa ettiğini gören hedef kitle, güvenlikleştirici hamleyi ret edecektir. Son olarak ise ayrımcı ve ırkçı söylemlerin şiddeti körüklemesindeki tehlikeye dikkat çekmektedir. Suriyeli sığınmacıların toplumsal şiddeti meşrulaştıracak söylemlerle güvenlikleştirilmesinin, topluma yönelik güvenlik tehdidi potansiyeli taşıdığını ifade etmektedir. Buna göre, birbirine düşman kimlikler inşa ederek yerli ve sığınmacı kimlikleri arasındaki farklılaşmayı derinleştirmek; iki toplumsal grup arasındaki şiddeti arttıracak ve böylelikle tehdit oluşturacaktır. O durumda korunması gereken referans nesnesi toplumsal barış ve düzendir. Dolayısıyla bir güvenlik ikileminden söz etmektedir. Suriyelileri güvenlikleştiren söylemler, başka taraftan güvenlik tehdidi yaratmaktadır.

10 Mayıs günü ise HDP grup toplantısında eş genel başkanlardan Mithat Sancar konuşmuştur. Konuşmasının önemli bir bölümünü sığınmacılara ayıran Sancar şunları söylemiştir.

“... insani kriz Suriye iç savaşını tahrik eden hatta savaşın tarafı olan yayılmacı politikanın bir sonucudur. ... Ekonomik çöküşü, enflasyonu durduramayınca göçmenlerin, sığınmacı geri gönderilmesi üzerinden hikayeler sunulmaya çalışıldı. İktidar önce bu politikanın başını çekti. Önce 'göndereceğiz' dediler sonra 'sahip çıkacağız' diye ağız değiştirdiler. ... Suriyeli sığınmacıların geri gönderileceğine dair yandaş medyada her gün bir haber servis edilirken, AKP Genel Başkanı birden başka bir dil kullanıyor. Yandaş medya da hangisine sarılacağını kestiremiyor. Bu büyük insani ve siyasi meseleyi "öteki" düşmanlığını körükleyen biçimde günlük siyaset için araçsallaştıran sadece iktidar değil, diğer muhalefet partileri de, veya kendilerine muhalefet partileri diyen çevreler de aynı oyunun parçası durumunda. Nefret, kin, gerilim politikalarından başka yol tanımayan anlayışlar, bu politikaları sığınmacılar üzerinden hayata geçirmeye çalışıyorlar. ... Sebep, savaştır; mülteci/sığınmacı/göçmen meselesi bunun sonucudur. ...” (Gazete Duvar, 2022a).

Mithat Sancar, Suriyeli sorununun güvenlikleştirilmesinin temelinde ekonomik krizi görmektedir. İktidarın, toplumun dikkatini ekonomiden başka yöne çevirmeye çalıştığından, bunun için de olağanüstü önlemleri mümkün kılan göçün güvenlikleştirilmesine sığındığını belirtmektedir. Medyanın işlevsel aktörlüğünün farkında olduğunu, iktidarın güvenlikleştirme ya da güvenlik dışılaştırma pratiklerine göre medyanın konumunu değiştirdiğini ifade etmektedir. Mithat Sancar da tıpkı Beştaş'ın önceki konuşmasında yaptığı gibi, Suriyeli sığınmacı sorununun iktidar ve muhalefetçe araç olarak kullanıldığını tekraren hatırlatmaktadır. İnşa edilmiş güvenliği, bu farkındalığı arttırmak suretiyle yapı söküne uğratma gayretindedir.

Ötekileştirmeyle inşa edilen düşman kimliklerin tehdit olarak güvenlikleştirilmesini hem iktidar hem de diğer muhalefet partilerinin araç haline getirdiğini vurgulamaktadır. Bu konuşma, parlamentodaki tüm grup konuşmalarının gündeminin Suriyeli sığınmacılar olduğu bir haftada yapılmaktadır. Gerek basında ve sosyal medyada gerekse de siyasilerin ve halkın dilinde nefret söylemlerinin yükseldiği günlerden geçilmektedir. Mithat Sancar, halihazırda güvenlikleştirilmiş Suriyeli sığınmacılar sorununu güvenlik dışılaştırmaya dönük; tepkinin savaşı sürdürenlere yöneltilmesine dönük bir konuşma yapmıştır.

Bir ay kadar sonrasında 20 Haziran 2022'de Dünya Mülteciler Günü vesilesiyle, HDP Göçmen ve Mülteci Komisyonu “Mülteciler için onurlu ve güvenli bir yaşamı savunuyoruz” başlıklı bir açıklama yayınlamıştır. Açıklamadan bazı parçalar şunlardır.

“... Emperyalizmin ürettiği savaşlar ve kapitalist sistem ... insanları yurtsuzlaştırırken ve sürgünlere zorlarken; devlet sistemleri ise yaşam hakkı için hareket eden göçmen ve mültecilerin karşısına gümrük duvarları, tel örgüler, toplama kampları, işkence ve kötü muamele, geri gönderme merkezleri dikmeye devam ediyor. ... (Türkiye'deki) Mülteciler, medyada siyaset esnafları tarafından ise sadece suçla ilişkilendirilerek veya nefret nesnesi olarak gündeme getiriliyorlar, hedef gösteriliyor, bir topluluk veya halk olarak kriminalize ediliyorlar. ... (İçişleri Bakanlığı'nın

mahallelerde sığınmacı nüfusunu kısıtlama genelgesi üzerine) Aylardır, Suriyelileri ülkelerine göndereceğiz/ göndermeyeceğiz diyenler, halklar arasında nefret tohumu eken ya da ırkçı saldırılara yol verenler şimdi mahallelerde göçmen nüfusun yüzde 20'yi geçmeyeceğini, bu nedenle birçok yerin göçmenlerin yerleşimine kapatıldığını duyuruyorlar. ... Biz ... Türkiye’de artan şoven, ırkçı ve mülteci düşmanı siyasetin toplumsallaşmasını, mültecilere karşı yürütülen nefret kampanyasının bu toprakların eşitlik-özgürlük mücadeleleri ve kazanımlarına karşı yürütülen bir kampanya olduğunun farkındalığıyla mücadelemizi sürdüreceğiz. ... “Kadınların güvenliği” diyerek mültecileri hedef gösterenlerin, İstanbul Sözleşmesi’nden çekilenler, sözleşme imzalandığı günden beri uygulamayanlar olduğunu biliyoruz. ... Göç ve mültecilik halinin güvenlik sorununa indirgenemeyeceğini, İçişleri Bakanlığına havale edilemeyeceğini ... söylüyoruz. ...” (Halkların Demokratik Partisi, 2022).

HDP, siyasetin aracı olarak göçün güvenlikleştirilmesinin pratiklerini göstermekte, sorunu güvenlik dışılaştırmaktadır. Göç konusunun, alanı temelde iç güvenlik olan İçişleri Bakanlığı’na havale edilmiş olmasının; göçün güvenlikle ilişkilendirildiğinin başlı başına göstergesi olduğunun altını çizmektedir. İnşacı güvenlik dışılaştırma stratejisine uygun olarak, göçün güvenlik alanına taşınmasına dair farkındalık yaratmak çabasıdır. Bu bağlamda göçmenlerin asayiş anlamında kriminalize edilmelerinin ya da kimlikleri üzerinden ötekileştirilmelerinin, ‘siyaset esnafı’nın güvenlikleştirmesinin ürünü olduğunu ortaya koymaktadır. Suriyelileri muhacir, kendilerini ensar görenlerin, mahallelere göçmen kotası getirmesindeki çelişkinin siyasallığına vurgu yapmaktadır. Sol sosyalist düşünceye atıfla, zorunlu göçün temelinde emperyalist savaşlar ve kapitalist sömürü olduğunu söylemektedir. Kadınların kazanımlarını yok sayan iktidarın, kadınların güvenliği üzerinden sığınmacıları güvenlikleştirmesinin samimiyetini sorgulamaktadır. Diğer taraftan HDP, Suriye konusunda, sığınmacılardan ziyade savaşı ele almaktadır. Suriye’nin kuzeydoğusunda toprak hakimiyetini sağlamış olan Kürtlerin kazanımlarının korunması partinin öncelikleri arasındadır. İktidara eleştirilerinde esas sebep Suriye’nin kuzeyinde yürütülen askeri operasyonlardır. Bu sebeple HDP, Suriye konusunda, mevcut yapı korunacak şekilde ateşin kesilmesini; kazanımları ve özerk yönetimi yasal zemine oturtacak bir barışı arzulamaktadır.

3.2.4. Milliyetçi Hareket Partisi'nin Söylemi

Milliyetçi Hareket Partisi (MHP), 1969 yılında Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin isim değişikliğiyle kurulmuş, Türk milliyetçiliğini savunan bir siyasi partidir (Ateş, 2018: 1043). Partinin kurucusu ve 27 Mayıs 1960 askeri darbesinin önemli figürlerinden Alparslan Türkeş'in parti ve tabanında etkisi halen sürmektedir. Türkeş, ırk ve soydan ziyade kendisini Türk hisseden herkesi Türk olarak tanımladığı, dil, kültür ve ortak gelecek idealine dayanan bir Türkçülük ve milliyetçilik anlayışına sahiptir (Erdal, 2020: 191). Soğuk Savaş'ın etkisi ve 1970'ler boyu sağ siyasette yükselen anti-komünist rüzgarla beraber MHP ve Türkeş'in milliyetçilik anlayışında İslam'ın önemi artmış, parti Türk-İslam çizgisine kaymıştır (Erdal, 2020: 193).

MHP'nin, karşısında uzun zaman sert bir muhalefet yürüttüğü Ak Parti ile 2015 sonrası başlayan yakınlaşmasının 15 Temmuz 2016'daki darbe girişimi sonrası belirginleştiği ifade edilmektedir (Ulaş ve Yılmaz, 2019: 84; Nişancı ve Doğan, 2022: 188). Ertesi yıl 2017'de 'Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçilmesi için Ak Parti'nin hazırladığı anayasa değişikliği MHP tarafından da desteklenmiş, referandumda kabul edilmiştir (Ulaş ve Yılmaz, 2019: 85). 2018 genel seçimleri ve cumhurbaşkanlığı seçimlerine, bu sistem uyarınca ittifaklar kurularak gidilmiştir. Ak Parti, MHP ve BBP; adını MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin koyduğu 'Cumhur İttifakı'nı oluşturarak seçime katılmışlardır (Nişancı ve Doğan, 2022: 186).

Cumhur İttifakı, Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçilmesi ardından yapılan genel seçimleri kazanmıştır. Cumhur İttifakı'nın bir seçim ittifakından fazlası olduğu, literatürde hükümet ittifakı olarak geçen kategoriye dahil edilebileceği değerlendirilmektedir (Gündoğmuş, 2021: 37). Dolayısıyla MHP'nin 2015 ve 2016 yılları itibarıyla Ak Parti iktidarının ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın destekçisi ve de facto hükümet ortağı olduğunu söylemek mümkün görünmektedir (Gündoğmuş, 2021: 38). MHP'nin Suriye ve Suriyeli sığınmacılar sorunlarına bakışını bunu akılda tutarak değerlendirilmek gerekmektedir. Parti programı 2009'da güncellendiğinden, 2011'de başlayan Suriye İç Savaşı ve Suriyeli sığınmacı konusunu parti programında bulmak mümkün değildir. Parti, 24 Haziran 2018 Seçim Beyannamesinde ise "sığınmacıların süratle vatanlarına kavuşturulmaları" yönünde bir siyaset yürüttüklerini belirtmektedir

(Milliyetçi Hareket Partisi, 2018: 123). Bu ifadeye bakarak, MHP'nin diğer bazı muhalefet partileri gibi Suriyelilerin gönderilmesini istemekte olduğu sonucuna varılabilmektedir. Hatta beyannamede, sığınmacıların ülkemizde bulunmasının ekonomik maliyetinin yanında "... hırsızlık, soygun, isyan, dilencilik, salgın hastalıklardaki yayılma, uyuşturucu kullanımı, fuhuş, çocuk yaşta evlilik, yasa dışı işçilik ..." gibi sonuçları olduğu, toplumsal tahribata yol açtığı yazmaktadır (Milliyetçi Hareket Partisi, 2018: 109). Yazılan bu cümleler, Türk kimliğini önceleyen bir partinin endişeleri olarak son derece doğal görünmektedir. Öte yandan yukarıda belirtildiği gibi, MHP hükümet ortağı statüsünde bir partidir ve sığınmacılara yaklaşımında, iktidardaki Ak Parti ile ayrışmamaya ve iktidarı eleştirmemeye çalışmaktadır (Demirtaş, 2022: 288). Tüm bunlara binaen partinin söylem ve belgelerinde hem Türk toplumu ve kimliğinin hem de Suriyeli sığınmacıların referans nesnesi olarak ele alındığına rastlanabilmektedir. Örneğin 2018 seçim beyannamesinde Suriyelilerin yarattığı sorunlara değinen paragrafların ardından "... sığınmacıların sağlıksız şartlarda yaşamlarını sürdürmek zorunda kalmaları ..." ya da "... sığınmacıların yaşadığı sıkıntıların azaltılması ..." gibi Suriyelileri referans nesnesi yapan satırları da görmek mümkün olabilmektedir. MHP ve Genel Başkanı Devlet Bahçeli, Suriyeli sığınmacıları mağdur, Türk milletini ise mazluma her daim kucak açanlar şeklinde tanımlayıp, kimi zaman Suriyelileri güvenlik dışılaştırmaktadır. Bununla beraber Türk kimliğini önceleyen milliyetçi siyaset anlayışı gereği, çoğunlukla kimlik güvenliğine dair kaygıları dillendirmektedirler. Devlet Bahçeli konuşmalarında genellikle Türkiye üzerinde oynanan demografik oyunlardan bahsetmekte ve Suriyelileri güvenlikleştirmektedir. Türk milletinin ve devletin ontolojik güvenliğini tehdit altında ilan ettiği söz edimlerinde beka problemine işaret etmektedir.

MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli, konuşmalarının bazı bölümlerinde, Cumhurbaşkanı Erdoğan'a benzer şekilde Batı'yı suçlayıp, Suriyelileri güvenlik dışılaştırmaktadır. Türkiye'nin Avrupa sınırında gerginliklerin devam ettiği sırada, 10 Mart 2020'de yaptığı grup toplantısında da bu durum yaşanmıştır. Bahçeli, Yunanistan sınırında yaşananları özetlemiş, uygarlık tarihini anlatmış ve bu nokta üzerinden Avrupa'ya seslenmiştir.

“... Utanmadan medenilik pozu verirler, muasırız derler, ama gerçekte insani değerlere muarız olduklarını bir türlü gizleyemezler, saklayamazlar. Nitekim husumetle süslenmiş mızraklarını çuvala sokamazlar. Batının hal-i pürmelali tam da budur. ... Kadın, çocuk, yaşlı demeden önüne gelene saldıranların vicdanları kurumuştur. Avrupa’ya gitmek isteyen masumları kara ve deniz sınırlarında durdurup şiddet ve nefretle püskürten, olmadı söven, olmadı döven, olmadı öldüren Yunanistan zulmün koçbaşı haline dönüşmüştür. Sınırı geçip Yunanistan’a intikal eden sığınmacıları önce soyup sonra da eziyet ve işkenceyle geriye çeviren bu ülke insanlık değerlerini alenen çiğnemiştir. ...” (Milliyetçi Hareket Partisi, 2020).

Devlet Bahçeli’nin konuşması Suriyelilerin güvenlikleştirilmesi, Batı’nın ötekileştirilmesi üzerine kuruludur. Güvenlikleştirmesinde referans nesnesi Suriyelilerdir. Tehdit ise, “... olmadı söven, olmadı döven, olmadı öldüren ...” özelde Yunanistan, daha genelde Batı’dır. Bahçeli, Avrupa’nın sıklıkla öne çıkardığı insan hakları gibi değerleri, kendisinin çiğnediğini gözler önüne sermektedir. Bahçeli, Erdoğan’a benzer şekilde, medeniyet ve insani değerler üzerinden ötekini, kendinden farklılaştırmaktadır. Hem Erdoğan hem Kılıçdaroğlu hem de daha sonra görülecek diğer muhalif liderlerde olduğu gibi öteki Batı’dır. Bahçeli, Batı’yı medeniyetin taşıyıcısı olma etiketi üzerinden hedefe koymakta, pratikte insani değerlerin karşısında olduklarını ifade etmektedir. “... derler, ama ... gizleyemezler, saklayamazlar. ...” sözleriyle Batı’ya ikiye bölme atfetmektedir. Bu noktada ikinci referans nesnesi kadın, çocuk, yaşlı, mazlum, masum göçmenler ve insanlık değerleri; tehditse yine ikiye bölme Batı ve Batı’nın zulmünün “koçbaşı” Yunanistan’dır. Şiddet ve ölüm anlamlarına gelen ‘onlar’ın; Batı’nın karşısında ‘biz’e dair ise aynı konuşmanın devamında şunları söylemektedir:

“... Türk milletinin gıpta edilecek vasfını, imrenilecek vakarını gösterdik. Aynı zamanda Türk milletinin şefkat ve merhametiyle yavrulara dokunduk, onları nakış nakış vicdanlarımıza dokuduk. ...” (Milliyetçi Hareket Partisi, 2020).

Onların tersine ‘biz’, Bahçeli tarafından merhamet ve şefkatle doldurulmaktadır. Onlar kadın ve çocuklara zulmederken, buradaki ‘biz’ merhametle çocuklara dokunmaktadır. Bu noktada, ‘öteki’ aracılığıyla ‘kendi’ kimliğini inşa etmekte ve tanımlamaktadır. Devlet Bahçeli, sığınmacılara Batı’nın tutumunu, insani güvenlik üzerinden güvenlikleştirirken; Türk milleti ve sığınmacıları, Batı’nın karşısında insani değerleriyle bir görmek suretiyle, Türk milletine karşı sığınmacıları güvenlik dışılaştırmaktadır. Aynı konuşma içerisinde seçilen sözcükler ve ifadelerin yumuşaklığı, sertliği üzerinden tehdit algısı oluşturmakta ya da konuyu romantize ederek insanların duygu ve inançlarına hitap edip tehdit olmadığını göstermeye çalışmaktadır. Bu noktada iktidar partisi ve Cumhurbaşkanı Erdoğan ile benzer pozisyonda durduğunu söylemek mümkündür. Nesnel strateji ile karşıt söz edimi oluşturarak, Suriyelileri güvenlik dışılaştırmaktadır. Şefkat, merhamet, vicdan söylemleri üzerinden hedef kitlesi olan Türk milletine dini vazifeler yüklemekte, inanç üzerinden sığınmacı ve ev sahibini aynılaştırmaktadır. Konuşmasının sonlarına doğru ise, muhalefet partilerinin söylemlerine yaklaşıp cümleler sıralamaktadır.

“... Türkiye yolgeçen hanı değildir. Bizim gidecek başka bir ülkemiz, başka bir yurdumuz, başımızı sokacağımız başka bir yuvamız yoktur. Ülkemize sığınmak isteyen mazlumları sahipsiz bırakmayız, ama Türk milletinin ve Türkiye’nin de geleceğini yabana atmayız, atamayız, atmayacağız. Anadolu’ya göç ve fetih güzergâhını takip ederek geldik, fakat hiçbir şart altında da geri gitmeyeceğiz, gidersek bile sadece Turan ülküsü için gideceğiz. Bu topraklarda erimemizi, zaman içinde tasfiye olmamızı planlayanların hesaplarını da hep birlikte muhataplarının başlarına geçireceğiz. ...” (Milliyetçi Hareket Partisi, 2020).

Bahçeli, sığınmacı sorununun Türk milletinin ve Türkiye’nin geleceğine tehdit oluşturduğunu belirtmektedir. Sığınmacılarla, bir plan dahilinde uygulamaya konan sığınmacı sorununu ayrı tutmaktadır. Planlayanların kim olduğunu bu cümlelerde açıkça ifade etmese de konuşmasının başlarında inşa ettiği ötekiyle bir olduğu düşünülebilmektedir. Göçmenleri Türkiye için tehdit oluşturacak şekilde planlarına

dahil eden; göçmenleri türlü anlaşmalarla sınırlarının ötesinde, Türkiye’de tutan Batı’dır bu hesapların sahibi. Tehdidin yöneldiği sektör, askeri, siyasi ve toplumsal güvenlik sektörleridir. Türk milletinin ve Türkiye’nin geleceğine yönelen tehdit varoluşsaldır. “...Bu topraklarda erimemizi, zaman içinde tasfiye olmamızı ...” olarak ifade ettiği plan, Suriyeli nüfusunun artması ve Türkiye’nin demografik yapısının bozulması kaygısıdır. Çekinceleri, bu yönlü bir demografik değişimin toplumsal yapı, kimlik ve kültürde köklü sarsıntılara yol açacağı yönündedir. Türklüğü ön planda tutan, milliyetçi bir siyasal hareket için en önemli güvenlik sorunlarından biri, Türk olmayan unsurların ülke nüfusunda çoğunluğu elde etmesidir. Kurucu unsurların yapısındaki farklılaşma rejime ve siyasi güvenliğe tehdittir. Tüm bu öğeler üzerinden Devlet Bahçeli, sığınmacı sorununu güvenlikleştirmektedir. Bahsi geçen güvenlikleştirme ile muhalefet partilerinin pozisyonuna yaklaşmaktadır.

MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli, Afganistan’da Taliban’ın yönetime gelmesinin ve Afganların batıya göçlerinin konuşulduğu 31 Temmuz 2021 günü Türkgün Gazetesi’ne verdiği röportajda gündemle ilgili soruları yanıtlamıştır. Düzensiz göçün önlenmesi için yapılanları anlatmış, ardından da bunun yarattığı riskleri şöyle sıralamıştır.

“... Göçlerine neden olan vahim olaylar durulmadan, şiddet sahneleri durmadan bunları kapı dışarı etmek insanlıkla izah edilemez, inançlarımızla örtüşmez. Türk milleti aranan, beklenen, özlenen, merhamet ve hoşgörüsüne ihtiyaç duyulan bir millettir. ... Şu da var ki, bayram münasebetiyle kendi ülkelerine gidebilenlerin, bu gidişlerinde sorun yaşamayanların geri dönüşlerine de lüzum yoktur. Ülke olarak demografik istikbalimizi düşünmek zorundayız. Nüfus istiklalimizi korumak mecburiyetindeyiz. Önümüzdeki 50 yıl, 100 yıl için demografik bir projeksiyon hazırlanmalıdır. Gelecekte nüfusun bileşenleri nasıl olacak? Anadolu coğrafyasındaki demografik dağılımın içeriği nasıl şekillenecek? ... Bir yanda ülkesi için canını ortaya koyanlar varken, diğer yanda sığındığı ülkenin plajlarında keyif sürenler doğal olarak maşeri vicdanda sorgulanmaktadır. Bu çelişki tepki toplamaktadır. ... Düzensiz göç, adı konmamış bir istiladır, demografik yapımıza kumpastır. Küresel ve bölgesel

güçlerin bu düzensiz göçteki parmak izlerini iyi araştırmak gerekmektedir. ...”
(Türkgün Gazetesi, 2021).

Devlet Bahçeli konuşmasını, sığınmacılara sahip çıkmakla başlayıp kumpas ve istilaya varan bir spektrumda sürdürmektedir. Türk milletini adlandırdıktan sonra Türk milletine yüklenen anlamın içeriğini saymaktadır. Sığınmacıları kapı dışarı etmenin Türk milletinin inançlarıyla bağdaşmayacağını söylese de bu empatik duruş, konuşmanın kalanındaki güvenlik algısının gölgesinde kalmaktadır. Bahçeli Türk milletinin karşısına tehdit olarak düzensiz göçmenleri koymaktadır. Bu düzensiz göçmenler, ülkelerinde savaşta insanlar can verirken, plajlarda keyif çatanlardır. Devlet Bahçeli iktidar ittifakında yer alsa da Türk kimliğinin geleceğinden duyduğu endişelerini gizlememektedir. Suriyeli sığınmacıları toplumsal güvenliğe tehdit görmektedir. Hedef kitlesi yalnızca seslendiği Türk milleti değildir. Güvenlikleştirdiği bu sorunu, iktidardaki ortağı Ak Parti ve Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın da ciddiye almasını beklemekte, onlara da seslenmektedir. Referans nesnesi Türk milleti ve Türk kimliğidir. Bayramda sorun yaşamadan ülkelere gidip dönenlerin sığınmacılığının devam etmesi güvenlikleştirmeyi kolaylaştırıcı koşuldur. Herhangi bir sorun olmadan iç savaş halindeki bir ülkeye bayramlaşmaya gidilip dönülebiliyorsa, sığınmacının sığınma gerekçesi olan hayati tehlike ortadan kalkmış demektir. Bu mantık üzerinden devam edildiğinde sığınmacı akınının arkasında demografik yapının değişmesini hedefleyen bir plan olduğu sonucuna varılmaktadır. Bahçeli, kumpasın sahipleri olarak küresel ve bölgesel güçleri işaret etmektedir. Dolayısıyla Devlet Bahçeli’ye göre sığınmacılar kimliğe ve rejime tehdit oluşturmaktadır. Bu konu güvenlik alanına dahil edilip olağanüstü tedbirler almayı gerektirecek bir sorundur ve istiladır. Kumpas ve istila tarifleri açısından Devlet Bahçeli ve ileride değinilecek Zafer Partisi Genel Başkanı Ümit Özdağ’ın söylemleri benzeşmektedir.

MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli, 19 Nisan 2022 tarihli MHP Grup Toplantısı konuşmasında mültecilerin yaşadıkları zorlukları anlatmıştır. Devamında Türk milletinin mazlumlara kucak açtığından bahsetmiş sonrasındaysa düzensiz göçü yine istila şeklinde tanımlamış; düzensiz göçün Türk varlığına yarattığı tehditlerden

söz etmiştir. Necip Fazıl'ın Sakarya şiirini okumuştur. “Öz yurdunda garipsin öz vatanında parya” mısrası hafızalarda yer etmiş bu şiiri, metafor halinde, güvenlikleştirmesine işlevsel aktör olarak dahil etmiştir.

“... Bize göre Türkiye’nin bekası sınır aşan düzensiz göçlerin akıbetiyle ve kontrol dışı akınıyla yakından ve ters orantıyla bağlantılıdır. ... Türk milleti zorda kalanlara, darda olanlara, uzanacak el bekleyenlere, çare arayanlara, imdat çılgılığı atanlara hiçbir zaman bigane kalmamış ve mesela Suriyeli sığınmacılara kapısını ve kucağını sonuna kadar açmıştır. Bu tavır asil ve alicenap bir tavidir. Tarihi, kültürel ve inanç temelinde inkârı mümkün olmayan müştereklerimiz bulunan sığınmacıların, geçici koruma statüsüyle buyur edilip güvence altına alınması gayet doğal ve insani bir muameledir. Türk milleti her zaman mazlumların yanındadır. ... Biz demografik istikbalimizi, bununla içiçe geçmiş egemenlik ve istiklal haklarımızı düşünmek, dert etmek, ne yapabiliriz sorusuna köklü cevaplar bulmak zorundayız. ... Bizden sonraki nesillere kuşku duyacakları, zora girecekleri, kendi ülkelerinde garip olacakları, çok bilinmeyenli denklemlerle kilitlenmiş bir vatan coğrafyası, bir nüfus müktesebatı asla ve kat’a bırakamayız. ... Allah şahit ve Allah kerimdir, Türklük ne bugün ne de gelecekte öz yurdunda garip, öz vatanında parya olmayacaktır. Aksine hizmet edenler fiilen işgale yeltenen, bunu aklından geçiren alçaklardır ki, biz bu alçakların oyununu vatan ve millet sevdasındaki yüksekliğimizle bozacağız, alayını birden hüsrana uğratacağız. ...” (Milliyetçi Hareket Partisi, 2022).

Devlet Bahçeli güçlü dilsel öğeler barındıran konuşmasında, Suriyeli sığınmacıları farklı yönlerden güvenlikleştirmektedir. Suriyeliler dahil imdat çılgılığı atanlara her daim yardım edildiğini söylese de bunun Türk milletini tariflerken yüklediği olumlu niteliklerden olduğu görülmektedir. ‘Kendi’ kimliğini inşa etme çabasında Suriyelilerden faydalanmaktadır. Ona göre, asalet ve alicenaplık mazlumların yanında olan Türk milletine özgüdür. Ötekileştirdiği ise Türk milletini kendi vatanında parya etmek isteyenlerdir. Bahsettiği bu oyunun öznesi belirsiz görünse de diğer konuşmalarından Batı’yı işaret ettiği anlaşılmaktadır. Bahçeli demografik istikbali tehdit altında görmektedir. Tehdit unsuru Batı’nın oyunları ile

Türkiye’de Türkleri garip ve parya kılma amacı güden fiili işgale yeltenen Suriyeli sığınmacılardır.

İşgal ve istila sözcüklerinin Suriyeliler bağlamında çeşitli tehdit algılarını harekete geçirdiği söylenebilmektedir. Suriyelilerin kalıcı hale gelmelerinin Türk kimliğinde değişim ya da bozulmaya yol açacağı inancı, Türkiye’deki Suriyelilerin nüfus artışının Türklerden 3 kat fazla olmasıyla birleşince ciddi bir tehdit algısına işaret etmektedir (Aksakal, 2022: 680). Demografik yapı ve toplumsal güvenlikle ilgili bu soruna kimi siyasiler ‘nüfus istikbalimize tehdit’ demekte (Türkgün Gazetesi, 2021) kimileri de stratejik göç mühendisliği tabirini (Sputnik Türkiye, 2020) kullanmaktadır. Burada referans nesnesi iki ayrı şekilde değerlendirilebilmektedir. Kopenhag Okulu’nun toplumsal güvenlik ve kimlik güvenliği olarak kavramlaştırdığı sektörden bakıldığında Türk milletinin kültürüne, diline ve yapısına yöneliktir tehdit. Bu çerçevede referans nesnesi Türk milletidir. Diğer taraftan ontolojik güvenlik bağlamında düşünüldüğünde referans nesnesi Türkiye Cumhuriyeti’dir. Türkiye Cumhuriyeti’nin devlet öz benliği ve devlet kimliğinde Batı’nın oyunları ile devletin parçalanacağı korkusu yer etmiştir. Ülkenin demografik yapısının bozulması bu güvensizlik algısını derinleştirecek bir olgudur. Bu nedenle güvenliğinin sağlanması gereken nesne, anayasaya atıfla (Sarı, 2022: 144) ülkesi ve milletiyle Türkiye Cumhuriyeti Devleti’dir. Bahçeli’nin güvenlikleştirme hamlesini kabul etmesini beklediği hedef kitle hem seçmenler hem de hükümettir. Hükümetin, Suriyeli sığınmacı sorununun yarattığı güvenlik açıklarının farkına varması gerekli tedbirleri almasını arzulamaktadır. Ancak bir yandan iktidar ittifakının ortağı olduğundan, bunu hükümeti eleştirmeden dile getirmektedir. Bahçeli’nin güvenlikleştirmesinde işlevsel aktör Necip Fazıl’dır. Necip Fazıl, Ak Parti’nin tabanında da Cumhurbaşkanı Erdoğan’da da karşılığı oldukça yüksek olan bir isimdir. Suriyelilerin artan nüfusu, söz ediminin karşılık bulması için kolaylaştırıcı koşuldur. Neticede, güvenlikleştirmenin öğelerini çok yönlü olarak kullanan ve metaforlarla süslü, güçlü bir söz ediminde bulunan Devlet Bahçeli Suriyeli sığınmacı sorununu güvenlik meselesi olarak inşa etmektedir.

3.2.5. İyi Parti'nin Söylemi

Muhalefetin önde gelen partilerinden İyi Parti 2017 yılında, çoğunluğu MHP'den ayrılmış siyasilerce kurulmuştur (Habertürk, 2017). Kapsamlı bir inceleme yapmak için, partinin politikalarını, liderinin siyasi kariyerini içeren daha fazla akademik kaynağa ihtiyaç vardır ancak yeni sayılabilecek bir parti olduğundan kaynaklar kısıtlıdır. İyi Parti, milliyetçi köklerini koruyan, merkez sağda konumlanmaya çalışan bir partidir, kurucular kurulunu oluşturan isimlerin ekseriyeti milliyetçi ve muhafazakâr kanattandır (Habertürk, 2017). İyi Parti Genel Başkanı Meral Akşener, İyi Parti'yi milliyetçi, demokrat ve kalkıncı bir parti olarak tanımlamaktadır (İyi Parti, 2021). İyi Parti, Millet İttifakı'nı oluşturan partilerden birisidir ve daha önce sözü edilen Ortak Politikalar Mutabakat Metni'nin (Cumhuriyet Halk Partisi, 2023) altında Genel Başkan Meral Akşener'in de imzası vardır. İlâveten, İyi Parti, parti programında iç güvenlik başlığı altında göç ve mülteci sorununa yer vermektedir. Programın ilgili kısmında uluslararası iş birliği ve sınır kontrollerine değindikten sonra "Türk toplumunun sosyo-kültürel kompozisyonunun değişmesini önleyecek tedbirleri alacaktır" cümlesi gelmektedir (İyi Parti, t.y.). Parti programında bu cümleyle göç sorununun; kimlik güvenliği sektörü üzerinden güvenlikleştirildiği görülmektedir. İyi Parti'nin Türk milliyetçisi olma iddiası düşünüldüğünde, Suriyeli sığınmacı sorununda beklenen pozisyonuna uygun olarak kimlik güvenliğine tehdit algısıyla politika üretmesi doğal karşılanabilmektedir. İyi Parti Genel Başkanı Meral Akşener'in, iktidarın yürüttüğü Suriye politikalarına, askeri operasyonlar haricinde, muhalif olduğu; Suriyelilerin ülkelerine geri dönüşü temelli bir siyaset güttüğü bilinmektedir. Ancak Suriye yönetimiyle diyalog kurulması gerektiğinde ısrar etmekte ve bunun sığınmacıların dönüşünü hızlandıracağını ifade etmektedir (Demirtaş, 2022: 288). Doğal olarak, Akşener ve diğer parti yöneticileri, söz edimlerinde Suriyeli sığınmacı sorununu tehdit olarak inşa etmektedirler. 5 Ocak 2020'de partisinin düzenlediği Yerel Yönetimler Çalıştayı'nda konuşan İyi Parti Genel Başkanı Meral Akşener de İdlid'ten gelmekte oldukları iddia edilen yeni sığınmacılara değinmiştir.

“... Suriye deneyiminden sonra elimize ne geçti? Kimine göre 40, kimine göre 50 milyar dolar harcama, 5 milyon Suriyeli sığınmacı, kapımızda 250 bin civarında İdlib'den gelen sığınmacı. Bir bakana sordum, 'Kaç kişi olur' dedim, '2 milyon kişi' dedi. 'Durdurabilir miyiz' dedim, 'Mümkün değil, kapıları tutamayız' dedi. Etti mi 7 milyon? ABD şirketleri Beşar Esad ile anlaşma imzalıyor. Emperyalistler önce Suriye'yi yıktılar şimdi kendi şirketlerine 700-800 milyar dolarlık yatırım yapılacak. Türkiye bu işten çıkar çıktı. Önerimiz nedir? Kardeşim hissiyatı, duygusallığı, siniri bir kenara bırak. Rasyonel, gerçekçi, sağduyulu ol. Esad ile barış. Sayın Erdoğan sinirini yenemiyorsan rasyonel olamıyorsan ben Suriye'ye gidip, Esad ile görüşmeye, bu problemi çözmeye hazırım. ...” (T24, 2020a)

İyi Parti lideri Meral Akşener de Kemal Kılıçdaroğlu'nun ilgili konuşmasında belirttiği gibi sınıra dayananların durumunu bir yetkiliye sorduğunu ifade etmektedir. Böylelikle, güvenlikleştirici söylemlerinin inşasına, konuyu siyasal alanın dışına taşıma arzusunda olan iktidar cenahını da dahil etme çabasındadırlar. Akşener'in konuşmasında, diğer siyasilere benzer şekilde, anlam ve kimlik inşasının sürdüğü görülmektedir. Ötekileştirmede, “Emperyalistler” sözcüğünde vücut bulan Batı hedef tahtasına oturtulmaktadır. Batı, Suriye'nin bugünkü haline yol açmış, üstüne bir de bu durumdan maddi kazanç elde edecektir. Türkiye ise “çıkar çıkmış”, çatışmanın yükünü göğüslemiş mağdur ve mazlum ülkedir. Akşener'in hedef kitlesi ile referans nesnesi aynıdır. Referans nesnesi, biz; ülkesi, devleti ve milletiyle Türkiye'dir. Tehdit ise Suriyeli sığınmacılardır. Tehdidin farklı boyutlarından bahsettiği görülmektedir. İlki ekonomik güvenlik sektörüdür. Suriyeli sığınmacıların Türkiye ekonomisine yükünü dile getirmektedir. Sürekli artan miktarda, milyonlu sığınmacı sayılarının ifade edilmesi, önce toplumsal güvenliğe sonra da bunun dolaylı sonucu olarak siyasi güvenliğe dair korkuları tetiklemektedir. Toplumda, demografik yapıdaki değişimin önce kimlik ve kültüre ardından da rejimin güvenliğine tehdit oluşturacağı şeklinde bir kanı bulunmaktadır. Milyonlu sayılardaki sığınmacı, kayıt dışı istihdam olarak iş gücüne dahil olacağından, Türkiye'nin yerli nüfusunun istihdamdan aldığı payın azalacağı düşüncesi de bunlarla beraber dolaşmaktadır. Ayrıca o milyonlarla beraber ülkeye girecek teröristler ve ‘durduramayız’ sözcüğüyle özetlenen sınırların aşılması

hali de yine siyasi ve askeri güvenlik açısından önem arz etmektedir. Şüphesiz ki ‘bir yetkiliye’ söylenen “... Mümkün değil, durduramayız” söylemi, güvenlikleştirici hamleyi etkili kılan işlevsel aktör; hedef kitleyi tehlike çanlarının çaldığına ikna eden güçlü bir söz edimidir.

Bilindiği gibi 2022 yılının Mayıs ayına Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Suriye’nin kuzeyinde yapılan briket evleri açmasıyla girilmiştir. İktidarın gündemi Suriyeliler için inşa edilen briket evler, muhalefetin gündemi ise Suriyelilerin ‘istilasına’ son vermektir. Meral Akşener 11 Mayıs 2022 tarihli grup toplantısında, Erdoğan’ın yaptığı açılışa atıfta bulunup 2019 yılında göçle ilgili bir çalıştay yaptıklarını hatırlatmıştır. Bu çalıştayın raporundan dikkat çeken bazı bölümleri konuşmasında dile getirmiştir. İktidarı, tehdidi görmeyip konuyu farklı yerlere çekmekle eleştirmiştir.

“... Suriyeli sığınmacıların Türkiye’de kalması halinde 2053 yılında Türkiye’nin nüfusunun 35 milyonu Suriye kökenli insanlardan oluşacak. ... İktidar sorunu görmezden gelmeye, zikzaklar çizmeye, yalpalamaya devam etti. Ensar, muhacir kavramları üzerinden konuyu bağlamından kopardı. Bir yandan muhalefetin bu konudaki gündemini çalma anlayışına girerek beton ve briket üzerinden ürettiği sözde çözümlerle günü kurtarmaya gayret etti. 2019 yılında ülkemizde 4 milyon sığınmacının varlığını tartışırken bugün 6-6.5 milyon sığınmacı ile karşılaştığımız söz konusu. Sığınmacı sorununu Erdoğan’ın sığ zihniyeti ile çözemeyiz. İYİ Parti olarak bizim hedefimiz sığınmacıların gayri insani bir şekilde ülkelerine sürülmesi değil dönüşlerinin kolaylaştırılmasıdır. ...” (Halktv, 2022).

Meral Akşener Suriyeli sığınmacı sorununu nüfus içerisindeki etnik dağılımın değişeceği endişesiyle güvenlikleştirmektedir. Türkiye nüfusunun 80 milyonlar mertebesinde olduğu günlerde 35 milyon sayısını telaffuz etmek suretiyle Suriyelilerin ne denli ciddi bir tehdit oluşturduğunu sergilemek istemektedir. Güvenlikleştirici hamlesinin hedef kitlesi seçmenlerden müteşekkil toplumdur. Seçmenlere tehdidi gösterirken, tehdidi göremeyen iktidarı da şikâyet etmektedir. Demografik yapıda yaşanacak köklü değişimi, toplumsal güvenliğe ve sonrasında rejime, siyasi güvenliğe

yönelik varoluşsal bir sorun olarak işaret etmektedir. Dolayısıyla referans nesnesi toplumun bizatihi kendisidir. İkincil olarak devleti de korunması gereken referans nesnesi halinde göstermektedir.

İyi Parti'nin diğer kurmaylarında da benzer güvenlikleştirmeyi görmek mümkündür. Sığınmacı sorunu, İyi Parti parti sözcüsü Prof. Dr. Kürşad Zorlu'nun partiye katılımının ardından dile getirdiği ilk konulardan birisi olmuştur.

“... son söz elbette Türk milletininindir. Milletimiz ise doğudan batıya kuzeyden güneye bütün vatandaşlarımızın ortak paydasıdır. Bu payda üzerinde her türlü ayrımcılığı reddederken, demografik geleceğimizi bir kırmızı çizgi olarak kabul ediyorum. Buradan hareketle milletimizi kaygılandıran ve her geçen gün daha büyük bir tehdit haline gelen sığınmacı sorununa bu çatı altında son verileceğine inanıyorum. ...” (Gazete Duvar, 2022c).

Kürşad Zorlu, konuşmasında öncelikle referans nesnesi olarak ele alacağı milleti tanımlamaktadır. Çizdiği millet resmi, ülke üzerinde yaşayan insanların ortak paydası şeklinde tarif edilmektedir. Muhtemeldir ki kastı, toplumsal yapıyı yansıtan bir kimliktir. Bu paydada ayrımcılığı reddetmekle, bilinen etnik kimliklerden Türklerden ve Kürtlerden söz etmektedir. Türk ve Kürtten oluşan toplumun kimliğini verili alıp, haricinde gelebilecek ve bu yapıyı bozacak unsurları tehdit olarak gördüğünü ilan etmektedir. Zorlu'ya göre, Suriyeli sığınmacılar, Türkiye'nin mevcut demografik yapısını tehdit etmektedir. Hedef kitlesi ise partililerdir. Güvenlikleştirmeyi kabullenecek ve bu güvenlik sorununa tedbirler sunacak merci olarak seslendiği İyi Parti'yi görmektedir.

3.2.6. Türkiye İşçi Partisi'nin Söylemi

Türkiye İşçi Partisi (TİP), resmi olarak 2017'de bazı sol parti ve örgütler ile sendikaların bir araya gelmesiyle kurulmuş olsa da, 1960'ların Türkiye İşçi

Partisi'nden önemli bir mirasa sahiptir. İlk TİP, 1961 anayasasının sunduğu demokrasi ve özgürlük ortamında kurulabilmiş, solda Türkiye Komünist Partisi'nin tekeli kırılmıştır (Aktükün, 2008: 308-309). 1965 genel seçimlerinde TBMM'ye milletvekili sokabilen ilk sosyalist parti olmuştur. Bu ilk TİP'in, mecliste ideolojik temelleri olan ilk parti olarak diğer partileri de ideolojik tanımlamalara zorladığına dair değerlendirmeler bulunmaktadır (Zürcher, 2009: 358). TİP, 1971 ve 1980'deki askeri müdahalelerle tekrar tekrar kapatılmıştır.

TİP, 2017 yılında bir araya gelen sosyalistlerce tekrar kurulmuştur. 2018 genel seçimlerinde HDP ile iş birliği yapmış, milletvekillerini HDP listelerinden meclise sokmuştur. 2022 yılı itibariyle 4 milletvekiliyle TBMM'de temsil edilmektedir. TİP, kapitalist sistemi yıkıp, sosyalist bir düzen kurma iddiasındadır. Suriye meselesine de emperyalistlerin sömürü mücadelesi olarak bakmaktadır. 2022 Mayıs'ında sessiz istila ve işgal söylemlerinin gündemi meşgul ettiği günlerde TİP, "6 Maddede Türkiye İşçi Partisi Göçmen ve Sığınmacı Politikası" başlıklı bir politika belgesi yayınlamıştır (Türkiye İşçi Partisi, 2022). Buna göre, TİP açısından birincil sorun Ortadoğu'daki savaş girdabıdır. İnsanların yerlerinden edilmesine buna bağlamaktadırlar. İkinci maddede sınırlara değinilmektedir. Ak Parti'nin suçluları içeri aldığı ima edilmekte ve can güvenliği kaygısıyla kaçanları dışlamadan sınır güvenliğinin sağlanacağı vurgulanmaktadır. Sığınmacıların pazarlık malzemesi edildiği Geri Kabul Anlaşmasının iptal edilmesi üçüncü maddeyi oluşturmaktadır. Dördüncü maddede sığınmacıların ekonomik sömürsünden bahsedilmekte, beşinci madde uyumu andıran bir bütünleşme politikasına dem vurmakta, altıncı madde ise göçmen nefretine son verileceğini belirtmektedir (Türkiye İşçi Partisi, 2022). Bu bağlamda TİP, Suriyeli sığınmacıları güvenlik dışılaştırmaktadır. Bunu yaparken, esas düşman olarak Suriyelilerin yerine emperyalizm ve kapitalizmi ortaya atan yerine koyma stratejisini; Suriyelileri sorunun mağduru biçiminde kodlayan çözümlemeci ve nesnel stratejileri kullanmaktadır. Parti yetkilileri, Suriyeli sığınmacıları referans nesnesi olarak ele almaktadır. Söz edimlerinde, Türkiye'nin Suriye'deki askeri müdahaleleri ve iktidar ittifakı güvenlik tehdidi olarak inşa edilmektedir. TİP Genel Başkanı Erkan Baş da göçmendir. Türkiye'den Almanya'ya çalışmak üzere giden göçmen işçi bir ailede

dünyada gelmiştir. Erkan Baş TBMM’deki 10 Mart 2020 tarihli haftalık basın toplantısında Suriyelilere dair bazı sözler sarf etmiştir.

“... Halkın milyarlarca lirası Suriye’de iktidar değişikliği için harcanmış, AKP, bu sırada sınırları da açarak hem milyonlarca masum Suriyeli’nin yanı sıra cihatçıların da ülkemize giriş yapmasına izin vermiştir. Türkiye, sahte Suriye hükümetlerine ev sahipliği yapan bir ülke haline gelir. ... Sığınmacılar koz değildir. Sebep olunan savaşlar, iklim krizleri insanları yerlerinden etmektedir. Bu insanlara kapıları açmak tüm ülkelerin sorumluluğudur. AB ile yapılan tüm kirli anlaşmalar çöpe atılmalı, sığınmacılar için gerçekçi ve insani bir politika geliştirilmelidir. ...” (İleri Haber, 2020).

Erkan Baş konuşmasında Suriyelileri masum ilan ederken, konuyu Suriyeli masumlarla beraber sınırlardan içeriye sızan cihatçı teröristler ve Suriye’de iktidar değişikliği uğruna harcanan paralar üzerinden güvenlikleştirmektedir. Harcanan paralar halkın ekonomik güvenliğine tehdittir. Cihatçılar, terörün her türünde olduğu gibi askeri, siyasi, toplumsal, ekonomik, çevresel tüm güvenlik sektörlerinde; devlet, ulus, toplum, birey tüm referans nesnesi düzeylerinde tehdit oluşturmaktadır. Diğer yandan masum sığınmacıların savaşlar ve iklim krizleriyle göçe mecbur kaldıklarını söylemekte, referans nesnesi olarak sığınmacıları ele almaktadır. Hedef kitlesi ise başta Türkiye Cumhuriyeti hükümeti tüm hükümetlerdir. Güven altına alınması gereken sığınmacılar için kapıların açılmasını istemektedir. Bu insanlara yönelik tehditler sıralanırken ilk kez bir siyasinin ağzından iklim krizinin çıktığına; çevresel güvenlik sektörünün farklı ve önemli bir noktasına dokunduğuna şahit olunmaktadır.

2021 Ağustos’unda Ankara Altındağ’da, Suriyeliler ve Türk vatandaşları arasında, evlerin ve dükkanların taşlanması ve yağmalanması ile sonuçlanan bir dizi olay yaşanmıştır. TİP Genel Başkan Yardımcısı ve Hatay Milletvekili Barış Atay Mengüllüoğlu, Ankara Altındağ’da yaşanan olayların ardından, 12 Ağustos 2021 günü Twitter hesabından şu paylaşımda bulunmuştur.

“AKP-MHP milli güvenlik sorunudur. Bölgede göçü yaratan savaşların tarafı da özellikle izin verdiği düzensiz göçün yarattığı paniğin de 10 yıldır dalga dalga gelen, büyüyen bu kaotik durumun ve sonunda gerçekleşen lincin de sebebi iktidardır. Hesabını iktidardan sormak zorundayız.” (Twitter, 2021).

Barış Atay sığınmacılar meselesinde sığınmacıları değil, Ak Parti ve MHP'den müteşekkil iktidar ittifakını güvenlikleştirmektedir. Üstelik güvenlikleştirici hamlesini en üst perdeden yapmaktadır. Geleneksel güvenlik anlayışının sihirli sözcüklerini kullanmaktadır. Ak Parti ve MHP'yi milli güvenlik sorunu ilan etmektedir. Askeri, siyasi, toplumsal ve ekonomik sektörlerde güvenlik sorununa işaret etmektedir. Ancak ideolojik duruşları gereği, milli güvenlikten kastın, toplumun güvenliği olduğunu söylemek mümkündür. İktidarın savaşa taraflılığı ile düzensiz göçe izin vermesi dolayısıyla sınır güvenliğini göz ardı etmesi ise askeri ve siyasi açıdan güvenlik sorunu teşkil etmektedir. Düzensiz göç kayıt dışı istihdam sebebiyle, vatandaşların işe ve gelire erişimine engel olmakta, göçmenlerin de çalışma koşullarını olumsuz etkilemektedir. Bundan ötürü göç eden ve alan; toplumun ve bireyin ekonomik güvenliğine tehdittir. Barış Atay'ın birincil referans nesnesi sığınmacılar; ikincil referans nesnesi toplumdur. Barış Atay, Türkiye Cumhuriyeti hükümetini Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne, vatandaşlarına ve Suriyeli sığınmacılara dönük tehdit; üstelik milli güvenlik tehdidi olarak görmekte ve güvenlikleştirmektedir.

TİP Genel Başkanı Erkan Baş, 7 Mayıs 2022 günü katıldığı televizyon programında, o günlerde siyasetin gündeminde ön sıralarda olan Suriyeli sığınmacı konusunda şunları söylemiştir.

“... Tezkerelere evet diyenler göçmen, mülteci, sığınmacı sorununu çözemezler. Sokaktaki garibanı düşman olarak görmek kolay. ... Patronlar sendikasız, sigortasız, insanlık dışı koşullarda çalıştırabilsinler diye ben buna göz yumuyorum diyen bir çalışma bakanı var. ... Bu yaklaşımla ne olur? Bugün 1 milyon kişi

gönderirsin. Yarın aynı politikalara devam edersen yarın 5 milyon insan gelmek zorunda kalır. ... Bu ülkede kadın düşmanı, tacizci kim varsa ister Türk ister yabancı olsun kulağından tutup hapse atmak bizim görevimizdir. Biz bu sorunları, İstanbul Sözleşmesi'nden bir gecede çıkanlarla mı konuşacağız. Mahkemede kadın katillerine kravat taktı diye iyi hal indirimi verenlerle mi konuşacağız bu sorunları? ...” (Cumhuriyet Gazetesi, 2022b).

Erkan Baş, siyasi çizgisine uygun şekilde Suriyeli sığınmacıları güvenlik dışılaştırmaktadır. Yerine koyma stratejisi üzerinden güvenlik dışılaştırdığını söylemek mümkündür. Suriyelilerin yerine tehdit olarak Suriye'deki savaşa taraf olan iktidarı göstermektedir. Ona göre tüm bu sorunların esas kaynağı savaş ve savaşan iktidardır. Kayıt dışı ve ucuz iş gücü olarak sığınmacıların kullanıldığını vurgulamaktadır. Bu noktada, sığınmacıların normal şartlarda ve güvenceli olarak çalışıp insanca yaşamalarına yetecek ücrete erişiminin engellenmesini dile getirerek, sığınmacıların ekonomik güvenliklerinin tehdit edildiğini söylemektedir. Tehdit unsuru bunun alt yapısını oluşturan iktidardır yine. HDP'nin söylemlerine benzer şekilde sığınmacıları kadın güvenliğine tehdit olarak resmedenlerin kadın hakları konusundaki ikircikli tavrını hatırlatarak, bu konuyu araçsallaştırmış olduklarını ortaya koymaktadır. Neticede tüm bu sözleri toplumu hedefleyerek söylemektedir. Hedef kitlesi olan topluma, diğer siyasilerce güvenlik tehdidi olarak sunulan Suriyeli sığınmacıları güvenlik dışılaştırmak üzere söylem üretmektedir.

3.2.7. Demokrat Parti'nin Söylemi

Demokrat Parti (DP), Anavatan Partisi'nin, ismini değiştiren Doğru Yol Partisi'ne katılmasıyla 2007 yılında yeniden teşekkül edilmiştir. 1946'da kurulan ve Türkiye Cumhuriyeti'ni çok partili yaşama döndüren ilk DP'nin; Adnan Menderes, Süleyman Demirel ve Turgut Özal'ın siyasal mirasçısı olarak merkez sağda konumlanma iddiasında bir partidir (Habertürk TV, 2020). Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçilmesiyle oluşturulan Millet İttifakı'nın bir parçasıdır.

Dolayısıyla daha önce CHP ve İyi Parti’de bahsi geçen, Millet İttifakı’nın Ortak Politikalar Mutabakat Metni’ndeki (Cumhuriyet Halk Partisi, 2023) Suriyeliler ile ilgili maddeler DP tarafından da kabul edilmektedir. DP Parti programında Suriyeliler, sığınmacılar ya da mültecilere dair vaat bulunmamaktadır. Ancak 2018’de yayınlanan “Suriyeli göçmenler sorunu ve Çözüm Önerileri” başlıklı raporda, “... Başlangıçta kısa süreli ve geçici bir durum olarak görülen ...” konunun güvenlik sorununa dönüştüğü ifade edilmektedir (Demokrat Parti, 2018: 1). Çözüm önerisi olarak ise Suriyelilerin evlerine dönüşü için Suriye’deki savaşın sona ermesine çalışılması gerektiği sunulmaktadır (Demokrat Parti, 2018: 4).

DP Genel Başkanı Gültekin Uysal’ın konuşmalarına bakıldığında, Suriyelileri güvenlikleştiren söylemler çoğunluğu oluşturmaktadır. Ancak kimi zaman itidal çağrısı yapan ve güvenlikleştirmeyi yönetme ve stabilizasyon stratejisi uygulamaya çabalayan sözler de sarf etmektedir. Suriyelileri güvenlik dışılaştırdığı ancak Suriyelilere dönük tepkiyi güvenlikleştirdiği bir söz ediminde 10 Mayıs 2022 günü bulunmuştur. Hürriyet gazetesinin konuğu olan DP Genel Başkanı Gültekin Uysal, Hande Fırat’ın sorularını yanıtlamıştır. Görüşme köşe yazısı olarak gazetede yayınlanmıştır. Yazının Suriyelilerle ilgili bölümleri şöyledir.

“... cadı avı gibi Suriyeli avı da yapmak olmaz. Küçük bir kıvılcım büyük bir sorun yaratabilir. Türkiye, Suriyelileri burada tutarak bir defa Suriye’nin demografik yapısını bozuyor. Kayıt dışı bir çalışma alanı oluştu. Konut üzerinden vatandaşlık satılması ise bizi incitiyor. ...” (Fırat, 2022).

Gültekin Uysal’ın bu demeci verdiği 10 Mayıs günü, muhalefetteki kimi siyasilerce TBMM’deki grup kürsülerinde ve sosyal medyada Suriyeli sığınmacılar sorununu güvenlikleştiren sözler söylenmektedir. Toplumun gündemini de Suriyeli sığınmacılar sorunu oluşturmaktadır. İlk olarak Türkiye’nin toplumsal huzurunu referans nesnesi, bu huzuru bozacak linç tehlikesi oluşturacak ‘kıvılcım’ı da tehdit olarak güvenlikleştirmektedir. Güvenlikleştirme Kuramı bağlamında sözleri

değerlendirildiğinde kayıt dışı çalışma ekonomik güvenlik sektörüne işaret etmektedir. Suriye'nin demografik yapısındaki bozulma ise, Suriye'nin toplumsal güvenliğine tehdit oluşturabilmektedir. Diğer yandan bu sözleri, Ak Parti'yi tehdit olarak sunmak üzere Suriyelilerin araçsallaştırılması şeklinde de okumak mümkündür.

Uysal'ın konuşmasına güvenlik dışılaştırma penceresinden bakıldığında stabilizasyon ya da güvenlikleştirmenin yönetimi denen stratejiyi izlediğini ifade etmekte bir beis yoktur. Güvenlik sorununu kabul etmekte ancak tansiyonu kontrollü düşürme çabasıdadır.

İlerleyen günlerde, DP Genel Başkanı Gültekin Uysal, Afganistan uyruklu ev sahibinin yüzde 25 kira artışı sınırlamasına uymamak için, Afganistan'dan akrabalarının geleceğini söyleyerek kendisini evden çıkardığını beyan etmiştir. Bunun üzerine Zafer Partisi Genel Başkanı Ümit Özdağ ise sosyal medya hesabından bir paylaşım yaparak “Konu ile ilgilenmezsen, Afgan'dan ev kiralarsan çıkarırlar” şeklinde bir tepki göstermiştir. Gültekin Uysal ise, yanıt olarak Suriyeli sığınmacılar sorunuyla ilgili politika ve uygulamalarını anlattığı bir açıklama yayınlamıştır.

“... 1) Türk vatandaşlığı satılamaz!

2) Şam rejimi ile diplomatik görüşmelere başlanmalı!

3) AKP'nin yanlış üstü Suriye politikasının bir 'PKK devletinin' kurulmasına imkan verdiğini ve yüzyıllardır sıcak denizlere inme hayali olan Rusya'nın Suriye'de kalıcı / komşu bir güç haline geldiğini

4) Her geçen saniye, dakika, saat, gün, hafta, ay, yıl Suriyeli sığınmacılar sorununun demografide, ekonomide, toplumsal ve siyasi hayatta derin ve geri döndürülemez sonuçlar ürettiği gerçeğinden hareketle Suriyelilerin Suriye'ye entegre edilmesi için acil politika değişikliğine gidilmesi gerektiğini hem şahsi hem kurumsal olarak ifade ettik! ...” (T24, 2022b).

Gültekin Uysal bu söylemiyle öncekinden farklı olarak, güvenlikleştirici bir aktör olarak belirlemektedir. Birinci ve dördüncü maddelerde geçen vatandaşlığın satılması ve demografik sonuç ifadeleri toplumsal güvenlik sektörüne yönelmektedir. Referans nesnesi, bir kolektivite olarak Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları, toplum ve bu kolektif yapının ortak kimliğidir. Yönelen tehdit Suriyeli sığınmacı nüfustur. Hem sosyal medya hem de özel olarak Suriyeli sığınmacı sorununu gündemden düşürmeyen Ümit Özdağ işlevsel aktörlerdir. Referans nesnesi ve hedef kitle aynıdır, toplumdur.

Dördüncü maddede, sorunun siyasi hayatta sonuçları olacağından bahsetmektedir. Üçüncü maddede PKK devleti kurulduğunu ve Rusya'nın sıcak denizlere indiğini belirtmektedir. Burada bahsedilenler askeri ve siyasi sektörlerde tehditlerdir. Daha da ötesi, resmi tarih anlatısıyla örülmüş Türkiye devletinin kimliğine dönük; ontolojik güvenliğine dönük tehditlerdir. Türkiye için terör örgütleri ve tarihsel hasımlarının sınırın hemen ötesinde İran, Irak ya da Suriye topraklarında yerleşmiş olması güvensizlik yaratmaktadır. Gültekin Uysal bu söylemleriyle hem güvenlik sektörlerine hem de ontolojik güvensizliğe yönelik tehditler üzerinden Suriyeli sığınmacı sorununu güvenlikleştirmektedir.

3.2.8. Memleket Partisi'nin Söylemi

Memleket Partisi 2021 yılında Muharrem İnce tarafından kurulan, Cumhuriyetçi Demokrat felsefeyi benimsediği (Memleket Partisi, t.y.) iddiasında bir siyasal partidir. Parti programında Atatürk'e, Cumhuriyetin kuruluş ilkelerine ve bütünleştirici ulus anlayışına vurgu göze çarpmaktadır (Memleket Partisi, t.y.). Bu vurgular ve Muharrem İnce'nin CHP kökenli profili dikkate alındığında, Memleket Partisi'nin 'ulusalcı' şeklinde tanımlanan partilerden birisi olduğu söylenebilmektedir (VOA Türkçe, 2021). Muharrem İnce, daha önce genel başkanlığına aday olduğu, grup başkanvekilliği gibi üst düzey kademelerinde yer aldığı CHP'den ayrılarak Memleket Partisi'ni kurmuştur. 2018 yılında Cumhurbaşkanı adayı olarak yarışmış, seçimlerde ikinci olarak kaybetmiştir (VOA Türkçe, 2021). 2018 seçimleri sürecinde gerçekleştirdiği miting ve toplantı benzeri seçim çalışmaları boyunca konuşmalarında

ve vaatlerinde Suriyeli sığınmacı sorununa geniş yer vermiştir. Memleket Partisi’ni kurduktan sonra da Suriyeli sığınmacılar, Muharrem İnce’nin ve partisinin siyaset gündeminin üst sıralarında bulunmaya devam etmiştir. Memleket Partisi parti programında göç konusu, güvenlik başlığının altında yer almaktadır (Memleket Partisi, t.y.). Muharrem İnce’nin söylemleriyle paralel olarak, parti programında sığınmacılara geri gönderme siyasetinin uygulanacağı vaat edilmektedir. İnce, Suriyeli sığınmacı sorununu askeri, siyasi, toplumsal ve ekonomik sektörlere tehdit görmekte ve güvenlikleştirmektedir. 2018’deki cumhurbaşkanlığı seçimlerinde yaptığı mitinglerde de Suriyeli sığınmacı sorununu güvenlik meselesi olarak sunmuştur. Bu çalışmada ele alınan 2020 - 2022 arası dönemde gerek parti programına gerek önceki mitinglerdeki tutumuna uygun olarak Suriyeli sorununu güvenlikleştirmeye devam etmektedir. Muharrem İnce 21 Aralık 2021 günü Habertürk TV’de katıldığı programda gündeme ilişkin soruları cevaplamış, Suriyeli sığınmacılarla ilgili şunları söylemiştir.

“... Misafirlik çok uzadı, fazla oldu. Ben memleket için beka problemi görüyorum. Türkiye büyük devlet. Komşularında problem olduğunda yardım etmeli. Kadın, çocuk, genç, yaşlılara mutlaka kucak açmalı. ... 2010'a kadar Türkiye'nin terör, ekonomik sorunları vardı ama Suriye problemi, Suriyeli problemi yoktu. ... 40 milyar dolar harcadık, bir 40 daha harcarız deniyor. Sınırın kapıları açık Ramazan-Kurban bayramında 100 bin kişi toplanıp, memleketlerine gidiyor, sonra dönüyorlar. Ben Cumhurbaşkanı olsam bayramda memleketine gidene kapıyı kapatırım. ... Türkiye'ye doğudan girmek serbest, batıya yasak. Mesela suça karışanı anında sınır dışı. Burası Kızılay değil, Türkiye Cumhuriyeti hayır kurumu değil. Faşist falan değilim ben bal gibi de çağdaş adamım. ... Diplomasiyi kullanarak, ikna ederek, gerektiğinde katı davranarak. Bayramda gidiyorsan bırakırım seni orada. ...” (Habertürk, 2021).

Muharrem İnce beka problemi sözleriyle, Türkiye için varoluşsal bir güvenlik sorununa işaret etmektedir. Ona göre beka sorunu, Türkiye’nin terör dahil pek çok eski sorununun ötesine geçen Suriyeli sorundur. Beka sorunu ifadesi kullanıldığında işaret edilen referans nesnesi devletin kendisidir. Muharrem İnce de tehdit altında olanın

devlet olduğunu söylemek istemektedir. Tehdidin farkındalığıyla, tehdidi sınırları ötesinde -Türkiye’de- tutan Batı’yı örnek vermekte, güvenlikleştirmesinin işlevsel aktörü haline getirmektedir. Bir yandan önlem alması için “yerinde olsam” dediği cumhurbaşkanına seslenmekte, bir yandan da hedef kitle topluma güvenlik sorununu anlatmaktadır. Ona göre, Suriyeli sığınmacıların bayramda Suriye’ye gidip gelmeleri, seyahat edebilmeleri sığınmalarını gerektiren sorunların ortadan kalktığını göstermektedir. Buna rağmen sığınmanın devamını istismar olarak görmektedir. Suriyelilerin bayram seyahatleri, güvenlikleştirmeyi kolaylaştırıcı koşul olarak hedef kitleye sunulmaktadır.

Muharrem İnce 2022 yılındaki söylemlerinde de aynı şekilde, Suriyeli sığınmacıları güvenlikleştirmeyi sürdürmüştür. İnce 27 Ağustos 2022’de katıldığı CNN Türk yayınında Suriyeli sığınmacılara dair şunları söylemiştir.

“... Türkiye’nin üç büyük hatası var. Birinci hatası açık kapı politikası. Herkes geliyor. ... Van sınırından giriyor. Ama batıdan çıkamıyor. İkincisi hukuki statüsüne bakmadan her sığınmacıya yardım etmek. ... Uluslararası hukuk gereği ... mecbur olmadıklarımız var. Bunlara neden yardım ediyoruz? Maaş alan da var. İnternette soyadı değiştirmeyi niye çıkardılar zannediyorsunuz? Oy kullandıracaklar onlara da onun için. Üçüncü hata geri gönderme. Adam bayramda gidiyor. 10 gün tatil yapıyor, sonra geliyor. Sen ne diye gitmiyorsun memleketine? Orada güvenlik sorunu var. 10 gün yok muydu? Gideni bir daha almayacaksın. Suça karıştı, atacaksın. ...” (CNN Türk, 2022).

Muharrem İnce çoğu konuşmasında benzer bir ‘öteki’ Suriyeli kimliği inşa etmektedir. Buna göre Suriyeli, bayramda memleketine gitmekte ama sonra dönüp Türkiye’de sığınmacı olarak yaşamaya devam etmekte, bu statünün ve Türkiye’nin nimetlerinden faydalanmaktadır. ‘Biz’in, Türk milletinin ve devletinin iyi niyetini suistimal etmektedir. Muharrem İnce, soyadı değiştirmenin sebebinin, kamufle olup seçmen listelerinde dikkat çekmemek olduğuna dönük söylemleri hatırlatmaktadır. Bu yolla vatandaşlık verilip seçmen haline gelen Suriyeliler, iktidar partisine oy verecek

ve İslamcı siyasetin Türk toplumunu dönüştürme hedefine destek olacaktır. Bahsedilen durum, Türk toplum yapısına ve devlet yapısına, rejimine tehdit oluşturmaktadır. Muharrem İnce bunu hatırlatarak Suriyelilerin hangi referans nesnelerini hangi sektörlerde tehdit ettiğini ortaya koymaktadır. Suriyelileri almayan, sınırlarını koruyan Batı'yı ve uluslararası hukuku işlevsel aktörler olarak kullanmaktadır. Yine bayramda seyahat etme durumu güvenlikleştirmeyi kolaylaştırıcı koşulu oluşturmaktadır. Muharrem İnce Suriyeli sığınmacıları, her sektörde, Türk devletini ve milletini tehdit ettiği gerekçesiyle güvenlikleştirmektedir.

3.2.9. Büyük Birlik Partisi'nin Söylemi

Büyük Birlik Partisi (BBP), parti olarak seçim pusulalarında görünmese de Cumhur İttifakı'nın de facto bir parçası; Ak Parti iktidarının ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın destekçilerindendir. Partinin genel başkanı Mustafa Destici, 2018 genel seçimlerinde Ak Parti listelerinden aday olmuş ve TBMM'ye girmiştir. BBP'nin tek milletvekili kendisidir. BBP, milliyetçilik ve İslamcılık, İslamcılık ağır basacak biçimde bir araya getiren 'milliyetçi ve maneviyatçı' bir siyasal partidir (Nişancı ve Doğan, 2022: 188). Parti programında Türkiye'ye gelen sığınmacılarla ilgili bir içerik bulunmamaktadır. BBP Genel Başkanı Mustafa Destici'nin Suriyeli sığınmacı sorununu, İslami bakışla ele alıp güvenlik dışılaştırdığına da; beka problemi şeklinde adlandırıp güvenlikleştirdiğine de şahit olunmaktadır. Bununla beraber, Mustafa Destici'nin ilgili konuşmalarında en dikkat çekici kısım, milli güvenlik sorunu ve beka problemi tanımlamalarını sıklıkla kullanması ve bu sorunları siyaset üstüne taşıma gayretini dile getirmesidir. Güvenikleştirme literatüründen bilindiği gibi, güvenlik sorunu olarak inşa edilen konular siyasal alanın ötesinde, olağanüstü tedbirleri meşru kılan güvenlikleştirilmiş alana taşınmaktadır. Güvenikleştirme denen bu söz ediminin amacını herhangi bir yoruma gerek kalmadan Destici'nin konuşmalarında bulmak mümkündür. Aşağıda bu tarz konuşmalarından bir örnek verilmiştir. BBP'nin Genel Başkanı Mustafa Destici de İdlid'te ve akabinde Yunanistan sınırında yaşanan olaylar sıcaklığını korurken, 1 Mart 2020'de Bursa'da bir konuşma yapmıştır.

“... Şu anda 4 milyon insan İdlib'e sıkışmış vaziyettedir. Türkiye geri adım atarsa, büyük bir sivil katliamının ve mülteci akınının da önü açılacaktır. Türkiye'nin hem Suriye'de hem de Doğu Akdeniz'de haklarını korumak için verdiği mücadele, siyasi değil milli bir mücadeledir. Türkiye bölgede haklarını korumak ve milli güvenliğini temin etmek için ne İdlib'den ne mavi vatandan bir adım dahi geri adım atmamalıdır. ... Türkiye hem karadan hem de denizden vatanın bütünlüğüne karşı uzatılan elleri kırmak adına İdlib'te ve Libya'da bütün adımları atmaktan asla çekinmemelidir. Bu siyaset üstü bir meseledir. Her Türk vatandaşının devletimizin attığı adımları desteklemesi bir vatan borcudur. ... (Türk Ordusu'nun Suriye'nin kuzeyinde terör devleti kurduymayacağıyla ilgili) Bu gerçeği bütün vatandaşlarımızın görmesi ve buna göre tavır sergilemesi gerekmektedir. ... Osmanlı Devletinin son zamanlarından itibaren Rusya'nın gözü hep Türkiye toprakları üzerinde olmuş, savaşlarını desteklemiş ve Türkiye'nin boğazlarını ele geçirerek sıcak sulara hedefi gütmüştür. ... İçeridekilerin de Suriye meselesini iyi anlaması gerekiyor. Bu bir millet, bir devlet meselesidir. Onun için meseleye, iktidar, hükümet ve muhalefet penceresinden bakamayız. Bu iktidar ile muhalefetin veya farklı siyasi partilerin ağız dalaşı yapacağı iş değildir. Bu mesele milli meseledir. Beka meselesidir. ...” (İhlas Haber Ajansı, 2020).

Mustafa Destici, Türkiye'nin Suriye'nin kuzeyindeki askeri hareketleri anlamında Suriye meselesi ile Suriye'den Türkiye'ye sığınan insanlar olarak Suriyeli meselesini ayırmaktadır. Suriyeli sığınmacılar için mülteci kavramını kullanarak, devletin resmi politika ve söyleminden farklılaşmaktadır. İdlib'e sıkışan 4 milyon insanı referans nesnesi olarak aldığı anda, Türkiye'nin İdlib'ten elini çekmesi ve o insanları Suriye yönetiminin insafına bırakmasını tehdit olarak sunmaktadır. Türkiye'nin Suriye'deki askeri varlığıyla ilgili söyledikleriye, klasik güvenlik anlayışıyla bezeli, güvenlikleştirme sürecinin tüm öğeleri ve aşamalarını barındırmaktadır. Suriye ve Doğu Akdeniz'deki mücadelelerin “siyasi değil milli bir mücadele” olduğunu söylemekle, bu konuları siyasallaşmış alandan güvenlikleştirilmiş alana taşıma arzusundadır ve bu güvenlikleştirici hamleyi ilk cümlede ifa etmektedir. Konuşmasının başında, ortasında ve sonunda defalarca ‘milli

mesele', 'siyaset üstü mesele' tanımlamalarını kullanmaktadır. Karada da denizde de vatana uzatılan eller Türkiye'nin varlığına ve bütünlüğüne; milli güvenliğine tehdittir. Bir diğer tehdit Suriye'nin kuzeyinde terör devleti kurulmasıdır. Dolayısıyla referans nesnesi bizatihi devletin kendisidir. Geleneksel güvenlik anlayışını yansıtan bu sözlerle, askeri ve siyasi güvenlik sektörleri kastedilmektedir. Hedef kitlesi iktidarıyla muhalefetiyle tüm vatandaşlardır ve konuyu siyasallaşmış alanda tartışmayı bırakıp güvenlikleştirilmiş alandaki olağanüstü önlemleri kabullenmesi tüm vatandaşlar için 'vatan borcu'dur. Mustafa Destici, korkuyu ve tehdidi pekiştirmek için, yüzyıllardır toplum hafızasında yer etmiş 'Moskof' kimliğini, sıcak denizlere inme hayalini hatırlatmakta; Rusya'nın taraf olmasını güvenlikleştirici hamlesine işlevsel olarak dahil etmektedir. Konuşma, İdlib'te Türk Ordusu'nun Rusya ve Suriye Ordularıyla karşı karşıya geldiği, çok sayıda şehit haberinin duyulduğu günlerde yapılmaktadır. Bu durum hedef kitle nezdinde güvenlikleştirmeyi kolaylaştırıcı koşuldur. Konuşmasının sonunu ise, güvenlikleştirilmiş alanın sihirli sözcükleriyle getirmektedir: "... Beka meselesidir".

Mustafa Destici'nin zaman zaman İslami perspektiften, Suriyeli sığınmacı sorununu güvenlik dışılaştırdığı daha önce belirtilmiştir. BBP Genel Başkanı Mustafa Destici 21 Nisan 2022 günü parlamento muhabirleriyle bir araya gelip muhabirlerin sorularını yanıtlamış ve bu yöndeki söylemlerinden bir örnek sunmuştur.

"... Mültecilerin tamamı, savaş bittiğinde Suriyeli ise Suriye'ye, Afganistanlı ise Afganistan'a, Ukraynalı ise Ukrayna'ya gönderilmeli. ... Suriye'nin kuzeyinde uluslararası kuruluşların ya da başka İslam ülkelerinin finansıyla yapılan yeni yerleşim yerleri var. Tahmin ediyorum; bu yıl bunlar tamamlanacak, yıl sonuna kadar 500 bin mülteci Suriye'ye dönecek. ... Vicdanlı bir milletiz ama bu, 'Ülkemizi göçmenlerle dolduralım, bunlar burada ilanihaye kalsın' demek değil. Bunları vatandaşımız yapmayacağız ve kendi ülkelerine göndereceğiz. Nihai hedefimiz bu. ..." (Cumhuriyet Gazetesi, 2022a).

Mustafa Destici'nin Suriyeliler konusunda net bir tavrı olmadığı görülmektedir. Sorunu kimi zaman beka sorunu olarak tanımlamakta kimi zamansa İslami jargonla insani boyutta tutmaya çalışmaktadır. Bu konuşmasında Ukraynalılarla Suriye ve Afganistan'dan gelen sığınmacıları bir tutmaktadır. Üstelik mülteciler olarak anmaktadır. Bilindiği gibi Türkiye, Avrupa dışından gelen sığınmacılara mülteci statüsü tanımamaktadır. Suriye'de iç savaş varken, Ukrayna başka bir ülkeyle savaş halindedir. İslam ülkeleri vurgusu konuyu güvenlik dışılaştırmak istediğine işaret etmektedir. Konuşma, Suriyeliler üzerine siyasi atışmaların olduğu bir zaman diliminde yapılmaktadır. Güvenikleştirilmeye çalışılan Suriyeli sığınmacı sorununun yakında çözüleceği mesajını hedef kitleye iletmek çabasıdadır. Devam eden günlerde, Suriye'nin kuzeyinde inşa edilen konutların açılışı yapılmış, Suriyelileri istilacı şeklinde tanımlayan film tartışma konusu olmuştur. 12 Mayıs 2022 günü Eskişehir'de gazetecilerin “Türkiye'de son dönemde göç konuşuluyor. Bu konudaki düşünceleriniz nelerdir?” sorusuna Mustafa Destici şu cevabı vermiştir.

“... (İç savaşlar neticesinde) Suriye ağırlıklı ülkemizde büyük bir sığınmacı nüfusu oluştu. İşte İçişleri Bakanlığımızın yaptığı açıklamalarda net bir şekilde, işte Türkiye'de 3 milyon 700 bin Suriyeli sığınmacı olduğu ... açıklandı. ... sanki Türkiye'de 8-10 milyon sığınmacı varmış gibi göstererek siyasi popülizm yapıyorlar. ... (İleride) Türkiye nüfusunun 35 milyonunun sığınmacılardan oluşacağı, demografik yapının bozulacağı, Türkiye'nin yaşanamaz bir hale geleceği gibi gerçek dışı, akıl dışı iddialarda bulunuyorlar. Bunun üzerinden halkın duygularını istismar ederek ve halkı da galeyana getirerek bir siyasi rant elde etme peşindeler ya da iktidarı, hükümeti yıpratma peşindeler. ... Bu devlet, millet meselesidir. Milli bir meseledir. ... Burada tehlikeli olan, en önemli tehlikelerden bir tanesi. Buradan karşıt gruplar oluşturarak Türkiye'de kaos oluşturmak, çatışma alanı meydana getirmek... Bugün de sığınmacılar üzerinden böyle bir çatışma alanı oluşturulmaya çalışılmaktadır. Türkiye'de bazı siyasi partiler, bazı siyasi parti genel başkanları, siyasetçiler ve toplum mühendisleri de buna çanak tutmaktadır ya da bunun üzerinden bir siyasi rant elde etme peşindedir. Bu tehlikeli bir oyundur. Bu milleti ve ülkeyi ateşe atmaktır. ...” (Independent Türkçe, 2022b).

Suriyeli sığınmacıların güvenlikleştirildiğini söylediği konuşmasında Mustafa Destici, güvenlikleştirirken ortaya konan sayıların ve tehdidin abartıldığını dolayısıyla konunun güvenlik dışılaştırılması gerektiğini belirtmektedir. Asıl güvenlik tehdidinin, Suriyelilere karşı inşa edilen öteki kimliğinin ve tehdit algısının olduğunun altını çizmektedir. Suriyelileri güvenlikleştiren dilin, askeri, siyasi ve toplumsal sektörde güvenlik sorunu yarattığını ifade etmektedir. Bu tehlikeyi milli mesele olarak tanımlamaktadır. Mustafa Destici'ye göre ateşe atılan ve aslında korunması gereken referans nesnesi millet ve ülkesidir. İşlevsel aktörler ise Suriyelileri güvenlikleştirerek siyasi araç haline getiren diğer siyasetçilerdir. Yaptıkları ötekileştirme ile güvenlik sorunu yaratan dolayısıyla tehdit oluşturan siyasetçiler aynı zamanda yaptıklarının ortaya konması suretiyle işlevsel aktör olmaktadır. Mustafa Destici öncekilerden farklı olan bu konuşmasında Suriyeli sığınmacıları güvenlik dışılaştırmakta, Suriyeli sığınmacıları güvenlik sorunu olarak inşa eden diğer siyasetçileri güvenlikleştirmektedir.

3.2.10. Demokrasi ve Atılım Partisi'nin Söylemi

Demokrasi ve Atılım Partisi (Deva Partisi) Ali Babacan liderliğinde 2020'de kurulmuştur. Deva Partisi kuruluş tarihi yakın partilerden olduğundan, parti hakkında akademik kaynak bulmak zordur. Babacan, kuruluşundan itibaren Ak Parti çatısı altında siyaset yapmış, 2002'deki ilk Ak Parti hükümetinden itibaren de 2015'e kadar aralıksız kabinede yer almıştır. Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı ve Başbakan Yardımcılığı görevlerinde bulunmuştur. 2020 yılında, liberal muhafazakâr olarak konumlandırılan Deva Partisi'ni kurmuştur. Deva Partisi, ilk olarak 2018 genel seçimleri için kurulan Millet İttifakı'na 2022 yılında dahil olmuştur (Cumhuriyet Gazetesi, 2022c). Doğal olarak, Millet İttifakınca deklare edilen Ortak Politikalar Mutabakat Metni'nin (Cumhuriyet Halk Partisi, 2023) altında imzası bulunmaktadır. Bu yüzden, Metnin bağladığı diğer partilerde bahsedilen, Metin içerisindeki göç ve sığınmacılara dair politika vaatleri aynı zamanda Deva Partisi'nin

vaatleri sayılabilmektedir. Diğer taraftan Deva Partisi parti programında göç politikalarına geniş yer verildiği görülmektedir (Demokrasi ve Atılım Partisi, t.y.). Programda, dönmek isteyen Suriyelilere destek olunacağı, dönmeyenlere uyum politikaları uygulanacağı yazmaktadır. Ali Babacan Batı yanlısı bir siyasetçi olarak tanınmaktadır. Suriyeli sığınmacılar hakkındaki konuşmalarında, AB'nin konuya dair politikalarının izlerini görmek mümkündür. Sınır güvenliği ve terör bağlamında değerlendirdiği demeçleri beraberinde, Babacan'dan uyum ve entegrasyon kavramları duyulmaktadır. Doğal olarak yeniden tanımlayıcı yöntemle Suriyeliler sorununu güvenlik dışılaştırdığı söylenebilmektedir. Ancak hem toplumsal tepkinin artışı hem de parçası olduğu Millet İttifakı ortaklarının genel tutumu sonucu kimi zaman, Suriyeli sığınmacıları güvenlikleştirdiği de olmaktadır.

Deva Partisi'nin parti programı 11 Mart 2020 günü açıklanmıştır. Ali Babacan, partinin kuruluş sürecini anlatmış, benimsedikleri ilkeleri ve vaatlerini sıralamıştır. Uzun konuşmasının bir kısmını da Suriye İç Savaşı ve Suriyeli sığınmacılara ayırmıştır.

“... Ülkemiz dışında yaşanan ve uluslararası düzensiz göçe sebep olabilecek olayları hassasiyetle takip edeceğiz. Stratejik bir yaklaşımla koruyucu ve önleyici tedbirler alacak, ülkelere dönmek isteyen sığınmacı ve göçmenler için güvenli ve gönüllü dönüş koşulları oluşturacağız. Yeni göç dalgaları ve terör potansiyeli oluşturma riskini önlemek amacıyla, sınır güvenliğini arttıracak ve izinsiz girişlerin önüne geçeceğiz. Kaçak girişler konusunda ilgili mevzuata ve uluslararası yükümlülüklerimize uygun bir şekilde geri gönderme politikalarının aktif uygulanmasını sağlayacağız. Uluslararası toplum ile iş birliği halinde Suriye’li sığınmacıların can ve mal güvenceleri sağlandıktan sonra, ülkelere dönebilmeleri konusunda stratejiler belirleyecek, destekleyici çalışmalar yapacak ve çözümler üreteceğiz. ...” (T24, 2020b).

Ali Babacan meseleyi ‘düzensiz göç’ olarak tanımlamakla baştan, sınır güvenliği üzerinden askeri ve siyasi güvenlik alanına dahil etmektedir. Düzensiz

göçün terör riski oluşturduğunun altını çizmektedir. Düzensiz göç ve kaçak girişi tehdit olarak alıp, sınır güvenliği ve terör potansiyeli üzerinden güvenlikleştirmektedir. Konuşmasında güvenliğini sağlamak istediği referans nesnesi devlettir. İzinsiz girişlerin önüne geçeceğini söyleyerek, o güne değin bunu başaramayan, güvenlik açığı yaratan hükümeti de devlete tehdit olarak sunmaktadır. Hedef kitlesi olan seçmenlere, o hükümetin yarattığı güvenlik açığını kapatacak ve devletin güvenliğini sağlayacak grup olarak kendilerini işaret etmektedir.

Kaçak giriş yapan düzensiz göçmenlerin terör potansiyelini hatırlatarak, kitleler halinde göçen Suriyeli sığınmacıların içlerinde bulunabilecek teröristlerin yarattığı tehdide değinmektedir. Daha önce bahsedildiği üzere terör tüm güvenlik sektörlerini ve tüm düzeyde referans nesnelerini ilgilendiren bir olgudur. Suriyeli sığınmacıların tamamını zan altına almamakta, hatta ülkelerindeki can ve mal güvenliklerinin sağlanmasından söz etmektedir. Ancak yine de Suriyelileri farklılaştırmakta, Suriyeli sığınmacı sorununun çözümünü geri dönüşlerinde aramaktadır.

Bununla beraber, Babacan'ın geri dönüşü imkânsız gören söylemleri de olmuştur. Babacan 17 Mart 2022 günü partisinin Ankara'da düzenlediği etkinlikte gençlerle buluşmuştur. Suriyelilerin geri gönderilmesi tartışmalarına değinerek şunları söylemiştir.

“... Vatandaşlarımız arasında göçmen karşıtlığı büyüyor. Bir parti çıkıp sadece ve sadece dese ki; 'Ben geleceğim ve ilk gün yapacağım iş Suriyeleri (Suriyelileri) defetmek, hepsini evlerine göndermek, otobüslere doldurup sınır ötesine bırakmak' dese baya oy olabilir. Peki yapabilir mi? Yapamaz. Uluslararası hukuk buna izin vermez. ... (Yapacağını iddia eden partilere) o zaman boşa konuşmayın, kimseyi de kandırmayın. Burada yapılacak en önemli konu uyum, entegrasyon. ...” (Onedio, 2022).

Suriyelileri geri gönderme tartışmalarının yoğunlaştığı günlerde Ali Babacan çıkıp, bunun uluslararası hukuk uyarınca mümkün olmadığını dile getirmektedir. Sorunu güvenlikleştirenler, güvenlik sorunu haline getirdikten sonra alınacak olağanüstü tedbir olarak Suriyelilerin gönüllü ya da zorla geri gönderilmesinden bahsetmektedir. Ali Babacan hedef kitlesine güvenlikleştirmenin ve geri göndermenin çözüm olamayacağını anlatmaktadır. Önerdiği çözüm ise uyum ve entegrasyondur. Bilindiği gibi bu kavramlar AB ile özdeşleşmiş kavramlardır. Pratikte ne denli uygulanabildiği tartışmalı olmakla beraber göçmenlerin yerleşik halkın kimliğine bürünmesi anlamına gelmektedir. Siyasal alana dahil bu çözümle yeniden tanımlama stratejisi uygulayarak, Ali Babacan Suriyeli sığınmacı sorununu güvenlik dışılaştırmaktadır. Daha öncesinde, 2021 Ağustos'unda Ankara Altındağ'da yaşanan olaylar üzerine de Ali Babacan benzer sözler sarf etmiştir. Ancak o konuşmada geri dönüşü mümkün gördüğü ayırt edilmektedir.

“... Meseleye asla ve asla ırkçılık, yabancı düşmanlığı çerçevesinde bakamayız. Kendi vatandaşlarımızın çıkarları açısından da bakmalıyız. Ülkelerine geri dönecekleri bir zemini hazırlamak tabii ki hükûmetin asli görevi olmalı. ... Bu insanların ülkemizde yaşadığı dönemde de onları mümkün olduğunca topluma uyumuyla ilgili özel programlar lazım. Entegrasyon çok önemli. ...” (Evrensel Gazetesi, 2021).

Ötekileştirmeye ve düşmanlaştırmaya dikkat çeken Ali Babacan yine çözüm için bir başka kimlik inşasına, ötekinin berikiyle aynılaşacağı entegrasyona bel bağlamaktadır. Geri dönüşün imkansızlığına değinmediği görünmektedir. 2021 yılındaki Ali Babacan'ın sorunu güvenlikleştirmedigine, siyasal alanda tutmaya gayret ettiğine şahit olunmaktadır.

2022 Mayıs ayındaki istila tartışmaları sonrası Ali Babacan'ın söylemlerinde de farklılaşma göze çarpmaktadır. 17 Ağustos 2022 günü Deva Partisi Genel Başkanı Ali Babacan, partisinin sığınmacılar ve düzensiz göçmenlerle ilgili eylem planını

açıklamış, önceki söylemlere göre sertliği aşikâr olan konuşmada şu kısımlar ön plana çıkmıştır.

“... Nefret söylemlerine pabuç bırakmayacağız. Kirli dil sahiplerinin, toplumu göçmenlere karşı kışkırtmasına karşı çıkacağız. ... Türkiye, yol geçen hanına döndü. Ne yazık ki son dönemlerde bu zafiyet nedeniyle düzensiz göç akışının yoğunlaştığını görüyoruz. ... yeter ki niyet sağlam olsun. Yeter ki insan kaçakçılığıyla mücadelede sağlam bir duruş ortaya konulsun. Düzensiz göçmenleri kendi ülkelerine veya Türkiye’ye giriş yaptıkları sınır komşumuza sınır dışı edeceğiz. ... Türkiye’yi düzensiz göçmenlerin ‘hedef veya transit ülkesi’ olmaktan çıkaracağız. ... Suriye’de güvenliğin sağlanmasıyla birlikte, Suriyelilerin geçici koruma statülerine son vereceğiz. ... güvenli ve onurlu bir dönüşü sağlayacağız. ... Seçmen veri tabanında ciddi sayıda Suriyelinin seçmen olduklarını görüyoruz. Mevzuata aykırı olduğu halde bu vatandaşlığı kim veriyor? Tek imzayla cumhurbaşkanı veriyor. ... Tüm yabancılar için istisnai vatandaşlık koşullarını değiştireceğiz ve daraltacağız. ... 200 bin kişiyi vatandaş yapmak istisnai mi? ... Yabancıların izinsiz, ruhsatsız, kayıt dışı ve vergisiz çalışmalarının, çalıştırılmalarının ve iş yeri açmalarının önüne geçeceğiz. ...” (Demokrasi ve Atılım Partisi, 2022).

Tutum ve politikalarındaki sertleşme bu eylem planında açıkça seçilmektedir. Ali Babacan, Suriyeli sığınmacıları hukuksuzca aldıkları vatandaşlık üzerinden ve kayıt dışı istihdam üzerinden güvenlikleştirmektedir. Vatandaşlık konusunun güvenlik tehdidi olarak sunulması daha önceki siyasi partilerde de anlatıldığı gibi, toplumsal güvenlikle ve siyasal güvenlikle ilgili bir konudur. Bu yaklaşıma göre, Suriyeliler, vatandaşlık verilmek suretiyle hem toplumun kimliğini hem de devletin kimliğini ve rejimi tehdit etmektedir. Bu bakımdan referans nesnesi devletin varlığı ve milletin kendisidir. İstisnai vatandaşlığın istisna olmaktan çıkacak kadar çok insana verilmesi, art niyet olduğuna hedef kitleyi inandıracak, güvenlikleştirmeyi kolaylaştırıcı koşuldur. Kayıt dışı istihdam ise, ekonomik sektörde olup Türk vatandaşlarını iş bulma ve iyi bir gelire sahip olma yönünden tehdit etmektedir. Önceki yıllardaki söylemlerinden farklılaşan Ali Babacan, Suriyelileri güvenlikleştirmektedir. Güvenlik

alanına taşıdığı soruna çözüm olarak ise, önceden karşısında olduğu geri göndermeyi sunmaktadır.

3.2.11. Saadet Partisi'nin Söylemi

Millî Görüş hareketinin mevcut temsilcisi Saadet Partisi (SP), SP'nin Genel Başkanı ise Temel Karamollaoğlu'dur. Millî Görüş hareketi ve özelde SP, adil düzen adını verdikleri İslamcı bir düzen hedeflemektedir (Arpacı, 2020: 27). SP'nin siyasi programı, İslami bir perspektiften siyasi reformlar, demokratikleşme, insan hakları, özgürlükler ve toplumsal adalet konularında öneriler içermektedir (Saadet Partisi, 2019a). Parti, ayrıca Türkiye'nin AB üyeliğine karşı çıkmakta (Saadet Partisi, 2019a: 61-62) ve Türkiye'nin İslam dünyasıyla daha yakın ilişkiler geliştirmesini savunmaktadır (Saadet Partisi, 2019a: 51, 58). Dolayısıyla SP, İslami değerleri ve ilkeleri benimseyen bir parti olarak tanımlanmaktadır. Suriyelilere de dini inanç penceresinden bakmaktadır. Parti programında Suriye'de yaşanan emperyalist mücadeleye uzunca değinilmekte, Suriyeli sığınmacılar konusu ise iç güvenlik kısmında entegrasyona dair tek cümleyle kendine yer bulabilmektedir (Saadet Partisi, 2019a: 50). SP, Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçiş sonrası, Millet İttifakı'nı oluşturan partilerden birisi olmuş, muhalefette saf tutmuştur. SP, Suriyeli sığınmacı sorununda, Millet İttifakı'nı oluşturan diğer beş partiden net olarak ayrılmaktadır. Temel Karamollaoğlu söz edimlerinde Suriyelileri güvenlik dışılaştırmaktadır. Bunun için de hedef kitlenin dini ve insani değerlerine hitap etmektedir. İslamcı bir anlayışla, Batı'yı ve ırkçılığı, 'biz'e ve sığınmacılara tehdit olarak sunmaktadır. Temel Karamollaoğlu güvenlik dışılaştırmalarında yerine koyma stratejisi, çözümlemeci strateji ve nesnel stratejiyi kullanmaktadır. Yerine koyma stratejisini uygulayarak düşman olarak kodlanan Suriyeliler yerine ötekileştirdiği Batı'yı koymaktadır. Çözümlemeci strateji kapsamında, Suriyelilerin mağduriyetini ve din kardeşi olma taraflarını öne çıkararak farklı bir Suriyeli kimliği inşa etmektedir. Nesnel stratejide ise, yine dini literatürü kullanarak karşıt söz edimlerinde bulunmaktadır. Temel Karamollaoğlu'nun Türkiye'deki Suriyelilere dönük söylemlerine bakmak üzere öncelikle aşağıdaki metin incelenecektir. Bu metin 20 Haziran 2020'de Dünya

Mülteciler Günü vesilesiyle SP Genel Başkanı Temel Karamollaoğlu adına yayınlanan mesajdır.

“... Suriye, Afganistan, Pakistan, Sudan, Myanmar başta olmak üzere; pek çok ülke ve coğrafyada yaşanan iç çatışmalar dış müdahaleler yoluyla körüklenmekte, zenginliğin, bir avuç insan ve sayılı ülkeler tarafından ele geçirilmesinin sonucu olarak diğer ülkeler yoksul bırakılmaktadır. Mülteci sorununa kalıcı çözümler üretmek yerine; mülteciler, siyasi pazarlıklara konu edilmekte, kayıt dışı ve düşük ücretle çalıştırılmakta, emekleri sömürülmekte ve iş cinayetlerine kurban edilmektedir. Yöneticiler, mülteciler konusunda üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmeyip, bu yükü vatandaşların sırtına yüklemişler ve bunun sonucunda da ne yazık ki; insanların tepkisi ırkçı kışkırtmalarla zaman zaman mültecilere yönelmektedir. Dünya çapında en fazla mülteci ve sığınmacı barındıran ülkelerin başında Türkiye geliyor. Milletimiz gösterdiği kadirşinas ve misafirperver tavırla dünyaya, özellikle her fırsatta insan hakları ve özgürlükten dem vuran Batı’ya bu konuda örnek olmuş ve olmaya devam edecektir. Yaşanan olumsuz hadiseler zaman zaman milletimizi rahatsız etmektedir. Fakat; mülteciler meselesini bize yakışmayan tavırlarla çözmemiz mümkün değildir. ...” (Saadet Partisi, 2020).

Paylaşılan mesajda sayılan ülkelere bakıldığında zaman, Suriye, Afganistan, Pakistan ve Sudan’ın Müslümanların çoğunlukta olduğu ülkeler; Myanmar’ın ise, Müslüman azınlığın sürüldüğü bir ülke olduğu görülmektedir. Seçilen ülkeler ve devamındaki anlatıda bağlama ve farklılaştırma süreçleri izlenebilmektedir. Dış müdahalelerin sahibi ve zenginliği ele geçiren bir avuç ülke diğer ülkeleri yoksul bırakıp emeği sömürmektedir. Bu ülkeler ‘onlar’, yani Batı’dır. SP’nin programına bakıldığında zaman, Türkiye’nin karşı karşıya bulunduğu tehditlerin başına Batı ile entegrasyon için yürütülen politikaları koydukları görülmektedir (Saadet Partisi, 2019b). Temel Karamollaoğlu’na göre insanları ve diğer devletleri yoksullaştıran da insan hakları ve özgürlükleri araçsallaştıran da Batı’dır. Hem Türkiye hem de sığınmacıları beraberce referans nesnesi olarak ele almaktadır. Tehdit ise, Batı ve Batının kuklası yöneticilerdir.

Diğer yandan Karamollaoğlu'nun mülteci kavramını kullandığı göze çarpmaktadır ki bu da siyasal bir tercihtir. Mültecilere yönelen ırkçılığın sorumlusu olarak yöneticileri işaret etmektedir. Parti programlarındaki tanımlama “emperyalist dış güçlerin işbirlikçi yönetimleri”dir. İslam’ı referans alan duruşu gereği, milletimize ırkçılığı hele de Suriyeli dindaşlarına karşı ırkçılığı hiç yakıştırmamaktadır.

SP Genel Başkanı Temel Karamollaoğlu içeriği öncekine benzer başka bir konuşmayı, partisinin eğitim merkezinde, 22 Temmuz 2020’de düzenlediği basın toplantısında yapmıştır. Bahsi geçen tarihlerde hayatını kaybeden bir Suriyeliye değinen Karamollaoğlu şöyle devam etmiştir.

“... Bizde pek gözükmeyen ırkçılık problemi, son dönemlerde ortaya çıkmaya başladı. Bugün ırkçılık problemi bütün dünyanın problemidir. Aslında bu problem Batı'nın geçmişinde zaten vardı. Ancak bizim gündemimizde olmadı. Irkçılık, bir fikir ve ideoloji değil, insanlığın ortak yaşam ve barış kültürünü tehdit eden bir mikroptur. En son örneğini acı şekilde yaşadık. Bir kadına hakaret edenleri uyardığı için 17 yaşındaki Suriyeli Hamza öldürüldü. Bizim milletimiz necip bir millettir. Birilerinin pompaladığı mülteci düşmanlığı olumsuz hadiselerle yol açmaktadır. ...” (Anadolu Ajansı, 2020f).

Burada da yine ‘biz’ Türk milleti, ‘onlar’ ise Batı şeklinde adlandırılmaktadır. Karamollaoğlu ‘necip’ olan bizde olmadığını iddia ettiği ırkçılık mikrobunu ‘onlar’a yüklemektedir. Irkçı bir saldırıyı anlatırken kendinde olanı ötekine bağlayıp söylemleri üzerinden anlam ve kimlik inşa etmektedir. Birincil tehdit olarak gördüğü Batı’yı, Türk milleti için güvenlikleştirmektedir. Türk milletiyle aynı inanca sahip mültecileri ise güvenlik alanının dışına taşıma gayretindedir.

Suriyelilere dönük geri gönderme tartışmalarının arttığı günlerde de aynı gayreti devam ettirmektedir. SP Genel Başkanı Temel Karamollaoğlu, 15 Nisan 2022 günü Habertürk’te kendisine sorulan soruları yanıtlamıştır. Söylediklerinin Suriyelilerle ilgili olan kısımları aşağıdadır.

“... Ben şahsen Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin veya başka ülkelerden gelenlerin, Orta Asya'dan ciddi manada göç var. Çobanlık onların mesleği. Şu anda kimsenin çıkıp da dağ başında sürülerin başında olmayı düşünmüyor. Ama onlar rahatlıkla bunu yerine getiriyor. Suriyelilerden bir kısmı yerleşik hale gelmişler, iş kurmuşlar. İstihdam sağlıyor, ihracat yapıyorlar. Bir kısmı da tamamen gariban, yardıma muhtaç kimseler. Biz elbette Türkiye olarak bunların kendi memleketlerine dönmelerini arzu ederiz. Onlar da arzu ederler. Ama kendi memleketlerinde o ortam oluşturulmadan zorla 'hadi bakalım kendi memleketlerinize' dersek, doğru bulmam. Malesef Suriye'yi karıştıran ilk adımları AK Parti hükümeti attı. Suriye kan gölüne döndü. 30 milyon Suriyelinin yarısı yer değiştirdi. Elbette bu problemlerin çözülmesi icap eder. ... İktidarın hakim olduğu bölgede buraya göç eden Suriyeli varsa aynı yere dönmesini beklemek büyük risk barındırır. İhtiyatlı hareket etmenin faydası vardır diye düşünüyorum. ...” (Habertürk, 2022).

Temel Karamollaoğlu, Suriyelilerin ve hatta isimlerini anmadan çobanlıkla tarif ettiği Afganların tehdit olarak algılanmasını önlemeye çalışmaktadır. Sığınmacıların katkılarını ön plana çıkarmaktadır. Sığınmacıların bir kısmının, Türk vatandaşlarının yapmadığı işleri üstlendiğini vurgulamakta, ekonomiye tehdit değil katkı olduklarını anlatmaktadır. Bir kısmını ise yardıma muhtaç resmederek, hedef kitle olan toplumun vicdanına seslenmektedir. Konuşmasıyla, Suriyeli sığınmacıların güvenlik dışılaştırılmasına katkı yapmak istediği açıktır. Geri dönüşleri içinse son derece temkinli bir dil kullanmaktadır. Zira içerisinde bulunduğu Millet İttifakı'nı oluşturan diğer partilerin Suriyelilere dair öncelikli vaadi geri dönüşleridir. Kendi partisi ise bu konuda dindaşlığa dayanan bir dayanışmayı savunmaktadır. Cumhurbaşkanı Erdoğan Suriye'nin kuzeyinde konut açılışı yaptıktan ve Suriyelileri istilacı şeklinde adlandıran film yayınlandıktan sonraki tartışmalarda da benzer bir dengeyi tutturma gayretindedir, Karamollaoğlu. SP Genel Başkanı Temel Karamollaoğlu, 11 Mayıs 2022 günü haftalık basın toplantısını düzenlemiş ve gündemdeki sığınmacı mevzusuna da değinmiştir.

“... Sığınmacıları keskin ifadelerle ele almak doğru değil, bu bir süreçtir. ‘Hemen bütün sığınmacıları kapı dışarı edelim, ne halleri varsa görsünler’ kimse diyemez. Ama biz bütün sığınmacıların da Türkiye’de sonsuza kadar kalmasını doğru bulmayız. Onlar da ülkelerine dönebilmeli. ... Şimdi biz Suriye’de güvenli bölgeler oluşturmaya başlarsak Türkiye’de bu sığınmacı problemi asgariye iner. Tamamını kapı dışarı etmek veya tamamını Türkiye’de tutmak gibi bir politikanın doğru olmadığı kanaatindeyim. ...” (Gazete Duvar, 2022b).

Temel Karamollaoğlu, bir tarafta ittifak ortakları diğer tarafta parti tabanı, Suriyeliler konusunda ince bir çizgi üzerinde yürümektedir. Türkiye’nin Suriye’nin kuzeyinde inşa ettiği evlerin dönüşleri hızlandıracağı noktasında iktidarın söylemine yaklaşmaktadır. Burada stabilizasyon stratejisiyle güvenlikleştirmeyi yönetmeye tansiyonu kontrol altında tutmaya çabalamaktadır. Diğer yandan hem kalmalarını hem de gitmelerini dillendirerek net bir tarafta durmaktan çekinmektedir. İnanç temelli bir siyasi hareket olan Millî Görüş hareketi için Suriyeli sığınmacılar aynı inanç sistemini paylaştıkları insanlardır. Dolayısıyla güvenlik tehdidi olarak sunulmalarına ortak olmak istememektedirler. Ancak Temel Karamollaoğlu tartışmaların yoğunlaştığı bir dönemde, mazlum ve mağdur Suriyeliler söylemiyle tepkileri üzerine çekmek de istememektedir. Dolayısıyla, SP Genel Başkanı Temel Karamollaoğlu’nun, konjonktüre göre söylemini şekillendirdiği, fakat her halükârda Suriyeli sığınmacıları güvenlikleştirmedeğini söylemek mümkündür.

3.2.12. Yenilik Partisi’nin Söylemi

Yenilik Partisi (YP) 2020’de Öztürk Yılmaz tarafından kurulmuştur. Akademik kaynaklarda parti hakkında sınırlı bilgi mevcuttur. Henüz yeni bir parti olması nedeniyle, uzmanlar tarafından kapsamlı bir analiz yapılmamıştır. Parti programında Atatürk, Cumhuriyet’in kurucu ilkeleri ve ulus devlet ilkeleri vurgulanmaktadır. Programda Atatürk’ten “Yüce Atatürk’ün günümüze ve geleceğimize ışık tutan vazgeçilmezimiz ...” şeklinde bahsedilmektedir (Yenilik

Partisi, t.y.). Bununla beraber, partinin kuruluşunda Öztürk Yılmaz'ın sarf ettiği "... Türk milliyetçiliği yaklaşımıyla ulusal değerlere dayalı siyaset yapacakları ..." vaadi de (VOA Türkçe, 2019) göz önünde tutulduğunda, YP'yi 'ulusalcı' bir parti olarak addetmek mümkün görünmektedir. Öztürk Yılmaz, terör örgütü IŞİD'in rehin almasıyla tanınmıştır. 2014'te Musul'da Türkiye'nin başkonsolosu olarak görev yaptığı sırada IŞİD'in baskısıyla rehin alınmış, aylar sonra kurtulmuştur (Habertürk, 2015). Sonrasında CHP'den milletvekili seçilmiş, partinin genel başkan yardımcılığını yapmıştır. CHP'den ihraç edildikten sonra YP'yi kurmuştur (VOA Türkçe, 2019). Parti programında düzensiz göçmenlerin geri gönderileceği yazmaktadır (Yenilik Partisi, t.y.). Parti politikasına uygun şekilde Yılmaz, Suriyelileri güvenlikleştirmektedir. Öztürk Yılmaz'ın söylemlerinde "geri gönderme"nin ötesinde sözcüklere rastlamak mümkündür. Kişisel tecrübelerinden kaynaklanması muhtemeldir ki, Öztürk Yılmaz'ın Suriyelilere dönük tehdit algısı yüksektir. Aşağıdaki söylemlerinde güvenlik inşasının öğeleri bulunmaktadır. Afgan göçünün gündemde olduğu tarihlerde, YP Genel Başkanı Öztürk Yılmaz, Iğdır'da, Türkiye'nin en büyük sorunu olarak nitelediği sığınmacılar hakkında konuşmuştur.

"... Ben Suriye ve Afganlıların Türkiye'ye en büyük tehdit olduğunu düşünüyorum. ... Bunun için bu dönem karanlık bir dönemdir. Göçmenlere Türkiye'nin teslim edildiği bir dönemdir. ... Bütün göçmenleri memleketlerine göndereceğiz. ... Nokta bunun pazarlığı yok. ...Yok bilmem insan haklarıymış filan. Avrupalılar insan hakları diyorsa alsınlar kendileri beslesinler. ... Hepsini alın siz getirip bunların hepsini bize kakalamışsınız. ..." (Türkiye Siyaseti, 2021).

Öztürk Yılmaz tehdidi doğrudan dillendirmektedir. Ona göre Suriyeli ve Afganistanlı göçmenler Türkiye için tehdittir. Referans nesnesi genel bir Türkiye tarifi olmakla beraber kastedilenin toplumsal ve siyasi güvenlik üzerinden Türk toplumu ve devleti olduğu anlaşılmaktadır. İşlevsel aktör olarak AB'yi kullanmaktadır. Avrupa'nın göçmenlere sınırlarını kapatmış olması, göçmenleri güvenlikleştirirken

kolaylaştırıcı koşul rolü oynamaktadır. Bu konuşmasında sert bir dille Avrupa'yı itham etmekte, Suriyelileri güvenlikleştirmektedir.

Suriyeliler konusunda sert söylemlerini sürdüren YP Genel Başkanı Öztürk Yılmaz, Kadıköy'de bir gencin Suriyeli grup tarafından dövülmesi üzerine yayınladığı videoda Suriyelileri hedef almış, ateş püskürmüştür.

“... Bunlar Türkiye'yi allak bullak edecekler. Çete halinde hareket edecekler ve içlerinden radikal cihatçı gruplar çıkacak ve başka istihbarat örgütlerinin de taşeronluğunu yapacaklar veya yaptıracaklar. ... bunlara ev tahsis edilmemesi, edenler hakkında suç duyurusunda bulunulması, işverenler hakkında suç duyurusunda bulunması konusunu gündeme getirmiştım ama maalesef bu konuda bir ilerleme sağlanamadı. ... Bakınız bu olaylar Türkiye'nin en büyük sorunudur. Yenilik Partisi olarak bunların hepsini Türkiye'den kovacağız. Bakın göndereceğiz demiyorum, kovacağız. ... Türkiye işgal altındadır. ... Çocuklarımız okula giderken taciz oluyor. Aileler sahilde taciz oluyor. Hiç Suriyeli istemiyoruz. Biz istemek zorunda değiliz kardeşim. ...” (Bursadabugün, 2022).

Ağır ifadeler kullanan Öztürk Yılmaz, Türkiye'ye yönelen en büyük tehdidin Suriyeli sığınmacılar olduğunu söylemektedir. İşgal sözcüğüyle, beka sorununu gösteren bir söz ediminde bulunmaktadır. Konuşması askeri, siyasi, toplumsal ve ekonomik güvenlik sektörlerine dönük bir tehdidi işaret etmektedir. Referans nesnesine, ülkesi ve milletiyle Türkiye'ye sığınmacıların her yönden sorun teşkil ettiğini, sosyal medyada bilinen kimi örnekleriyle anlatmaktadır. Taciz meselesi, güvenlikleştirmeyi kolaylaştırıcı unsur olmaktadır. Ev verenleri, Suriyelilere ev vererek kiralari yükseltmek ve dolayısıyla Türkleri ekonomik zora sokmakla; işverenleri Suriyelilere iş vererek maaşları düşürmek ve dolayısıyla Türkleri ekonomik zora sokmakla itham etmektedir. Bu ithamların geleneksel ve sosyal medya üzerinden yayılan örnekleri güvenlikleştirmenin toplum nezdinde satın alınmasını kolaylaştırmaktadır. Öztürk Yılmaz, Suriyeli sığınmacı sorununu Türkiye'nin en büyük sorunu olarak görmekte ve güvenlikleştirmektedir.

3.2.13. Zafer Partisi'nin Söylemi

Zafer Partisi 2021'de Prof. Dr. Ümit Özdağ tarafından kurulmuştur. Özdağ, öncesinde MHP ve İyi Parti'de üst düzey görevler almış bir siyasetçidir. Zafer Partisi hakkında akademik kaynaklara dayanan bilgi sınırlıdır. Ancak parti programı ve parti lideri Ümit Özdağ'ın siyasi görüşleri hakkında bilgiler mevcuttur. Parti programında, Türkiye'nin milli bir devlet olması, milli bir ekonomiye sahip olması, milli ve manevi değerlere saygı duyulması, ülkenin askeri, siyasi ve ekonomik bağımsızlığının korunması gibi konular yer almaktadır (Zafer Partisi, 2021). Kamuoyunda Suriyelilere dönük söylemleriyle ön plana çıkmaktadır. Partinin Suriyelilere dönük söylemleri, gündem oluşturarak toplum ve siyaset nezdinde etkili olmaktadır. Zafer Partisi, partinin Suriyelileri ülkelerine göndereceğine atıfla, gerek medya gerek kendileri tarafından Zafer Turizm şeklinde adlandırılmaktadır (Twitter, 2023). Parti'nin kuruluş manifestosunda ve parti programında Suriyelilere geniş yer ayrılmıştır. Parti programında, Suriyelilerin ülkelerine gidişini sağlayıp Türkiye'ye yeni sığınmacı girişini önleyecek 'Anadolu Kalesi' projesinden bahsedilmektedir (Zafer Partisi, 2021). Özdağ, Suriyeli sığınmacıların Türkiye'yi iç savaşa sürüklemek üzere stratejik bir göç planı doğrultusunda Türkiye'ye göç ettirildiklerini iddia etmektedir (Özdağ, 2020). Suriyeli sığınmacıları askeri, siyasi, ekonomik, toplumsal ve çevresel tüm sektörlerde tehdit oluşturan beka sorunu olarak görmektedir. Söz edimlerinin tamamında Suriyelileri güvenlikleştirmektedir. Bahsi geçen stratejik göç planı ile Türkiye'nin devlet kimliğini hedef alan ontolojik bir güvensizliğe işaret etmektedir. Güvenlikleştirmelerinde devlet, toplum ve birey; tüm düzeylerde referans nesnesi bulunmaktadır. Mayıs 2022'de gündemi meşgul eden 'Sessiz İstila' adlı kısa filmi yaptırarak, güvenlik inşasında işlevsel aktör olarak kullanmıştır.

Sonradan İyi Parti'den ayrılıp Zafer Partisi'ni kuracak olan ve Suriyeli sığınmacılar konusundaki açıklamalarıyla öne çıkan Prof. Dr. Ümit Özdağ, 23 Şubat 2020'de, İyi Parti Kahramanmaraş İl Teşkilatı tarafından düzenlenen 'Türkiye'nin ve Bölgemizin Gerçek Beka Sorunu Suriyeliler' başlıklı konferansta konuşmuştur. MHP

Genel Başkanı Devlet Bahçeli'ye benzer şekilde göçmen sorununun kasten planlanmış bir göç mühendisliği olduğunu öne sürmektedir.

“... Suriyeliler, bombalandıkları için Türkiye'ye gelmiyorlar, Türkiye'ye gelmeleri için bombalanıyorlar. 5.3 milyon Suriyelinin dışında Afganistan, Irak, İran başta olmak üzere 1 milyon 400 bin de başka ülkelerden sığınmacı var. Yani 6.7 milyon sığınmacı var. Ortadoğu'nun ve Batı Asya'nın kavimleri, Türk milli kimliğini tehdit altında bırakırcasına akın akın Anadolu'ya geliyorlar. Bu bir stratejik göç mühendisliğidir. Ne demek stratejik göç mühendisliği? Stratejik göç mühendisliği tabiri, devletler ya da devlet dışı aktörler tarafından belli bir bölgede yaşayan nüfusun güçlendirilmesi, zayıflatılması ya da muhtevasının değiştirilmesini sağlayan yollarla askeri ve siyasi amaçlar dahilinde kasti bir şekilde yaratılmış iç ve dış göçlerdir. Mühendislik eseri göçleri yaratan araçlar, tehditten askeri güç kullanımına kazanç vadinden finansal değişikliklere, hatta normalde kapalı olan sınırların açılıp, basitçe geçişin kolaylaştırılmasına uzanan geniş bir skalayı kapsıyor. Bu 3.8- 4 milyon Suriyeli Türkiye'de kalırsa, bunlara vatandaşlık verilirse ne olur? Bir Suriyeli kadın, Cumhurbaşkanlığının finanse ettiği Hacettepe Üniversitesi'nde gerçekleştirdiği araştırmanın sonuçları birkaç ay önce çıktı. Bir Suriyeli kadın, ortalama 5.3 çocuk doğuruyor. Eğer ilkökul ve altıysa eğitim seviyesi 5.8'e çıkıyor, üniversite ise 4.1'e düşüyor. Türk kadınlarında bu oran 2 yani Suriyelinin nüfus artış hızı yüzde 100'den daha fazla. Çok değil 20 sene sonra sadece kayıtlı olanlara vatandaşlık verilirse 11.5 milyon Suriyeli olacak. Eğer 5.3 milyona verilirse o zaman 15.3 milyon Suriyeli olacak. İçinde 15.3 milyon Suriyelinin olduğu Türkiye birliğini sağlayabilir mi?” (Sputnik Türkiye, 2020).

Devlet Bahçeli'nin üstü kapalı, yüzeysel ya da kısaca dile getirdiği nüfus oyunlarının ve ilgili güvenlik sorunlarının Ümit Özdağ tarafından tüm çıplaklığıyla ortaya konduğu görülmektedir. Planlanan bir sorun olduğundan bahisle beraber tehdit olarak Suriyeli sığınmacıları işaret etmektedir. Tehdit altında olanın, güvenliğinin sağlanması gerekenin Türk milli kimliği olduğunu belirtmektedir. Toplumsal güvenlik, yani kimlik güvenliğini ilgilendiren tehdide dayanak ve işlevsel aktör olarak

bilimsel araştırmaları dahil etmektedir. Cumhurbaşkanlığının finanse ettiği bir araştırma olduğunu özellikle vurgulamaktadır. Zira Cumhurbaşkanlığının sığınmacılar konusundaki pozisyonu dini değerler üzerinden şekillenmekte ve Cumhurbaşkanı tarafından konuyu güvenlik dışılaştırmak üzerine bir siyasa sũrdũrũlmektedir. Suriyeliler sorununu gũrmezden gelmeye alışan ‘‘Cumhurbaşkanlığının bile’’ nũfusa dair araştırmalarında soruna yol açacak sayıları gũstermekten kaçamadığını ima etmektedir. Suriyeli sığınmacıların nũfus artış oranlarının Tũrkiye’nin demografik yapısında değişikliklere yol açacağını, 15 milyon Suriyeli barındıran Tũrkiye’nin birliğini sağlayamayacağını sũylemektedir. Bu sũylemiyle Suriyelilerin Tũrkiye için varoluşsal bir tehdit olduğunu, beka sorunun sebep olacaklarını anlatarak; Suriyeliler konusunu olađanũstũ önlemler alınabilecek bir güvenlik sorunu şeklinde inşa etmekte, gũvenlikleřtirmektedir.

2022’ye gelindiğinde, Zafer Partisi Genel Başkanı Őmit Özdağ, Bolu’da nefret sũylemi sonucu yaşandığı iddia edilen bir saldırıdan dolayı Yeni şafak gazetesi tarafından hedef gũsterilmiřtir. Őmit Özdağ bunun üzerine Suriyelileri güvenlik sorunu olarak tanımlayan şu sũzleri sarf etmiştir.

‘‘Erdoğan/Soylu’nun Tũrk dũřmanı politikalarından cesaret alan Suriler Tũrk gençlerini Ankara, Gaziantep, izmir, İstanbul, Mersin’de ldũrũrken neden sustun? Suriler ldũrũnce normal Tũrkler kendilerini savununca ırkçı nefret mi? Bunun bũyle olacağı belliydi. Herkes vatanına dũnsũn.

İrkçılık milli güvenlik sorunu değil AK Parti’nin Sığınmacılar politikası milli güvenlik tehdididir. Tũrk Milleti bu tehdide karşı kendisini savunacaktır.’’ (Twitter, 2022).

Őmit Özdağ, Yeni şafak gazetesine cevap veriyor olsa da sũzlerinin hedef kitlesi devlet ve millettir. Suriyelileri Tũrk milleti ve devletine varoluşsal tehdit olarak gũrdũđũ bilinen Őmit Özdağ bu konuşmasında, Suriyelilere dũnũk politikayı güvenlik sorunu olarak sunmaktadır. Ona gũre, Ak Parti’nin Tũrk dũřmanı sığınmacı politikası,

Türk kimliğine ve Türk devletinin öz benliğine yönelmiş bir milli güvenlik tehdididir. Türkler ve Suriyelileri iki düşman grup olarak inşa etmektedir. Türklerin, Suriyelilere dönük şiddet eylemlerini ise meşru müdafaa olarak nitelemektedir. Daha önce Suriyelilerce ifa edilen şiddet eylemlerini örneklendirerek güvenlik sorunu olarak inşa ettiği söz edimine kolaylaştırıcı koşul yaratmaktadır.

Siyasi söylemlerini Suriyelilerin güvenlikleştirilmesi ve gönderilmesi üzerine kuran Zafer Partisi Genel Başkanı Ümit Özdağ, Suriyeli meselesini, İstiklal Savaşı'na benzetmiş ve şunları söylemiştir.

“... Bu ülke istila ediliyor. Bu istilanın bedeli Türk halkına ödetiliyor, 100 milyar doları aştı. Tarihte ilk kez bir halk ülkesinin istila edilmesini finanse etmekle zorlanıyor ve bu arada bunlara vatandaşlık veriliyor. 1 milyon 750 bin kişiye vatandaşlık verilmiş, Suriyeli artı diğer uluslar. Bu, neredeyse seçim sonuçlarını etkileyecek yüzde 3'lük bir oran. Bacaklarınıza 10'ar kilo demir bağlasam yüzebilir misiniz? Türkiye de bacaklarına 10'ar kilo demir bağlanmış bir yüzücüye benziyor, sürekli aşağıya çekiliyor. Kendisini ancak su üstünde tutuyor. Eğer bu böyle devam ederse Türkiye, Irak'ta ve Suriye'de yaşanan iç savaşın aynısını, daha tahrip edicisini yaşayacak. Çünkü Suriyelilerin, Afganların vesairelerin Türkiye'ye itilmesinin bir stratejik göç mühendisliği olduğunu ve amacın Büyük Kürdistan için Türkiye iç savaşı olduğunu biliyoruz. Karşı karşıya olduğumuz durum, bir insan hakları meselesi olmanın ötesinde bir İstiklal Savaşı'dır. ...” (Independent Türkçe, 2022c).

Ümit Özdağ Suriyeli sığınmacıların yarattığı tehdidi, Türkiye'nin varoluş ve kurtuluş mücadelesi verdiği İstiklal Savaşı'na benzeterek, bu meseleyi güvenlik meseleleri arasında en üste gelecek şekilde inşa etmektedir. Hükümetin verdiği sayıların çok üzerinde sayılarla söylem kurmaktadır. Bu denli yüksek sayılar, güvenlikleştirici aktörün kolaylaştırıcı koşullarıdır. Vatandaşlık verilmesi, bilindiği gibi, toplumsal yapı ve kimliğin yanı sıra seçmen sayılarıyla oynamak suretiyle siyasi güvenliğin de tehdit edildiği bir unsur algısına sahiptir. Aynı zamanda, devletin kimliğini de değiştirme tehlikesi barındıran ontolojik güvenliğe işaret etmektedir.

Demografik oyunlar ve “Büyük Kürdistan” söylemi doğrudan Türk devletinin kimliğine dönük en büyük korkuya ve güvensizlik algısına atıf yapmaktadır. Güvenlikleştirme Kuramı bağlamında düşünüldüğünde burada ilk referans nesnesi Türk kimliği olmakta ve toplumsal güvenlik sektörüne yönelik tehditten bahsedilmektedir. İkinci referans nesnesi Türk devleti ve onun varlığı olmakta, tehdit siyasi güvenlik sektörüne yönelmektedir. İç savaş, tıpkı terör gibi, tüm güvenlik sektörlerinde ve tüm düzeydeki referans nesnelerinde alarm zilleri çalmasına ve güvenlik inşasının kolaylaşmasına yol açan bir ifadedir. Devletin, toplumun ve insanın varlığının tehdit altında olduğu o noktadan sonra her türlü olağanüstü tedbir meşru ve makul karşılanmaktadır. Ümit Özdağ da bu ifadelerle söz edimini kurarak, Suriyeli sığınmacı sorununu güvenlikleştirmektedir.

SONUÇ

Bu çalışmada, Uluslararası İlişkilerin temel kavramlarından güvenliğin, siyasal bir kavram olup olmadığını anlamak üzere bazı sorularla yola çıkılmıştır. Bu sorular “Türkiye’de göç olgusu kim ya da kimler tarafından güvenlileştirilmektedir?”, “Türkiye’de göç olgusu kim ya da kimler tarafından güvenlik dışılaştırılmaktadır?” ve “Türkiye’de göç olgusu nasıl güvenlileştirilmektedir?” şeklindedir. Anlaşılabacağı üzere, bu sorular kuram yüklü sorulardır. Doğrudan güvenlikten söz etmek yerine güvenlileştirmeden söz edilmektedir ki bu nokta sosyal inşaya işaret etmektedir. Eleştirel kuramların detaylara bakışları farklı olmakla beraber, güvenlileştirme kavramı, meta kuramsal düzlemde gerçekliğin özneler arası inşa edildiği sosyal ontolojiye dayanmaktadır. Bu çalışmada da sosyal ontolojiyi esas alan; güvenli söz edimi yoluyla özneler arası inşa olarak ele alan Kopenhag Okulu’nun Güvenleştirme Kuramı kullanılmıştır. Güvenleştirme Kuramına göre, konuların güvenlik sorunu haline getirilmesi bir tür siyasettir. Siyasi elitler olağanüstü tedbirlere, olağanüstü yetkilerle erişebilmek için konuları güvenlik alanına taşımaktadırlar. Güvenleştirme Kuramının dayandığı bu mantık, güvenlik kavramının siyasallığını keşfe çıkan bu çalışmaya temel olmuştur.

Güvenleştirme Kuramı performatif eylemler olarak söz edimine; siyasilerin söylemlerine önem vermektedir. Yöntem olarak söylem analizinin seçilme nedeni budur. Çalışmanın giriş bölümünde söylem analizi yöntemi, güvenlileştirme literatüründe kullanılan çeşitleriyle sunulmuştur. Güvenleştirme sıklıkla toplumsal kimlikler üzerinden yapıldığından bu çalışmada, güvenlileştirmenin öğeleriyle beraber, kimliklerin ve ötekileştirmenin inşasına da yer veren bir söylem analizi tercih edilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde güvenlik kavramının ontolojik ve epistemolojik dönüşümüne yer verilmiştir. Geleneksel güvenliğin dört ‘S’si üzerinden dönüşümü okumak mümkündür. Bunlardan biri olan ‘strateji’, Güvenlik Çalışmalarına kaynaklık eden ve askeri güvenliğin konu edildiği stratejik çalışmalardır. Stratejideki dönüşüm,

güvenliğin gündeminin genişlemesine; askeri ve siyasi sektörün yanına toplumsal, ekonomik ve çevresel güvenlik sektörlerinin eklenerek güvenliğin genişlemesine karşılık gelmektedir. Bir diğer ‘S’ ise devlettir. Güvenliği sağlanacak nesne ve güvenliği sağlayacak özne olarak devletin güvenlik çalışmalarındaki yerini göstermektedir. Referans nesnesinin aşağı doğru bireye, yukarı doğru sisteme uzanacak şekilde derinleşmesiyle bu durum da değişmiştir. Üçüncü ‘S’ bilimdir. Güvenlikteki bilimsel dönüşümü iki şekilde anlamak mümkündür. Güvenlik, verili ve kendiliğinden var olan güvenlikten, sosyal olarak inşa edilmiş güvenliğe evrilmiş ontolojik değişim geçirmiştir. Diğer yandan, güvenliği nesnel olarak bilmenin ve doğa bilimlerindeki gibi pozitivist yöntemlerle anlamamanın mümkün olmadığı, öznel ve özneler arası deneyimlerin de dikkate alınması gerektiği yönünde eleştiriler getiren post-pozitivist epistemolojiye doğru bir değişim olmuştur. Dördüncü ‘S’ ise, büyük güçlerin tercihleriyle şekillenen dünyanın statik yapısına vurgu yapan Soğuk Savaş güvenlik anlayışıdır. Hem üzerine bina edildiği Soğuk Savaşın sona ermesi hem de güvenliğin genişleme ve derinleşmesiyle bu anlayış da yıkılmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde bu dönüşüm ve bu dönüşüm sonucu gelişen Güvenlikleştirme Kuramı detaylandırılmıştır.

Güvenlikleştirme Kuramı, güvenliğin dönüşümüne öncülük eden Kopenhag Okulu mensuplarınca geliştirilmiştir. Soğuk Savaşın henüz bittiği ve uluslararası sistemin belirsizlik içinde olduğu bir dönemde gelişmiştir. Bu dönemin ana temaları küreselleşme ve göçtür. Güvenlikleştirme Kuramının uygulama alanı bulduğu ilk konulardan birisi de göç konusudur. İnsan türünün tarihi kadar eski olan göç kavramı, Soğuk Savaşın bittiği döneme kadar güvenlik meselesi olmaktan uzak, toplum biliminin ilgilendiği bir konu olmuştur. Öncesinde güvenlik tehdidi olmayan bir meselenin, belirli tarihlerde güvenlik meselesi olmaya başlaması, güvenliğin öylece orada duran verili bir ‘şey’ olmadığını, sosyal inşa ürünü olduğunu kanıtlamaktadır. Dolayısıyla göç, tıpkı bu çalışma örneğinde olduğu gibi, güvenliğin siyasallığını ve inşa olduğunu açıklamak üzere Güvenlikleştirme Kuramı tarafından ilk çalışmalarının konularına dahil edilmiştir.

Göç olgusu hakkındaki çalışmalara, 2011 yılında başlamış ve 2023 itibariyle halen devam etmekte olan Suriye iç savaşı yüklü miktarda malzeme sunmaktadır.

Suriye iç savaşı sonucu resmi kayıtlara göre 6 milyondan fazla insan yurtiçinde yer değiştirmiş, 6 milyondan fazla insan ülke dışına çıkmak zorunda kalmıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra görülen en büyük kitlesel göç olarak kayıtlara geçmiştir. Suriye dışına çıkan insanların çoğunluğu, resmi kayıtlara göre en az 3.7 milyonu Türkiye'dedir. Ortalama tahminlerle, Suriyeli sığınmacı sayısının Türkiye nüfusunun yüzde 5'ine ulaştığı belirtilmektedir. Hal böyle olunca Suriyeli sığınmacılar toplumsal yaşamın bir parçası haline gelmiş, siyaset de buna karşılıksız kalmamış, Suriyelileri gündemine almıştır. Suriyeli sığınmacıları gündemine alan siyasilerin bir kısmı, konuyu güvenlikleştirmiş, bir kısmı da güvenlik dışılaştırma çabasına girişmiştir.

Kopenhag Okulu kuramcılarına göre, topluma seslenip tehditleri güvenlik meselesi haline getirmeye çalışan aktörler genelde siyasal elitler, devlet gücünü elinde bulunduranlar ve toplumun saygı duyduğu şahsiyetler ve kurumlardır. Devlet aygıtının gücüne hükmeden kişiler topluma seslenirken, referans nesnesi olarak genelde devlet ve egemenliği sonra da ulus ve kimliği sunmaktadır. Devlet gücünü elde etmeye çabalayan muhalefet partileri referans nesnesi olarak devletten çok ulusu kullanmaktadır. Devletin siyasi ve askeri güvenliğine yönelik tehditleri belirlemede devleti yönetenlere öncelik verilse de muhalefette bulunan siyasi partiler, devlete yönelik tehditleri topluma göstermek suretiyle iktidara gelmeyi hedefleyebilmektedir. Bu durumda muhalefet, mevcut iktidarın tehditleri görmezden geldiğini ve devletin güvenliğini tehlikeye soktuğunu, tehdidi bertaraf edebilmek kendilerinin iktidara gelmesi gerektiği argümanını kullanabilmektedir (Buzan vd., 1998: 123-124).

Türkiye'de Suriyeli sığınmacıları güvenlikleştirenlerin başında muhalefet partileri gelmektedir. CHP ve İyi Parti'nin güvenlikleştirme pratiklerine bakıldığında benzer argümanlar göze çarpmaktadır. Her iki parti de Suriyelilerin artan sayısına vurgu yapmakta; sınır güvenliğini, terör tehlikesini ve Türk vatandaşlarının çalışma hayatına etkilerini öne çıkarmakta, konuyu ulusal güvenlik meselesi olarak tanımlamaktadır. Dozu daha düşük olmakla beraber DP ve Deva Partisi de güvenlikleştirme pratiklerinde CHP ve İyi Partiyle benzer noktalara değinmektedir. İktidardaki Cumhur İttifakı'nın parçası olan MHP ve BBP, zaman zaman güvenlik dışılaştırmakla beraber, Suriyeli sığınmacıları güvenlikleştirenler arasındadır. Özellikle BBP lideri Mustafa Destici'nin bazı söylemleri, geleneksel güvenliğin "milli

güvenlik” söylemini inşa eden öğelerin tümünü barındırır, aşıkâr sözlerdir. Destici sıklıkla, herkesin devletin yanında yer almasını istemekte ve meseleyi siyaset üstü ulusal güvenlik sorunu şeklinde adlandırmaktadır. MHP ve BBP, Suriyeli sığınmacıların bir nüfus oyunuyla Türkiye’ye gönderildiğini iddia etmektedir. Faili Batı olan bu oyuna göre, Türkiye’nin demografik yapısı değiştirilecek, toprakları bölünecektir. Aynı oyun söylemi Zafer Partisi, Yenilik Partisi ve Memleket Partisi gibi daha uçtaki partilerce de kullanılmaktadır. Zafer Partisi’nin ana gündemi Suriyeli sığınmacıların gönderilmesidir. Bu anlamda mizah unsuru olmakta ve Zafer Turizm şeklinde tanımlanmakta bir beis görmemektedir. Zafer, Yenilik ve Memleket Partileri, Atatürkçülük ve seküler milliyetçiliği ön plana çıkaran ‘ulusalcı’ partilerdir. Suriyelilere dair en büyük endişeleri de toplumsal kimlik ve devlet kimliğiyle ilgilidir. Onlara göre, artan Suriyeli nüfusu toplumun yapısını ve kimliğini bozacak, bununla ilişkili olarak da Türkiye hem bölünme riski yaşayacak hem de devlet kimliği zaman içerisinde değişecektir. Bu noktada materyal ve ontolojik güvenlik kaygıları bir aradadır. Yenilik Partisi Türkiye’nin işgal altında olduğunu belirtmektedir. Zafer Partisi lideri Ümit Özdağ’a göre ise bu bir sessiz istiladır. Yine Özdağ, MHP ve BBP’nin nüfus oyunu dediği meseleyi stratejik göç mühendisliği olarak kavramsallaştırmakta ve ulusal güvenlik sorunu ilan etmektedir.

Muhalefet partilerinin güvenlikleştirmede kullandığı söz edimlerinde Suriyelilere verilen ya da verilecek ‘vatandaşlık’ konusu öne çıkmaktadır. CHP, İyi Parti, DP, Memleket Partisi, Deva Partisi, Yenilik Partisi ve Zafer Partisi Suriyeli sığınmacıların bir bölümünün, Ak Parti’ye oy kazandırmak üzere Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına alındığını ya da alınacağını iddia etmektedir. İnanç düzleminde Ak Parti seçmeni olduklarına inanılan bu kitlenin, Türkiye’nin seküler toplumsal ve siyasi yapısına tehdit olduğu vurgulanmakta, vatandaşlık konusu bir güvenlik sorunu olarak dile getirilmektedir.

Suriyeli Sığınmacıları;	
Güvenlikleştirilenler	Güvenlik dışılaştırılanlar
Cumhuriyet Halk Partisi	Adalet ve Kalkınma Partisi
İyi Parti	Halkların Demokratik Partisi
Memleket Partisi	Türkiye İşçi Partisi
Yenilik Partisi	Saadet Partisi
Zafer Partisi	
← Milliyetçi Hareket Partisi →	
← Demokrat Parti →	
← Büyük Birlik Partisi →	
← Demokrasi ve Atılım Partisi →	

Tablo S.1 : Suriyeli Sığınmacıları Güvenlikleştirilenler ve Güvenlik dışılaştırılanlar.

Suriyeli sığınmacıları güvenlik dışılaştırılan aktörlere bakıldığında iktidar ve muhalefet kesimlerinden karma bir grup görülmektedir. Şunu vurgulamak gerekir ki, bahsi geçen siyasi partilerin Suriyeli sığınmacıları güvenlik dışılaştırması, Suriyeli sığınmacı konusunun öncesinde başkalarınca güvenlikleştirildiğini kabul etmek anlamına gelmektedir. İktidardaki Ak Parti ile Millet İttifakı mensubu SP, Suriyeli sığınmacılar konusunda benzer söylemlerde bulunmaktadır. Suriye iç savaşının başından beri Ak Parti ve lideri Erdoğan'ın, İslamcı siyasetine uygun şekilde ensar-muhacir benzetmesine sarıldığı bilinmektedir. Ona göre Suriyeli sığınmacılar muhacir, Türkiye ise ensardır. Erdoğan, söylemlerinde bu ve benzeri dini atıflara çokça başvurmaktadır. Suriyeli sığınmacıları topluma, muhacir ya da Allah'ın kulları şeklinde sunmakta ve güvenlik dışılaştırmaya çabalamaktadır. Erdoğan'ın güvenlik dışılaştırma stratejisi olarak nesnel strateji ve çözümlemeci strateji öne çıkmaktadır. Karşıt söz edimleri ve güvenlikleştirilmemiş kimlik unsurları kullanarak Suriyeli sığınmacı konusunu güvenliğin dışına taşıma uğraşındadır. Ak Parti'nin bazı kurumları Suriyelileri, ülke ekonomisine yaptıkları katkı üzerinden güvenlik dışılaştırmaya çalışmaktadır. Bunların da benzer şekilde, topluma farklı ve olumlu bir Suriyeli profili sunma amacında olduğunu söylemek mümkündür. İslamcı siyasetin bir diğer temsilcisi SP, konuya dindaşlık penceresinden bakmakta ve İttifak ortaklarının

tutumlarına rağmen Suriyelileri güvenlikleştirmemekte ısrar etmektedir. Suriyelileri yardıma muhtaç gariban Müslümanlar biçiminde tanımlayıp insanların inanç dünyalarına hitap etmekte, konuyu güvenlik ve siyaset alanlarının dışına taşımak istemektedir. Uyguladığı yönteme bakıldığında Erdoğın'a benzer şekilde, Suriyeli kimliğinin toplumsal kabulü yüksek parçalarını söylemlerine konu etmek suretiyle, Suriyelileri güvenlik dışılaştırdığı anlaşılmaktadır. MHP, BBP ve DP Suriyeli sorununu hem güvenlikleştiren hem de güvenlik dışılaştırın partilerdir. Güvenlik dışılaştırmalarında SP'ye benzer şekilde yardıma ihtiyaç duyan Müslümanlar olarak ele almaktadırlar.

Buraya kadar güvenlik dışılaştırmalarda inanç ve vicdan temelli bakış açısı hakimdir. HDP, TİP ve Deva Partisi'nin konuya bakışları fark arz etmektedir. Güvenlikleştirme ve güvenlik dışılaştırma pratiklerinin her ikisinin de görüldüğü bir diğeri parti Deva Partisi'dir. Sorunu sivil alana taşıdığı söz edimlerinde Deva Partisi, AB yanlısı siyasi çizgisine uygun olarak, Suriyeliler sorununa uyum, entegrasyon ve uluslararası hukuk başlıklarını sokmaktadır. HDP, soruna bir yandan sol sosyalist bir yandan da Kürt kimliği üzerinden yaklaşmaktadır. Kürt kimliği üzerinden yaklaştığında sığınmacılarla empati yapmakta ve Suriyeli sığınmacıları sorununu insani bir sorun olarak değerlendirmektedir. Soldan yaklaştığında, emperyalist ve kapitalistlerin yol açtığı savaşa dikkat çekmekte, kardeşlik vurgusu yapmaktadır. Meclisin diğeri sosyalist partisi TİP, HDP'ye benzer şekilde emperyalist ve kapitalist müdahaleler neticesinde bunca insanın mağduriyet yaşadığının altını çizmektedir. Ekonomik sömürüye de maruz bırakıldığını savunduğu sığınmacıları güvenliğe tehdit saymamaktadır.

Göç olgusunu güvenlikleştirmeyen bu aktörlerin, aynı konuda başka olguları güvenlikleştirdikleri dikkat çekmektedir. Güvenliğin siyasal olduğunun altını çizmek açısından bu güvenlikleştirmeleri belirtmekte fayda vardır. Örneğin Ak Parti, Suriyeli sığınmacıları tehdit değil referans nesnesi olarak ele almakta ve bu nesneye tehdidin 'Esed rejimi' olduğunu söylemektedir. Bilindiği gibi, iç savaş öncesi dönemde Ak Parti ve elitleri, dost bildikleri Suriye Devlet Başkanına 'Esad' şeklinde seslenmekteyken, savaşla beraber düşman bilmiş ve 'Esed' demeye başlamışlardır. Ak Parti yetkilileri aynı kişiyi farklı zamanlarda, farklı karakterler olarak sunmak üzere

bir söz edimi gerçekleştirmişlerdir. Benzer bir söz edimi de ‘rejim’ sözcüğünde yaşanmıştır. Suriye merkezi yönetimi, ‘rejim’ olarak akıllara kazınmış, olumsuz çağrışımlar yüklenmiştir.

HDP ve TİP, Suriye iç savaşında sorumlu saydıkları AKP ve MHP ittifakını, Suriyeli sığınmacılara yönelik tehdit olarak görmektedir. Suriyelilere dönük bir diğer tehditse ırkçılıktır. HDP, TİP ve SP Türkiye’de yükselen ırkçılığın sığınmacılara en büyük tehditlerden birisi olduğuna söylemlerinde yer vermektedir. BBP ise Suriyeli sığınmacı sorununu güvenlikleştirenleri güvenlikleştirmektedir. BBP zaman zaman ulusal güvenlik sorunu şeklinde tanımlıyor olsa da ironik biçimde Destici, Suriyeli sığınmacı sorununu güvenlik tehdidi olarak sunanların bir ulusal güvenlik sorunu teşkil ettiğini belirten söylemlerde de bulunmuştur.

Güvenlikleşt irici Aktör	Birincil Referans Nesnesi	Birincil Tehdit	İkincil Referans Nesnesi	İkincil Tehdit
Ak Parti	Suriyeli Sığınmacılar	Suriye Devleti / Batı	Türk Ekonomisi	Suriyelilerin Yokluğu
CHP	Türk Toplumu	Suriyeli Sığınmacılar	Türk Ekonomisi	Suriyelilerin Varlığı
HDP	Suriyeli Sığınmacılar	Savaş / Ak Parti	Barış	İrkçılık
MHP	Türk Toplumu	Suriyeli Sığınmacılar	Suriyeli Sığınmacılar	Suriye Devleti / Batı
İyi Parti	Türk Toplumu	Suriyeli Sığınmacılar	Seçimler	Suriyelilere Vatandaşlık
TİP	Suriyeli Sığınmacılar	Emperyalizm / Kapitalizm	Türk Toplumu	Ak Parti - MHP İktidarı
DP	Türk Toplumu	Suriyeli Sığınmacılar	Suriyeli Sığınmacılar	Nefret ve Tepki
Memleket Partisi	Türk Toplumu	Suriyeli Sığınmacılar	Seçimler	Suriyelilere Vatandaşlık
BBP	Türk Toplumu	Suriyeli Sığınmacılar	Suriyeli Sığınmacılar	Suriye Devleti / Batı / Rusya
Deva Partisi	Türk Toplumu	Suriyeli Sığınmacılar	Suriyeli Sığınmacılar	Nefret ve Tepki
SP	Suriyeli Sığınmacılar	İrkçılık	İslam Medeniyeti	Batı
Yenilik Partisi	Türk Toplumu	Suriyeli Sığınmacılar	Türkiye Cumhuriyeti	Demografik Değişim
Zafer Partisi	Türk Toplumu	Suriyeli Sığınmacılar	Türkiye Cumhuriyeti	Demografik Değişim

Tablo S.2 : Söylemlerine Göre, Siyasi Partilerin Birincil ve İkincil Referans Nesneleri ile Birincil ve İkincil Tehdit Algıları.

Türkiye’deki siyasi partilerin söylemlerinde Batı düşmanlığı, farklılıklar arasında bir süreklilik olarak göze çarpmaktadır. Söylem analizlerinden çıkan bulgular gösteriyor ki Türkiye’de siyasi parti ve görüşlerin kimlik siyasetinde Batı düşmanlığı önemli bir yer tutmaktadır. Güvenlik ya da sığınmacı konuşan siyasiler hiçbir konuda anlaşamamaları da Batı’yı ötekileştirme konusunda uzlaşmaktadırlar. Ak Parti ve SP’nin söylemlerinde, İslam medeniyetine tehdit oluşturan bir Batı vardır. Ak Partililer için sıklıkla ‘onlar’a karşılık gelmektedir, Batı. SP’nin programındaysa Batı’ya yönelişin Türkiye için en büyük tehdit olduğu yazmaktadır. CHP, İyi Parti, MHP, Yenilik ve Zafer Partilerinin söylemlerinde Batı’ya dönük ‘medeni olmalarına rağmen’ vurgusu göze çarpmaktadır. Batı’ya iki yüzlülük atfedilmekte ve ona yönelik güvensizlik öne çıkmaktadır. HDP ve TİP emperyalizm ve kapitalizm üzerinden Batı’yı hedef almaktadır. Siyasi partilerin çoğunda Batı’yı ötekileştirme ve Türk ya da İslam kimliğini bunun üzerinden tanımlamaya şahit olunmaktadır.

Öte yandan Kopenhag Okulu kuramcılarına göre, toplum, toplumsal kimliğe dönük algıladığı tehditleri iki biçimde yanıtlamaktadır. Toplum, sorunu devlete havale edip siyasi veya askeri çözüm beklemektedir ya da devleti işe karıştırmadan tehdidi kendisi halletme yoluna gitmektedir (Buzan vd., 1998: 122). Böyle bir tehdidin aşağıdan inşasının sorgulanması gerektiği düşünülmektedir. Türkiye’de Suriyelilerin, toplum tarafından ‘aşağıdan’ güvenlikleştirildiğini öne süren çalışmalar da mevcuttur. Örneğin Türkiye’deki Suriyelilere dönük siyasi parti temelli yaklaşımları inceleyen Erdoğan (2020: 92), özellikle popülist siyasiler tarafından yukarıdan güvenlikleştirilen Suriyelilerin, ilaveten, toplumun deneyim ve algılarına dayanarak aşağıdan yukarıya, toplumdan güvenlikleştirildiğini öne sürmektedir. Ancak bu çalışmalarda güvenlikleştirmeye dair edimlerin, kuramsal dayanak ve bulguların noksanlığı göze çarpmaktadır. Yine de Suriyelilerin aşağıdan güvenlikleştirilmeleri araştırılması bir konudur. Bu çalışmada, aşağıdan güvenlikleştirme analiz edilmemiş olmakla beraber, bulgular arasında bunun izine rastlanmaktadır. Seçmen bazında temsil kabiliyeti düşük siyasi partilerin söylemleri üzerine kimi zaman dilimlerinde, Suriyelilerin güvenlik konusu olarak gündemde önemli yer tuttıkları görülmektedir. Bu durum bazı siyasi partilerin, toplum nezdinde halihazırda güvenlikleştirilmiş konunun rüzgarıyla popülaritesini arttırma gayretinden kaynaklanabilmektedir. Aynı şekilde, imkân ve

kabiliyetleri sınırlı bir siyasi partinin, Suriyeliler konusunda, iktidarı ve muhalefetiyle diğer tüm siyasi partileri tartışmaya çekebilmesi; bu tür bir siyasi partinin güvenlikleştirici hamlesi olarak söz ediminin hedef kitlede geniş katılımlı bir karşılık bulabilmesi, konunun toplumca güvenlikleştirilmiş olabileceği ihtimalini güçlendirmektedir. Bu bağlamda, Türkiye’de Suriyelilerin güvenlikleştirilmesi konusunda, toplumun yalnızca hedef kitle ya da nesne değil, aktif bir özne ve güvenlikleştirici aktör olma konumunu araştıran çalışmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Son tahlilde çalışma dahilinde sorulan ikincil araştırma sorularının yanıtları, birincil araştırma sorusu olan güvenliğin siyasallığı sorusunu yanıtlar nitelikte olmuştur. Suriyeli sığınmacılara dönük güvenlikleştirme pratikleri olarak siyasi partilerin ve liderlerinin söylemleri analiz edilmiştir. “Türkiye’de göç olgusu kim ya da kimler tarafından güvenlikleştirilmektedir?” ve “Türkiye’de göç olgusu kim ya da kimler tarafından güvenlik dışılaştırılmaktadır?” sorularının cevapları arasında aynı aktörlere rastlanmaktadır. Güvenlik dışılaştırılan bir aktörün, konjonktürel olarak tutum değiştirip güvenlikleştirdiği, ya da bunun tam aksi olabilmektedir. Güvenlikleştiren aktörler ele alındığında, referans nesnelerinin, sektörlerinin farklı olduğu görülebilmektedir. Güvenlik dışılaştırılan aktörler de birbirlerinden farklı saiklerle bu yola başvurmaktadır. Tüm bu öznel deneyimler, ilk araştırma sorusunun cevabına götürmektedir. Güvenlik, siyasal bir kavramdır.

Türkiye siyasetinde başka birçok konuda olduğu gibi Suriyeliler ve göç konusunda, güvenlik konuşulmaktadır. Siyasi elitlerden kimisi Suriyelileri tehdit olarak sunup güvenlikleştirmektedir. Kimisi Suriyelileri referans nesnesi görüp, Suriye yönetimini ya da Türk toplumunun bakışını güvenlikleştirmektedir. Azınlıkta olan kimileri, güvenlik sorunu olarak inşa edilen konuyu, güvenlik dışılaştırmaya çalışmaktadır. Güvenlikleştirme Kuramına ve Ole Wæver’a göre, güvenlikleştirme, siyasetin ve siyasi elitlerin başarısızlığıdır. Olması beklenen daha az ‘güvenlik’ konuşmaktır. Neticede Türkiye’nin hemen hemen tüm siyasi elitleri, üstelik her gün, güvenlikten söz etmektedir. Güvenlikleştirme hamlelerinin ya da güvenlik dışılaştırmaların başarıya ulaşıp ulaşmadığı, Kopenhag Okulu’na göre, araştırmacının

derdi değildir. Ancak bu denli güvenlik konuşulan ve güvenlik inşa edilen bir durumda, siyasetin başarısız olduğu yargısına varmak mümkündür.

KAYNAKÇA

- Abadan-Unat, N.: 2017 **Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-ötesi Yurttaşlığa**, 3. Bs., İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Adalet ve Kalkınma Partisi, t.y. “Adalet ve Kalkınma Partisi 2023 Siyasal Vizyonu”, (Çevrimiçi) <https://www.akparti.org.tr/parti/2023-siyasal-vizyon/>, 21 Mart 2023.
- Akgül Açıkmeşe, S.: 2008 “Kopenhag Okulu ve realist güvenlik çalışmalarında aktör, tehdit ve politika: Avrupa güvenliği üzerine bir değerlendirme.” Yayımlanmamış Doktora Tezi.
- Akgül Açıkmeşe, S.: 2011 “Algı mı, Söylem mi? Kopenhag Okulu ve Yeni Klasik Gerçekçilikte Güvenlik Tehditleri”, **Uluslararası İlişkiler**, C:8, No:30, s. 43-73.
- Aksakal, İ.: 2022 “Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar: Türk Toplumsal Yapısı Ve Ulus Devlet Politikasına Etkisi”, **Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, No: 30, s. 671-690.
- Aktükün, İ.: 2004 “Soğuk Savaştan Küresel Tiranlığa”, **Kartalın Kanat Sesleri ABD Dış Politikasında Yeni Yönelimler ve Dünya**, der. Toktamış Ateş, Ümit Yayıncılık, Ankara, s. 251-270.
- Aktükün, İ.: 2008 “Türkiye’de Sosyalist Muhalefetin Tarihi Üzerine Bazı Değinemeler”, **Türkiye’de Siyasal Muhalefet**, Der. Ayşegül Komsuoğlu, Bengi Yayınları, İstanbul, s. 299-314.

- Akyıldız, Ş;
Kenanoğlu, M; Güven,
S.; Kurt, T.; Doğanay,
C.; Kadkoy, O.: 2021 “İşgücü Piyasasında Suriyeliler: Arz ve Talep Yanlı Analizler”, **Mahir Eller Projesi Raporu**, Ankara, TEPAV.
- Anadolu Ajansı: 2018 “TSK İdlib’te son ateşkes gözlem noktasını kurdu”, (Çevrimiçi) <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tsk-idlibde-son-ateskes-gozlem-noktasini-kurdu/1147979>, 24 Şubat 2023.
- Anadolu Ajansı: 2020a “Rejim güçleri İdlib Gerginliği Azaltma Bölgesi'ndeki yerleşimleri ele geçirmeyi sürdürüyor”, (Çevrimiçi) <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/rejim-gucleri-idlib-gerginligi-azaltma-bolgesindeki-yerlesimleri-ele-gecirmeyi-surduruyor/1721705>, 24 Şubat 2023.
- Anadolu Ajansı: 2020b “İdlib’te 17 günde bin 709 rejim unsuru etkisiz hale getirildi”, (Çevrimiçi) <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/idlibde-17-gunde-bin-709-rejim-unsuru-etkisiz-hale-getirildi/1747389>, 27 Şubat 2023.
- Anadolu Ajansı: 2020c “Hatay Valisi Doğan: İdlib’te hava saldırısında 33 Mehmetçğimiz şehit oldu”, (Çevrimiçi) <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/hatay-valisi-dogan-idlibde-hava-saldirisinda-33-mehmetcigimiz-sehit-oldu/1747454>, 27 Şubat 2023.
- Anadolu Ajansı: 2020d “Düzensiz göçmenler Avrupa sınırına ilerliyor”, (Çevrimiçi) <https://www.aa.com.tr/tr/siginmacilar-avrupa-yolunda-duzensiz-gocmenler-avrupa-sinirina-ilerliyor/1747986>, 27 Şubat 2023.

- Anadolu Ajansı: 2020e “Cumhurbaşkanı Erdoğan: Şu ana kadar 2 bin 100’ün üzerinde rejim askeri öldürüldü”, (Çevrimiçi) <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/cumhurbaskani-erdogan-su-ana-kadar-2-bin-100un-uzerinde-rejim-askeri-olduruldu/1749492>, 27 Şubat 2023.
- Anadolu Ajansı: 2020f “Saadet Partisi Genel Başkanı Karamollaoğlu: Ayasofya’nın ibadete açılması ülkemiz için önemli bir adımdır”, (Çevrimiçi) <https://www.aa.com.tr/tr/politika/saadet-partisi-genel-baskani-karamollaoglu-ayasofyanin-ibadete-acilmasi-ulkemiz-icin-onemli-bir-adimdir-/1918753>, 1 Mart 2023.
- Anadolu Ajansı: 2020g “Suriye’de 2020’ye Bahar Kalkanı Harekatı damgasını vurdu”, (Çevrimiçi) <https://www.aa.com.tr/tr/bahar-kalkani-harekati/suriyede-2020ye-bahar-kalkani-harekati-damgasini-vurdu/2092130>, 27 Şubat 2023.
- Anadolu Ajansı: 2021 “Taliban 2021’de yeniden Afganistan yönetimini ele geçirdi”, (Çevrimiçi) <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/taliban-2021de-yeniden-afganistan-yonetimini-ele-gecirdi/2456398#:~:text=AA%20muhabiri%2C%202021%20y%C4%B1l%C4%B1nda%20Afganistan,%C3%BClkeye%20yeniden%20egemen%20olmas%C4%B1%20oldu.,> 7 Mart 2023.
- Anadolu Ajansı: 2022a “Türkiye’nin Kovid-19 salgınıyla mücadelesinin 2 yılı”, (Çevrimiçi) <https://www.aa.com.tr/tr/koronavirus/turkiyenin-kovid-19-salginiyla-mucadelesinin-2-yili/2529977>, 1 Mart 2023.

- Anadolu Ajansı: 2022b “Cumhurbaşkanı Erdoğan: Türkiye'nin oluşturduğu güvenli bölgelere yaklaşık 500 bin Suriyeli geri dönüş yapmıştır”, (Çevrimiçi) <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/cumhurbaskani-erdogan-turkiyenin-olusturdugu-guvenli-bolgelere-yaklasik-500-bin-suriyeli-geri-donus-yapmistir/2578587>, 1 Mart 2023.
- Anadolu Ajansı: 2022c “Suriye'deki iç savaş 11. yılını geride bıraktı”, (Çevrimiçi) <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/suriyedeki-ic-savas-11-yilini-geride-birakti/2534367#>, 15 Mart 2023.
- Arı, T.: 2018 **Uluslararası İlişkiler Teorileri Çatışma, Hegemonya, İşbirliği**, 9. Bs., Aktüel 16 Basım, Bursa.
- Arıkan Akdağ, G.; Aydın Çakır, A.: 2019 “Uluslararası Antlaşmaların Analizi Üzerinden Adalet ve Kalkınma Partisi Döneminde Türkiye'nin Değişen Ortadoğu Politikası”, **International Journal of Political Science & Urban Studies**, C: 7, No: 1, s. 148-167.
- Arpacı, İ.: 2020 “Söylemden İdeolojiye Erbakan ve Milli Görüş”, **Maarif Mektepleri Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi**, C: 3, No: 1, s. 16-37.
- Atasü-Topçuoğlu, R.: 2018 “Düzensiz Göç: Küreselleşmede Kısıtlanan İnsan Hareketliliği”, **Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar**, der. S.G. İhlamur-Öner ve N.A. Şirin Öner, 4. Bs., İletişim Yayınları, İstanbul, s. 501-518.
- Ateş, S.: 2018 “MHP ve Ülkücü Kuruluşlar Davası: Hamle Dergisi Örneği”, **21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim**

Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, C: 7, No: 21, s. 1041-1058.

Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu: 2013 “Geri Kabul Anlaşması”, (Çevrimiçi) <https://www.avrupa.info.tr/tr/geri-kabul-anlasmasi-6895>, 15 Mart 2023.

Aydın-Düzgit, S.; Rumelili, B.: 2019 “Discourse Analysis: Strengths and Shortcomings”, **All Azimuth: A Journal of Foreign Policy and Peace**, C:8, No:2, s. 285-305.

Aykırı Gazetesi: 2021 “Bağcılar'da 10 yaşındaki çocuğu taciz eden Afgan kaçak çıktı”, (Çevrimiçi) <https://www.aykiri.com.tr/bagcilar-da-10-yasindaki-cocugu-taciz-eden-afgan-kacak-cikti/13378/>, 21 Mart 2023.

Aziz, A.: 2011 **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri**, 6. Bs., Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.

Bali, S.: 2018 “Migration and Refugees”. **Security Studies: An Introduction**, ed. P. D. Williams ve M. McDonald, 3. Bs., Taylor & Francis Group, s. 482-496.

Balzacq, T.: 2005 “The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context”, **European Journal of International Relations**, C:11, No:2, s. 171-201.

Baylis, J.: 2008 “Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı”, **Uluslararası İlişkiler**, C:5, No:18, s. 69-85.

Baysal, B.: 2022a “Güvenlik Kavramı Ve Güvenliğin Dönüşümü”, **Uluslararası İlişkilerde Güvenlik**, ed. Başar Baysal, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, s. 3-10.

- Baysal, B.: 2022b “Güvenlikleştirme Teorisi”, **Uluslararası İlişkilerde Güvenlik**, ed. Başar Baysal, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, s. 107-116.
- Baysal, B.: 2022c “Güvenlik Dışlaştırma”, **Uluslararası İlişkilerde Güvenlik**, ed. Başar Baysal, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, s. 117-128.
- Baysal, B.; Lüleci, Ç.: 2015 “Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme Teorisi”. **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, C:11, No:22, s. 61-96.
- BBC: 2016 “Migrant crisis: EU-Turkey deal comes into effect”, (Çevrimiçi) <https://www.bbc.com/news/world-europe-35854413>, 10 Mart 2023.
- BBC Türkçe: 2019 “İŞİD’in 6 yılı: Suriye ve Irak’ta neler yaşandı?”, (Çevrimiçi) <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-50434154>, 10 Mart 2023.
- BBC Türkçe: 2022 “Ümit Özdağ ile Süleyman Soylu arasında 'Soros çocuğu' tartışması”, (Çevrimiçi) <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-61331952>, 27 Şubat 2023.
- Bigo, D.; Mccluskey, E.: 2018 “What Is a PARIS Approach to (In)securitization? Political Anthropological Research for International Sociology”. **The Oxford Handbook of International Security**, Ed. A. Gheciu, W. C. Wohlforth, Oxford University Press, s. 116-130.
- Bilgin, G.: 2008 “İktidardan Ana Muhalefete Milliyetçi Cephe Karşısında CHP Politikaları”, **Türkiye’de Siyasal Muhalefet**, Der. Ayşegül Komsuoğlu, Bengi Yayınları, İstanbul, s. 277-297.

- Bilgin, P.: 2005 **Regional Security in the Middle East: A Critical Perspective.** Routledge.
- Bilgin, P.: 2010 “Güvenlik Çalışmalarında Yeni Açılımlar: Yeni Güvenlik Çalışmaları”. **Stratejik Araştırmalar**, C:8, No:14, s. 69-96.
- Booth, K.: 1991 “Security and Emancipation”. **Review of International Studies**, C:17, No:4, s. 313-326.
- Bölükbaşı, A.: 2021 “‘Gönül Coğrafyamız’a Dönüş mü? Adalet ve Kalkınma Partisi Dönemi’nde Coğrafya ve Kimlik İlişkisinin Yeniden Tanımlanması”. **Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi**, C: 7, No: 14, s. 14-42.
- Brauch, H.G.: 2008 “Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü”. **Uluslararası İlişkiler**, C:5, No:18, s. 1-47.
- Bull, H.: 1966 “International Theory: The Case for a Classical Approach”. **World Politics**, C:18 No:3, s. 361-377.
- Bursadabugün: 2022 “Yenilik Partisi Genel Başkanı Yılmaz: Yusuf Arda'ya atılan yumruğun hesabını soracağız!”, (Çevrimiçi) <https://www.bursadabugun.com/haber/yenilik-partisi-genel-baskani-yilmaz-yusuf-arda-ya-atilan-yumrugun-hesabini-soracagiz-1566331.html>, 3 Mart 2023.
- Buzan, B.: 1993 “Societal Security, State Security and Internationalisation”, **Identity, Migration and the New Security Agenda in Europe**, ed. O. Wæver, B. Buzan, M. Kelstrup ve P. Lemaitre, Pinter Publishers, Londra, s. 41-58.

- Buzan, B.: 2015 **İnsanlar, Devletler Ve Korku - Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Uluslararası Güvenlik Çalışmaları İçin Bir Gündem.** Çev. Emre Çıtak, Röle Akademik Yayıncılık, İstanbul.
- Buzan, B.; Hansen, L.: 2009 **The Evolution of International Security Studies.** Cambridge University Press.
- Buzan, B.; Wæver, O.: 2003 **Regions and Powers : The Structures of International Security.** Cambridge University Press.
- Buzan, B.; Wæver, O.; Wilde, J.D.: 1998 **Security: A New Framework for Analysis.** Lynne Rienner Publishers.
- CAST: 2022 “About CAST – Centre for Advanced Security Theory (CAST)”. **University of Copenhagen** (Çevrimiçi), erişim tarihi 10 Ekim 2022, <https://cast.ku.dk/about/>
- Castles, S.; Haas, H.D.; Miller, M.J.: 2014 **The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World**, 5. Bs., Palgrave Macmillan.
- Castles, S; Miller, M.J.: 2008 **Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri**, Çev. Bülent Uğur Bal ve İbrahim Akbulut, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- CNN Türk: 2022 “Muharrem İnce, CNN TÜRK'te”, (Çevrimiçi) <https://www.cnnturk.com/video/turkiye/muharrem-ince-cnn-turkte>, 3 Mart 2023.
- Collins, A.: 2017 “Giriş: Güvenlik Çalışmaları Nedir?”. **Çağdaş Güvenlik Çalışmaları**, ed. Alan Collins, çev. Nasuh Uslu, Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, İstanbul, s. 1-9.

- Cox, R.W.: 1981 “Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory”. **Millennium: Journal of International Studies**, C:10, No:2, s. 126-155.
- Cumhuriyet Gazetesi: 2021 “AKP'li Özhasseki'den 'mülteci' açıklaması: Sanayiyi onlar ayakta tutuyor; gönderemezsiniz”, (Çevrimiçi) <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/akpli-ozhasekiden-multeci-aciklamasi-sanayiyi-onlar-ayakta-tutuyor-gonderemezsiniz-1855656>, 3 Mart 2023.
- Cumhuriyet Gazetesi: 2022a “BBP Genel Başkanı Mustafa Destici: Mültecilerin tamamı gönderilmeli”, (Çevrimiçi) <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/bbp-genel-baskani-mustafa-destici-multecilerin-tamami-gonderilmeli-1928255>, 3 Mart 2023.
- Cumhuriyet Gazetesi: 2022b “Erkan Baş: 'Seçim öncesi şov yapacaklar. Bugün 1 milyon kişiyi geri gönderirsin aynı politikalarla yarın 5 milyon insan gelir’”, (Çevrimiçi) <https://www.cumhuriyet.com.tr/siyaset/erkan-bas-secim-oncesi-sov-yapacaklar-bugun-1-milyon-kisiyi-geri-gonderirsin-ayni-politikalarla-yarin-5-milyon-insan-1933616>, 3 Mart 2023.
- Cumhuriyet Gazetesi: 2022c “Liderler, "Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem" metnine imza attı”, (Çevrimiçi) <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/liderler-guclendirilmis-parlamenter-sistem-metnine-imza-atti-1911895>, 23 Mart 2023.
- Cumhuriyet Halk Partisi: t.y. “Cumhuriyet Halk Partisi Programı”, (Çevrimiçi) <https://chp.azureedge.net/1d48b01630ef43d9b2edf45d55842cae.pdf>, 1 Mart 2023.

- Cumhuriyet Halk Partisi: 2020a “CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, TBMM CHP Grup Toplantısında Konuştu (14 Ocak 2020)”, (Çevrimiçi) <https://chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-tbmm-chp-grup-toplantisinde-konustu-14-ocak-2020>, 24 Şubat 2023.
- Cumhuriyet Halk Partisi: 2020b “CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, TBMM CHP Grup Toplantısında Konuştu (4 Şubat 2020)”, (Çevrimiçi) <https://chp.org.tr/haberler/chp-genel-baskani-kemal-kilicdaroglu-tbmm-chp-grup-toplantisinde-konustu-4-subat-2020>, 24 Şubat 2023.
- Cumhuriyet Halk Partisi: 2022 “Faik Öztrak: ‘Terörle Mücadelemiz Meşrudur’”, (Çevrimiçi) <https://chp.org.tr/haberler/faik-oztrak-terorle-mucadelemiz-mesrudur>, 1 Mart 2023.
- Cumhuriyet Halk Partisi: 2023 “Ortak Politikalar Mutabakat Metni”, (Çevrimiçi) <https://media.chp.org.tr/yayinlar/files/2023/1/30/51fb98b4-caa9-40a0-8788-f1e5634f2fea.pdf?tick=1675071647951>, 1 Mart 2023.
- Çorabatır, M.: 2018 “Uluslararası Aktörler ve Göç Süreçleri: Bir Vaka Çalışması Olarak Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği”, **Uluslararası İlişkilerde Göç: Olgular, Aktörler ve Politikalar**, Der. N.A. Şirin Öner ve S.G. İhlamur-Öner, Der Yayınları, İstanbul, s. 231-255.
- Demirtaş, B.: 2022 “Türkiye’de Siyasi Partiler ve Suriyeli Mülteciler: Zorlu 10 Yılın Analizi”, **Eleştirel Güvenlik ve Türkiye: Uluslararası İlişkilerde Alternatif Yaklaşım**, Der. B. Esen ve B. Baysal, İletişim Yayınları, İstanbul, s. 263-296.

- Demokrasi ve Atılım Partisi: t.y. “Parti Programı”, (Çevrimiçi) <https://devapartisi.org/temel-metinler/parti-programi>, 1 Mart 2023.
- Demokrasi ve Atılım Partisi: 2022 “DEVA Partisi’nden sığınmacı ve düzensiz göç sorununa çözüm: ‘Hukuk devleti pusulasından şaşmayacağız’”, (Çevrimiçi) <https://devapartisi.org/parti/e-arsiv/deva-partisinden-sgnmac-ve-duzensiz-goc-sorununa-cozum-hukuk-devleti-pusulasndan-sasmayacagz>, 1 Mart 2023.
- Demokrat Parti: 2018 “Suriyeli göçmenler sorunu ve Çözüm Önerileri”, 26 Kasım 2018 (Çevrimiçi) <https://www.dp.org.tr/storage/reports/June2021/os3DAJsaQUE83dqDCgIt.pdf>, 23 Mart 2023.
- Deutsche Welle: 2020 “Orantısız şiddet ve kötü muamele var”, (Çevrimiçi) <https://www.dw.com/tr/hukuk%C3%A7ulardan-s%C4%B1n%C4%B1r-uyar%C4%B1s%C4%B1-orant%C4%B1s%C4%B1z-%C5%9Fiddet-ve-k%C3%B6t%C3%BC-muamele-var/a-52632036>, 27 Şubat 2023.
- Emmers, R.: 2017 “Güvenlikleştirme”. **Çağdaş Güvenlik Çalışmaları**, ed. Alan Collins, çev. Nasuh Uslu, Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, İstanbul, s. 131-145.
- Emre, Y.; Cop, B.; Aladağ, A.; Arslantaş, Ş.: 2018 “Kimlik Siyasetleri ve Kimlik Mücadelelerinin CHP ve Sosyal Demokrasi İlişkisine Etkisi”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, C: 3, No: 73, s. 731-762.
- Erbaş, H.: 2019 **Gidişlerden Kaçışlara Göç ve Göçmenler: Kuram, Yöntem ve Alan Yazıları**, Phoenix Yayınevi, Ankara.

- Erdal, İ.: 2020 “MHP’nin Türk Kimliği Ve Türk Milliyetçiliği Anlayışı Ve Türk Dünyası’na Bakışı”, **Genel Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi**, C: 2, No: 3, s. 185-200.
- Erdoğan, M.M.: 2020 “‘Securitization from Society’ and ‘Social Acceptance’: Political Party-Based Approaches in Turkey to Syrian Refugees”, **Uluslararası İlişkiler**, C:17, No:68, s. 73-92.
- Erdoğan, M.M.: 2022 **Suriyeliler Barometresi-2021: Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi**, Eğiten Kitap Yayıncılık, Ankara.
- Euronews: 2019 “Türkiye’de siyaseti kuşatan sorun: Suriyeli göçmenler”, (Çevrimiçi) <https://tr.euronews.com/2019/09/13/turkiye-de-siyaseti-kusatan-sorun-suriyeli-gocmenler-siyasi-partilerin-tutumu-akp-mhp-chp>, 23 Mart 2023.
- Euronews: 2020 “İzmir depremi: Can kaybı 114’e yükseldi, 137 kişinin tedavisi sürüyor”, (Çevrimiçi) <https://tr.euronews.com/2020/11/04/izmir-deki-depremde-y-k-lan-binalara-iliskin-9-kisi-gozalt-na-al-nd>, 7 Mart 2023.
- Euronews: 2021 “Türkiye, İstanbul Sözleşmesi’nden çekildi”, (Çevrimiçi) <https://tr.euronews.com/2021/03/20/turkiye-istanbul-sozlesmesi-nden-ayr-ld>, 7 Mart 2023.
- Eurostat News Release: 2016 “Record number of over 1.2 million first time asylum seekers registered in 2015”, 4 March 2016 (Çevrimiçi) <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7203832/3-04032016-AP-EN.pdf/790eba01-381c-4163-bcd2-a54959b99ed6>, 10 Mart 2023.

- Evrensel Gazetesi: 2021 “Ali Babacan: Göç meselesine ırkçılık ve yabancı düşmanlığı çerçevesinden bakılamaz”, (Çevrimiçi) <https://www.evrensel.net/haber/440141/ali-babacan-goc-meselesine-irkcilik-ve-yabanci-dusmanligi-cercevesinden-bakilamaz>, 3 Mart 2023.
- Fırat, H.: 2022 “Ev sahibi Afgan olan lider”, **Hürriyet Gazetesi**, 10 Mayıs 2022, (Çevrimiçi) <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/hande-firat/ev-sahibi-afgan-olan-lider-42059385>, 3 Mart 2023.
- Floyd, R.: 2021 “Securitisation and the function of functional actors”, **Critical Studies on Security**, C: 9, No: 2, s. 81-97.
- Gazete Duvar: 2022a “Sancar'dan 'mülteci' tepkisi: Önce 'göndereceğiz' dediler, sonra ağız değiştirdiler”, (Çevrimiçi) <https://www.gazeteduvar.com.tr/sancardan-multeci-tepkisi-once-gonderecegiz-dediler-sonra-agiz-degistirdiler-haber-1564143>, 3 Mart 2023.
- Gazete Duvar: 2022b “Karamollaoğlu: Erdoğan barınma sorununu değil inşaat lobilerinin dertlerini çözüyor”, (Çevrimiçi) <https://www.gazeteduvar.com.tr/karamollaoglu-erdogan-barinma-sorununu-degil-insaat-lobilerinin-dertlerini-cozuyor-haber-1564330>, 3 Mart 2023.
- Gazete Duvar: 2022c “Kürşad Zorlu İYİ Parti'ye katıldı, rozetini Meral Akşener taktı”, (Çevrimiçi) <https://www.gazeteduvar.com.tr/kursad-zorlu-iyi-partiye-katildi-rozetini-meral-aksener-takti-haber-1585477>, 3 Mart 2023.

- Göç İdaresi Başkanlığı: “Geçici Koruma”, (Çevrimiçi) 2023 <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, 13 Mart 2023.
- Gündoğmuş, B.: 2021 “M. Duverger’in Parti İttifakları Teorisi Işığında Türkiye’de Cumhur Ve Millet İttifakına Yönelik Bir Değerlendirme”, **Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, No: 27, s. 28-41.
- Güzel, S.Ç.: 2022 “Elitizmden Popülizme: Cumhuriyet Halk Partisi’ndeki Paradigmal Dönüşüm ve Ekrem İmamoğlu Örneği”, **Liberal Düşünce Dergisi**, No: 108, s. 109-138.
- Habertürk: 2015 “Öztürk Yılmaz yaşadıklarını Kübra Par'a anlattı”, (Çevrimiçi) <https://www.haberturk.com/muharrem-ince-haberturk-tv-de-sorulari-yanitliyor-3290732>, 26 Mart 2023.
- Habertürk: 2017 “Meral Akşener'in liderliğinde kurulan İyi Parti hakkında bilinmesi gerekenler”, (Çevrimiçi) <https://www.haberturk.com/meral-aksener-in-liderliginde-kurulan-iyi-parti-hakkinda-bilinmesi-gerekenler-1687071>, 23 Mart 2023.
- Habertürk: 2021 “Son dakika... Memleket Partisi lideri Muharrem İnce Habertürk TV'de soruları yanıtladı”, (Çevrimiçi) <https://www.haberturk.com/muharrem-ince-haberturk-tv-de-sorulari-yanitliyor-3290732>, 3 Mart 2023.
- Habertürk: 2022 “Saadet Partisi Genel Başkanı Temel Karamollaoğlu Habertürk'te soruları yanıtladı”, (Çevrimiçi) <https://www.haberturk.com/karamollaoglu-haberturk-te-sorulari-yanitladi-3409830>, 3 Mart 2023.

- Habertürk TV: 2020 “Habertürk Özel - 5 Aralık 2020 (Demokrat Parti ittifak değiştirir mi? Gültekin Uysal anlatıyor)”, Habertürk Özel, 5 Aralık 2020 (Çevrimiçi) <https://tv.haberturk.com/tv/programlar/video/haberturk-ozel-5-aralik-2020-demokrat-parti-ittifak-degistirir-mi-gultekin-uysal-anlatiyor/702620>, 23 Mart 2023.
- Hajipouran Benam, Ç.: 2018 “Değişen Arap Coğrafyası, Türk Dış Politikası ve Zorunlu Göç”, **Uluslararası İlişkilerde Göç: Olgular, Aktörler ve Politikalar**, Der. N.A. Şirin Öner ve S.G. İhlamur-Öner, Der Yayınları, İstanbul, s. 257-277.
- Halkların Demokratik Partisi: t.y. “Halkların Demokratik Partisi Programı”, (Çevrimiçi) <https://hdp.org.tr/tr/parti-programi/8/>, 1 Mart 2023.
- Halkların Demokratik Partisi: 2020 “Sancar: Sınır farkı gözetmeksizin Ortadoğu'da güçlü bir barış hareketi kuralım”, (Çevrimiçi) <https://hdp.org.tr/tr/sancar-sinir-farki-gozetmeksizin-ortadogu-da-guclu-bir-baris-hareketi-kuralim/14016/>, 28 Şubat 2023.
- Halkların Demokratik Partisi: 2022 “Mülteciler için onurlu ve güvenli bir yaşamı savunuyoruz”, (Çevrimiçi) <https://hdp.org.tr/tr/multeciler-icin-onurlu-ve-guvenli-bir-yasami-savunuyoruz/16510/>, 3 Mart 2023.
- Halktv: 2022 “Akşener: 2053 yılında Türkiye'nin nüfusunun 35 milyonu Suriyeli olacak”, (Çevrimiçi) <https://halktv.com.tr/gundem/aksener-2053-yilinda-turkiyenin-nufusunun-35-milyonu-suriyeli-olacak-676258h>, 3 Mart 2023.
- Hansen, L.: 2006 **Security As Practice: Discourse Analysis and the Bosnian War**, Routledge.

- Hansen, L.: 2012 “Reconstructing desecuritisation: the normative-political in the Copenhagen School and directions for how to apply it”, **Review of International Studies**, C: 38, No: 3, s. 525-546.
- Hobbes, T.: 2020 **Leviathan: Bir Din ve Dünya Devletinin İçeriği Biçimi ve Kudreti**, Çev. Semih Lim, 21. Bs., Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Human Rights Watch: 2020 “Yunanistan: Sınırdaki Mültecilere Yönelik Şiddet”, (Çevrimiçi) <https://www.hrw.org/tr/news/2020/03/17/339568>, 27 Şubat 2023.
- Huysmans, J.: 1995 “Migrants as A Security Problem: Dangers of ‘Securitizing Societal Issues’”, **Migration and European Integration: The Dynamics of Inclusion and Exclusion**, Ed. Robert Miles ve Dietrich Thranhardt, Londra, Pinter Publishers, s. 53-72.
- Huysmans, J.: 1998 “Revisiting Copenhagen: Or, On the Creative Development of a Security Studies Agenda in Europe”. **European Journal of International Relations**, C:4, No:4, s. 479-505.
- Huysmans, J.; Squire, V.: 2017 “Migration and Security”, **Routledge Handbook of Security Studies**, Ed. M.D. Cavelty ve T. Balzacq, 2. Bs., Routledge, s. 263-281.
- Hürriyet Gazetesi: 2011 “Türkiye'ye kaçış başladı, gelenler için Kızılay devreye girdi”, (Çevrimiçi) <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/turkiyeye-kacis-basladi-gelenler-icin-kizilay-devreye-girdi-17674403>, 10 Mart 2023.

- Ihlamur-Öner, S.G.: 2018 “Zorunlu Göç Çalışmalarında Kavramsal Tartışmalar ve Disiplinler Arası Diyalog”, **Uluslararası İlişkilerde Göç: Olgular, Aktörler ve Politikalar**, Der. N.A. Şirin Öner ve S.G. Ihlamur-Öner, Der Yayınları, İstanbul, s. 183-207.
- Independent Türkçe: 2022a “HDP’li Beştaş: Mültecilere yönelik şiddet dalgası bütün toplumu etkisi altına alabilecek bir potansiyele sahip”, (Çevrimiçi)
<https://www.indyturk.com/node/507461/siyaset/hdpli-be%C5%9Fta%C5%9F-m%C3%BCltecilere-y%C3%B6nelik-%C5%9Fiddet-dalgas%C4%B1-b%C3%BCt%C3%BCn-toplumu-etkisi-alt%C4%B1na>, 1 Mart 2023.
- Independent Türkçe: 2022b “Destici: Sığınmacıların tamamı geldikleri ülkelere gönderilmelidirler ve gönderileceklerdir”, (Çevrimiçi)
<https://indyturk.com/node/508761/siyaset/destici-s%C4%B1%C4%9F%C4%B1nmac%C4%B1lar%C4%B1n-tamam%C4%B1-geldikleri-%C3%BClkelere-g%C3%B6nderilmelidirler-ve>, 3 Mart 2023.
- Independent Türkçe: 2022c “Ümit Özdağ: Türkiye’de 1 milyon 750 bin kişiye vatandaşlık verilmiş”, (Çevrimiçi)
<https://www.indyturk.com/node/544086/haber/%C3%B0mit-%C3%B6zda%C4%9F-t%C3%BCrkiyede-1-milyon-750-bin-ki%C5%9Fiye-vatanda%C5%9Fl%C4%B1k-verilmi%C5%9F>, 3 Mart 2023.
- İçduygu, A.: 2017 “Türkiye’deki Suriyeli sığınmacılar: “Siyasallaşan” bir sürecin analizi”, **Toplum ve Bilim**, No:140, s. 27-41.

- İhlas Haber Ajansı: 2020 “Destici: “Rusya kuzu postuna bürünmüş bir ayıdır””, (Çevrimiçi) <https://www.iha.com.tr/bursa-haberleri/destici-rusya-kuzu-postuna-burunmus-bir-ayidir-2542567/>, 1 Mart 2023.
- İleri Haber: 2020 “Erkan Baş: AKP reklam filmleri serisi Türkiye’de ‘one minute’ ile başlayıp Moskova’da ‘two minutes’ ile bitti”, (Çevrimiçi) <https://ilerihaber.org/icerik/erkan-bas-akp-reklam-filmleri-serisi-turkiyede-one-minute-ile-baslayip-moskovada-two-minutes-ile-bitti-110425.html>, 27 Şubat 2023.
- İyi Parti: 2021 “İYİ Parti, makulün partisidir.”, (Çevrimiçi) <https://iyiparti.org.tr/iyi-parti-makulun-partisidir>, 23 Mart 2023.
- İyi Parti: t.y. “İyi Parti Parti Programımız”, (Çevrimiçi) <https://iyiparti.wetransfer.com/downloads/e133adcc7239b0a1e1410d46791b356520221104102309/4dc896>, 1 Mart 2023.
- Kale, B.: 2015 “Nüfus Hareketleri ve Göç”, **Uluslararası İlişkilere Giriş: Tarih, Teori, Kavram, Konular**, Ed. Ş. Kardaş ve A. Balcı, 4. Bs., Küre Yayınları, İstanbul, s. 605-616.
- Kaplan, M.A.: 1966 “The New Great Debate: Traditionalism vs. Science in International Relations”. **World Politics**, C:19, No:1, s. 1-20.
- Karacan, S.: 2022 “Göç ve Güvenlik”. **Uluslararası İlişkilerde Güvenlik**, ed. Başar Baysal, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, s. 175-186.

- Kirişçi, K.; Karaca, S.: 2015 “Hoşgörü ve Çelişkiler: 1989, 1991 ve 2011’de Türkiye’ye Yönelen Kitleli Mülteci Akınları”, **Türkiye’nin Göç Tarihi: 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye’ye Göçler**, Der. M.M. Erdoğan ve A. Kaya, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, s. 295-314.
- Korkmaz, B.: 2021 “Suriyeli emeği: İşgücü piyasasını nasıl etkiliyorlar?”, **Teyit.org**, 21 Eylül 2021 (Çevrimiçi) <https://teyit.org/dosya-suriyeli-emeği-isgucu-piyasasını-nasıl-etkiliyorlar>, 21 Mart 2023.
- Köşer Akçapar, Ş.: 2018 “Uluslararası Göç Alanında Güvenlik Algılamaları Ve Göçün İnsani Boyutu”, **Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar**, der. S.G. İhlamur-Öner ve N.A. Şirin Öner, 4. Bs., İletişim Yayınları, İstanbul, s. 563-576.
- Küçük, M.N.: 2021 “Göç-Güvenlik Bağlantısını Yeniden Düşünmek: Eleştirel Güvenlik Yaklaşımları, Özgürleşme Ve Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler”. **Uluslararası İlişkiler**, C:18, No:69, s. 3-28.
- Lüleci-Sula, Ç.: 2022 “Uluslararası Siyaset Sosyolojisi Ve Güvenlik(sizlik)”. **Uluslararası İlişkilerde Güvenlik**, ed. Başar Baysal, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, s. 141-150.
- Mcauliffe, M.; Triandafyllidou, A.: 2021 **World Migration Report 2022**, International Organization for Migration (IOM), Geneva.
- Medyascope: 2021 “Afganistan’dan kaçış: Kabil Havaalanı’nda bekleyen aileler, çocuklarını dikenli tellerden uzatarak askerlere

- vermeye çalışıyor”, (Çevrimiçi)
<https://medyascope.tv/2021/08/19/afganistandan-kacis-kabil-havaalaninda-bekleyen-aileler-cocuklarini-dikenli-tellerden-uzatarak-askerlere-vermeye-calisiyor/>, 7 Mart 2023.
- Memleket Partisi: t.y. “Parti Programı”, (Çevrimiçi)
<https://www.memleketpartisi.org.tr/parti/parti-programi>, 23 Mart 2023.
- Milliyetçi Hareket Partisi: 2018 “24 Haziran 2018 Seçim Beyannamesi”, (Çevrimiçi)
https://www.mhp.org.tr/usr_img/_mhp2007/kitaplar/24haziran2018_secim_beyannamesi_tam_web.pdf, 23 Mart 2023.
- Milliyetçi Hareket Partisi: 2020 “Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Devlet BAĞÇELİ’nin, TBMM Grup Toplantısında yapmış oldukları konuşma. 10 Mart 2020”, (Çevrimiçi)
https://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/4653/index.html, 28 Şubat 2023.
- Milliyetçi Hareket Partisi: 2022 “Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Devlet BAĞÇELİ’nin, TBMM Grup Toplantısında yapmış oldukları konuşma. 19 Nisan 2022”, (Çevrimiçi)
https://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/4995/index.html, 3 Mart 2023.
- Morgenthau, H.J.: 1946 **Scientific Man vs. Power Politics**. The University of Chicago Press.
- Mutimer, D.: 2017 “Eleştirel Güvenlik Çalışmaları: Ayrılıkçı Tarih”. **Çağdaş Güvenlik Çalışmaları**, ed. Alan Collins, çev. Nasuh Uslu, Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, İstanbul, s. 67-86.

- Neumann, I.B.: 2008 “Discourse Analysis”, **Qualitative Methods in International Relations: A Pluralist Guide**, ed. Audie Klotz ve Deepa Prakash, Palgrave Macmillan, New York, s. 61-77.
- Nişancı, Ş.; Doğan, S.: 2022 “Türkiye’de 2018 yılında gerçekleştirilen seçim ittifaklarının kurumsal yönden tahlili”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, C: 2, No: 36, s. 183-194.
- Nyman, J.: 2018 “Securitization”. **Security Studies: An Introduction**, ed. P. D. Williams ve M. McDonald, 3. Bs., Taylor & Francis Group, s. 100-113.
- Onedio: 2022 “Ali Babacan, 'Suriyelileri Nereye Gönderiyorsunuz? Uluslararası Hukuk Var' Sözleriyle Gündemde”, (Çevrimiçi) <https://onedio.com/haber/ali-babacan-suriyelileri-nereye-gonderiyorsunuz-uluslararasi-hukuk-var-sozleriyle-gundemde-1055037>, 1 Mart 2023.
- Özdağ, Ü.: 2020 **Stratejik Göç Mühendisliği**, Kripto Kitaplar, Ankara.
- Perruchoud, R.; Redpath-Cross, J.: 2013 **Göç Terimleri Sözlüğü**, 2. Bs., Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Cenevre.
- Reuters: 2020 “Turkey says it will let refugees into Europe after its troops killed in Syria”, (Çevrimiçi) <https://www.reuters.com/article/us-syria-security/turkey-with-more-dead-troops-wont-stop-syrian-refugees-reaching-europe-official-idUSKCN20L0GQ>, 27 Şubat 2023.

- Saadet Partisi: 2019a “Parti Programı”, (Çevrimiçi)
<https://saadet.org.tr/upload/file/992649b84c8d390c3ba07fdb6c403965.pdf>, 1 Mart 2023.
- Saadet Partisi: 2019b “Parti Programı Genel Değerlendirme”, (Çevrimiçi)
<https://saadet.org.tr/tr/parti-programi/5ed15503f0745/genel-degerlendirme>, 1 Mart 2023.
- Saadet Partisi: 2020 “Genel Başkanımız Temel Karamollaoğlu’nun 20 Haziran Dünya Mülteciler Günü mesajı”, (Çevrimiçi)
<https://saadet.org.tr/tr/haber/5ed7539cbb9bc/dunya-multeciler-gunu-mesaji>, 1 Mart 2023.
- Sandıklı, A.; Emeklier, B.: 2012 “Güvenlik Yaklaşımlarında Değişim Ve Dönüşüm”. **Teoriler Işığında Güvenlik, Savaş, Barış Ve Çatışma Çözümleri**, ed. A. Sandıklı, Bilgesam Yayınları, s. 1-67.
- Sarı, B.: 2021 “Güç”. **Kuramsal Perspektiften Temel Uluslararası İlişkiler Kavramları**, ed. Buğra Sarı ve İsmail Erkam Sula, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, s. 107-136.
- Sarı, B.: 2022 “Culture of Insecurity and Production of Foreign Policy Crises: Turkey’s Sèvres Syndrome and Syrian Support for the PKK during the 1998 October Crisis”. **Journal of Balkan and Near Eastern Studies**, C:24, No:1, s. 138-157.
- Sert, D.: 2021 “Küresel Hareketlilik ve Göç”, **Küresel Siyasete Giriş: Uluslararası İlişkilerde Kavramlar, Teoriler, Süreçler**, ed. Evren Balta, 4. Bs., İletişim Yayınları, İstanbul, s. 505-524.

- Smith, M.E.: 2010 **International Security: Politics, Policy, Prospects.** Palgrave Macmillan.
- Sönmezoğlu, F.: 2016 **Son On Yıllarda Türk Dış Politikası 1991-2015,** Der Kitabevi, İstanbul.
- Sözcü Gazetesi: 2021a “AKP’li Aktay: Suriyeliler giderse bu ülkenin ekonomisi çöker”, (Çevrimiçi)
<https://www.sozcu.com.tr/2021/gundem/akpli-aktay-suriyeliler-giderse-bu-ulkenin-ekonomisi-coker-6558430/>, 3 Mart 2023.
- Sözcü Gazetesi: 2021b “Kasım 2021: TL için son 20 yılın en kara ayı”, (Çevrimiçi)
<https://www.sozcu.com.tr/2021/ekonomi/kasim-2021-tl-icin-son-20-yilin-en-kara-ayi-6801137/>, 7 Mart 2023.
- Sözcü Gazetesi: 2021c “900 bin Suriyeli oy kullanmaları için Türk vatandaşlığına alındı”, (Çevrimiçi)
<https://www.sozcu.com.tr/2021/gundem/900-bin-suriyeli-oy-kullanmalari-icin-turk-vatandasligina-alindi-6830043/>, 22 Mart 2023.
- Sputnik Türkiye: 2020 “İYİ Partili Özdağ: 20 sene sonra Türkiye’de 15 milyon Suriyeli olacak”, (Çevrimiçi)
<https://sputniknews.com.tr/20200223/iyi-partili-ozdag-20-sene-sonra-turkiyede-15-milyon-suriyeli-olacak-1041460139.html>, 28 Şubat 2023.
- Sputnik Türkiye: 2021 “Erdoğan’dan Suriyelilerle ilgili açıklama: Allah’ın bize sığınan kullarını katillerin kucağına atmayız”, (Çevrimiçi)
<https://sputniknews.com.tr/20210721/erdogandan-suriyelilerle-ilgili-aciklama-bize-siginan-allahin->

kullarini-katillerin-kucagina-atmayiz-1045019603.html,
3 Mart 2023.

Şener, B.: 2017

“Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Uluslararası Göç Olgusu ve Ulusal Güvenlik Üzerindeki Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme”, **Güvenlik Bilimleri Dergisi**, C:6, No:1, s. 1-31.

T24: 2020a

“Akşener: Erdoğan sınırını yenemiyorsan ben Suriye'ye gidip, Esad ile görüşmeye, bu problemi çözmeye hazırım”, (Çevrimiçi) <https://t24.com.tr/haber/aksener-erdogan-sinirini-yenemiyorsan-ben-suriye-ye-gidip-esad-ile-gorusmeye-bu-problemi-cozmeye-hazirim,854839>, 28 Şubat 2023.

T24: 2020b

“Ali Babacan DEVA'nın programını açıkladı; "Zorunlu askerlik kalkacak; gençlerimiz korkmadan Tweet atıp 'like' yapabilecekler”, (Çevrimiçi) <https://t24.com.tr/haber/canli-ali-babacan-konusuyor,865854>, 1 Mart 2023.

T24: 2020c

“Elazığ'da 6,8 büyüklüğünde deprem | Yaşamını yitirenlerin sayısı 39'a yükseldi”, (Çevrimiçi) <https://t24.com.tr/haber/elazig-da-6-6-buyuklugunde-deprem-afad-yasamini-yitirenlerin-sayisinin-31-e-yukseldigini-duyurdu,857691>, 1 Mart 2023.

T24: 2022a

“Kılıçdaroğlu'nun hükûmete yönelttiği 4 soru CHP Genel Merkezi'ne asıldı: ‘Ya cevap ver, ya hesap ver!’”, (Çevrimiçi) <https://t24.com.tr/haber/kilicdaroglu-nun-hukumete-yoneltti-4-soru-chp-genel-merkezi-ne-asildi,1028510>, 1 Mart 2023.

- T24: 2022b “Gültekin Uysal’dan Ümit Özdağ’a: Umarım sahte kabadayılık için İçişleri Bakanlığı yerine şaşırp Demokrat Parti’yi hedef almamışsınızdır!”, (Çevrimiçi) <https://t24.com.tr/haber/gultekin-uysal-dan-umit-ozdag-a-umarim-sahte-kabadayilik-icin-icisleri-bakanligi-yerine-sasirip-demokrat-parti-yi-hedef-almamissinizdir,1056529,1028510>, 3 Mart 2023.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı: t.y. “Türkiye - Suriye Siyasi İlişkileri”, (Çevrimiçi) <https://www.mfa.gov.tr/turkiye-suriye-siyasi-iliskileri-.tr.mfa>, 24 Şubat 2023.
- TBMM Arşivi: 1961 “Cenevre’de 1951 tarihinde imzalanmış olan Mültecilerin Hukuki Durumuna dair Sözleşmenin tasdiki hakkında kanun tasarısı ve Dışişleri Komisyonu raporu (1/125)”, (Çevrimiçi) https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/KM_/d00/c002/km__00002024ss0053.pdf, 10 Mart 2023.
- TBMM Sandalye Dağılımı: t.y. “27. DÖNEM MİLLETVEKİLLERİ SANDALYE DAĞILIMI”, (Çevrimiçi) <https://www.tbmm.gov.tr/sandalyedagilimi>, 24 Şubat 2023.
- Tekdemir, Ö.: 2016 “Radikal Plüralist Demokratik Parti Olarak HDP’nin "Başka Türkiye" Önerisi: Hasım Politikası, Agonizm ve Popülizm”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, C: 71, No: 4, s. 1211-1240.
- Türkgün Gazetesi: 2021 “MHP Lideri Devlet Bahçeli: Ormanlar değil yüreğimiz yandı”, (Çevrimiçi) <https://www.turkgun.com/mhp-lideri-devlet-bahceli-ormanlar-degil-yuregimiz-yandi>, 3 Mart 2023.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı: 2020	“Şehir ve Güvenlik Sempozyumu’nda Yaptıkları Konuşma”, (Çevrimiçi) https://tccb.gov.tr/konusmalar/353/114179/sehir-ve-guvenlik-sempozyumu-nda-yaptiklari-konusma , 24 Şubat 2023.
Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı: 2022	“Cumhurbaşkanı Erdoğan, MÜSİAD’ın 32. Kuruluş Yıl Dönümü etkinliğine katıldı”, (Çevrimiçi) https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/136785/cumhurba-skani-erdogan-musiad-in-32-kurulus-yil-donumu-etkinligine-katildi , 1 Mart 2023.
Türkiye İşçi Partisi: 2022	“6 Maddede Türkiye İşçi Partisi Göçmen ve Sığınmacı Politikası”, (Çevrimiçi) https://tip.org.tr/basin-aciklamalari/6-maddede-turkiye-isci-partisi-gocmen-ve-siginmaci-politikasi/ , 23 Mart 2023.
Türkiye Siyaseti: 2021	“Yenilik Partisi Genel Başkanı Yılmaz’dan Iğdır’da Türkiye’nin gündemine bomba gibi düşen açıklamalar! Afgan ve Suriyeli Mülteciler konusunda net karar!”, (Çevrimiçi) https://turkiyesiyaseti.com/yenilik-partisi-genel-baskani-yilmazdan-igdir-turkiyenin-gundemine-bomba-gibi-dusen-aciklamalar-afgan-ve-suriyeli-konusunda-net-karar/ , 3 Mart 2023.
Twitter: 2021	“Barış Atay”, (Çevrimiçi) https://twitter.com/barisatay/status/1425740471008174080 , 3 Mart 2023.
Twitter: 2022	“Ümit Özdağ”, (Çevrimiçi) https://twitter.com/umitozdog/status/1559051397378805760 , 3 Mart 2023.

- Twitter: 2023 “Ümit Özdağ”, (Çevrimiçi)
<https://twitter.com/umitozdog/status/1615049878853521408>, 23 Mart 2023.
- Ulaş, M.; Yılmaz, A.: 2019 “Cumhur İttifakı Oluşum Sürecinde Ak Parti ve MHP Liderlerinin Nasıl Bir İkna Dili Kullandığı; Parti Grup Toplantıları Örneği”, **Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi**, Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi Ek Sayı, s. 79-94 .
- UNHCR: t.y. “Refugee Data Finder”, (Çevrimiçi)
<https://www.unhcr.org/refugee-statistics/download/?url=37xDKu>, 14 Mart 2023.
- UNHCR: 2022 “Syria emergency, Last updated November 2022”, (Çevrimiçi) <https://www.unhcr.org/syria-emergency.html>, 10 Mart 2023.
- UNHCR: 2023 “Türkiye Fact Sheet February 2023”, (Çevrimiçi)
<https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2023/03/Bi-annual-fact-sheet-2023-02-Turkiye-.pdf>, 14 Mart 2023.
- VOA Türkçe: 2019 “Ankara Siyasetinde Öztürk Yılmaz’ın Parti Çıkışı”, (Çevrimiçi) <https://www.voaturkce.com/a/ankara-siyasetinde-ozturk-yilmazin-parti-cikisi/5093989.html>, 26 Mart 2023.
- VOA Türkçe: 2021 “İnce Liderliğinde Memleket Partisi Kuruldu”, (Çevrimiçi) <https://www.voaturkce.com/a/ince-liderligindeki-memleket-partisi-resmen-kuruldu/5893649.html>, 23 Mart 2023.
- VOA Türkçe: 2023 “Türk Vatandaşı Olabilen Suriyeliler Seçimle İlgili Ne Diyor?”, (Çevrimiçi)

- <https://www.voaturkce.com/a/secimde-kac-suriyeli-oy-kullanacak-istisnai-vatandaslik-yoluyla-vatandas-olabilen-suriyeliler-ne-diyor/6947031.html>, 22 Mart 2023.
- Wæver, O.: 1995 “Securitization and Desecuritization”. **On Security**, Ed. R. D. Lipschutz, Columbia University Press.
- Wæver, O.: 2008 “Toplumsal Güvenliğin Değişen Gündemi”. **Uluslararası İlişkiler**, C:5, No:18, s. 151-178.
- Wæver, O.: 2012 “Aberystwyth, Paris, Copenhagen: The Europeaness of New “Schools” of Security Theory in an American Field”. **Thinking International Relations Differently**, ed. A.B. Tickner ve D.L. Blaney, Routledge, s. 48-71.
- Williams, P.D.; McDonald, M.: 2018 “An Introduction To Security Studies”. **Security Studies: An Introduction**, ed. P. D. Williams ve M. McDonald, 3. Bs., Taylor & Francis Group, s. 1-15.
- Yeniçağ Gazetesi: 2021 “Afgan sığınmacının saldırısına uğrayan Ayşegül hayatını kaybetti”, (Çevrimiçi) <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/afgan-siginmacinin-saldirisina-ugrayan-aysegul-hayatini-kaybetti-babasi-multecilerin-esiri-altinda-kaldik-biz-diyerek-isyan-etmisti-488407h.htm>, 21 Mart 2023.
- Yenilik Partisi: t.y. “Yenilik Partisi Parti Programı”, (Çevrimiçi) https://yenilikpartisi.org/dsy/Yenilik%20Partisi_Program.pdf, 26 Mart 2023.
- Zafer Partisi: 2021 “Parti Programı”, (Çevrimiçi) <https://zaferpartisi.org.tr/parti-programi/>, 7 Mart 2023.

Zürcher, E.J.: 2009

Modernleşen Türkiye'nin Tarihi, Çev. Yasemin Saner,
23. Bs., İletişim Yayınları, İstanbul.

